

Anslag inom socialförsäkringsområdet (utgiftsområdena 10, 11 och 12)

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens förslag till anslag m.m. inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn samt motioner som rör anslagen eller anslutande frågor.

Inom utgiftsområde 10 föreslås inte några lagändringar utan endast fördelning av medel på de olika anslagen samt att 100 miljoner kronor av Dagmar-medlen inom anslaget 19:1 inom utgiftsområde 10 skall få användas för finansiell samordning.

Inom utgiftsområde 11 föreslår regeringen två förbättringar av bostadstillägget för pensionärer (BTP), den första genom att ersättningsnivån för BTP höjs med en procentenhet från 90 till 91 % av bostadskostnaden upp till 4 500 kr, den andra genom att åldersgränsen för när hemmavarande barn skall anses som självförsörjande, och därmed svara för en del av bostadskostnaden, höjs från 18 till 20 år. Förutom för pensionärer som uppbär BTP innebär förslagen förbättringar för vissa änkor, eftersom änkepensionen inkomströvas enligt motsvarande regler. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2002. Vidare föreslår regeringen fördelning av medel på de olika anslagen.

Inom utgiftsområde 12 föreslås att den lägsta ersättningsnivån för de dagar i föräldraförsäkringen som kan ersättas med sjukpenningbelopp höjs från 60 till 120 kr per dag fr.o.m. den 1 januari 2002. Det föreslås också att möjligheten att få vårdbidrag retroaktivt före ansökningsmånaden slopas fr.o.m. den 1 januari 2002. Vidare föreslår regeringen fördelning av medel på de olika anslagen.

Vad gäller utgiftsområde 10 tillstyrker utskottet med vissa ändringar regeringens förslag till medelsfördelning. Utskottet föreslår att riksdagen skall

besluta att till anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. anvisa 100 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit. Därmed avsätts inte några medel av anslaget för finansiell samordning. Utskottet föreslår vidare att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att regeringen under våren 2002 bör återkomma med förslag om finansiell samordning mellan socialförsäkringen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och arbetsmarknadsmyndigheterna. Därmed tillstyrker utskottet delvis vissa motionsyrkandena som rör finansiell samordning. Utskottet föreslår vidare att regeringens förslag om medelsanvisning för anslaget 19:8 Allmänna försäkringskassor ökas med 100 miljoner kronor. Motionsyrkandena i övrigt inom utgiftsområde 10 avstyrks.

Beträffande utgiftsområde 11 tillstyrker utskottet lagförslagen och förslagen till medelsfördelning samt avstyrker motionsyrkandena.

Inom utgiftsområde 12 tillstyrker utskottet lagförslagen med vissa redaktionella ändringar samt förslagen till medelsfördelning. Utskottet avstyrker motionsyrkandena inom utgiftsområdet.

M-, kd-, c- och fp-ledamöterna har i särskilda yttranden redovisat sina respektive partiets budgetförslag.

I ärendet finns 54 reservationer och 13 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	6
Utskottets överväganden	14
Socialförsäkringarna	14
Allmänna principer för socialförsäkringarna.....	14
Socialförsäkringens personkrets.....	28
EU-samarbetet.....	29
Öresundsregionen och socialförsäkringssystemen	32
Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.....	36
Sjuklön	36
19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	39
19:2 Förtidspensioner	59
19:3 Handikappersättningar	62
19:4 Arbetskkadeersättningar	64
19:5 Kostnader för sysselsättning av vissa förtidspensionärer	66
19:6 Ersättning för kroppsskador	67
19:7 Riksförsäkringsverket och 19:8 Allmänna försäkringskassor.....	68
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	74
20:1 Ålderspensioner.....	76
20:2 Efterlevandepensioner till vuxna.....	80
20:3 Bostadstillägg till pensionärer	84
20:4 Delpension.....	89
Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....	90
Familjepolitikens inriktning	90
21:1 Allmänna barnbidrag.....	95
21:2 Föräldraförsäkring	96
21:3 Underhållsstöd.....	108
21:4 Bidrag till kostnader för internationella adoptioner.....	113
21:5 Barnpensioner	114
21:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn	115
21:7 Pensionsrätt för barnår	119
Andra anslagsfrågor	120
Socialavgifter	120
Reservationer	126
1. Principerna för socialförsäkringarna (punkt 1).....	126
2. Principerna för socialförsäkringarna (punkt 1).....	127
3. Principerna för socialförsäkringarna (punkt 1).....	129
4. Principerna för socialförsäkringarna (punkt 1).....	130
5. Läkare utan gränser (punkt 2)	131
6. Homosexuella familjeförhållanden (punkt 3).....	131

7. Sjuklön (punkt 6).....	132
8. Sjuklön (punkt 6).....	132
9. Sjukpenninggrundande inkomst för egenföretagare (punkt 8).....	133
10. Sjukpenninggrundande inkomst för studerande (punkt 9).....	134
11. Övriga sjukförsäkringsfrågor (punkt 11).....	134
12. Samverkan och finansiell samordning (punkt 12).....	135
13. Samverkan och finansiell samordning (punkt 12).....	136
14. Kvinnors rehabilitering (punkt 13).....	137
15. Kvinnors rehabilitering (punkt 13).....	137
16. Rehabiliteringsfrågor i övrigt (punkt 14).....	138
17. Rehabiliteringsfrågor i övrigt (punkt 14).....	138
18. Rehabiliteringsfrågor i övrigt (punkt 14).....	139
19. Rehabiliteringsfrågor i övrigt (punkt 14).....	140
20. Förtidspensionsfrågor (punkt 15).....	140
21. Handikappersättning (punkt 16).....	141
22. Försäkringsläkare (punkt 17).....	141
23. Försäkringsläkare (punkt 17).....	142
24. Dröjsmålsränta m.m. (punkt 18).....	142
25. Frågor rörande socialförsäkringsadministrationen i övrigt (punkt 19).....	143
26. Frågor rörande socialförsäkringsadministrationen i övrigt (punkt 19).....	144
27. Frågor rörande socialförsäkringsadministrationen i övrigt (punkt 19).....	144
28. Frågor rörande socialförsäkringsadministrationen i övrigt (punkt 19).....	145
29. Änkepension (punkt 23).....	145
30. Bostadstillägg vid särskilt boende (punkt 25).....	146
31. Alternativ egen bostad inom bostadstillägget (punkt 26).....	146
33. Framtida ersättningsnivå inom bostadstillägget (punkt 28).....	147
34. Barnomsorgskonto (punkt 30).....	147
35. Familjepolitikens inriktning i övrigt (punkt 31).....	148
36. Utbyggd föräldraförsäkring (punkt 33).....	149
37. Överlåtelse av föräldrapenning m.m. till annan (punkt 34).....	149
38. Beräkningsunderlag och 2,5-årsregeln (punkt 35).....	150
39. Beräkningsunderlag och 2,5-årsregeln (punkt 35).....	150
40. Fördelningen mellan föräldrarna (punkt 36).....	151
41. Fördelningen mellan föräldrarna (punkt 36).....	151
42. Pappamånad i efterhand (punkt 37).....	151
43. Prematura barn (punkt 39).....	152
44. Tillfällig föräldrapenning (punkt 40).....	152
45. Tillfällig föräldrapenning för egenföretagare (punkt 41).....	153
46. Samarbetsavtal (punkt 43).....	153
47. Underhållsstöd (punkt 45).....	154
48. Underhållsstöd (punkt 45).....	154

49. Adoptionsbidrag (punkt 46)	155
50. Vårdbidrag (punkt 47).....	155
51. Sänkta socialavgifter m.m. (punkt 48)	155
52. Företag med säsongsanställd personal (punkt 49).....	156
53. Företag med säsongsanställd personal (punkt 49).....	157
54. Avgiftsskyldighet för andra föreningar än idrottsföreningar (punkt 50).....	158
Särskilda yttranden.....	159
1. Principer för socialförsäkringarna (punkt 1).....	159
2. Principerna för socialförsäkringarna (punkt 1).....	160
3. EU-samarbetet och nationell beslutanderätt (punkt 4)	160
4. Moderaternas anslagsförslag (punkterna 7, 20 och 29)	160
5. Kristdemokraternas anslagsförslag (punkterna 7, 20 och 29).....	164
6. Centerpartiets anslagsförslag (punkterna 7, 20 och 29).....	168
7. Folkpartiets anslagsförslag (punkterna 7, 20 och 29).....	169
8. Samverkan och finansiell samordning (punkt 12).....	171
9. Frågor rörande socialförsäkringsadministrationen i övrigt.....	172
10. Pension till gift pensionär (punkt 22)	172
11. Pension till gift pensionär (punkt 22)	173
12. Inkomsttaket i föräldraförsäkringen m.m. (punkt 32).....	173
13. Återbetalningsskyldighet (punkt 43)	174
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	175
2. Regeringens lagförslag.....	206
3. Utskottets lagförslag.....	217
4. Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområdena 10, 11 och 12	222

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Socialförsäkringarna

1. Principerna för socialförsäkringarna

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf235, 2001/02:Sf245 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Sf310, 2001/02:Sf328 yrkande 5, 2001/02:Sf333 yrkande 5, 2001/02:Sf348 yrkandena 1–5 och 7, 2001/02:Sf378, 2001/02:Sf380 yrkandena 1–4, 2001/02:Sf393 yrkandena 2–6 och 9, 2001/02:Sf403 yrkandena 7 och 9 samt 2001/02:So637 yrkande 19.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (c)

Reservation 3 (fp)

Reservation 4 (mp)

2. Läkare utan gränser

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf384.

Reservation 5 (mp)

3. Homosexuella familjeförhållanden

Riksdagen avslår motion 2001/02:So495 yrkande 6.

Reservation 6 (v, mp)

4. EU-samarbetet och nationell beslutanderätt

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf348 yrkande 6.

5. Öresundsregionen och socialförsäkringssystemen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf214 och 2001/02:A390 yrkande 2.

Utgiftsområde 10

6. Sjuklön

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf231, 2001/02:Sf236, 2001/02:Sf350 och 2001/02:N323 yrkande 4.

Reservation 7 (m, kd, c, fp)

Reservation 8 (v)

7. Anslag inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

a) Bemyndigande

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 19:7 Riksförsäkringsverket, ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 9 000 000 kr efter 2002.

b) Anslag

Riksdagen anvisar för budgetåret 2002 anslag inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp enligt utskottets förslag i bilaga 4.

Därmed bifaller riksdagen delvis propositionen och delvis motion 2001/02:Sf375 i denna del samt avslår motionerna 2001/02:Sf245 yrkande 3 i denna del, 2001/02:Sf256 yrkandena 1 och 5, 2001/02:Sf309 yrkande 5, 2001/02:Sf322, 2001/02:Sf328 yrkandena 1–3, 2001/02:Sf354 yrkandena 1 och 3–9, 2001/02:Sf367 yrkandena 1, 3 och 4, 2001/02:Sf380 yrkande 5, 2001/02:Sf382, 2001/02:Sf386, 2001/02:Sf391 yrkandena 1–3, 2001/02:Sf392 yrkande 30, 2001/02:Sf393 yrkande 1, 2001/02:Sf395 yrkandena 5 i denna del, 6–8 och 10, 2001/02:Sf401 yrkande 6 i denna del, 2001/02:Sf403 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Fi293 yrkande 14, 2001/02:Fi294 yrkandena 14 i denna del och 23, 2001/02:So620 yrkande 2 samt 2001/02:A204 yrkande 7.

8. Sjukpenninggrundande inkomst för egenföretagare

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf265, 2001/02:Sf268, 2001/02:Sf306 yrkandena 1 och 3, 2001/02:N267 yrkande 11 och 2001/02:N316 yrkande 1.

Reservation 9 (m, c)

9. Sjukpenninggrundande inkomst för studerande

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf258, 2001/02:Sf372 och 2001/02:Sf393 yrkande 7.

Reservation 10 (mp)

10. Sjukpenninggrundande inkomst i övrigt

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf257 och 2001/02:Sf301.

11. Övriga sjukförsäkringsfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf203, 2001/02:Sf237, 2001/02:Sf253, 2001/02:Sf281, 2001/02:Sf290, 2001/02:Sf327, 2001/02:Sf329, 2001/02:Sf352, 2001/02:Sf369 och 2001/02:Sf403 yrkandena 3–6 och 8.

Reservation 11 (m)

12. Samverkan och finansiell samordning

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om att regeringen under våren 2002 bör återkomma till riksdagen med ett förslag om finansiell samordning mellan socialförsäkringen,

hälso- och sjukvården, socialtjänsten och arbetsmarknadsmyndigheterna. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Sf262, 2001/02:Sf294, 2001/02:Sf314, 2001/02:Sf354 yrkande 2 och 2001/02:So628 yrkande 7 samt avslår motionerna 2001/02:Sf324 och 2001/02:So625 yrkande 4.

Reservation 12 (kd)

Reservation 13 (c, fp)

13. Kvinnors rehabilitering

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf213, 2001/02:Sf402 yrkande 4 och 2001/02:So626 yrkande 5.

Reservation 14 (kd, c)

Reservation 15 (mp)

14. Rehabiliteringsfrågor i övrigt

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf234, 2001/02:Sf328 yrkandena 4 och 6, 2001/02:Sf337, 2001/02:So240 yrkande 7, 2001/02:So303 yrkandena 24–27, 2001/02:A220 yrkande 1, 2001/02:A246 yrkande 7 samt 2001/02:A247 yrkandena 1, 2, 4 och 5.

Reservation 16 (m)

Reservation 17 (kd)

Reservation 18 (c)

Reservation 19 (mp)

15. Förtidspensionsfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf272 och 2001/02:Sf395 yrkande 14.

Reservation 20 (fp)

16. Handikappersättning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf220, 2001/02:Sf302, 2001/02:Sf312 och 2001/02:Sf316.

Reservation 21 (m)

17. Försäkringsläkare

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf273, 2001/02:Sf367 yrkande 2 och 2001/02:Sf396 yrkandena 1–3 och 6.

Reservation 22 (m)

Reservation 23 (kd)

18. Dröjsmålsränta m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf202 och 2001/02:Sf210.

Reservation 24 (m, fp)

19. Frågor rörande socialförsäkringsadministrationen i övrigt

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf227, 2001/02:Sf229, 2001/02:Sf240, 2001/02:Sf241, 2001/02:Sf347 och 2001/02:Sf395 yrkande 12.

Reservation 25 (m)

Reservation 26 (kd)

Reservation 27 (c)

Reservation 28 (fp)

*Utgiftsområde 11***20. Anslag inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom***a) Lagförslag*

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer.

b) Anslag

Riksdagen anvisar för budgetåret 2002 anslagen inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt utskottets förslag i bilaga 4.

Därmed bifaller riksdagen propositionen och avslår motionerna 2001/02:Sf298, 2001/02:Sf308 yrkandena 1, 2 och 5, 2001/02:Sf346, 2001/02:Sf355, 2001/02:Sf380 yrkande 6, 2001/02:Sf381, 2001/02:Sf389 samt 2001/02:Fi294 yrkande 14 i denna del.

21. Utredning av pensionärernas ekonomiska situation

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf207.

22. Pension till gift pensionär

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf217, 2001/02:Sf230 och 2001/02:L370 yrkande 5.

23. Änkepension

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Sf39 yrkande 1, 2000/01:Sf40 yrkande 2, 2001/02:Sf201, 2001/02:Sf206, 2001/02:Sf209, 2001/02:Sf219, 2001/02:Sf239, 2001/02:Sf276, 2001/02:Sf291, 2001/02:Sf303, 2001/02:Sf313, 2001/02:Sf331 och 2001/02:A228 yrkande 2.

Reservation 29 (m, kd, fp)

24. Änklingspension

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf299.

25. Bostadstillägg vid särskilt boende

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf308 yrkande 3.

Reservation 30 (m, kd, fp)

26. Alternativ egen bostad inom bostadstillägget

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf308 yrkande 4.

*Reservation 31 (m)***27. Kvinnors beroende av bostadstillägg**

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf332 yrkande 9.

*Reservation 32 (v)***28. Framtida ersättningsnivå inom bostadstillägget**

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf332 yrkande 10.

*Reservation 33 (v)**Utgiftsområde 12***29. Anslag inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn***a) Lagförslag*

Riksdagen antar

1. regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:142) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring med den ändringen att 4 kap. 6 § andra stycket samt övergångsbestämmelsen skall ha som utskottets förslag betecknade lydelse enligt bilaga 3,
2. regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:141) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
3. regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
4. av utskottet i bilaga 3 framlagt förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),
5. av utskottet i bilaga 3 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (2001:497) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),
6. regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag.

Därmed bifaller riksdagen propositionen såvitt avser lagförslag 2, 3 och 6 samt bifaller delvis propositionen såvitt avser lagförslag 1, 4 och 5.

b) Anslag

Riksdagen anvisar för budgetåret 2002 anslagen inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt utskottets förslag i bilaga 4.

Därmed bifaller riksdagen propositionen och avslår motionerna 2001/02:Sf204, 2001/02:Sf245 yrkande 3 i denna del, 2001/02:Sf305, 2001/02:Sf307, 2001/02:Sf323, 2001/02:Sf345, 2001/02:Sf387, 2001/02:Sf390 yrkandena 1 och 4–8, 2001/02:Sf392 yrkandena 18, 28, 35 och 36, 2001/02:Sf395 yrkande 5 i denna del, 2001/02:Sf397 yrkandena 3, 4, 6

och 11, 2001/02:Sf401 yrkandena 1, 2, 4, 5, 6 i denna del och 7–13, 2001/02:Fi294 yrkande 14 i denna del och 2001/02:A229 yrkande 20.

30. Barnomsorgskonto

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf238, 2001/02:Sf390 yrkande 2, 2001/02:Sf392 yrkandena 26, 27 och 32, 2001/02:Sf397 yrkande 2, 2001/02:Sk288 yrkande 16, 2001/02:L370 yrkande 1, 2001/02:So304 yrkande 5, 2001/02:So637 yrkandena 2 och 17, 2001/02:Ub329, 2001/02:Ub548 yrkande 10, 2001/02:A228 yrkande 8 och 2001/02:A229 yrkande 18.

Reservation 34 (m, kd, c, fp)

31. Familjepolitikens inriktning i övrigt

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf222 yrkandena 1 och 4, 2001/02:Sf275, 2001/02:Sf278 yrkandena 1, 2 och 4, 2001/02:Sf338, 2001/02:Sf392 yrkandena 1, 2, 7, 8, 19, 20 och 25, 2001/02:So496 yrkande 1 och 2001/02:A229 yrkande 16.

Reservation 35 (m, kd)

32. Inkomsttaket i föräldraförsäkringen m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf249 yrkande 1 och 2001/02:Sf358.

33. Utbyggd föräldraförsäkring

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:So495 yrkandena 1–3 och 2001/02:A392 yrkande 1.

Reservation 36 (mp)

34. Överlåtelse av föräldrapenning m.m. till annan

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf304, 2001/02:Sf397 yrkande 5, och 2001/02:A229 yrkande 19.

Reservation 37 (fp)

35. Beräkningsunderlag och 2,5-årsregeln

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf226, 2001/02:Sf274, 2001/02:Sf349 yrkandena 2 och 3 samt 2001/02:Sf366.

Reservation 38 (v)

Reservation 39 (c)

36. Fördelningen mellan föräldrarna

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf222 yrkande 2, 2001/02:Sf249 yrkande 2, 2001/02:Sf250, 2001/02:Sf286 samt 2001/02:Sf349 yrkandena 1 och 4.

Reservation 40 (m)

Reservation 41 (v)

37. Pappamånad i efterhand

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf224 yrkande 2.

Reservation 42 (v)

38. Föräldrapenningadministrationen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf221, 2001/02:Sf225 och 2001/02:Sf361.

39. Prematura barn

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf223 och 2001/02:Sf359.

Reservation 43 (v, kd)

40. Tillfällig föräldrapenning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf267 och 2001/02:Sf392 yrkande 31.

Reservation 44 (kd)

41. Tillfällig föräldrapenning för egenföretagare

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf232 och 2001/02:Sf306 yrkande 2.

Reservation 45 (m, kd, c, fp)

42. Havandeskapspenning

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf351.

43. Samarbetsavtal

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf392 yrkande 6.

Reservation 46 (kd)

44. Återbetalningsskyldighet

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf224 yrkande 1.

45. Underhållsstöd

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:L438, 2001/02:Sf215, 2001/02:Sf218 yrkande 2, 2001/02:Sf247, 2001/02:Sf374 och 2001/02:A393 yrkande 6.

Reservation 47 (kd)

Reservation 48 (mp)

46. Adoptionsbidrag

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf243, 2001/02:Sf252, 2001/02:L248 yrkande 6 och 2001/02:So304 yrkande 8.

Reservation 49 (c)

47. Vårdbidrag

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf218 yrkande 1, 2001/02:Sf330 och 2001/02:Sf356.

Reservation 50 (m)

*Socialavgifter***48. Sänkta socialavgifter m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf205, 2001/02:Sf368, 2001/02:Sf385 samt 2001/02:N365 yrkande 13.

Reservation 51 (mp)

49. Företag med säsonganställd personal

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf335 yrkande 2, 2001/02:Sk417 yrkande 6 och 2001/02:MJ340 yrkande 3.

Reservation 52 (m, c)

Reservation 53 (kd)

50. Avgiftsskyldighet för andra föreningar än idrottsföreningar

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf261 och 2001/02:Kr422 yrkande 58.

Reservation 54 (mp)

Stockholm den 27 november 2001

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Maud Björnemalm (s), Anita Jönsson (s), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Gustaf von Essen (m), Mariann Ytterberg (s), Göran Lindblad (m), Lennart Klockare (s), Sven-Erik Sjöstrand (v), Fanny Rizell (kd), Birgitta Carlsson (c), Mona Berglund Nilsson (s), Margareta Cederfelt (m) och Ingegerd Saarinen (mp).

Utskottets överväganden

Socialförsäkringarna

Allmänna principer för socialförsäkringarna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om allmänna principer för socialförsäkringarna och behov av socialförsäkringsreformer. *Jämför reservationerna nr 1 (m), 2 (c), 3 (fp) och 4 (mp).*

Nuvarande ordning

Centrala delar i det svenska socialförsäkringssystemet är sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen, arbetsskadeförsäkringen och det allmänna pensionssystemet.

I såväl sjukförsäkringen som föräldraförsäkringen är kompensationsnivån 80 % av arbetsinkomster upp till 7,5 prisbasbelopp. I föräldraförsäkringen finns därtill en garantinivå om 60 kr per dag. Denna nivå föreslås nu höjas till 120 kr för de dagar som utges med sjukpenningbelopp. Förtidspensioneringen ingår för närvarande som en del i pensionssystemet men kommer fr.o.m. 2003 att tillhöra sjukförsäkringen. Ersättningsförmånerna benämns därefter sjukersättning och, för personer i åldern 19–29 år, aktivitetsersättning. Förmånerna är inkomstrelaterade men garantiförmåner kommer att finnas.

Förmåner från arbetsskadeförsäkringen utges främst i form av livränta som i princip skall täcka 100 % av inkomstförlusten till följd av en arbetskada. Även här är förmånstaket 7,5 prisbasbelopp. Regeringen har aviserat att förändringar skall göras i arbetsskadeförsäkringen, och en proposition planeras att lämnas till riksdagen i december 2001.

Det allmänna pensionssystemet har nyligen reformerats med omfattande övergångsregler. Syftet har varit att skapa ett pensionssystem som är följtsamt mot den samhällsekonomiska och demografiska utvecklingen. Enligt de helt reformerade reglerna kommer inkomstgrundad ålderspension att vara avgiftsdefinierad och grundas på de under livet sammanlagda förvärvsinkomsterna. Pensionsrätten motsvarar 18,5 % av den årliga förvärvsinkomsten upp till 7,5 inkomstbasbelopp (efter avdrag för den allmänna pensionsavgiften), vilket f.n. motsvarar 7,5 gånger det förhöjda prisbasbeloppet. Förmånerna i det reformerade inkomstgrundade fördelningssystemet anpassas bl.a. till den allmänna inkomstutvecklingen, men avvikelser skall ske vid ekonomisk obalans i systemet. Grundskyddet utgörs av garantipension. Även efterlevandeförmånerna anpassas 2003 till det nya pensionssystemet.

Till begreppet socialförsäkring hänförs i många sammanhang andra förmånssystem av socialpolitisk art. Någon definition av begreppet finns inte i den svenska lagstiftningen. I socialförsäkringslagen (1999:799), som trädde i kraft

den 1 januari 2001, har en avgränsning skett utifrån ett praktiskt betingat synsätt. Socialförsäkringslagen omfattar således trygghetssystem som administreras av RFV, försäkringskassorna och Premiepensionsmyndigheten. Lagen omfattar dock inte förmåner som enbart avser vissa särskilda angivna persongrupper eller ligger under den landstingskommunala självbestämmanderätten. Förmåner från arbetslöshetsförsäkringen omfattas inte heller av socialförsäkringslagen bl.a. på grund av att arbetslöshetsförsäkringen till väsentliga delar är frivillig.

Genom socialförsäkringslagen har förmånerna delats in i bosättningsbaserade respektive arbetsbaserade förmåner. I förhållande till andra EU/EES-länder gäller förordning nr (EEG) 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Ett flertal konventioner om social trygghet har dessutom träffats mellan Sverige och andra länder. Genom EU-medlemskapet är Sverige också bundet av avtal om social trygghet mellan gemenskapen och tredje land.

Socialförsäkringarna finansieras med arbetsgivaravgifter, egenavgifter och allmän pensionsavgift när det gäller inkomstgrundade ålderspensioner, efterlevandepensioner, sjukpenning, inkomstgrundad del av förtidspensioner, arbetsskadeersättningar och föräldrapenningförmåner. Den allmänna pensionsavgiften tas endast ut på inkomster upp till 7,5 förhöjda prisbasbelopp (sedan avdrag gjorts för den allmänna pensionsavgiften) medan arbetsgivar- och egenavgifter även tas ut på inkomster över denna nivå. Däremot är det endast den del av ålderspensionsavgiften i form av arbetsgivaravgift och egenavgift som motsvarar inkomster under förmånstaket som förs till premiepensionssystemet eller AP-fonderna. I den nya socialavgiftslagen (2000:980), som trätt i kraft den 1 januari 2001, har skyldigheten att betala socialavgifter anpassats till socialförsäkringslagen så att avgifter betalas på arbetsinkomster för personer som omfattas av den arbetsbaserade socialförsäkringen. Bestämmelser om avgifternas fördelning har samlats i lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter.

Lagen om allmän försäkring (AFL) intog tidigare den centrala platsen i det svenska socialförsäkringssystemet. I och med ålderspensionsreformen och efterföljande anpassning och reformering av efterlevande- och förtidspensioneringen har dock AFL:s ställning ändrats. En särskild utredare har fått i uppdrag att göra en teknisk översyn av AFL och andra författningar på socialförsäkringsområdet (dir. 2001:70). Huvudsyftet med översynen är att göra socialförsäkringslagstiftningen mer tydlig och överskådlig och därmed lättare att tillämpa. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december 2003.

En särskild utredare har haft i uppdrag att göra en samlad översyn av de processuella regler som gäller inom socialförsäkringen. Utredningen har i juni 2001 redovisat sina förslag i betänkandet En handläggningslag (SOU 2001:47).

Motioner

Moderaterna

I motion Sf310 av Margit Gennser m.fl. (m) redovisas principer som bör vara vägledande för en reform av socialförsäkringssystemen.

Motionärerna anser att välfärdssystemen bör byggas upp som en kombination av frivilliga överenskommelser och offentliga system för att uppnå väl balanserade försäkringslösningar som ger en rimlig avvägning mellan social trygghet och kostnaderna för denna. Ett av de viktigaste kraven på socialförsäkringssystemen är att den enskilde medborgaren har möjlighet att överblicka och förutse konsekvenserna och sambanden mellan de olika offentliga och frivilliga lösningarna. Höga skatter under de senaste decennierna har inte gett människor möjlighet att spara, och därmed skapa individuella försäkringslösningar. Därför måste socialförsäkringssystemen under en överskådlig framtid följa inkomstbortfallsprincipen.

Den främsta åtgärden som bör vidtas är att restaurera försäkringsmässigheten i de allmänna försäkringssystemen, vilket innebär att avgifter och ersättningar motsvarar varandra. Sambandet mellan avgifter och ersättningar i socialförsäkringssystemen bör redovisas för medborgarna på ett tydligt sätt för att öka solidariteten med systemet och minska överutnyttjande.

Under senare år har alltfler löntagare lönedelar som inte omfattas av socialförsäkringssystemet. Det innebär däremot inte att ett inkomstbortfall över förmånstaket 7,5 prisbasbelopp är oförsäkrat. Inom sjukförsäkringen och på pensionsområdet har nämligen sedan länge inkomstdelar över 7,5 prisbasbelopp varit säkrade genom kollektivavtal. I motionen redovisas närmare vilka avtalsförmåner som finns inom olika avtalsområden. När det gäller avtalsförmåner vid sjukdom för lönedelar över 7,5 prisbasbelopp upp till 20 prisbasbelopp får arbetstagaren i alla avtal utom SAF-LO-avtalet 90 % i ersättning. I konstruktionen av trygghetssystem behöver enligt motionärerna således inte ett val göras mellan antingen privata eller offentliga försäkringar utan det offentliga trygghetssystemet kan kompletteras av avtal mellan arbetsmarknadens parter. Det förhållandet att gruppen inkomsttagare med löner över 7,5 prisbasbelopp vuxit under senare år motiverar i stället en successiv förändring av SAF-LO-avtalen.

Motionärerna anser emellertid att taket i socialförsäkringssystemet bör göras följsamt mot löneutvecklingen och därför indexeras med inkomstbasbeloppet i stället för prisbasbeloppet.

Den avgiftsdel som betalas över 7,5 inkomstbasbelopp skall redovisas som en skatt, och inte avgift, i statsbudgeten. Därefter bör avgifter över taket avskaffas.

När ett direkt samband mellan avgifter och ersättningsnivåer etablerats i socialförsäkringssystemet bör det därför redovisas vid sidan av statsbudgeten i enlighet med vad som sker med det reformerade ålderspensionssystemet.

Efter den grundliga förändringen av pensionssystemet är det nu mest angeläget att reformera sjukpenningförsäkringen men i ett längre perspektiv är det

också viktigt att reformera föräldraförsäkringen, som är en social förmån och bör baseras på andra regler.

Även i motionerna Sf328 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkande 5 och Sf403 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkande 7 föreslås tillkännagivanden om att sambandet mellan avgifter och ersättningar i form av sjukpenning och rehabiliteringspenning tydliggörs för medborgarna. Vidare begärs i yrkande 9 i motion Sf403 tillkännagivande om sambandet mellan skatteuttaget och ersättningen i sjukförsäkringen. Motionärerna anför att kombinationen lägre skatter och något lägre ersättningar i försäkringar ökar ansvaret både för anställda och arbetsgivare genom att det ersätter inkomstbortfall tydligare. Lägre ersättningsnivå i en försäkring leder erfarenhetsmässigt till lägre utnyttjande. En anpassning av ersättningsnivåerna bör utgöra ett andra steg vid förbättringar av strukturen hos försäkringar som täcker inkomstbortfall.

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna har inga motionsyrkanden om allmänna principer för socialförsäkringssystemet som är remitterade till utskottet. Partiet har däremot i sin ekonomisk-politiska motion Fi292 av Alf Svensson m.fl. (kd) redovisat sin syn på en reformerad och fonderad socialförsäkring.

Kristdemokraterna hänvisar till pensionsreformen och anser att ”rakare rör” mellan vad man betalar in och vad man får ut behöver skapas i fler delar av socialförsäkringssystemet. På sikt kan också stora vinster göras på att fondera delar av systemet. Sjukförsäkringen bör ges en mer autonom utformning, eventuellt med en egen buffertfond för att utjämna inbetalningar och utbetalningar över tillfälliga variationer mellan olika år. Villkoren för en sådan reformering borde diskuteras mellan i första hand de partier som står bakom pensionsreformen.

På grund av osäkerheten i det statsfinansiella läget bör taket i sjuk- och föräldraförsäkringen ännu inte höjas.

Kristdemokraterna framhåller att skatte-, avgifts- och bidragssystem samverkar. Särskilt höga marginaleffekter drabbar i dag familjer med låga inkomster. För att minska bidragsberoendet bör de partier som står bakom pensionsreformen gemensamt söka finna en bred och långsiktigt hållbar lösning på de skadliga marginaleffekterna i bl.a. socialförsäkringssystemet.

Vänsterpartiet

I motion Sf348 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkandena 1–5 och 7 redovisas principer för det ekonomiska trygghetssystemet och utredningar som bör komma till stånd.

Motionärerna framhåller att Sveriges välfärdssystem omfördelar ekonomiska resurser effektivt över människors livstid, mellan kvinnor och män samt mellan lågavlönade och högavlönade. Det beror på att systemet beskattar invånarna progressivt på hela inkomsten, medan förmånerna erbjuder inkomstrygghet upp till ett bestämt tak samt att vissa förmåner är lika för alla, som t.ex. barnbidraget.

Vänsterpartiet anser att varje förslag till införande av basinkomst skall avvisas. I stället är det viktigt att inkomstbortfallsprincipen och arbetslinjen inom systemet för ekonomisk trygghet försvaras.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att åtgärda brister i täckningsgraden inom nuvarande offentliga system för ekonomisk trygghet samt för att undersöka möjligheter till förenkling av de materiella reglerna.

Motionärerna anser att individers utanförskap främst beror på orsaker som dåliga möjligheter till utbildning och annan kompetensutveckling, rehabilitering, bristande tilltro till den egna förmågan och få jobberbjudanden. Aktiva åtgärder inom det ekonomiska trygghetssystemet skall därför bedrivas utifrån målsättningen att stärka den enskildes arbetsförmåga.

En marknadsekonomi måste kombineras med ett generöst offentligt välfärdssystem styrt av demokratiskt valda politiker om någon form av jämlikhet skall kunna uppnås.

Motionärerna vill behålla nuvarande ordning med ett samordnat socialförsäkringssystem under statsbudgetens utgiftstak, men vad gäller socialförsäkringssystemen och budgetprocessen krävs en förändring så att statens inkomster kan användas på ett effektivare sätt i syfte att stimulera prevention och rehabilitering.

Det är enligt motionärerna viktigt att aktivt motverka att människor med utländsk bakgrund indirekt diskrimineras inom rådande system för ekonomisk trygghet. För att kunna göra det krävs bättre kunskap på området. Regeringen bör tillsätta en utredning som kartlägger vilka materiella regler inom Sveriges ekonomiska trygghetssystem som i dag indirekt diskriminerar människor med utländsk bakgrund.

Centerpartiet

Agne Hansson m.fl. (c) anför i motion Sf245 att det behövs en total översyn av hela socialförsäkringssystemet (yrkande 1).

Många står utanför dagens socialförsäkringssystem. De som inte kommit in på arbetsmarknaden har vare sig rätt till sjukpenning, a-kassa eller tjänstepension. Socialförsäkringssystemen är inte anpassade till de tillfälliga och mer osäkra anställningsformer som har blivit allt vanligare under 1990-talet. Många utrikes födda är diskriminerade på arbetsmarknaden. Även studenter måste, under de perioder de står till arbetsmarknadens förfogande, kunna få en grundläggande ekonomisk trygghet. Samtidigt som många står utanför de generella transfereringssystemen förekommer ett överutnyttjande.

En utredning bör göra en genomgripande analys av framtidens behov och ge förslag till nödvändiga förändringar för att socialförsäkringarna skall anpassas till den nya tiden.

Centerpartiet anser att trygghetssystemet bör bygga på följande principer (yrkande 2):

En grundläggande ekonomisk trygghet bör garanteras samtidigt som personen stimuleras att klara sin egen försörjning. En stor del av tryggheten skall ligga i systemets konstruktion, med enkelhet, hållbarhet, tydlighet och förut-

sägbarhet. Motionärerna vill skapa ett långsiktigt och hållbart trygghetssystem som ger människor stort utrymme att påverka sin egen livssituation. Risker som inte går att påverka måste spridas mellan individer så att alla människor kan få en ekonomisk trygghet utifrån sina egna villkor.

Ett långsiktigt hållbart trygghetssystem skall inte påverkas av hög- eller lågkonjunktur eller vara känsligt för demografiska förändringar. Detta är särskilt viktigt med hänsyn till den budgetlagstiftning som reglerar nivån på de statliga utgifterna genom utgiftstaket.

För att ett framtida ekonomiskt trygghetssystem skall vara långsiktigt hållbart förutsätter det att det finns en bred politisk majoritet i likhet med den överenskommelse som ingicks i samband med reformeringen av pensionssystemet.

Trygghetssystemet skall bygga på arbetslinjen och ställa krav på att de som får ersättning aktivt skall söka arbete för egen försörjning. Det måste skapas ekonomiska incitament för båda parter och den nödvändiga aktiviteten måste sättas in i ett tidigt skede. Genom att renodla trygghetssystemets olika ersättningsnivåer och skapa ett enhetligt system blir det också mer förutsägbart för såväl den enskilde som för staten.

Alla människor skall garanteras en ekonomisk grundtrygghet som kompletteras med en obligatorisk inkomstbortfallsförsäkring.

Det måste också finnas en koppling mellan den insats i form av avgifter som den enskilde betalar in i systemet och den ersättning som man får ut när man anlitar försäkringen.

Folkpartiet

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion Sf380 yrkandena 1–4 tillkännagivanden om en socialförsäkringsreform, om principerna för socialförsäkringarna samt om behovet av en blocköverskridande överenskommelse om socialförsäkringarna.

Motionärerna anser att försäkringsmässigheten måste upprätthållas inom socialförsäkringarna. Det skall finnas ett direkt samband mellan inbetalda avgifter och förmåner.

Socialförsäkringarna skall vara utformade på ett sätt som motverkar utslagning och gynnar rehabilitering. Det skall alltid löna sig att arbeta. Försäkringarna skall innehålla en självrisk som motverkar överutnyttjande och stimulerar till arbete och till en så kort försäkringsperiod som möjligt.

Försäkringarna skall vara autonoma och finansieras med avgifter samt, för fördelningspolitiska inslag, med direkta statsbidrag. Försäkringssystemen skall huvudsakligen finansieras med egenavgifter. Detta bidrar till att tydliggöra försäkringsmässigheten. Genom att försäkringarna lyfts ut ur statsbudgeten och särredovisas ökas försäkringarnas legitimitet.

Det är viktigt att taket i socialförsäkringarna sätts så att det stora flertalet inkomsttagares inkomster ligger under taket. En övergång till ”lönebasbelopp” betyder att förmåns- och avgiftstaket räknas upp med standardstegringen i samhället.

Motionärerna menar att ett socialförsäkringsskydd som byggs upp efter dessa principer får en inbyggd följsamhet mot samhällsekonomin av samma slag som det nya pensionssystemet.

Missbruk och fusk undergräver stödet för den generella välfärdspolitiken. Det är därför avgörande för systemens fortsatta legitimitet att fusk och missbruk beivras och att systemen utformas och underhålls på ett sådant sätt som underlättar detta.

Taket bör höjas till tio basbelopp för att så många inkomsttagare som möjligt skall omfattas av socialförsäkringarna. Då minskar också behovet av egna privata försäkringar vid exempelvis sjukdom.

Motionärerna anser att det behövs en bred uppgörelse – av samma dignitet som den stora pensionsreformen – mellan de partier som tror på försäkringsprincipen i välfärdspolitiken.

Motionärerna föreslår att dagens socialförsäkringar utformas som tre riktiga försäkringar: en allmän pensionsförsäkring (nya pensionssystemet), en allmän sjukförsäkring (inklusive förtidspensionen) och en allmän arbetslöshetsförsäkring.

Alla tre blir obligatoriska, men fristående från statens budget. Det blir ”raka rör” mellan avgifter och förmåner. Försäkringarnas oberoende tryggas genom fonder. Administrationen överläts till autonoma styrelser. Finansinspektionen kontrollerar försäkringsmässigheten. Ändringar av avgifter eller förmåner skall bara kunna ske när det är försäkringsmässigt motiverat, aldrig för att staten behöver pengar. Reglerna utformas så att det alltid finns incitament att återgå till arbete, delta i rehabilitering etc.

Även i motion So637 yrkande 19 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslås ett socialförsäkringssystem fristående från staten.

Miljöpartiet

I motion Sf393 av Kerstin Maria Stalin m.fl. (mp) begärs i yrkandena 2–6 och 9 tillkännagivanden om socialförsäkringssystemen.

Motionärerna påpekar att den starka inriktningen på förvärvsarbete och inkomst gör att många människor faller utanför eller mellan stolarna i det ”generella välfärdssystemet”, t.ex. arbetslösa, studenter, föräldralediga, projektanställda, personer med sociala problem, alla som är utan stadig inkomst. Motionärerna menar att målet med socialförsäkringarna bör vara att ingen lämnas utanför. Rättigheten till trygghet skall baseras på att vi är medlemmar i samhället, inte på vår position i arbetslivet.

Vidare anføres att nuvarande socialförsäkringssystem bygger på ojämlikhet. Arbetslivet är ojämlikt och inkomstbortfallsprincipen följer denna ojämlikhet. Löneskillnader finns fortfarande mellan könen, mellan personer av olika etnisk bakgrund, för funktionshindrade och i olika samhällsklasser.

Miljöpartiet vill därför ha om ett grundtrygghetssystem med en värdig nivå. Grundskyddet, som skall gälla sjukförsäkring, föräldraförsäkring, pension och arbetslöshet, delas in i ett kortvarigt – med en viss koppling till inkomsten – och ett långvarigt.

I de kortvariga försäkringarna, upp till två år, vill motionärerna höja garantinivåerna och ha en högre procentuell ersättning vid låga än vid högre inkomster, ett s.k. "brutet tak". Den kortvariga försäkringen är att betrakta som en omställning efter det att man har haft ett arbete och dragit på sig kostnader som kanske inte med kort varsel kan minskas.

I de långvariga försäkringarna, dit även pensionerna hör, skall ersättningen vara lika för alla, oavsett tidigare inkomst. Motionärerna anger att det nya pensionssystemet medför en olöslig konflikt mellan målen om inkomstkoppling och grundtrygghet, vilket lett till dyrbara, krångliga och svårbegripliga lösningar.

Vidare kommer ett samlat grundtrygghetssystem att förenkla och effektivisera administrationen av socialförsäkringarna.

Enskilda motioner

I motion Sf235 av Jonas Ringqvist och Kjell-Erik Karlsson (v) anförs att socialförsäkringssystemen är anpassade till ett samhälle där alla arbetar eller står till arbetsmarknadens förfogande. Detta missgynnar dem som väljer att vara lediga under någon längre period, utöver semestern. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att möjligheterna att utforma ett försäkringssystem som omfattar även dem som väljer en alternativ livsstil bör utredas. Det handlar inte om att införa en grundtrygghetsmodell, vilket vore förödande, utan om att inte ständigt kräva att en försäkrad står till arbetsmarknadens förfogande.

Under rubriken Fri invandring begärs i motion Sf333 av Per Bill m.fl. (m) yrkande 5 ett tillkännagivande om att det, som ett av de första stegen i att öppna Sverige för en global marknadsekonomi, bör skapas ett socialförsäkringssystem med en grundtrygghet för dem som vill arbeta i Sverige och möjlighet att arbeta sig in i socialförsäkringssystemet. På sikt kan detta vara ett privat försäkringssystem som konkurrerar med eller kompletterar en statlig grundtrygghet.

I motion Sf378 av Cinnika Beiming m.fl. (s) anförs att studerande måste ges möjlighet och ekonomiska förutsättningar att bilda familj och skaffa barn. Motionärerna begär därför ett tillkännagivande om att trygghetssystemens, särskilt föräldraförsäkringens, funktionssätt och effekter för Sveriges studenter bör ses över.

Utskottets ställningstagande

Målet för den svenska välfärdspolitiken är att utjämna skillnader mellan olika samhällsgrupper genom en solidariskt finansierad välfärd med generella system. Nedgången i den svenska ekonomin och den höga arbetslösheten som präglade 1990-talet har dock fått effekter både på välfärdens nivåer och dess fördelning. Detta har nyligen bekräftats av Kommittén Välfärdsbokslut, en grupp forskare som haft regeringens uppdrag (dir. 1999:7) att göra ett bokslut över 1990-talet för att förbättra kunskapsunderlaget kring välfärdsutvecklingen för vägledning av den fortsatta socialpolitiken.

I sitt slutbetänkande Velfärdsboks slut för 1990-talet (SOU 2001:79) anger kommittén bl.a. följande. Befolkningens levnadsförhållanden har genomgått ett flertal stora förändringar under 1990-talet. Detta kommer främst till uttryck i att andelen av befolkningen som har olika former av ofärdsproblem har ökat. Vid sidan av ökad arbetslöshet och minskad sysselsättning har också arbetets villkor förändrats i flera avseenden. Negativa psykosociala arbetsförhållanden och tidsbegränsade anställningar har blivit vanligare. Allt större grupper har upplevt ekonomiska svårigheter och låga inkomster. På hälsans område finns i vissa fall tydliga försämringar, framför allt när det gäller psykiskt välbefinnande. I fråga om varaktig ofärd konstateras att det långvariga socialbidragstagandet ökat väsentligt. Också förbättringar har skett: reallönerna har ökat snabbare, dödligheten fortsatt sjunka, spädbarnsdödligheten nästan halverats, dock från en redan mycket låg nivå. Vidare har utbildningsnivån höjts. På andra områden är välfärden generellt sett på samma nivå som vid början av decenniet: t.ex. när det gäller befolkningens disponibla inkomster.

Den viktigaste slutsatsen vad beträffar kön och individuella välfärdsresurser under 1990-talet är att de tydliga könsskillnaderna består. Kvinnor har sämre välfärd än män vad gäller ekonomi, arbete och hälsa. Kvinnor har däremot längre livslängd, bättre social förankring och något bättre utbildning. Sammantaget visar analyserna att kvinnor generellt sett inte drabbats hårdare än män av 1990-talets ekonomiska kris och förändringarna i välfärdssystemen. Kommittén anser emellertid att ensamstående mödrar framstår som en särskilt utsatt grupp, främst gäller detta försörjningssidan. Utrikes födda är en annan grupp som har haft stora svårigheter på arbetsmarknaden under 1990-talet. Utrikes födda är emellertid en mycket heterogen grupp där välfärdsnivåerna till stor del bestäms av ursprungsland och vistelsetid i Sverige. Ungdomar är en tredje grupp där det redovisas en problematisk utveckling. Kommitténs analyser visar också att barn och barnfamiljer har missgynnats av utvecklingen under decenniet. För de äldre som grupp har välfärden ekonomiskt sett utvecklats i positiv riktning beroende på att nya pensionärsgrupper har relativt hög ATP, men ur ett individperspektiv har de äldres välfärdsutveckling i många fall varit mindre gynnsam. I befolkningen som helhet har de disponibla inkomsterna i stort sett inte ökat mellan 1991 och 1999 medan hushållsinkomsterna för personer över 75 år ökade med 20 % för män och 12 % för kvinnor. Det innebär samtidigt att skillnaden mellan äldre mäns och kvinnors inkomster har ökat under decenniet.

I betänkandet diskuterar kommittén avslutningsvis olika handlingsalternativ i vägvalet för den framtida välfärdspolitik.

På familjepolitikens område framstår familjestödets dimensionering som ett viktigt vägval mot bakgrund av barnfamiljernas försämrade position i inkomstfördelningen. Kommittén pekar särskilt på svårigheten att upprätthålla en relativ standard för barnfamiljerna i förhållande till andra grupper i samhället när bidragens nivå bestäms i kronor och inte indexeras. Ett alternativt sätt att stödja barnfamiljerna går via skattesystemet. Barnfamiljernas ekonomiska situation beror dock framför allt på arbetsmarknadsdeltagandet.

När det gäller både arbetslöshetsförsäkringen och socialförsäkringarna finns enligt kommittén såväl golv- som takproblem. Golvproblemen innebär att det finns arbetslösa, gamla, sjuka och föräldralediga som saknar ersättning från de allmänna systemen och i stället får förlita sig på det behovsprövade socialbidraget. Det som borde diskuteras är i vilken utsträckning dessa problem kan lösas inom ramen för socialförsäkringssystemet och i vilken utsträckning detta är problem som kan hanteras inom ramen för den aktiva arbetsmarknadspolitiken.

Kommittén pekar också på att det faktum att alltfler försäkrade har inkomster över det förmånsgrundande taket innebär att alltfler saknar adekvat inkomstbortfallsskydd från den allmänna försäkringen. Denna brist kan få långtgående konsekvenser för medborgarnas stöd för socialförsäkringen, eftersom allt större grupper på arbetsmarknaden kan komma att få förlita sig på privata, individuella eller kollektiva försäkringslösningar för att få ett gott inkomstbortfallsskydd. Det faktum att den sociala försäkringen minskar i betydelse kan av vissa naturligtvis ses som önskvärt utifrån värderingsmässiga eller andra överväganden. Ur ett individperspektiv torde det vara önskvärt att de långsiktiga offentliga åtagandena under alla förhållanden klargörs. Sammanfattningsvis konstaterar kommittén att de olika alternativ som avhandlats handlar om grundläggande och strategiska val i ett socialpolitiskt modellperspektiv. Det är frågan om ersättningarna skall vara generella eller behovsprövade, om socialförsäkringarna skall följa inkomstbortfallsprincipen eller bara ge grundtrygghet och om försäkringarna för sjukdom och arbetskada skall bygga på generell eller yrkesspecifik (korporativ) riskspridning. Handlingsalternativen har också relevans för de grundläggande frågorna om fördelningen av välfärdstjänsternas tillgänglighet och kvalitet.

Utskottet noterar att Välfärdsbokslutskommitténs bedömning av den ekonomiska utvecklingen för äldre är i linje med vad som tidigare redovisats i departementspromemorian Sämre för mig – Bättre för oss (Ds 1999:5). Pensionärerna som kollektiv har således ökat sin inkomststandard, både i reala termer och i förhållande till andra grupper, medan skillnaderna i ekonomiskt utfall för de enskilda individerna är stora. Utskottet kan konstatera att åtskilliga förbättringar – särskilt för de pensionärer som har de lägsta inkomsterna – har genomförts under senare år, och även i årets budget föreslås förbättringar för dessa grupper, bl.a. genom höjd kompensationsnivå i bostadstillägget och höjt särskilt grundavdrag vid beskattningen och en särskild skattereduktion för pensionärer som skall utformas så att också pensionärer som inte betalar skatt kan få del av den. Här kan också nämnas att riksdagen nyligen beslutat att personer bosatta i Sverige som är 65 år eller äldre fr.o.m. 2003 skall garanteras en viss lägsta levnadsnivå i form av ett äldreförsörjningsstöd. Med anledning av reformeringen av förtidspensioneringen fr.o.m. 2003 har regeringen aviserat (prop. 2000/01:96) att frågan om ersättning till personer som på grund av kraven på viss försäkringstid inte har rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning eller endast en låg sådan skall utredas och att regeringen avser att återkomma till riksdagen.

En särskild utredare har haft i uppdrag att göra en analys av de samlade effekterna av de allmänna barnbidragen, underhållsstödet och bostadsbidraget till barnfamiljerna samt pröva om familjestödet kan göras mer generellt, dvs. med minskade marginaleffekter men med bevarad eller ökad fördelningspolitisk träffsäkerhet. Familjeutredningen, vars uppdrag således inte omfattat en analys av föräldraförsäkringen, har i sitt slutbetänkande Ur fattigdomsfällen (SOU 2001:24) understrukit att familjepolitiken måste grundas på en helhets-syn som innefattar både skatter, bidrag och avgifter. Betänkandet har remiss-behandlats och regeringen avser att lämna en principproposition till riksdagen.

Här kan också nämnas att en arbetsgrupp inom Socialdepartementet har haft till uppdrag att stödja arbetet med att öka kunskaperna om mekanismerna bakom födelsetalsutvecklingen. Arbetsgruppen har nyligen avgivit rapporten Barnafödande i fokus – från befolkningspolitik till ett barnvänligt samhälle (Ds 2001:57). I rapporten anges att barnafödandet har sjunkit dramatiskt under 1990-talet men ändå ligger nära genomsnittet för EU. Barnafödandet har bara återhämtat sig marginellt det allra senaste året trots att arbetsmarknaden blivit väsentligt bättre och familjestöden i huvudsak återställt. Det är till stor del kvinnor med låg utbildning och begränsad anknytning till arbetsmarknaden som avstått från eller skjutit upp barnafödandet. Många av dem har valt att skaffa sig mer utbildning. I rapporten anges att ett väl fungerande familjestödssystem förefaller vara en nödvändig, men inte tillräcklig, förutsättning för att kvinnor och män skall få det antal barn de vill ha. Ett stabilt jobb som ger en hygglig inkomst förefaller vara ett grundläggande krav för de flesta för att vilja skaffa barn. Även jämställdhet är viktig för barnafödandet.

Utskottet, som nedan under utgiftsområde 12 återkommer till familjepolitikens närmare utformning, vill dock redan här erinra om att de senaste årens ekonomiska återhämtning med ökad sysselsättning och reformer har gynnat barnfamiljerna. Härtill kommer att föräldraförsäkringen förlängs med ytterligare en månad på sjukpenningnivå fr.o.m. nästa år. Samtidigt kommer garantinivån för sjukpenningdagarna enligt vad som föreslås i propositionen att höjas från 60 till 120 kr, och regeringen aviserar förslag om ytterligare höjningar av denna nivå till 150 kr 2003 och till 180 kr 2004. Också vidtagna åtgärder utanför utgiftsområde 12 får stor betydelse för barnfamiljernas ekonomi, exempelvis införandet av maxtaxa, dvs. en viss högsta avgift inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Till följd av den kraftiga ökningen av sjukfrånvaron under senare år har flera åtgärder vidtagits. Här kan nämnas att Sjukförsäkringsutredningen har haft i uppdrag att göra en analys av sjukförsäkringen. I utredningens slutbetänkande Sjukfrånvaro och sjukskrivning – fakta och förslag (SOU 2000:121) föreslås bl.a. följande. Sjukförsäkringen, som fortfarande skall vara generell och offentlig, ges en mer försäkringsmässig utformning och organiseras fristående utanför den statliga budgeten. Ersättning skall grundas på inkomstbortfall, och taket bör höjas till 10 prisbasbelopp. Kompensationsnivån i sjukförsäkringen bör även fortsättningsvis vara 80 %.

Vidare har utredningen för att utarbeta en handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet, HpH-utredningen, regeringens uppdrag (dir. 2000:92) att förut-sättningslöst se över effektiviteten och träffsäkerheten i sjukförsäkring, reha-bilitering, förtidspension och arbetsskadeförsäkring samt i administrationen av dessa system. Utredaren skall bl.a. föreslå hur försäkringssystem m.m. kan bli mer effektiva redskap för att minska sjukfrånvaron i arbetslivet. HpH-utredningen har i juni i år delredovisat sitt uppdrag. I rapporten föreslås bl.a. att taket för sjukpenninggrundande inkomst höjs till 10 prisbasbelopp. Vidare anser utredningen att strukturella reformer behövs för ett stabilt sjukförsäk-ringssystem, och utredningen kommer därför i det fortsatta arbetet att utgå från att sjukförsäkringen kan ges en mer försäkringsmässig utformning samt finansieras utanför den statliga budgeten. Utredningen skall slutredovisa sitt uppdrag senast den 15 december 2001.

Vad härefter gäller utskottets syn på principerna för socialförsäkringarna och de förslag som tas upp i motionerna vill utskottet anföra följande.

Villkoren på arbetsmarknaden utvecklas och förändras liksom samhället i övrigt, och trygghetssystemen måste därför ständigt utvecklas och förnyas. Socialförsäkringarna skall enligt utskottet vara trygga, rättvisa och effektiva, vilket bäst uppnås genom en generell offentlig försäkring. Socialförsäkringar-na skall dels ge standardtrygghet genom att ersätta inkomstbortfall upp till en viss nivå, dels ge ett grundläggande skydd vid varaktig ohälsa för grupper som inte fått fotfäste på arbetsmarknaden. Försäkringssystem som i första hand ersätter bortfall av inkomst har stora fördelar framför försäkringar som enbart bygger på en ren grundtrygghetsprincip. Genom inkomstbortfallsprin-cipen garanteras individen en bestämd standardnivå när han eller hon av olika skäl inte kan försörja sig själv genom arbete, och denna princip bör enligt utskottets mening vara utgångspunkten för försäkringsskyddet även framde-les. Förmåner från socialförsäkringarna skall ges på lika villkor för alla och innehålla ett betydande mått av utjämning mellan grupper som löper olika risk att drabbas av sjukdom och skada. Det förhållandet att i princip alla är med och finansierar försäkringsskyddet möjliggör enligt utskottets mening omfördelningar mellan olika grupper och över livet. Vidare skall det finnas möjligheter att kontrollera och begränsa samhällets kostnader för försäkring-en. Arbetslinjen är central, och utskottet noterar att Kommittén Valfärdsbok-slut anger att incitamenten till arbete traditionellt har varit stora i det svenska transfereringssystemet, eftersom kvalificering till ett flertal systembygger på arbetsmarknadsdeltagande samtidigt som förmånernas storlek är relaterade till arbetsinkomsten. Angeläget är också att försäkringsskyddet är utformat så att det inte motverkar jämställdhet mellan könen.

Beträffande frågan om socialförsäkringen skall bestå av skilda delar eller av en samlad försäkring vill utskottet påpeka att de olika delarna av trygghetssy-stemet samspelar med varandra vad gäller såväl finansiering som regelverk. Detta har inte minst förändringarna på arbetsmarknaden till följd av lågkon-junkturen i början av 1990-talet tydliggjort. Kostnaderna för arbetslöshetsför-säkringen ökade då kraftigt samtidigt som kostnaderna för sjukförsäkringen

minskade. Vidare har de besparingar som under denna tid var nödvändiga att göra i systemen visat att ingrepp i en del av systemen utan samtidig anpassning av regelverket i andra delar kan medföra överströmningseffekter.

Utskottet anser emellertid att det är nödvändigt att tydliggöra gränserna för de olika försäkringssystemen och vad som bör ersättas från socialförsäkringen respektive från andra trygghetssystem, t.ex. arbetslöshetsförsäkringen. Som ett led i renodlingen har fr.o.m. den 1 januari 1997 kriterierna för sjukpenning och förtidspension skärpts så att sjukpenning och förtidspension som huvudregel endast utges vid arbetsoförmåga som har sin grund i medicinska orsaker. Enligt utskottets mening kan mycket vinnas på att göra socialförsäkringssystemet tydligare och mer lättöverskådligt. Det är också viktigt att samverkan sker mellan dem som administrerar olika delar av välfärdssystemen.

Vad gäller förmånstaket inom socialförsäkringarna har utskottet tidigare framhållit att utformningen av intjänandetaket inte får leda till att alltfler försäkrade genom en normal löneutveckling med tiden hamnar utanför försäkringsskyddet. En höjning av förmånstaket borde därför ske så snart det finns ekonomiskt utrymme, som inte behöver utnyttjas för andra, mer angelägna reformer. Såväl Sjukförsäkringsutredningen och HpH-utredningen som nu Välfärdsbokslutskommittén har påtalat behovet av en höjning av taket i försäkringssystemen. I budgetpropositionen anges nu att en höjning av inkomsttaket i sjuk- och föräldraförsäkringarna bereds. Regeringen anför att de senaste årens reallöneökningar har luckrat upp inkomstbortfallsprincipen och privata och avtalsmässiga försäkringslösningar har fått en allt större betydelse. Enligt regeringen är det av yttersta vikt att de senaste årens utveckling med allt större andel av inkomsterna över taket hindras genom att inkomsttaket höjs. En annan anledning till att taket bör höjas är kritiken att den enskilde får betala två gånger för sin försäkring, dvs. både genom arbetsgivaravgiften och genom privata lösningar. Regeringens avsikt är därför att taket skall höjas till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget tillåter det. Utskottet välkomnar detta. En höjning av förmånstaket kommer naturligtvis att få effekter för utformningen av avtalsförmåner som avser lönedelar över nuvarande tak. Utskottet vill därför framhålla att regeringens kommande förslag om en höjning av inkomsttaket i sjuk- och föräldraförsäkringarna bör läggas fram i så god tid så att det kan beaktas av parterna i avtalsförhandlingarna.

Beträffande sambandet mellan förmåner och avgifter vill utskottet påpeka att stora förändringar har skett i strukturen för socialavgifter och avgiftsuttag i avsikt att skapa bättre samstämmighet mellan inkomster och utgifter i socialförsäkringen. Särskilt har genomförandet av det nya ålderspensionssystemet medfört stora förändringar. Finansieringen av de olika försäkringsgrenarna har blivit mer renodlad. Genom att inkomster och utgifter för olika försäkringar lättare kan följas ökar trovärdigheten för socialförsäkringssystemen. Någon exakt samstämmighet mellan förväntade inkomster och utgifter för t.ex. sjukförsäkringen har inte eftersträvat. Smärre och tillfälliga skillnader

mellan inkomster och utgifter bör kunna finnas utan att det föranleder justeringar av avgiftsnivån.

Vad gäller frågan om socialförsäkringarna skall göras fristående från statsbudgeten är det endast det nya inkomstgrundade ålderspensionssystemet som redovisas utanför statsbudgeten. För övriga delar av försäkringen gäller numera att utgifterna skall bruttoredovisas på statsbudgeten. Senast gjordes denna förändring för arbetsskadeförsäkringen och delpensionsförsäkringen. Det pågående reformarbetet av olika delar av socialförsäkringssystemet kan dock få betydelse i denna fråga. Utskottet noterar härvid att såväl Sjukförsäkringsutredningen som HpH-utredningen har föreslagit att sjukförsäkringen finansieras vid sidan av statsbudgeten.

En annan fråga som behöver övervägas noga är socialförsäkringarnas förhållande till utgiftstak m.m. i budgetprocessen. Frågan om hur ålderspensionsutgifterna bör hanteras i budgeten och i förhållande till utgiftstaken har aktualiserats i och med att det inkomstgrundade ålderspensionssystemet gjorts finansiellt stabilt genom regler för automatisk balansering. Enligt regeringen (prop. 2000/01:70) kräver frågan ett helhetsperspektiv på den statliga budgetprocessen. Regeringen hänvisade till att det inom Regeringskansliet övervägs slutsatser och eventuella åtgärder med anledning av vad Utredningen om utvärdering av budgetprocessen föreslagit samt att det inom det s.k. Vestaprojektet pågår ett arbete med att i vissa avseenden ändra redovisningsprinciperna för statsbudgeten. Hur utgiftstak och saldomål kommer att anpassas till de nya principerna är ännu inte avgjort. Mot bakgrund av detta föreslog regeringen ingen förändring av nuvarande ordning. Här kan nämnas att Utredningen om utvärdering av budgetprocessen i betänkande SOU 2000:61 har ansett att såväl ålderspensionssystemet som övriga socialförsäkringar bör omfattas av utgiftstaket och det av utredningen föreslagna utgiftsmålet. Vid behandlingen av nämnda proposition tillade utskottet (bet. 2000/01:SfU13) i denna fråga att det nya ålderspensionssystemet är ett s.k. avgiftsdefinierat system, som är fristående från statsbudgeten och i sin helhet finansieras med en specialdestinerad och fast pensionsavgift. Med föreslagna regler för automatisk balansering skulle pensionssystemet därtill bli långsiktigt finansiellt stabilt. Varken den allmänna ekonomiska utvecklingen eller demografiska förändringar skulle därutöver kunna föranleda politiska beslut som begränsar pensionsutgifternas storlek. Det var enligt utskottets mening därför viktigt att osäkerhet inte i något sammanhang uppkommer om det inkomstrelaterade ålderspensionssystemets autonomi. För den händelse denna del av pensionssystemet även fortsättningsvis skulle ingå under ett utgiftstak var det enligt utskottet viktigt att innebörden av ett sådant utgiftstak i förhållande till pensionssystemet tydligt klargörs.

Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att det i många avseenden finns en samsyn mellan flera av riksdagens partier om socialförsäkringssystemets principiella utformning. I den mån här behandlade motioner inte är tillgodosedda med vad utskottet ovan anfört avstyrker utskottet motionerna Sf310, Sf328 yrkande 5, Sf403 yrkandena 7 och 9, Sf348 yrkandena 1-5 och 7, Sf245

yrkandena 1 och 2, Sf380 yrkandena 1–4, So637 yrkande 19, Sf393 yrkandena 2–6 och 9 samt Sf378. Vid behandlingen nedan av de olika anslagen för 2002 återkommer utskottet i vissa fall till här berörda frågor, som t.ex. taket i sjuk- och föräldraförsäkringen. Utskottet kan inte ställa sig bakom förslagen i motionerna Sf235 och Sf333 yrkande 5, varför motionerna bör avslås.

Socialförsäkringens personkrets

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om socialförsäkringens personkrets vad gäller

- Läkare utan gränser m.fl. organisationer
- homosexuella familjeförhållanden

Jämför reservationerna nr 5 (mp) och 6 (v, mp).

Gällande ordning

I socialförsäkringslagen (1999:799), som trätt i kraft den 1 januari 2001, delas försäkringen in i en bosättningsbaserad och en arbetsbaserad del. Den som lämnar landet kommer fortfarande att anses bosatt här, om utlandsvistelsen kan antas vara längst ett år. Beträffande några särskilda persongrupper kommer socialförsäkringen att ha utsträckt giltighet vid utlandsvistelse. En person som är anställd av ett svenskt trossamfund eller ett organ som är knutet till ett sådant samfund eller en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet skall vara försäkrad i Sverige såvitt avser den bosättningsbaserade försäkringen, om utlandsvistelsen kan antas vara längst fem år. Detta gäller även medföljande make samt barn som inte fyllt 18 år. Med make likställs sambo om de tidigare har varit gifta eller gemensamt har eller har haft barn. I dessa fall gäller att av de bosättningsbaserade förmånerna utbetalas familjestödsförmåner under utlandsvistelsen. För arbetsbaserade förmåner finns en överhoppningsbar tid på fem år när det gäller beräkning av sjukpenninggrundande inkomst och försäkringsvillkor för föräldrapenning.

Motioner

I motion Sf384 av Lars Ångström (mp) begärs ett tillkännagivande om att lagstiftningen bör ses över så att de som arbetar åt organisationen Läkare utan gränser samt andra organisationer som inte omfattas av det svenska sjukförsäkringssystemet får samma sociala försäkringsskydd som volontärer från svenska organisationer. I motionen anges att organisationen Läkare utan gränser har fem centrum, nämligen i Frankrike, Belgien, Holland, Spanien och Schweiz, vilka står som arbetsgivare när de sänder ut personer.

I motion So495 av Matz Hammarström m.fl. (mp) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att socialförsäkringslagstiftningen bör anpassas även efter homosexuella familjeförhållanden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet fann i betänkande 1999/2000:SfU1 vad gäller personer som lämnar Sverige för att arbeta åt den utländska organisationen Läkare utan gränser, vars verksamhet enligt utskottets mening är av stort värde, att de enligt huvudregeln omfattas av svensk socialförsäkring om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst ett år. Detsamma skulle komma att gälla fr.o.m. år 2001 enligt den nya socialförsäkringslagen. Utskottet ansåg att, när inte de generella reglerna är tillämpliga, deras skydd måste tillgodoses på annat sätt än genom den svenska socialförsäkringen.

Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker därmed motion Sf384.

Vad gäller socialförsäkringens anpassning till att även gälla homosexuella familjeförhållanden vill utskottet liksom vid behandlingen av ett liknande motionsyrkande under förra riksmötet (bet. 2000/01:SfU1) hänvisa till att det i 3 kap. 1 § lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap anges att ett registrerat partnerskap har samma rättsverkningar som ett äktenskap. Bestämmelser i lag eller annan författning med anknytning till äktenskap och makar tillämpas på motsvarande sätt på registrerat partnerskap och registrerad partner om inte annat följer av undantagsregler i 2–4 §§. Undantagen i 2 § rör adoption, gemensam vårdnad samt insemination eller befruktning utanför kroppen medan 4 § gäller internationella rättsförhållanden. I 3 § görs däremot ett generellt undantag från tillämpningen av regler som bygger på att makarnas eller de tidigare makarnas kön är av betydelse. I förarbetena till detta lagrum (bet. 1993/94:LU28) anges att undantaget huvudsakligen berör sådana, numera inte så ofta förekommande, regler som ger ekonomiska förmåner åt gifta kvinnor eller änkor. Som exempel nämns bl.a. änkepension.

Enligt utskottets mening omfattar således socialförsäkringarna, bortsett från nämnda undantag, även homosexuella familjeförhållanden. Med det anförda avstyrks motion So495 yrkande 6.

EU-samarbetet**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör avslå motionsyrkande om EU-samarbetet och nationell beslutanderätt på det sociala området.

*Gällande ordning**Samordning av system för social trygghet*

Grundprincipen med den fria rörligheten för personer är att EU-medborgare skall behandlas lika i alla medlemsländer. För att personer som flyttar mellan medlemsländerna inte skall missgynnas när det gäller rätten till social trygghet finns regler som samordnar de nationella socialförsäkringssystemen. EG-fördragets artikel 42 innehåller de grundläggande principerna om sammanläggning och exportabilitet av sociala förmåner och är således grunden för

den sekundära lagstiftningen på socialförsäkringsområdet. Reglerna på gemenskapsnivå om samordning återfinns i förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen samt i tillämpningsförordningen (EEG) nr 574/72.

En ny socialpolitisk dagordning

I juni 2000 presenterade kommissionen ett meddelande om en ny socialpolitisk dagordning (KOM (2000) 379). Dagordningen är tänkt att omfatta samtliga politikområden som ligger inom ramen för rådet för sysselsättning och socialpolitik och kan närmast beskrivas som en handlingsplan för rådet för de kommande fem åren. Frågor som berörs är i princip sysselsättning, jämställdhet, arbetsrätt, arbetsmiljö, arbetsliv, samarbete om social trygghet, samarbete om social utslagning, fri rörlighet och grundläggande rättigheter.

Vid Europeiska rådets möte i Nice godkändes den socialpolitiska dagordningen som skall gälla fram till 2005. Kommissionen skall varje år redogöra för de framsteg som gjorts i tillämpningen av dagordningen.

Modernisering av social trygghet inom EU

I juli 1999 presenterade kommissionen ett meddelande om en samordnad strategi för att modernisera social trygghet (KOM (1999) 347). Meddelandet syftade till att fastställa en dagordning för ett fördjupat samarbete på grundval av fyra viktiga mål, nämligen att

- göra det lönsamt att arbeta och att arbete skall ge en säker inkomst,
- göra pensionerna säkra och pensionssystemen hållbara,
- främja social integration,
- garantera en hållbar hälso- och sjukvård av hög kvalitet.

Rådet godkände i november 1999 de föreslagna slutsatserna som syftar till att förstärka det redan existerande samarbetet mellan medlemsstaterna genom att skapa ett mer strukturerat och regelbundet utbyte av information och erfarenheter när det gäller social trygghet (den öppna samordningsmetoden). Samtidigt betonade ministerrådet att organisering och finansiering av social trygghet är ett nationellt ansvar. En högnivågrupp (sedermera ombildad till Kommittén för social trygghet) bildades under ministerrådet för att driva arbetet. Samarbetet skall koncentreras kring de fyra målen.

Motion

I motion Sf348 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 6 hänvisar motionärerna till att EU förespråkar nationell beslutanderätt inom det sociala området, samtidigt som man gärna talar om en europeisk social modell. Det finns en uppenbar risk att samarbetet på EU-nivå kommer att motverka den i motionen föreslagna inriktningen på socialpolitiken. Riksdagen bör därför ge regeringen till känna att den nationella beslutanderätten på det sociala området måste försvaras på ett mer offensivt sätt inom EU.

Utskottets ställningstagande

För att främja personers fria rörlighet finns, som nämnts, regler för samordning av medlemsstaternas sociala trygghetssystem. Förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen innebär i huvudsak att den anställda eller egenföretagaren och hans eller hennes familj har rätt att ta med sig de sociala förmåner som intjänats vid arbete i en medlemsstat när de flyttar till annan medlemsstat samt att de har rätt till sociala förmåner i värdlandet.

Genom Amsterdamfördraget har det skapats en enhetlig fördragsmässig grund för EU-medlemsstaternas samarbete på det sociala området. Bestämmelser om en social dialog finns i artiklarna 138 och 139 i EG-fördraget. Europeiska rådet uttalade vid det extra toppmötet i Lissabon den 23–24 mars 2000 att grunden för en övergång till en kunskapsbaserad ekonomi är dagens utvecklade system för socialt skydd. Dessa system måste emellertid anpassas för att säkerställa bl.a. att arbete skall löna sig och att systemen är hållbara på lång sikt med hänsyn till problemet med en åldrande befolkning. Det angavs också att dessa problem löses effektivare genom samarbete. Det redan existerande samarbetet mellan medlemsstaterna bör förstärkas genom ett mer strukturerat och regelbundet utbyte av information och erfarenheter när det gäller social trygghet.

I sitt yttrande 1999/2000:SfU6y till utrikesutskottet med anledning av regeringens skrivelse om verksamheten i EU 1999 angav socialförsäkringsutskottet att principerna om icke-diskriminering och likabehandling av EU-medborgare liksom krav på likabehandling av kvinnor och män visserligen påverkar utformningen av socialförsäkringssystemen, men utskottet underströk att själva utformningen av och innehållet i medlemsländernas socialförsäkringssystem är en nationell fråga. Enligt utskottets mening finns, på vissa håll inom EU, tendenser att bitvis vilja föra över frågor som rör de nationella sociala trygghetssystemen till beslutsfattande inom gemenskapen. Utskottet betonade därför att frågor om den sociala dimensionen när det gäller en gemensam strategi för att modernisera social trygghet handlar om ett samarbete mellan de enskilda medlemsstaterna. I yttrandet angavs vidare att regeringen i olika sammanhang och forum inom EU bör markera denna inställning, något som utskottet i samband med information om EU-frågor även framfört till Socialdepartementet.

Utskottet, som vidhåller denna uppfattning, noterar att området för samarbete rörande den sociala tryggheten inte ändras genom Nicefördraget (prop. 2001/02:8) men att det i föreslagen artikel 137.4 uttryckligen anges att artikeln inte skall påverka medlemsstaternas erkända rätt att fastställa de grundläggande principerna för sina system för social trygghet och inte heller i väsentlig grad påverka den finansiella jämvikten i dessa.

Utskottet anser att motion Sf348 yrkande 6 får anses tillgodosedd med det anförda.

Öresundsregionen och socialförsäkringssystemen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om Öresundsregionen och socialförsäkringssystemen m.m.

Gällande ordning

Förbindelserna mellan Sverige och Danmark på socialförsäkringsområdet regleras av EG-förordningar samt den nordiska konventionen om social trygghet. Den sistnämnda har i huvudsak betydelse för personer som inte omfattas av EG-rätten om social trygghet, dvs. personer som inte har utnyttjat den fria rörligheten, som inte har eller har haft arbete, eller som inte är EES-medborgare och är bosatta i Norden. Vissa förmåner, t.ex. underhållsstöd, omfattas också av den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster.

Den EG-förordning som här främst är av intresse är den i föregående avsnitt nämnda förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Förordningen skall garantera att den som utnyttjar rätten till fri rörlighet mellan medlemsländerna omfattas av lagstiftningen om social trygghet i ett av dessa. I förordningen finns bestämmelser om bl.a. likabehandling av EU-medborgare, bestämmande av tillämplig lagstiftning, sammanläggning av kvalifikationstider, export av förmåner och proportionell beräkning av pensioner. En grundläggande princip är att den för vilken förordningen gäller skall omfattas av lagstiftningen i bara en stat, i regel arbetslandets lagstiftning.

Det ankommer på den nationella lagstiftningen att ange närmare villkor för att tillhöra det landets system för social trygghet och förutsättningarna för att få förmåner. I den nationella lagstiftningen fastställs också villkor för tillgodoräknande av försäkringsperioder. Den nationella lagstiftningen får dock inte avvika från gemenskapsrättsliga principer och regler.

Om en person enligt förordningen skall omfattas av ett visst medlemslands lagstiftning om social trygghet skall också avgifter som hänför sig till dennes förvärvsinkomster betalas enligt samma lands lagstiftning. Det gäller oberoende av var den anställda eller egenföretagaren är bosatt och oavsett var arbetsgivaren bor eller företaget har sitt säte.

För enskilda fall eller för definierade grupper är det möjligt för länderna att sluta överenskommelser om undantag från de allmänna reglerna i EG-rätten om vilket lands lagstiftning om social trygghet som skall tillämpas i olika situationer. Det följer av artikel 17 i förordning 1408/71, enligt vilken två eller flera medlemsstater, dessa staters behöriga myndigheter eller de organ som utses av dessa myndigheter kan komma överens om undantag från bestämmelserna i artiklarna 13–16 till förmån för vissa grupper eller för vissa personer. Artiklarna 13–16 innehåller bl.a. regler om bestämmande av tillämplig lagstiftning.

Enligt 1996 års dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna skall personer i Danmark och Sverige, som bor i ett av länderna och arbetar i det andra, beskattas i arbetslandet för inkomsten där. Danmark beskattar sådan inkomst enligt vanliga regler medan Sverige tar ut särskild inkomstskatt (SINK) med 25 % på bruttoinkomsten. I förhållandet mellan Sverige och övriga nordiska länder gäller däremot att beskattning sker i bostättningslandet. Under hösten 1999 gjordes den ändringen i beskattningsreglerna för Sverige och Danmark att anställda ombord på färjor och tåg i reguljär trafik mellan nämnda länder i normalfallet beskattas endast i ett land.

Motioner

I motion A390 av Ewa Thalén Finné m.fl. (m) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att nuvarande utformning av socialförsäkringssystemen utgör hinder för rörlighet av arbetskraft i Öresundsregionen. Olikheterna gäller t.ex. arbetsgivaravgifter och skatter men även att föräldrapenning och dagisplats är dåligt synkroniserade och att olika regler gäller för pensionsintjänande och ersättning till långtidssjuka.

Även i motion Sf214 av Maud Ekendahl och Inga Berggren (m) påtalas problemen med de olika regelverken i Danmark och Sverige. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att det krävs överenskommelser mellan länderna om samordnade sjukpenningregler.

Utskottets ställningstagande

Sedan 1998 pågår ett samarbete på regeringsnivå mellan Sverige och Danmark för att identifiera hinder och problem för rörlighet och integration över Öresund. En rapport, "Öresund – en region blir till", som i maj 1999 gemensamt getts ut av de svenska och danska regeringarna, utgör ett första steg i processen och startskottet för ett arbete som i vissa delar kommer att sträcka sig över flera år.

I rapporten anförs om det sociala området bl.a. följande.

Reglerna är desamma för alla gränsöverskridande aktiviteter i hela EU, och några bestämmelser särskilt anpassade för förhållandena mellan Danmark och Sverige finns inte. Reglerna i förordning 1408/71 får enligt rapporten i vissa avseenden särskilt komplicerade effekter i de fall Danmark är inblandat, eftersom Danmark skiljer sig från övriga medlemsstater vad gäller den sociala trygghetens finansiering såtillvida att socialavgifter knappast existerar. Företagen i det svenska systemet betalar däremot sociala avgifter till staten som då uppgick till 33 % av den anställdes lön. I rapporten påpekas att eftersom arbetstagare som arbetar i både Danmark och Sverige med anställning hos två olika arbetsgivare omfattas av socialförsäkringssystemet där han eller hon bor kan ett danskt företag som deltidsanställer en arbetstagare som är bosatt i Sverige behöva betala 33 % av den anställdes lön i avgift till den svenska staten.

I rapporten anges att när det gäller EG-förordningarnas tillämpning kan tillämpningsföreskrifter i vissa speciella fall saknas eller skilja sig åt i de båda

länderna. Dessutom kan man identifiera problem för medborgare som arbetar under mer flexibla förutsättningar i de båda länderna, t.ex. personer som ofta byter arbete mellan länderna eller personer med samtidigt arbete i båda länderna. De danska och svenska regeringarna kommer att utreda möjligheterna till undantag från och/eller gemensamma tolkningsmallar av EG-förordningarna avseende personer som ofta skiftar arbetsplats mellan länderna, har bisysslor i det andra landet eller arbetar i gränsöverskridande tjänst. Sammanfattningsvis skall regeringarna bl.a. verka för att tillämpningen av gällande regler så långt möjligt sker på ett sätt som främjar integrationen och kommer att ta initiativ till att utarbeta en gemensam tolkning av EG-reglerna om social trygghet.

Även skattepolitik behandlas i rapporten. Det anges att systemen för personbeskattning i de båda länderna kännetecknas av relativt sett lägre skatteuttag men väsentligt högre sociala avgifter i Sverige och det omvända förhållandet i Danmark. Den samlade belastningen av personskatter och sociala avgifter i Danmark och Sverige är dock i allt väsentligt ungefär densamma. Huvudprincipen om beskattning i arbetslandet är enligt vad som anförs i rapporten fast förankrad i den internationella skatterätten, och den står också i överensstämmelse med de principer som gäller i EG:s regler om social trygghet. I rapporten konstateras bl.a. att den rådande ordningen kan påverka skatteunderlaget och därmed förutsättningarna för en allsidig kommunal service. Regeringarna i Danmark och Sverige kommer att aktivt följa integrationsutvecklingen för att bedöma vilka skillnader i skattesystemen som kan verka hämmande eller snedvridande för gränsöverskridande arbetskraft eller yrkesmässig verksamhet. I samband härmed skall bedömas bl.a. om det finns behov av och möjlighet till ett interregionalt utjämningssystem för inkomstskatter och sociala avgifter samt andra skatter och avgifter som kan vara av betydelse för integrationen i regionen.

Vidare framhålls i rapporten att, för att så långt möjligt säkra att de som bor i Öresundsregionen framdeles inte upplever skillnader i de sociala systemen som ett hinder för integration, regeringarna kommer att ta initiativ till såväl en omfattande satsning på information som till en särskild styrgrupp för Öresunds integration, som löpande skall ta sig an nya hinder och problem.

Utskottet har tidigare behandlat en motion om problem för gränsgångare i Öresundsregionen (bet. 1999/2000:SfU3) och därvid framhållit att det är av största vikt, inte minst vad gäller socialförsäkringssystemen, att dessa frågor uppmärksammas och får en lösning.

Frågor som kommer att utredas enligt vad som anges i den nämnda rapporten "Öresund – en region blir till" är möjligheterna till undantag från och/eller gemensamma tolkningar av EG-förordningarna avseende personer som ofta skiftar arbetsplats mellan länderna, har bisysslor i det andra landet eller arbetar i gränsöverskridande tjänst. Utskottet har erfarit att en fråga som särskilt uppmärksammats i det svensk-danska samverkansarbetet är när personer som arbetar i Danmark och är bosatta i Sverige utför viss del av arbetet hemifrån. Enligt förordning 1408/71 skall arbetstagaren anses arbeta även i

Sverige och således omfattas av svensk socialförsäkring, vilket medför att den danske arbetsgivaren blir skyldig att erlägga socialavgifter i Sverige. Som ett led i utredningsarbetet har Riksförsäkringsverket (RFV) fått i uppdrag att träffa en överenskommelse med sin danska motsvarighet om att man skall kunna bortse från distansarbetet och låta den arbetstagare som så önskar även fortsättningsvis omfattas av lagstiftningen i det land där arbetet huvudsakligen utförs. RFV räknar med att en överenskommelse skall kunna träffas före årsskiftet.

Utskottet förutsätter att liknande frågor även fortsättningsvis uppmärksammas och löses mellan de båda länderna. De generella reglerna om samordning av socialförsäkringssystem är emellertid en fråga för samarbetet på EU-nivå. Ett arbete med modernisering av förordningen pågår för närvarande inom EU. Problem för gränsgångare är ofta i fokus och en särskild konferens med rubriken Social security for frontier workers in Europe, arrangerad av bl.a. kommissionen, har just hållits.

Utskottet kan konstatera att samarbetet mellan Sverige och Danmark fortfarande pågår på regeringsnivå och att ett möte senast hölls den 29 oktober 2001. Vid detta möte diskuterades beskattningsrätten och bl.a. frågan om ett utjämningsssystem för att kompensera skattebortfallet. Vid mötet beslöts att utreda vilka alternativa möjligheter som finns, vilka konsekvenser de för med sig samt vilket alternativ som är den bästa lösningen för att tillgodose integration, kompensation till kommunerna etc. Utredningsarbetet skall vara klart till årsskiftet.

Utskottet vill understryka vikten av att möjliga förändringar för att förbättra utvecklingen i Öresundsregionen genomförs så snart som möjligt. Utskottet förutsätter att erfarenheter av samarbete inom andra gränsområden inom EU därvid tas till vara. I detta sammanhang kan nämnas att Öresunds-komiteen, en samlingsorganisation mellan regionala och lokala politiker i Öresundsregionen, i sitt arbete med integrationsprocessen i Öresundsregionen har tagit fram en rapport om erfarenheterna av det gränsregionala samarbetet i Oberrheinregionen. Oberrheinregionen är det gemensamma gränsområdet mellan Frankrike, Tyskland och Schweiz. Regionen har ett befolkningstal på 5,6 miljoner invånare, att jämföra med Öresundsregionens ca 3,5 miljoner invånare. Arbetspendlingen i området till Schweiz är från Frankrike 33 000 personer och från Tyskland 21 000 personer. Mellan Frankrike och Tyskland är pendlarantalet 27 000. Oberrheinregionen är intressant som exempel på grund av de höga pendlingsvolymerna, de stora skillnaderna mellan deltagande länders styrelseskick och en hög grad av funktionell integration genom särskilda överenskommelser mellan länderna.

För gränssamarbetet har organiserats institutioner på såväl lokal, regional som nationell nivå. På det nationella planet finns Oberrheinkonferensen, som består av verkställande myndigheter och administrativa enheter till vilka är knutet ett parallellt råd av folkvalda.

Vad gäller arbetsmarknads- och skattefrågor i Oberrheinregionen anges bl.a. att regeländringar i regel initieras av lokala myndigheter och aktörer som

identifierat problem och sedan för upp dessa till lagstiftande nivå i respektive land. Grundregeln i avtalen mellan ifrågavarande länder är att man som gränsgångare betalar skatt där man bor under förutsättning att man bor och arbetar inom ”gränsområdet”. Senare betalas en del av bruttolönen tillbaka t.ex. till den kanton där arbetsplatsen ligger som en form av kompensation för offentliga lokalt motiverade omkostnader.

Beträffande sociala förmåner anges att man är sjukförsäkrad i arbetslandet men endast så länge man är anställd. Vid anställningens upphörande återförs man till sitt eget lands sjukförsäkringssystem, och detta även vid uppsägning. Arbetslöshetsförsäkring betalas från boendelandet på ett underlag som svarar mot en referensinkomst som svarar mot en likvärdig anställning i boendelandet.

I rapporten om Oberrheinregionen anges vidare att det fortsatt återstår löpande problem kopplade till de stora pendlingsvolymerna med transporter, infrastrukturella satsningar och harmonisering av socialförsäkringar på hälso- och sjukvårdsområdet.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna A390 yrkande 2 och Sf214.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ersättning vid arbetsoförmåga. Politikområdet omfattar sjukpenning, rehabilitering, närståendepenning, förtidspension, ersättning vid handikapp och arbets- och kroppsskador, kostnader för sysselsättning av vissa förtidspensionärer samt socialförsäkringens administration, dvs. RFV och de allmänna försäkringskassorna.

Riksdagen har för budgetåret 2002 i enlighet med regeringens förslag fastställt ramen för utgiftsområde 10 till 108 357 018 000 kr (bet. 2001/02:FiU1, rskr. 2001/02:34–35).

Sjuklön

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om att minska företagens kostnader för sjuklön, om arbetsgivares ansvar för arbetsmiljön och om sjuklöneperiodens längd. *Jämför reservationerna nr 7 (m, kd, c, fp) och 8 (v).*

Gällande bestämmelser

Enligt lagen (1991:1047) om sjuklön (SjLL) har arbetstagare under de första 14 dagarna av ett sjukfall rätt till sjuklön från arbetsgivaren. Rätten till sjuklön gäller fr.o.m. den första dagen av anställningstiden. Är den avtalade an-

ställningstiden kortare än en månad inträder dock rätten till sjuklön endast om arbetstagaren tillträtt anställningen och därefter varit anställd 14 kalenderdagar, i princip i följd.

För den första dagen i sjuklöneperioden betalas ingen ersättning (karensdag). För de återstående dagarna behåller den anställda 80 % av lön och andra anställningsförmåner.

Antalet karensdagar är begränsat till tio under en tolv månadersperiod (allmänt högriskskydd). För en arbetstagare som lider av sjukdom som kan antas medföra ett större antal sjukperioder med sjuklön under en tolv månadersperiod kan försäkringskassan besluta om s.k. särskilt högriskskydd. Då utges sjuklön för första dagen och arbetsgivaren får ersättning från sjukförsäkringen. Från och med den 1 januari 1998 gäller ett utökat särskilt högriskskydd som omfattar den som har en sjukdom som medför risk för en eller flera längre sjukperioder under en tolv månadersperiod. Sjuklön utges i dessa fall dock inte för karensdag. Även i dessa fall får arbetsgivaren ersättning från sjukförsäkringen.

Företag med en viss högsta lönekostnad har enligt 17 § SjLL möjlighet att försäkra sig hos försäkringskassan mot sjuklönekostnader. Rätt att teckna en sådan försäkring har arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader under ett kalenderår – exklusive sociala avgifter och särskild löneskatt – inte beräknas överstiga 130 gånger prisbasbeloppet. Försäkringen ersätter försäkringstagarens kostnader för sjuklön fr.o.m. den tredje ersättningsdagen liksom kostnaderna för socialavgifter, allmän löneavgift och särskild löneskatt. Avgiften för 2001 är 1,4 % av de sammanlagda lönekostnaderna.

Motioner

Kenth Skårvik m.fl. (fp, m, kd, c) begär i motion Sf231 yrkande 1 ett tillkännagivande om behovet av att minska företagens kostnader för sjuklön. I samma motion, yrkande 2, begärs ett tillkännagivande om behovet av att genomföra förslaget om ett högkostnadsskydd mot sjuklönekostnader. Motionärerna anser att AGRA-utredningens förslag bör genomföras. Förslaget, som är tänkt att gälla företag med en årslönesumma upp till 160 prisbasbelopp, innebär att om sjuklönekostnadens andel av årslönekostnaden överstiger motsvarande andel för alla arbetsgivare i riket skall ersättning utges för del som överstiger riksandelen jämte socialavgifter. Ett sådant system innebär enligt motionärerna en effektivare riskspridning och är ett bättre alternativ till den offentliga försäkring mot sjuklönekostnader som företagen erbjuder i dag.

Marie Engström m.fl. (v) begär i motion Sf236 yrkande 1 ett tillkännagivande om ekonomiska drivkrafter för att få arbetsgivare att ta ett större ansvar för arbetsmiljö och minskad ohälsa. Enligt motionärerna är en förlängd sjuklöneperiod inte rätt metod för att åstadkomma detta. I samma motion, yrkande 2, begär motionärerna ett tillkännagivande om att ett sjuklönesystem med restitutionsförfarande för företag med högst tio anställda bör utredas. Motionärerna anser att sådana företag bör kunna få tillbaka inbetalt belopp via avdrag vid upprättande av den månatliga skattedeklarationen.

Viviann Gerdin och Birgitta Sellén (c) begär i motion N323 yrkande 4 ett tillkännagivande om översyn av sjuklöneperioden för småföretagare. Motionärerna anser att redan en sjuklöneperiod på 14 dagar är mycket betungande för de minsta företagen. Det finns därför skäl att befria dem från sjuklönekostnaderna.

Lena Sandlin-Hedman och Lars Lilja (s) begär i motion Sf350 ett tillkännagivande om sjuklöneperioden i sjukförsäkringen. Enligt motionärerna är det angeläget att avskaffa sjuklöneperioden för små och medelstora företag. Motionärerna anser att sjuklöneperioden snarare bidragit till ökad utslagning än till att föra arbetsmiljöarbetet framåt.

Utskottets ställningstagande

Som närmare redovisas i det följande har regeringen presenterat ett åtgärdsprogram för att främja hälsan i arbetslivet. Programmet i elva punkter omfattar bl.a. ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare att förebygga ohälsa. Enligt propositionen är ett förtydligat och i vissa fall ökat finansieringsansvar för arbetsgivaren en av de grundläggande förutsättningarna för att den negativa utvecklingen av sjukfrånvaron skall kunna brytas. En möjlighet som har lyfts fram och diskuterats är en förlängning av sjuklöneperioden. Även andra möjligheter att förtydliga arbetsgivarens finansieringsansvar kan enligt regeringen komma i fråga, t.ex. ett visst medfinansieringsansvar för den sjukpenningutbetalning som kan bli aktuell efter sjuklöneperioden, differentierade arbetsgivaravgifter utifrån den variation i de anställdas ohälsa som finns hos olika arbetsgivare eller att ge en arbetsgivare som satsar extra på sin arbetsmiljö någon form av nedsättning av arbetsgivaravgiften. Arbetsgivarnas kostnader för förändringarna av finansieringsansvaret förutsätts bli balanserade av minskade avgifter till sjukförsäkringen. Enligt regeringen är det dock ännu för tidigt att avgöra vilken kombination av åtgärder som har bäst förutsättningar att verka sjukdoms- och skadeförebyggande. Dessa frågor behöver därför beredas vidare.

Utskottet har tidigare uttalat (se bet. 2000/01:SfU1 s. 38) att sjuklöneperioden på 14 dagar numera ingår som en naturlig och väl fungerande del av välfärdssystemet. Genom sjuklöneperioden har försäkringskassorna avlastats arbetet med korta sjukfall och kan därmed koncentrera sig på de längre sjukfallen. Genom det särskilda högriskskyddet har arbetsgivarens kostnader begränsats när det gäller sjukersättning till personer med sjukdomar som kan väntas medföra visst mått av sjukfrånvaro. Sjuklönesystemet kan således inte sägas hindra en arbetsgivare att anställa en sådan person. I övriga fall har arbetsgivare med begränsat antal anställda möjlighet att teckna en återförsäkring för sjuklönekostnader.

Enligt utskottets mening är det viktigt att det finns ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare att genom förebyggande insatser och rehabiliteringsåtgärder minska sjukfrånvaron på arbetsplatsen. Genom sjuklöneperioden har arbetsgivaren också fått ett ansvar för och möjlighet att påverka kostnaderna för sjukfrånvaron på arbetsplatsen. Som redan nämnts ingår inom ramen för

elvapunksprogrammet bl.a. frågor om ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare att förebygga ohälsa i arbetet. Utskottet anser med hänsyn härtill att regeringens arbete med åtgärdsprogrammet inte bör föregripas t.ex. genom att riksdagen nu tar ställning till frågan om sjuklöneperiodens längd eller till förslag om att minska de mindre företagens kostnader för sjuklön. Som framhålls i propositionen är det ännu för tidigt att avgöra vilken kombination av åtgärder som har bäst förutsättningar att verka sjukdoms- och skadeförebyggande.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf231, Sf236, N323 yrkande 4 och Sf350.

19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med ändring av regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. besluta att för budgetåret 2002 till anslaget anvisa 100 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit. Några medel för finansiell samordning avsätts därmed inte. Därmed bifalls delvis motion Sf375 i denna del och avslås motionsyrkanden dels om annan medelsanvisning till anslaget 19:1, dels om andra villkor för användning av anslaget för 2002.

Riksdagen bör även som sin mening ge regeringen till känna att regeringen under våren 2002 bör återkomma med förslag om finansiell samordning mellan socialförsäkringen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och arbetsmarknadsmyndigheterna. Därmed bifalls delvis motionerna Sf294, Sf354 yrkande 2, Sf314, Sf262 och So628 yrkande 7.

Riksdagen bör vidare avslå motionsyrkanden om bl.a. sjukpenninggrundande inkomst, sjukförsäkringsfrågor i övrigt och rehabiliteringsfrågor.

Jämför reservationerna nr 9 (m, c), 10 (mp), 11 (m), 12 (kd), 13 (c, fp), 14 (kd, c), 15 (mp), 16 (m), 17 (kd), 18 (c) och 19 (mp).

Gällande bestämmelser

Från anslaget bekostas utgifter för sjukpenning, rehabilitering och närståendepenning.

Som tidigare nämnts har en arbetstagare enligt SjLL rätt att under sjuklöneperioden få sjuklön motsvarande en viss del av lönen och andra anställningsförmåner. Vad gäller reglerna om sjuklön i övrigt hänvisas till redovisningen ovan.

Efter sjuklöneperioden utges sjukpenning enligt AFL. Sjukpenningen utgör 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. För den som inte omfattas av SjLL, t.ex. egenföretagare och uppdragstagare, utges sjukpenning enligt

AFL från sjukperiodens början. Sjukpenning utges dock inte för den första dagen i sjukperioden (karensdag). För tid därefter utges sjukpenning med 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. Antalet karensdagar är begränsat till högst tio under en tolv månadersperiod.

Den sjukpenninggrundande inkomsten är enligt reglerna i AFL den årliga inkomst i pengar som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller på annan grund (inkomst av annat förvärvsarbete).

För rätt till sjukpenning krävs att den försäkrade har en sjukpenninggrundande inkomst som uppgår till 24 % av prisbasbeloppet. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst bortses från sådan inkomst av anställning och annat förvärvsarbete som överstiger 7,5 prisbasbelopp.

Rehabiliteringsersättning utges under vissa förutsättningar när en försäkrad, vars arbetsförmåga till följd av sjukdom är nedsatt med minst en fjärdedel, deltar i en arbetslivsinriktad rehabilitering. Rehabiliteringsersättning består av rehabiliteringspenning, som utges med 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten, och ett särskilt bidrag. För köp av arbetslivsinriktade rehabiliteringstjänster och arbetshjälpmiddel m.m. liksom för rehabiliterings- och behandlingsinsatser inom hälso- och sjukvården avsätts särskilda medel (s.k. Dagmarmedel).

Närståendepenning utges enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård till den som avstår från förvärvsarbete för att vårda en närstående svårt sjuk person. Ersättning kan utges även om vården sker på sjukvårdsinrättning. Antalet ersättningsdagar är begränsat till 60 dagar för varje person som vårdas. Närståendepenning utges med 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten för samtliga dagar i ersättningsperioden och kan utges som hel, halv eller fjärdedels förmån.

Med stöd av lagen (1992:863) om lokal försöksverksamhet med finansiell samordning mellan socialförsäkring och hälso- och sjukvård bedrevs under åren 1993–1997 försöksverksamhet på lokal nivå inom fem försöksområden (Finsam). Syftet med försöksverksamheten var att skapa drivkrafter inom systemen för socialförsäkring respektive hälso- och sjukvård för ett bättre utnyttjande av de gemensamma resurserna.

Enligt lagen (1994:566) om lokal försöksverksamhet med finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst får, om regeringen medger det, en försäkringskassa, ett landsting och en kommun som har kommit överens om det bedriva sådan försöksverksamhet i syfte att pröva möjligheterna till en effektivare användning av tillgängliga resurser (Socsam). Försöksverksamheten, som är begränsad till högst tio försöksområden, startade den 1 juli 1994 och skall avslutas senast vid utgången av 2002.

Sedan den 1 januari 1998 får försäkringskassan träffa överenskommelse med kommun, landsting och länsarbetsnämnd om att samverka i syfte att uppnå en effektivare användning av tillgängliga resurser (Frisam).

Propositionen

I propositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 2002 till anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. anvisar ett ramanslag på 45 805 miljoner kronor.

Under anslagsposten Rehabilitering redovisas, förutom rehabiliteringsersättning, de ovan nämnda Dagmarmedlen, som 2001 uppgår till 235 miljoner kronor, och särskilda medel, bl.a. ersättning vid köp av arbetslivsinriktade rehabiliteringstjänster, merkostnader i form av bidrag till arbetshjälpmedel samt administration.

Enligt vad som anges i propositionen fortsätter ökningen av ohälsan i arbetslivet. Det är i synnerhet de långa sjukskrivningarna som ökar. Drygt 100 000 personer, varav 65 000 kvinnor hade i maj 2001 varit sjukskrivna under längre tid än ett år. Ungefär en tredjedel av dem hade varit sjukskrivna under mer än två år. Sjukförsäkringsutredningens kartläggning av 1999 års förhållanden visar att sjukfrånvaron är relativt sett högre bland anställda i kommuner och landsting (ca 7 %) jämfört med sjukfrånvaron bland anställda inom staten (4 %) och det privata näringslivet (4 %). Det ökande antalet sjukskrivningar har medfört att utgifterna för sjukpenning har ökat dramatiskt. Under 1998 utbetalades ca 20 miljarder kronor. År 2002 beräknas utgifterna uppgå till närmare 50 miljarder kronor.

Regeringen anser mot denna bakgrund att kraftfulla åtgärder behövs för att motverka den ogynnsamma utvecklingen. Ett brett spektrum av förslag till åtgärder har därför tagits fram inom ramen för en sammanhållen strategisk satsning för förbättrade arbetsvillkor och för hälsa i arbetslivet. Det s.k. elva-punktsprogrammet omfattar arbetsmiljö, en förnyelse av rehabiliteringen och ekonomiska incitament för att minska sjukskrivningar. Vidare ingår justeringar av den gällande lagstiftningen för att höja kvaliteten i rehabiliteringsarbetet liksom formerna för sjukskrivningsprocessen. Syftet med de föreslagna åtgärderna är att sätta den försäkrade i centrum och att göra arbetsgivarens ansvar för ohälsan tydligare. En särskild utredare har tillsatts för att utarbeta förslag till en samlad handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet, HpH-utredningen. Utredningen, som lämnat en delrapport i juni 2001, skall senast i december 2001 redovisa förslag till åtgärder på längre sikt.

Beträffande den del av åtgärdsprogrammet som avser förnyelse av rehabiliteringen anføres i propositionen bl.a. följande. De utvärderingar av verksamheten som gjorts på området visar att socialförsäkringsadministrationen saknar en enhetlig metodik i handläggningen av långa sjukfall och att yrkesrollen för rehabiliteringssamordnare är otydlig. För den sjukskrivne har detta inneburit bl.a. långa handläggningstider och att ansvaret för rehabiliteringen upplevs vara otydligt. För att förhindra passivisering och för att underlätta för den sjukskrivne att komma tillbaka till arbete är det enligt regeringen nödvändigt dels att välfungerande individanpassade rehabiliteringsåtgärder sätts in i tid, dels att en tydlig ansvarsuppdelning görs. För att åstadkomma detta krävs en förnyelse av den administrativa hanteringen av sjukfall som bedöms ligga i riskzonen för långtidssjukskrivning samt av den arbetslivsinriktade rehabili-

teringen. Regeringen avser att i början av 2002 inleda ett sådant förnyelsearbete. Syftet med verksamheten skall vara att genom nya metoder och förändrade regler finna nya och effektivare former för hanteringen av sjukskrivningsprocessen och den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Ett annat syfte är att finna en effektivare organisation för denna verksamhet. Förnyelsearbetet innebär i huvudsak att försäkringskassans arbetsmetoder skall utvecklas och kompetensen förstärkas för att möjliggöra en tidig bedömning av den enskildes arbetsförmåga och eventuella rehabiliteringsbehov. Underlaget från arbetsgivaren utgör en viktig förutsättning för denna bedömning. Vidare skall arbetsgivarens roll tydliggöras, bl.a. genom att denne alltid skall lämna förslag till åtgärder på arbetsplatsen samt ange förväntad tidpunkt då den försäkrade kan återgå i arbete. Sanktionsmöjligheter bör vidare införas för passiva arbetsgivare. I de fall där arbetsgivaren inte kan bidra till den arbetslivsinriktade rehabiliteringen har den lokala arbetsmarknadsmyndigheten en viktig roll.

När det gäller justeringar av gällande lagstiftning för att höja kvaliteten i rehabiliteringsarbetet anförs bl.a. att den översyn som har gjorts bl.a. av HpH-utredningen visar att lagstiftningen i vissa delar kan försvåra för försäkringskassan att genomföra snabba åtgärder av hög kvalitet. Regeringen har därför i proposition 2001/02:9 föreslagit att bestämmelsen om försäkringskassans fördjupade bedömning av sjukpenningrätten skall upphöra att gälla. Att själva bestämmelsen upphävs innebär dock inte att regeringens uppfattning har förändrats beträffande värdet och behovet av tidiga och kontinuerliga insatser både när det gäller att pröva sjukpenningrätten, utreda rehabiliteringsbehov och initiera rehabiliteringsåtgärder. Genom ändringen ges försäkringskassan möjlighet att rikta sina insatser på ett mer flexibelt och individanpassat sätt. (Förslaget behandlas i utskottets betänkande 2001/02:SfU5.)

Bestämmelsen att arbetsgivaren skall påbörja rehabiliteringsutredningar om det inte framstår som obehövt är enligt HpH-utredningen otydlig. Utredningen har därför föreslagit att reglerna skärps, så att arbetsgivaren alltid senast den sextionde dagen i ett pågående sjukfall skall lämna ett rehabiliteringsunderlag samt ett yttrande från företagshälsovården. Enligt förslaget skall sanktionsmöjligheter finnas vid underlåtenhet. Regeringen avser att återkomma med förslag om arbetsgivarens skyldighet att lämna rehabiliteringsunderlag under våren 2002.

Såvitt gäller långa sjukskrivningar är problemen särskilt stora inom den offentliga sektorn. Regeringen avser därför att inleda särskilda försök hos några av de stora offentliga arbetsgivarna för att förebygga och minska sjukfrånvaron. Regeringen har på tilläggsbudget föreslagit att 50 miljoner kronor avsätts till denna verksamhet redan under 2001.

I samband med behandlingen av regeringens proposition 1999/2000:149 Nationell handlingsplan för utveckling av hälso- och sjukvården begärde riksdagen på förslag av socialutskottet (bet. 2000/01:SoU5) att regeringen skyndsamt skulle återkomma till riksdagen med ett förslag om finansiell samordning mellan olika myndigheter i syfte att öka hälsan och minska anta-

let sjukskrivningar. Mot bakgrund härav föreslår regeringen att 200 miljoner kronor av Dagmarmedlen skall få användas för finansiell samordning under 2002. Av medlen under anslaget 19:1 används 100 miljoner kronor och av medlen under anslaget 13:3 Bidrag till hälso- och sjukvård inom utgiftsområde 9 används 100 miljoner kronor. Regeringen, som avser att återkomma om den finansiella samordningens närmare utformning, är även beredd att i tilläggsbudget under 2002 eller i budgetpropositionen för 2003 pröva om ytterligare medel skall göras tillgängliga för denna verksamhet.

De senaste årens reallöneökningar har enligt regeringen luckrat upp inkomstbortfallsprincipen och privata och avtalsmässiga försäkringslösningar har fått en allt större betydelse. Enligt regeringen är det av yttersta vikt att de senaste årens utveckling med allt större andel av inkomsterna över taket hindras genom att inkomsttaket höjs. En annan anledning till att taket bör höjas är kritiken att den enskilde får betala två gånger för sin försäkring, dvs. både genom arbetsgivaravgiften och genom privata lösningar. Regeringens avsikt är därför att höja taket från 7,5 till 10 prisbasbelopp fr.o.m. 1 juli 2003 om det statsfinansiella läget tillåter det. Utgiftsökningen för sjuk- och föräldraförsäkringen beräknas uppgå till ca 1 miljard kronor 2003 och ca 2 miljarder kronor 2004. Genom denna förändring beräknas andelen personer med inkomster överstigande taket att uppgå till 8 %.

Motioner med anslagseffekt budgetåret 2002

Moderaterna

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf382 yrkande 12 att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:1 anvisa 10 068 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit.

I samma motion begärs tillkännagivanden om att ersättningsnivån i rehabiliteringspenningen bör vara 80 % av sjukpenninggrundande inkomst (yrkande 1), att ytterligare en karensdag den åttonde frånvarodagen införs (yrkande 2) och att sjukpenninggrundande inkomst beräknas på ett genomsnitt av de två föregående årens inkomst (yrkande 3). I yrkandena 4 och 5 begärs tillkännagivanden om att sjuk- och rehabiliteringsersättning skall utges för lönedelar upp till 7,5 inkomstbasbelopp och att det s.k. taket i sjukpenningen indexeras med inkomstbasbelopp som grund. I yrkande 6 begärs avslag på regeringens strategi för att motverka ohälsa i arbetslivet och i yrkande 7 ett tillkännagivande om att havandeskapspenningen flyttas till utgiftsområde 10. I yrkande 8 begär motionärerna ett tillkännagivande om att sjukskrivningar på grund av trafikolyckor bör överföras från sjukförsäkringen till trafikskadeförsäkringen.

Även i motion Sf401 yrkande 6 i denna del av Margit Gennser m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om att havandeskapspenningen förs till anslaget 19:1.

I motion Sf328 av Margit Gennser m.fl. (m) begärs tillkännagivanden om att rehabiliteringspenning bör utges med 80 % av sjukpenninggrundande inkomst (yrkande 1), att rehabiliteringspenning skall beräknas på ett genom-

snitt av de två föregående årens inkomst (yrkande 2) och att en karensdag införs i rehabiliteringspenningen den åttonde frånvarodagen (yrkande 3).

Även i motion Sf403 av Margit Gennser m.fl. (m) begärs i yrkandena 1 och 2 tillkännagivanden om att sjukpenninggrundande inkomst för sjuk- och rehabiliteringspenning skall beräknas på de två föregående årens inkomst och att en karensdag skall införas i sjuk- och rehabiliteringspenningen den åttonde frånvarodagen.

Kristdemokraterna

Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd) begär i motion Sf354 yrkande 9 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:1 anvisa 5 175 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit.

I samma motion, yrkande 1, begärs beslut om att införa en ny rehabiliteringsförsäkring fr.o.m. den 1 juli 2002 i enlighet med Gerhard Larssons förslag i betänkandet Rehabilitering till arbete (SOU 2000:78). I yrkande 3 begärs beslut om att införa en ny modell för trafikförsäkringen. Motionärerna anser att personskador på grund av trafik bör föras till trafikförsäkringen. I yrkande 4 begärs beslut att införa en andra karensdag i sjukförsäkringen med bibehållet högkostnadsskydd om högst tio karensdagar per år. I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om behovet av regeländringar i karensystemet. Motionärerna framhåller att personer med deltid, skiftarbete, timanställning eller fler arbetsgivare i praktiken kan få fler karensdagar. I yrkande 6 begärs ett beslut om en ny beräkningsgrund för sjukpenninggrundande inkomst. Enligt motionärerna bör sjukpenninggrundande inkomst beräknas på snittinkomsten de senaste 24 månaderna och skattepliktiga förmåner och semesterersättning göras sjukpenninggrundande. I yrkande 7 begärs beslut om avskaffa de fasta stegen i sjukersättningen och att ersättning i stället skall kunna lämnas i proportion till nedsättningen av arbetsförmågan.

Även i motion Sf392 yrkande 30 av Alf Svensson m.fl. (kd) begärs beslut att skattepliktiga förmåner och semesterersättning skall vara sjukpenninggrundande.

I motion Sf391 av Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd) begärs i yrkandena 1–3 beslut om en ny rehabiliteringsförsäkring fr.o.m. den 1 juli 2002 och att regeringen dels påbörjar det nödvändiga lagstiftningsarbetet, dels tillsätter en organisationskommitté med ansvar för genomförandet.

Även Maria Larsson m.fl. (kd) begär i motion A204 yrkande 7 att regeringen lägger fram förslag till en ny rehabiliteringsförsäkring.

Centerpartiet

Birgitta Carlsson m.fl. (c) begär i motion Sf322 yrkande 1 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:1 anvisa 2 140 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit. Motionärerna anser att deras satsningar på aktiva åtgärder i stället för passiva kommer att minska kostnaderna för sjukpenning. Vidare kan kostnaderna minska genom att den sjukpenninggrundande inkomsten baseras på historisk inkomst.

I samma motion, yrkande 2, begärs ett tillkännagivande om att 3,3 miljarder kronor av anslaget 19:1 skall användas till rehabiliteringsersättning och rehabiliteringsstöd, och i motsvarande grad skall sjukpenningen minskas. I yrkande 3 begärs att riksdagen beslutar att 500 miljoner kronor av anslaget 19:1 avsätts för finansiell samordning (eller motsvarande) och för rehabiliteringsutredningar m.m.

I motion Sf245 yrkande 3 i denna del av Agne Hansson m.fl. (c) begärs förslag om en höjning av grundnivån till 200 kr per dag i bl.a. sjukpenningen.

I motion Fi293 yrkande 14 i denna del av Agne Hansson m.fl. (c) begärs beslut att försäkringskassorna från 2002 får disponera upp till 10 % av anvisade medel för sjukpenning och rehabiliteringsersättning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken.

Folkpartiet

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion Sf380 yrkande 5 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:1 anvisa 4 185 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit. Ett likalydande yrkande återfinns i motion Fi294 yrkande 14 i denna del av Lars Leijonborg m.fl. (fp).

I motion Fi294 yrkande 23 begärs förslag till lagändring så att sjukförsäkringens kostnader för trafikolyckor förs över till trafikförsäkringen.

I motion Sf256 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs i yrkandena 1 och 5 dels förslag om att förlänga rätten till närståendepenning och ledighet för vård av närstående till 120 dagar, dels att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:1 anvisa 50 miljoner kronor mer än regeringen.

I motion Sf395 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs i yrkandena 5 i denna del och 7 tillkännagivanden dels om att höja taket bl.a. i sjukförsäkringen till 10 prisbasbelopp, dels om en begränsning av sjukskrivningsperioden till ett år. I yrkande 8 i denna del begärs ett tillkännagivande om att Finsamregler skall få tillämpas i hela riket. Motionärerna anser att försäkringskassan fr.o.m. 2002 skall få disponera upp till 10 % av anvisade medel för sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringsersättning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken. I yrkande 10 begär motionärerna ett tillkännagivande om en rehabiliteringsgaranti. Senast efter fyra veckors sjukskrivning skall enligt motionärerna den försäkrade få en rehabiliteringsutredning av försäkringskassan.

Övriga motioner

Bo Könberg m.fl. (fp, c och mp) begär i motion Sf386 i denna del beslut om att försäkringskassorna fr.o.m. 2002 får disponera upp till 10 % av anvisade medel för sjukpenning och rehabiliteringsersättning för finansiell samordning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken. Motionärerna hänvisar till den uppgörelse som träffades i november 2000 mellan regeringen, c, fp och mp.

Jan Bergqvist m.fl. (s, v och mp) begär i motion Sf375 i denna del beslut om att medlen för finansiell samordning återförs till i detta fall utgiftsområde

10. Enligt motionärerna är landstingen under hårt tryck och behovet av sjukvård ökar.

Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) begär i motion Sf393 yrkande 1 ett tillkännagivande om att samordningsprojektet Finsam enligt överenskommelsen mellan s, mp, c och fp i november 2000 bör införas i hela landet. Motionärerna yrkar att samordningen införs med det snaraste.

Övriga motioner om sjukpenning och rehabilitering m.m.

Sjukpenninggrundande inkomst

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf306 yrkande 1 förslag till sådan ändring i sjukförsäkringen att egenföretagare får en inkomsttrygghet som är likvärdig den som gäller för löntagare. I samma motion, yrkande 3, begärs ett tillkännagivande om att regeln om att en arbetstagare skall åtnjuta inkomst av eget arbete i minst sex månader i följd skall avskaffas. Kravet missgynnar enligt motionärerna egenföretagare och tillfälligt anställda om uppdraget inte är tillräckligt långt.

I motion N316 yrkande 1 av Göran Lindblad (m) begärs ett tillkännagivande om att trygghetssystemen även bör omfatta företagare. Enligt motionären bör man inte göra någon skillnad på anställd och företagare.

Maria Larsson (kd) begär i motion Sf257 ett tillkännagivande om att jämställa ägare av aktiebolag med ägare i andra bolagsformer vad gäller rätten till sjukförsäkring. Motionären framhåller att den som startar handelsbolag eller enskild firma får räkna en normal inkomst som sjukpenninggrundande inkomst under ett uppbyggnadsskede. Enligt motionären är det fel att detta inte gäller den som startar aktiebolag.

I motion Sf258 av Maria Larsson och Ragnwi Marcelind (kd) begärs ett tillkännagivande om att möjliggöra studier vid deltidssjukskrivning. Motionärerna påpekar att studiemedlet minskar med 50 % vid t.ex. halvtidssjukskrivning. Eftersom den sjukpenninggrundande inkomsten är vilande under studietiden – och inte aktiveras med mindre än att studierna avbryts – kan sjukpenning inte utbetalas på den andra halvan, om man inte dessutom har en studietids-SGI.

Sofia Jonsson och Lena Ek (c) begär i motion Sf268 ett tillkännagivande om en översyn av trygghetssystemen för småföretagare. Motionärerna anser att företagare bör ha samma villkor som anställda.

Eva Flyborg m.fl. (fp) begär i motion N267 yrkande 11 ett tillkännagivande om socialförsäkringarnas regelsystem. Motionärerna påpekar att beräkningsunderlaget varierar i olika system, konsekvent till företagarens nackdel.

I motion Sf265 av Helena Bargholtz (fp) begärs ett tillkännagivande om att förutsättningarna bör utredas för att arbetstagare över 55 års ålder, som på grund av permittering valt att bli egen företagare, ej skall behandlas sämre i sjukförsäkrings- och pensionshänseende än om han valt att leva på arbetslöshetsersättning, omskolningsbidrag m.m.

Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) begär i motion Sf393 yrkande 7 ett tillkännagivande om att dagens studiemedelssystem är för dåligt integrerat med främst sjukförsäkringen och föräldrapenningen, vilket påkallar åtgärd och översyn.

Britt-Marie Lindkvist och Christina Nenes (s) begär i motion Sf301 ett tillkännagivande om fördelarna med en mer schabloniserad beräkningsgrund vid fastställande av sjukpenninggrundande inkomst i samband med kollektiva löneförändringar. Motionärerna framhåller att det är krångligt för försäkringskassan, arbetsgivare och löntagare att hantera alla intyg om löneändringar.

I motion Sf372 av Lilian Virgin och Birgitta Ahlqvist (s) begärs ett tillkännagivande om att regeringen följer utvecklingen angående sjukpenninggrundande inkomst och vidtar nödvändiga åtgärder. Enligt motionärerna bör sjukpenninggrundande inkomst vara vilande så länge studiebidragsberättigade studier bedrivs, även om studiebidrag inte uppbärs.

Sjukförsäkringsfrågor i övrigt

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf403 yrkande 3 ett tillkännagivande om en begränsning av sjukpenningtiden till ett år med kompletterande övergångsregler som klart anger att svåra fall av medicinsk rehabilitering som kräver längre tid än ett år skall vara berättigade till ersättning under längre tid och att övergångsvis samma skall gälla för patienter som varit utsatta för förödande passiva sjukskrivningsperioder. Motionärerna påpekar att begränsningen till ett år inte innebär att den försäkrade inte har rätt till ersättning. Om nedsättningen av arbetsförmågan kan antas bestå en avsevärd tid skall sjukbidrag eller förtidspension (eller motsvarande enligt nya regler fr.o.m. 2003) kunna utges. I samma motion, yrkandena 4 och 5, begärs tillkännagivanden om att införa ett bättre definierat sjukdomsbegrepp i sjukförsäkringslagstiftningen och om åtgärder för att minska de regionala skillnaderna i nyttjandet av sjukpenningen. I yrkande 6 begär motionärerna ett tillkännagivande om att forskningen och utbildningen i försäkringsmedicin förstärks. För att sjukskrivningen skall bli ett i medicinsk mening bra instrument fordras enligt motionärerna dels utbildning i försäkringsmedicin under läkarutbildningen, dels att de yrkesverkamma läkarna vidareutbildas i försäkringsmedicin. Motionärerna hänvisar till en utbildningsmodell som använts i Sörmland och Västmanland med en utbildning i första hand inriktad på AT- och ST-läkare. Utbildningen syftar bl.a. till att förbättra sjukintygens medicinska information och att stimulera samverkan mellan läkaren, försäkringskassans handläggaren, försäkrings- och företagsläkare samt övrig vårdpersonal. Vidare bör man enligt motionärerna inrätta en försäkringsmedicinsk institution vid universitet/högskola med läkarutbildning. I yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om incitament för att minska den oproportionerligt stora sjukskrivningen i den offentliga sektorn.

I motion Sf281 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) begärs ett tillkännagivande om behovet av att förbättra möjligheterna för funktionshindrade och

kroniskt sjuka att få arbete. Motionären anser att det bör övervägas om högkostnadsskyddet för både arbetsgivare och enskilda kan utvidgas.

Lars Gustafsson (kd) begär i motion Sf329 en översyn av sjukförsäkringen i syfte att förändra sjukförsäkringssystemet vad gäller rätt till sjukpenning efter 65 år.

Helena Bargholtz (fp) begär i motion Sf253 ett tillkännagivande om vissa förändringar i socialförsäkringen. Motionären anser att en person som är sjukskriven till 25 % i vissa lägen kan behöva arbeta heltid för att därefter få en längre tids hel ledighet för återhämtning.

Lilian Virgin m.fl. (s) begär i motion Sf352 ett tillkännagivande om sjukpenning vid retroaktiv utbetalning av lön. Retroaktiv sjukpenning bör enligt motionärerna utges från den tidpunkt ett nytt löneavtal gäller och inte som i dag från den dag avtalet skrivs under.

Även i motion Sf369 av Sinikka Bohlin (s) begärs ett tillkännagivande om sjukpenning vid retroaktiv utbetalning av lön. Motionären anser att en översyn behövs på grund av att sjukpenning bara utges retroaktivt från löneavtalets underskrivande.

Ansvarsfördelningen mellan försäkringskassan och arbetsmarknadsmyndigheterna m.m.

Carl-Axel Johansson (m) begär i motion Sf203 yrkande 1 beslut om att ett gemensamt regelverk för försäkringskassan och arbetsförmedlingen införs. Motionären påpekar att en arbetslös person som inte längre uppfyller kraven för att vara sjukskriven ändå kan anses ha medicinska arbetshinder som gör att han eller hon inte anses stå till arbetsmarknadens förfogande. I ett sådant läge kan arbetslöshetsersättning förvägras. I samma motion, yrkande 2, begärs beslut om att sjukskrivningens värde som instrument i rehabiliteringen utvärderas. Ingen utvärdering har enligt motionären gjorts som visar att sjukskrivning minskar sjukförsäkringskostnaderna eller förbättrar förutsättningarna för rehabilitering. I yrkande 3 begär motionären beslut om att en rehabiliteringspenning tillskapas. Sjukpenning och arbetslöshetsersättning bör benämnas rehabiliteringspenning.

I motion Sf237 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) begärs ett tillkännagivande om behovet av en sammanhållen rehabiliteringsprocess med gemensamma mål för försäkringskassan och arbetsförmedlingen.

Ann-Marie Fagerström och Agneta Ringman (s) begär i motion Sf290 ett tillkännagivande om undanröjande av hinder vid rehabilitering. Motionärerna påpekar att försäkringskassans ansvar sträcker sig fram till dess att den försäkrade är arbetsförmögen medan arbetsförmedlingen kräver att vederbörande skall vara anställningsbar.

Även i motion Sf327 av Lars Lilja och Carin Lundberg (s) kritiserar det förhållandet att försäkringskassans ansvar sträcker sig fram till dess att den försäkrade är arbetsförmögen, medan arbetsförmedlingen kräver att han eller hon skall vara anställningsbar.

Samverkan och finansiell samordning

Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v) begär i motion Sf294 ett tillkännagivande om behovet av ett tydligare lagstöd för samordning av myndigheters insatser. Enligt motionärerna bör myndigheterna ha en lagstadgad skyldighet att efter individens godkännande samordna sina insatser. Individen bör kunna överklaga om inte en fungerande samverkan kommer till stånd.

I motion Sf324 av Owe Hellberg (v) begärs ett tillkännagivande om ett försök med finansiell samordning mellan Försäkringskassan och Landstinget i Gävleborg. Motionären vill att en ny period med Finsam inleds i hela Gävleborg under tre år.

Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd) begär i motion Sf354 yrkande 2 ett tillkännagivande om finansiella samverkansfrågor. Motionärerna anser att det är mycket viktigt att länsarbetsnämnden deltar i det nuvarande samverkansarbetet inom ramen för Socsamförsöken. De framhåller att en ny rehabiliteringsorganisation inte innebär att den kraftfullare rollen för försäkringsgivaren minskar övriga huvudmäns ansvar att samverka.

I motion Sf314 av Annelie Enochson (kd) begärs ett tillkännagivande om en lagstiftning som möjliggör finansiell samordning mellan transfereringssystemen.

Lena Ek och Rigmor Stenmark (c) begär i motion Sf262 ett tillkännagivande om ett permanentande av Socsamförsöket i Finspång inom ramen för den framtida samordningen av lokal social verksamhet

I motion So625 av Viviann Gerdin och Gunnel Wallin (c) begärs i yrkande 4 ett tillkännagivande om att en finansiell samordning mellan landstingen och försäkringskassan bör ske för att öka smärtvårdsinsatserna. Motionärerna anser att finansiell samordning bör omfatta även smärtvården.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion So628 yrkande 7 ett tillkännagivande om Finsam och liknande samarbete. En friare användning av försäkringspengar minskar enligt motionärerna lidande och spar pengar bl.a. genom att köerna till vård och behandling minskar.

Rehabiliteringsfrågor

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf328 yrkande 4 ett tillkännagivande om att tidsgränsen för framtagandet av en rehabiliteringsplan inom åtta veckor kan vara dåligt situationsanpassad för det enskilda fallet, och att det därför bör föreskrivas att förslag på rehabiliteringsåtgärder skall lämnas inom rimlig tid med hänsyn tagen till bl.a. medicinska och arbetsmässiga skäl. I samma motion, yrkande 6, begärs ett tillkännagivande om att privata vårdentreprenörer som bedriver rehabiliteringsverksamhet bör uppmuntras i syfte att reducera köerna till rehabilitering.

Maria Larsson m.fl. (kd) begär i motion A246 yrkande 7 ett tillkännagivande om tillgång till snabba insatser med rehabilitering vid arbetsrelaterad ohälsa. Motionärerna anser att det behövs fler platser och mer resurser inom vården.

I motion Sf213 av Ulla-Britt Hagström (kd) begärs i yrkandena 1 och 2 tillkännagivanden om åtgärder mot kvinnors långa sjukfrånvaro och om rehabilitering i ett tidigare skede.

Kenneth Johansson m.fl. (c) begär i motion So240 yrkande 7 ett tillkännagivande om alla människors rätt till rehabilitering. Motionärerna anser att den enskilde skall ha inflytande över rehabiliteringsprocessen och att en individuell plan skall utarbetas.

I motion So303 av Agne Hansson m.fl. (c) begärs i yrkande 24 ett tillkännagivande om att myndigheterna samordnas så att den enskilde får en handläggare att hålla kontakt med, oberoende av vilken sektor som är huvudfinansierad. I samma motion, yrkandena 25 och 26, begärs tillkännagivanden om att växla passivt stöd mot rehabiliteringsersättning senast efter tre månaders sjukskrivning och att förlänga gränsen för rehabiliteringsersättning. Motionärerna anser att den nuvarande ettårsgränsen bör tas bort. I yrkande 27 begärs ett tillkännagivande om en individuell behandlingsplan för rehabilitering genom lagfästa rättigheter.

I motion Sf234 av Gunnel Wallin (c) begärs ett tillkännagivande om att hörselskadades anhörigas deltagande i kommunikationskurser finansieras via socialförsäkringen.

I motion So626 av Viviann Gerdin och Lena Ek (c) begärs i yrkande 5 ett tillkännagivande om rehabilitering och kvinnors rätt till socialförsäkringskyddet. Motionärerna framhåller att kvinnor får vänta längre på rehabilitering än män. De får dessutom rehabilitering under kortare tid och till ett lägre pris än män.

I motion A247 av Margareta Andersson m.fl. (c) begärs i yrkandena 1 och 2 tillkännagivanden dels om en kartläggning av vilka faktorer som bidrar till skillnader i ökningen av sjukfrånvaro mellan olika regioner, dels om en översyn av vilka faktorer som bidrar till att vissa yrkesgrupper och regioner är mer långtidsfriska än andra. I samma motion begärs tillkännagivanden om att utreda kriterier för en god arbetsmiljö och nedsättning av arbetsgivaravgifter för företag som uppfyller dessa (yrkande 4) och om att utreda förutsättningarna för att ge alternativa aktörer möjlighet att administrera arbetsskade- och sjukförsäkringen (yrkande 5).

Lotta Nilsson Hedström m.fl. (mp) begär i motion Sf402 yrkande 4 ett tillkännagivande om att det finns behov av att bättre analysera de faktorer som styr utgiftsutvecklingen och framför allt ur ett genderperspektiv.

I motion A220 yrkande 1 av Matz Hammarström m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om att göra företagen ekonomiskt ansvariga för den ökade sjukfrånvaron i särskilda fall. Motionärerna anser att detta bör gälla när sjukfrånvaron hos ett företag når oacceptabla nivåer.

Eva Arvidsson m.fl. (s) begär i motion Sf337 yrkandena 1 och 2 tillkännagivanden om behov av utbildning och kunskap om hur vi minskar stressrelaterade sjukskrivningar och om bättre samverkan mellan försäkringskassa, arbetsgivare, den sjukskrivne och vårdgivare.

*Utskottets ställningstagande**Sjukförsäkringen m.m.*

Som framgår av propositionen har sjukpenningkostnaderna ökat kraftigt under de senaste åren. Mellan åren 1998 och 1999 ökade kostnaderna med ca 30 %. Därefter har ökningstakten minskat, men en jämförelse mellan utfallet för perioden januari–september 2000 med motsvarande period 2001 visar ändå en kostnadsökning på ca 20 %. För närvarande finns det inte något som tyder på att antalet långtidssjukskrivna och nybeviljade förtidspensioner kommer att minska under de närmaste åren.

Utskottet anser att kostnadsutvecklingen inom sjukförsäkringen är alarmrande och att åtgärder måste vidtas för att hejda framför allt den fortgående ökningen av antalet långtidssjukskrivna och nybeviljade förtidspensioner. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att regeringen har intensifierat sitt arbete för att öka hälsan i arbetslivet. Arbetet med att samordna åtgärderna leds av berörda statsråd i Finans-, Närings- och Socialdepartementen. Som ett led i detta arbete har olika utredningsinsatser genomförts eller påbörjats. Exempel på sådana är Sjukförsäkringsutredningen och Utredningen om den arbetslivsinriktade rehabiliteringen samt det arbete som sker inom Regeringskansliet med att ta fram en handlingsplan för åtgärder på arbetsmiljöområdet. Vidare har en särskild utredare tillsatts för att sammanställa förslag, faktaunderlag och uppslag till en helhet samt utarbeta förslag till en samlad handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet (HpH-utredningen). Senast den 15 december 2001 skall utredningen redovisa förslag till åtgärder på längre sikt.

Det i propositionen presenterade elvapunktprogrammet syftar till att sätta den försäkrade i centrum och att göra arbetsgivarens ansvar för ohälsan tydligare. Det betonas samtidigt att det är särskilt viktigt att i en strategi för hälsa i arbetslivet uppmärksamma kvinnors hälsa. Eftersom problemen med långa sjukskrivningar är särskilt stora bland anställda i den offentliga sektorn, där en stor del av de anställda utgörs av kvinnor, innefattar programmet också försök att minska ohälsan hos några av de stora offentliga arbetsgivarna. Regeringen har på tilläggsbudget föreslagit att 50 miljoner kronor avsätts till denna verksamhet redan under 2001. Utskottet har tillstyrkt regeringens förslag (prot. 2001/02:4). Utskottet anser att åtgärden är väl motiverad inte minst mot bakgrund av en av RFV nyligen presenterad rapport Långtidssjukskrivna – diagnos, yrke, arbetsgivare och återgång i arbete. Rapporten redovisar en studie av långvarigt sjukskrivna (60 dagar eller längre) 1999 och 2000. Av rapporten framgår att den stora förändringen av sjukskrivningsmönstren under senare delen av 1990-talet framför allt berör kvinnorna. Resultaten understryker den negativa utveckling som många tidigare studier av sjukskrivningarna pekat på. Det är främst bland kvinnorna som sjukskrivningarna har ökat, och andelen kvinnor med psykisk diagnos har ökat drastiskt. Enligt rapporten är det troligt att utvecklingen, åtminstone delvis, har ett samband med den försämring av många kvinnors psykosociala arbetsmiljö som har skett under 1990-talet inom främst den offentliga sektorn.

Som redan nämnts ingår formerna för sjukskrivningsprocessen som en del i elvapunksprogrammet. Enligt regeringen skall det bl.a. uppmärksammas att den behandlande läkaren för sin medicinska bedömning i ökad utsträckning behöver stöd av andra kompetenser när det gäller att bedöma och ta hänsyn till patientens arbetsförhållanden. Enligt utskottets mening är den sjukskrivande läkaren en betydelsefull faktor när det gäller att komma till rätta med problemen med den ökande sjukfrånvaron. Utskottet anser det närmast självklart att denne vid sin bedömning antingen har god egen kunskap om patientens arbetsförhållanden eller har möjlighet att genom annan skaffa sig denna kunskap.

Eftersom det inte finns någon enskild faktor som kan förklara den stora ökningen av sjukfrånvaron är det som utskottet nyligen framhöll i sitt yttrande till finansutskottet (2001/02:SfU1y) nödvändigt med en bred satsning på flera fronter. Regeringens åtgärdsprogram utgör en sådan satsning som enligt utskottet på sikt har förutsättningar att leda till att alltfler sjukskrivna kan komma tillbaka till arbetslivet och att sjukskrivningar kommer att kunna förebyggas. Det torde vara ofrånkomligt att det av regeringen inledda arbetet kommer att ta tid och också måste få ta tid. I linje härmed anser utskottet att det inte finns skäl att föregripa detta arbete genom att föreslå att riksdagen nu tar ställning i skilda frågor t.ex. vad gäller sjukdomsbegreppet och ansvarsfördelning mellan försäkringskassan och arbetsmarknadsmyndigheterna. Inte heller finner utskottet att olika förslag i partiernas anslagsmotioner, t.ex. om införande av ytterligare en karensdag i sjukersättningssystemen och om överföring av kostnader från sjukförsäkringen till trafikförsäkringen, bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

När det däremot gäller frågan om förmånstaket i bl.a. sjukförsäkringen delar utskottet uppfattningen att det är nödvändigt att taket höjs. Emellertid saknas det ekonomiska förutsättningar för att som Folkpartiet föreslagit höja taket redan nästa år. Utskottet anser därför att det av regeringen aviserade förslaget att – om det statsfinansiella läget tillåter det – höja taket till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003 bör avvaktas. Som utskottet redan påpekat bör regeringens förslag om en höjning av förmånstaket läggas fram i så god tid att det kan beaktas av parterna i avtalsförhandlingarna.

I två av motionerna kritiseras det förhållandet att sjukpenning inte utges från tidpunkten för ett nytt löneavtal utan först från den dag avtalet skrevs under. Enligt 3 kap. 5 § AFL skall den försäkrades sjukpenningförsäkring gälla fr.o.m. den dag då anledning till ändring uppkommit. Den försäkrades nya sjukpenninggrundande inkomst får dock läggas till grund för ersättning tidigast fr.o.m. den första dagen i den ersättningsperiod som inträffar i anslutning till att försäkringskassan fått kännedom om inkomständringen. Härav följer enligt RFV:s allmänna råd om sjukpenninggrundande inkomst (1996:13, ändring 1997-07-01) att löneavtal som innebär att lönen höjs retroaktivt påverkar den sjukpenninggrundande inkomsten tidigast fr.o.m. avtalets undertecknande. I de fall löneavtal träffas under pågående sjukpenningperiod och avtalet samtidigt ger rätt till retroaktiv utbetalning av lön för kanske en

avsevärd tid kan sjukpenning grundad på det nya avtalet endast utges från det att avtalet undertecknades. I grunden beror detta förhållande på att löneförhandlingarna dragit ut på tiden. Utskottet har förståelse för att den som är sjukskriven invänder mot en sådan ordning, inte minst eftersom bl.a. sjukförsäkringsavgiften tas ut på löneutbetalningar för hela den retroaktiva tiden. Om det finns möjlighet rent administrativt för försäkringskassorna att hantera en sådan ordning, anser utskottet att det är rimligt att sjukpenning utges retroaktivt från den tidpunkt avtalet börjar gälla. Utskottet anser att regeringen lämpligen bör överväga en sådan ändring i samband med frågan om höjning av taket i sjukförsäkringen. Utskottet förutsätter att detta sker utan något särskilt tillkännagivande från riksdagens sida.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf306 yrkandena 1 och 3, N316 yrkande 1, Sf257, Sf258, Sf268, N267 yrkande 11, Sf265, Sf393 yrkande 7, Sf301, Sf372, Sf403 yrkandena 3–6 och 8, Sf281, Sf329, Sf253, Sf203, Sf237, Sf290 och Sf327.

Motionerna Sf352 och Sf369 får anses tillgodosedda med vad utskottet anför om retroaktiv utbetalning av sjukpenning och avstyrks därmed.

Såvitt gäller förslagen i motioner som har betydelse för medelsanvisningen återkommer utskottet senare i detta avsnitt.

Samverkan och finansiell samordning

Försäkringskassan har som nämnts möjlighet att träffa överenskommelse med kommun, landsting och länsarbetsnämnd om samverkan för att uppnå en effektivare användning av tillgängliga resurser (Frisam). Denna möjlighet, som infördes den 1 januari 1998, syftar till att fördjupa och utveckla rehabiliteringsarbetet genom en ökad samverkan. Genom denna samverkan mellan flera parter skapas möjligheter att utifrån det individuella perspektivet åstadkomma en lösning som tar hänsyn till helheten i individens situation. I samband med riksdagens behandling av förslaget om en sådan friare samverkan mellan olika huvudmän (bet. 1997/98:SfU1) avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att den s.k. Finsammodellen skulle införas i hela landet. Utskottet framhöll dock att det är angeläget att insikterna om förbättrad metodutveckling och effektivare administration från Finsamförsöken tas till vara och får genomslag i det nya samverkansarbetet. Utskottet påtalade också vikten av att det fastställs ett gemensamt mål om samverkan för de berörda myndigheterna.

Som redovisas ovan har riksdagen på förslag av socialutskottet och efter en överenskommelse i det utskottet mellan representanter för s, c, fp och mp begärt att regeringen skyndsamt skall återkomma med förslag om finansiell samordning mellan hälso- och sjukvården, socialtjänsten och socialförsäkringen i syfte att underlätta samarbete för att åstadkomma ökad hälsa och minskade sjukskrivningar. I samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2001 och motionsyrkanden om finansiell samordning förutsatte socialförsäkringsutskottet i betänkande 2000/01:SfU1 att regeringen i sitt beredningsarbete även skulle väga in de förslag som lagts fram av Utredning-

en om den arbetslivsinriktade rehabiliteringen och Sjukförsäkringsutredningen.

Med anledning av riksdagens begäran om finansiell samordning har regeringen nu lämnat förslag om att 200 miljoner kronor av Dagmarmedlen skall få användas för finansiell samordning, varav 100 miljoner kronor avser anslaget 19:1. Regeringen, som avser att återkomma beträffande den finansiella samordningens närmare utformning, har förklarat sig beredd att i tilläggsbudget under 2002 eller i budgetpropositionen för 2003 pröva om ytterligare medel skall göras tillgängliga för denna verksamhet.

Utskottets uppfattning är att samhällets resurser måste utnyttjas mer effektivt för att bättre kunna tillgodose enskilda människors behov av stöd, särskilt när det är fråga om personer med sammansatta problem. Många människor riskerar annars att hamna i en gråzon, när problembilden inte ryms inom en enda myndighets ram. Det kan då leda till en rundgång mellan olika myndigheter. Det är därför angeläget att samarbete mellan alla berörda myndigheter kommer till stånd vid rehabilitering av personer med sammansatta behov. Utskottet konstaterar att frågan om samverkan i form av att bl.a. sjukförsäkringsmedel ställs till förfogande på det sätt som gäller för Socsamförsöken eller genom en sådan frivillig samverkan som bedrivs inom ramen för Frisam för närvarande är föremål för utvärdering. RFV och Socialstyrelsen har i uppdrag att följa upp och utvärdera såväl Socsamförsöken som den verksamhet som bedrivs inom Frisam.

Under åren 1993–1997 genomfördes försök med finansiell samordning (s.k. Finsammodell) mellan sjukförsäkring och hälso- och sjukvård. Försöken bedrevs i fem försöksområden med tolv kommuner. RFV:s och Socialstyrelsens gemensamma utvärdering av Finsamförsöken från våren 1997 visade på en sammanlagd besparing det tredje året på ca 9 %. Detta ekonomiska resultat var skillnaden mellan de faktiska kostnaderna för sjukpenning och rehabiliteringsersättning i försöksområdena och de beräknade kostnader som skulle ha uppstått om försöket inte hade bedrivits.

Såvitt gäller Socsamförsöken vilar de på en gemensam grund i form av försökslagstiftningen. Försöken bedrivs emellertid under helt olika villkor och förutsättningar när det gäller dels behov hos respektive befolkning, dels lokala strukturer hos de samverkande myndigheterna. Detta har fått till följd att försöken sinsemellan har olika karaktär och innehåll. Detta kan illustreras av exempel från Västra Götaland. I Stenungsund och Grästorp arbetar man med ett helhetsperspektiv som inkluderar ansvar även för den reguljära verksamheten, medan Deltaprojektet på Hisingen är en projektorganisation för att utveckla samverkan.

Försöksverksamheten i *Stenungsund (4S)* har pågått sedan hösten 1994 och i den finansiella samordningen ingår kostnader för kommunens socialtjänst med äldreomsorg, individ- och familjeomsorg, handikappomsorg samt invandrar- och flyktingsservice. I den finansiella samordningen ingår också försäkringskassan med kostnader för sjukpenning, rehabiliteringspenning och medel för köp av arbetslivsinriktade rehabiliteringstjänster samt regionens

kostnader för primärvård och öppenvårdsdelar av vuxen- och barnpsykiatrin. Dessutom ingår folkhälsoarbetet. Länsarbetsnämnden deltar genom ett särskilt samverkansavtal sedan 1995. Syftet är att genom samverkan och samordning av de sammantagna resurserna bl.a. i form av pengar, kompetens och engagemang, erbjuda befolkningen förbättrad service vad gäller hälso- och sjukvård, försörjning och livskvalitet samt att verka för ett aktivt deltagande av befolkningen i samhällslivet. Försöket har alltsedan starten utvärderats av oberoende forskare. Inför 1999 gjordes en analys av 4S-projektet och man beslöt att lyfta bort länssjukvården ur den finansiella samordningen. Samtidigt poängterades att fokuseringen på beställarrollen skulle tonas ner och utvecklingen av samverkan skulle få en mer framträdande roll. Ett femtiotal aktiviteter har initierats sedan starten. Av dessa har ca 15 avslutats. 4S-verksamheten omsluter ca 360 miljoner kronor 2001.

Försöksverksamheten i *Grästorps (5S)* har pågått sedan 1997 och vänder sig till hela befolkningen, ca 6 000 personer. I den finansiella samordningen ingår kommunens kostnader för individ- och familjeomsorg, handikappomsorg, psykiatri och äldreomsorg, försäkringskassans kostnader för sjukpenning, rehabiliteringspenning och köp av arbetslivsinriktade rehabiliteringstjänster samt regionens kostnader för primärvård. Länsarbetsnämnden har deltagit i samverkan genom ett särskilt avtal sedan starten av försöket. Målgrupperna är personer med långa sjukskrivningar, personer med besvär från rörelseorganen, arbetslösa personer med låg utbildning, personer med begränsad arbetslivserfarenhet, missbruksproblem samt personer med psykiska problem eller andra former av funktionshinder. Syftet med försöket är bl.a. att verka för ett bättre utnyttjande av de totala resurserna som står till huvudmännens förfogande samt att ta initiativ till nya former av samverkan, samordning och metodutveckling. Totalt pågår ca 15 aktiviteter/uppdrag inom 5S i Grästorps. Budgeten för 2001 omsluter drygt 92 miljoner kronor.

Deltasamverkan vänder sig till åldersgruppen 16–64 år, ca 80 000 av Hisingens knappt 120 000 invånare. I den finansiella samordningen ingår primärvården samt socialtjänsten som deltar med socialbidrag samt förvaltningskostnader för hantering av socialbidraget. I försäkringskassans del ingår sjukpenning, rehabiliteringspenning och medel för köp av arbetslivsinriktade rehabiliteringstjänster. Länsarbetsnämnden har deltagit i samverkan genom avtal sedan starten den 1 januari 1997. På samma sätt deltar psykiatrin vid länssjukvården sedan 1998 och kommunens vuxenutbildningsverksamhet sedan 2000. Målgruppen för samverkan är personer som inte får det stöd och den hjälp de behöver inom de befintliga verksamheterna. Arbetet har lett till att ett antal aktiviteter har startats. Huvuddelen av myndigheternas verksamheter berörs inte direkt av samverkansinsatserna. Syftet med försöket är bl.a. att öka välfärden hos utsatta grupper och att verka för ett bättre resursutnyttjande samt att ta initiativ till nya former av samverkan, samordning och metodutveckling. Totalt pågår drygt 20 insatser/aktiviteter fördelade på socialmedicinska, arbetslivsinriktade och förebyggande/främjande aktiviteter. Dessa är föremål för omfattande lokal utvärdering enligt principen självvärde-

ring med stöd från olika högskoleinstitutioner. Deltasamverkan omsluter ca 60 miljoner kronor finansierat genom omfördelningar inom den finansiella ramen på ca 1 miljard kronor.

Utskottet har vid sammanträde den 13 november 2001 erhållit information av företrädare för RFV om resultatet av den utvärdering om Socsam som skall överlämnas till regeringen i slutet på november 2001. Samtidigt skall en motsvarande rapport om Frisam överlämnas. Enligt RFV har Socsamförsöken inte gett några tydliga ekonomiska resultat på totalnivå. Däremot har positiva effekter kunnat uppmätas på individnivå. Vidare har försöksverksamheten medfört att en gemensam struktur skapats för i försöken ingående verksamheter, vilket i sin tur främjat både en helhetssyn och ett gemensamt ansvarstagande för gemensamma resurser.

Såvitt avser den form av finansiell samordning som Socsammodellen innebär anser utskottet att det är en brist att samordningen inte inkluderar arbetsmarknadsmyndigheterna. För att åtgärder för arbetslösa ändå skall bli ett inslag i denna försöksverksamhet har ledningsorganet för försöksverksamheten i sju av de åtta försöksområdena tecknat samverkansavtal med länsarbetsnämnden.

Den samverkan som bedrivs inom ramen för Frisam är inte begränsad på samma sätt eftersom försäkringskassan kan träffa överenskommelse med kommun, landsting och länsarbetsnämnd om att stödja personer som är i behov av särskilda insatser. En nackdel med denna fyrpartssamverkan är emellertid att den är frivillig, vilket innebär att berörda parter när som helst kan dra sig ur samarbetet.

Även om slutrapporten avseende Socsamförsöken i princip är klar återstår ett analysarbete där utvärderingen av såväl försöksverksamheterna inom Socsam och Finsam som Frisamverksamheten måste beaktas för att samverkans- och finansieringsformerna skall kunna utformas på bästa sätt.

Riksdagen har tagit ställning för en finansiell samordning som skall omfatta tre parter. För att en samordning skall kunna ge erforderligt stöd åt enskilda individer med sammansatta problem är det enligt utskottets mening bra om den omfattar även arbetsmarknadsmyndigheterna.

Med hänsyn härtill anser utskottet att regeringen under våren 2002 bör återkomma till riksdagen med förslag om en finansiell samordning som omfattar socialförsäkringen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och arbetsmarknadsmyndigheterna. Denna möjlighet till samordning skall vara permanent och rikstäckande men utformas med utgångspunkt från bestämmelserna i lagen (1994:566) om lokal försöksverksamhet med finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst. Det är angeläget att finansiell samordning kommer till stånd i syfte att skapa möjligheter för en effektivare användning av tillgängliga resurser och att berörda parter som kommer överens får denna möjlighet. Utskottets förslag innebär att riksdagens tidigare begäran om en finansiell samordning mellan tre parter skall kompletteras så att det blir möjligt för arbetsmarknadsmyndigheterna att ingå i en sådan samverkan. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger

regeringen detta till känna. Utskottet vill samtidigt påpeka att de möjligheter till samverkan som i dag finns inom ramen för Frisam skall fortsätta att gälla.

Med det anförda anser utskottet att det inte nu bör avsättas medel av anslaget 19:1 för finansiell samordning. Det utrymme som därigenom frigörs bör enligt utskottets mening användas för att förstärka socialförsäkringsadministrationen. Utskottet återkommer med förslag härom i avsnittet 19:7 Riksförsäkringsverket och 19:8 Allmänna försäkringskassor.

Utskottet tillstyrker med det anförda delvis motionerna Sf294, Sf354 yrkande 2, Sf314, Sf262 och So628 yrkande 7. Motionerna Sf324 och So625 yrkande 4 avstyrks därmed.

Såvitt gäller förslagen i motioner som har betydelse för medelsanvisningen återkommer utskottet senare i detta avsnitt.

Rehabilitering

Försäkringskassan ansvarar sedan 1992 års rehabiliteringsreform för att samordna samhällets resurser för rehabilitering så att de tillsammans skall bilda en väl fungerande enhet.

RFV har som riksmål fastställt att 65 % av dem som varit föremål för samordnad rehabilitering skall ha ökat sin arbetsförmåga ett halvår efter avslutad rehabilitering. Enligt propositionen fick dock endast 58 % av de försäkrade som genomgick samordnad rehabilitering en ökad arbetsförmåga, vilket är en försämring jämfört med både 1999 och 1998. Förklaringen är det ökande antalet sjukfall, vilket negativt påverkat försäkringskassornas möjligheter att förbättra sina resultat. Vidare kan försäkringskassornas ansträngda arbetssituation ha gjort att sannolikheten för återgång i arbete efter åtgärd inte utretts tillräckligt eller att alltför begränsade insatser gjorts. Även avsaknaden av en enhetlig metodik i handläggningen och att yrkesrollen för rehabiliteringssamordnarna är otydlig påverkade målpuppfyllelsen negativt.

Utredningen om den arbetslivsinriktade rehabiliteringen har i betänkandet Rehabilitering till arbete – En reform med individen i centrum (SOU 2000:78) konstaterat att det finns en rad orsaker till att rehabiliteringsreformen 1992 inte nådde sitt fulla syfte. Bland annat var arbetsgivarens ansvar för rehabiliteringen otydligt, vilket ledde till att ansvaret försköts till den offentliga sektorn med den statliga socialförsäkringen, arbetsförmedlingen, den kommunala socialtjänsten och landstingets hälso- och sjukvård. Andra faktorer som utredningen pekat på är förändringar i arbetslivet och på arbetsmarknaden såsom förändrade och mer "slimmade" arbetsorganisationer. Utredningen föreslår en ny reform inom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen som innebär en offentlig modell med bl.a. en offentlig huvudaktör (en ny statlig myndighet), en kraftfullare försäkring via en sammanhållen rehabiliteringsförsäkring och stärkta förebyggande insatser. Utredningens förslag utgör enligt direktiven till HpH-utredningen en del av underlaget vid utarbetandet av en samlad handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet.

Utskottet kan konstatera att det således finns en rad förklaringar till att rehabiliteringsverksamheten inte har fungerat, t.ex. förändringar på arbetsmark-

naden liksom det förhållandet att arbetsgivarnas ansvar för rehabilitering är otydligt. Dessutom har de senaste årens ökning av antalet sjukfall lett till att rehabiliteringsarbetet blivit eftersatt. Regeringens åtgärdsprogram innefattar som nämnts en förnyelse av rehabiliteringen. Enligt regeringen är det nödvändigt både att individanpassade rehabiliteringsåtgärder sätts in i tid och att en tydlig ansvarsuppdelning görs. För att åstadkomma detta krävs en förnyelse både av den administrativa hanteringen av sjukfall som bedöms ligga i riskzonen för långtidssjukskrivning och av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Regeringen avser att i början av 2002 inleda ett sådant förnyelsearbete.

Genom regeringens planerade åtgärder på rehabiliteringsområdet med dess breda ansats bör det enligt utskottets mening finnas förutsättningar för att komma till rätta med många av de brister som dagens rehabiliteringsverksamhet är behäftad med. Visserligen kommer arbetet med åtgärdsprogrammet sannolikt att ta tid innan det till fullo är genomfört men det utgör enligt utskottets mening ändå en nödvändig förutsättning för att åstadkomma en behövlig reformering av rehabiliteringsverksamheten. Utskottet ser positivt på det förhållandet att regeringen avser att inleda förnyelsearbetet redan under 2002 och anser att resultatet härav bör avvaktas. Utskottet anser således att det saknas skäl att nu ta ställning till t.ex. en ny rehabiliteringsförsäkring av den modell som förordas av Kristdemokraterna eller till en sådan rehabiliteringsgaranti som föreslås av Centerpartiet och Folkpartiet. Inte heller anser utskottet att riksdagen i övrigt bör ta ställning i skilda delfrågor.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf328 yrkandena 4 och 6, A246 yrkande 7, Sf213, So240 yrkande 7, So303 yrkandena 24–27, Sf234, So626 yrkande 5, A247 yrkandena 1 och 2 och 4–5 Sf402 yrkande 4, A220 yrkande 1 och Sf337.

Såvitt gäller förslagen i motioner som har betydelse för medelsanvisningen återkommer utskottet i nästa avsnitt.

Förslag rörande medelsanvisningen till anslag 19:1 Sjukpenning och rehabilitering, m.m.

Beträffande regeringens förslag till medelsanvisning noterar utskottet att utgifterna för sjukpenningen har fortsatt att stiga även under 2001. Trots att ökningstakten avtagit finns det för närvarande inget som tyder på att utgifterna kommer att minska under de närmaste åren. Utskottet utgår från att regeringen noga följer utvecklingen av kostnaderna för sjukpenningförsäkringen och genomför det redovisade åtgärdsprogrammet på avsett sätt.

I enlighet med vad utskottet ovan anför bör medel inom detta anslag inte avsättas för finansiell samordning. Med denna ändring av regeringens förslag till medelsanvisning för anslaget 19:1 föreslår utskottet att anslaget minskas med 100 miljoner kronor eller till 45 705 022 000 kr.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf395 yrkande 8 i denna del, Sf382 yrkandena 1–8 och 12, Sf401 yrkande 6 i denna del, Sf328 yrkandena 1–3, Sf403 yrkandena 1–2, Sf354 yrkandena 1, 3–7 och 9 i denna del,

Sf392 yrkande 30, Sf391 yrkandena 1–3, A204 yrkande 7, Sf322 yrkandena 1 i denna del och 2 och 3, Sf245 yrkande 3 i denna del, Fi293 yrkande 14 i denna del, Sf380 yrkande 5 i denna del, Fi294 yrkandena 14 i denna del och 23, Sf256 yrkandena 1 och 5, Sf395 yrkandena 5 i denna del 7, 8 och 10, Sf386 i denna del och Sf393 yrkande 1.

Motion Sf375 i denna del får anses delvis tillgodosedd med det anförda.

19:2 Förtidspensioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 19:2 Förtidspensioner. Därmed bör riksdagen avslå motionsyrkanden om annan medelsanvisning till anslaget 19:2.

Riksdagen bör vidare avslå motionsyrkanden om unga förtidspensionärers försörjningssituation och om åtgärder för att få förtidspensionärer att återgå i arbete. *Jämför reservation nr 20 (fp).*

Gällande bestämmelser

Från anslaget bekostas utgifter för tilläggspension och folkpension i form av förtidspension och pensionstillskott och barntillägg till förtidspension samt statlig ålderspensionsavgift.

Enligt 7 kap. 1 § AFL utges förtidspension till försäkrad som fyllt 16 år för tid före den månad då han eller hon fyller 65 år om arbetsförmågan på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel och nedsättningen kan anses varaktig. Kan nedsättningen av arbetsförmågan inte anses varaktig men kan den antas bli bestående för avsevärd tid har den försäkrade rätt till ett tidsbegränsat sjukbidrag. Förtidspension/sjukbidrag utges som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån, alltefter graden av nedsättningen av arbetsförmågan. Motsvarande regler finns i 13 kap. AFL i fråga om förtidspension från ATP.

Den 1 januari 2000 infördes regler om vilande förtidspension (prop. 1999/2000:4, bet. 1999/2000:SfU5, rskr. 1999/2000:97). Reglerna syftar till att stimulera till återgång i arbetslivet och ett i övrigt aktivt liv.

Ett nytt sjukersättningssystem träder i kraft den 1 januari 2003 och innebär att förtidspension och sjukbidrag ersätts av aktivitetsersättning och sjukersättning. De nya förmånerna skall kunna utges till personer som drabbats av långvarig eller varaktig medicinskt grundad nedsättning av arbetsförmågan. Reglerna innebär att försäkrade som är under 30 år skall få aktivitetsersättning, dock tidigast fr.o.m. den 1 juli det år de fyller 19. Ersättningen skall kunna beviljas för som längst tre år i taget. Försäkringskassan skall vara skyldig att erbjuda den som beviljats aktivitetsersättning möjlighet att delta i aktiviteter. Sjukersättning skall kunna utges till personer i åldern 30–64 år. Både sjukersättning och aktivitetsersättning skall kunna utges i form av en

inkomstrelaterad ersättning och ett grundskydd i form av garantiersättning för den som inte har haft några förvärvsinkomster. Förmånerna skall kunna utges som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån (prop. 2000/01:96, bet. 2000/01:SfU15, rskr. 2000/01:257).

Propositionen

I propositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 2002 till anslaget 19:2 Förtidspensioner anvisar ett ramanslag på 47 838,4 miljoner kronor.

Enligt propositionen är situationen på förtidspensionsområdet otillfredsställande med en utveckling som pekar på en fortsatt successiv ökning under de närmaste åren av antalet förtidspensioner och sjukbidrag. Den förväntade ökningen är främst en följd av de demografiska förhållandena och utvecklingen med alltfler långa sjukfall. Mycket talar för att antalet personer som uppbar förtidspension eller sjukbidrag kommer att öka successivt från nuvarande ca 445 000 till drygt 480 000 i slutet av 2003. Möjligheterna att motverka denna negativa utveckling bedöms på kort sikt vara begränsade. För att kunna påverka situationen fr.o.m. 2003 krävs enligt regeringen åtgärder på olika områden inom ohälsområdet. Utgångspunkten för detta är det pågående arbetet med att utforma förslag till en handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet. En sådan plan bör innehålla bl.a. åtgärder för att få till stånd en väl fungerande rehabilitering och effektiva försäkringssystem. Det är också angeläget att olika åtgärder vidtas som kan påverka utvecklingen på kortare sikt. Regeringen har i 2001 års ekonomiska vårproposition (prop. 2000/01:100) angett att alla förtidspensionärer skall kunna utnyttja sin återstående arbetsförmåga fullt ut och att en aktiv uppföljning av beviljade förtidspensioner bör göras. Sådana uppföljningsinsatser skall enligt regeringen inte enbart ses som ett sätt att kontrollera rätten till förmånen. De skall även ses som ett led i rehabiliteringsarbetet.

En uppföljning av reglerna om vilande förtidspension visar att avsevärt färre förtidspensionärer än förväntat har utnyttjat möjligheten att pröva att förvärvsarbeta utan att förlora rätten till sin pension. Mycket talar enligt regeringen för att informationen om denna möjlighet inte har varit tillräcklig. RFV har därför fått i uppdrag att senast den 1 januari 2002 inleda informationsinsatser om vilande förtidspension på i första hand lokal nivå.

Motioner med anslagseffekt budgetåret 2002

Moderaterna

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf382 yrkande 13 att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:2 anvisa 2 300 miljoner kronor mindre än vad regeringen förslagit. Motionärerna anser att de av dem föreslagna åtgärderna för att förbättra rehabiliteringen kommer att leda till en minskning av antalet förtidspensionärer.

Kristdemokraterna

Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd) begär i motion Sf354 yrkande 9 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:2 anvisa 737 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit. Besparingen är enligt motionärerna en följd av den nya rehabiliteringsförsäkring som de föreslår skall införas fr.o.m. den 1 juli 2002. Partiets företrädare i utskottet har upplyst att avsikten varit att anslaget 19:2 skall minskas med 725 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag och att resterande belopp – 12 miljoner kronor – avser en minskning av anslaget 19:8 Allmänna försäkringskassor.

Centerpartiet

Birgitta Carlsson m.fl. (c) begär i motion Sf322 yrkande 1 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:2 anvisa 1 160 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit. Motionärerna anser att deras satsningar på rehabilitering ger en lägre ökning av antalet förtidspensioner.

Folkpartiet

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion Sf380 yrkande 5 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:2 anvisa 440 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit. Motionärerna anser att ett aktivt användande av finansiell samordning ger lägre sjukfrånvaro och därmed minskade kostnader för förtidspensioner. Ett likalydande yrkande finns i motion Fi294 yrkande 14 i denna del.

Övriga motioner om förtidspension

Margareta Viklund (kd) begär i motion Sf272 ett tillkännagivande om att regeringen skall arbeta för att i de nya reglerna om förtidspension hänsyn tas till att unga förtidspensionärer och deras familjer skall kunna leva så normala liv som möjligt utan att bli hänvisade till socialvården.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion Sf395 yrkande 14 ett tillkännagivande om åtgärder för att få förtidspensionerade att återgå till arbetslivet. Motionärerna anser att det bör utredas på vilka villkor en redan beviljad förtidspension skall kunna omprövas.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening måste det finnas ett rimligt ekonomiskt skydd vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga av medicinsk art. Människor som till följd av varaktiga sjukdomar eller funktionshinder inte kan arbeta bör ha rätt till en långsiktig trygghet i fråga om sin försörjning. De nya förmånerna sjuk- och aktivitetsersättning fr.o.m. 2003 skall kunna utges i form av en inkomstrelaterad ersättning och ett grundskydd. Utskottet anser att de reformerade reglerna väl fyller kravet på att ge en långsiktig ekonomisk trygghet.

Att det finns ett rimligt ekonomiskt skydd vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga är således viktigt. Emellertid är det enligt utskottet otillfredsställande

med en utveckling mot en fortsatt successiv ökning av antalet förtidspensioner och sjukbidrag. Möjligheterna att på kort sikt motverka denna utveckling synes dock mycket begränsade. Regeringens åtgärdsprogram i elva punkter som bl.a. innefattar en förnyelse av rehabiliteringen bör enligt utskottets mening på sikt kunna få positiva effekter också på förtidspensionsområdet. Det av regeringen aviserade arbetet med att aktivt följa upp beviljade förtidspensioner bör också kunna få betydelse vad gäller antalet förtidspensionärer. Utskottet anser att resultatet av regeringens arbete med bl.a. åtgärdsprogrammet bör avvaktas. Utskottet vill tillägga att Riksdagens revisorer har granskat om försäkringskassornas efterkontroller i sin nuvarande form är en effektiv åtgärd för att få förtidspensionerade tillbaka i arbete och för att uppdaga eventuellt fusk inom förmånen. Ett förslag till riksdagen beräknas lämnas under december 2001.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Sf272 och Sf395 yrkande 14.

Vad gäller regeringens förslag till medelsanvisning till anslaget 19:2 har utskottet inte något att erinra. Utskottet avstyrker därmed motionerna Sf382 yrkande 13, Sf354 yrkande 9 i denna del, Sf322 yrkande 1 i denna del, Sf380 yrkande 5 i denna del och Fi294 yrkande 14 i denna del.

19:3 Handikappersättningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 19:3 Handikappersättningar. Därmed bör riksdagen avslå motionsyrkanden om annan medelsanvisning till anslaget.

Riksdagen bör vidare avslå motionsyrkanden om

- en lägre ersättningsnivå för handikappersättning,
- en schabloniserad bedömning vid vanligt förekommande merkostnader och ett förenklat omprövningsförfarande vid oförändrat funktionshinder samt
- slopande av 65-årsgränsen.

Jämför reservation nr 21 (m).

Propositionen

Enligt lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag, som trätt i kraft i den 1 januari 2001, utges handikappersättning till försäkrad som fyllt 16 år och som före 65 års ålder för avsevärd tid fått sin funktionsförmåga nedsatt i sådan omfattning att han eller hon i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan eller behöver hjälp av annan för att förvärvsarbeta eller har betydande merutgifter på grund av sitt handikapp.

Handikappersättning utbetalas med belopp som per år motsvarar 69 %, 53 % eller 36 % av prisbasbeloppet, alltefter hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek.

I propositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 2002 till anslaget 19:3 Handikappersättningar anvisar ett ramanslag på 1 098,4 miljoner kronor.

Motioner som ej har anslagseffekt budgetåret 2002

Marietta de Pourbaix-Lundin (m) begär i motion Sf220 ett tillkännagivande om behovet av en översyn av reglerna för handikappersättning efter 65 års ålder. Enligt motionären bör det vara en självklarhet att handikappersättning utbetalas oavsett när i livet funktionsnedsättningen inträffar.

Catherine Persson (s) begär i motion Sf302 ett tillkännagivande om handikappersättning. Många kroniskt sjuka har enligt motionären kostnader som ligger strax under den nedre gränsen, och andra ersättningsnivåer bör därför övervägas.

I motion Sf312 av Sonja Fransson (s) begärs ett tillkännagivande om nödvändigheten av en förbättring av handikappersättningen. Motionären anser att det bör övervägas att införa en ny lägre ersättningsnivå, en schabloniserad bedömning vid vanligt förekommande merkostnader, ett förenklat omprövningsförfarande vid oförändrat funktionshinder och att slopa 65-årsgränsen.

I motion Sf316 av Laila Bjurling (s) begärs ett tillkännagivande om att en lägre ersättningsnivå bör införas för att ge dem med merkostnader strax under nuvarande lägsta gräns rätt till handikappersättning.

Utskottets ställningstagande

Avsikten med denna form av handikappersättning är att ge kompensation för hjälpbehov som uppkommit till följd av sjukdom eller skada, medan hjälpbehov som hänför sig till åldrandet inte bör ersättas genom handikappersättning. Av det skälet finns en bestämmelse som innebär att den nedsatta funktionsförmågan skall ha uppkommit före 65 års ålder. Om 65-årsgränsen slopades skulle svårigheter sannolikt uppstå att skilja ut sjukdomar som hör till det normala åldrandet från andra sjukdomar. Med hänsyn härtill kan utskottet inte ställa sig bakom förslaget om att slopa 65-årsgränsen.

Eftersom förhållandena i till synes enkla eller likartade ärenden kan variera är utskottet inte heller berett att ställa sig bakom förslagen om en schabloniserad bedömning vid vanligt förekommande merkostnader eller ett förenklat omprövningsförfarande vid oförändrade funktionshinder.

Såvitt gäller förslaget om att införa en ny lägre nivå i handikappersättningen anser utskottet att det inte är aktuellt att införa någon ny nivå.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning till anslaget 19:3 och avstyrker motionerna Sf220, Sf302, Sf312 och Sf316.

19:4 Arbetsskadeersättningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 19:4 Arbetsskadeersättningar. Därmed bör riksdagen avslå

motionsyrkanden om annan medelsanvisning till anslaget 19:4 och om att använda viss del av medlen för arbetsskadesjukpenning för finansiell samordning.

Gällande bestämmelser

Den som förvärvsarbetar här i riket är enligt socialförsäkringslagen (1999:799) försäkrad för arbetsskada. Försäkringen omfattar även den som genomgår utbildning i den mån utbildningen är förenad med särskild risk för arbetsskada. Lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) omfattar skador till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Även olycksfall vid färd till och från arbetet räknas som olycksfall i arbetet, om färden föranleddes av och stod i nära samband med arbetet.

Reglerna för ersättning enligt LAF genomgick omfattande förändringar under 1993. Från och med den 1 januari 1993 har kravet på skadlighet hos en arbetsmiljöfaktor höjts från sannolikhet till hög grad av sannolikhet. Även den s.k. bevisregeln har skärpts så att orsakssamband numera skall anses föreligga mellan en skada och ett olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet om övervägande skäl talar för ett sådant samband. Vidare gäller fr.o.m. den 1 juli 1993 att rätten till arbetsskadesjukpenning har slopats för den som är försäkrad enligt AFL. Från samma tidpunkt gäller att ersättning för kostnader från arbetsskadeförsäkringen bara utges för sjukvård utom riket, tandvård och särskilda hjälpmedel, och att frågan om en försäkrad har ådragit sig en arbetsskada endast prövas i den mån det behövs för att bestämma ersättning enligt LAF. För den som ådragit sig en arbetsskada utges således numera i regel endast ersättning i form av arbetsskadelivränta. Livränta utges vid bestående nedsättning av arbetsförmågan, och ersättningen skall i princip utgöra skillnaden mellan den inkomst som den försäkrade kan antas ha haft som oskadad och den inkomst som han eller hon trots skadan kan beräknas få. Livräntan ersätter en årlig inkomstförlust upp till 7,5 prisbasbelopp. Arbetsskadeförsäkringen finansieras med arbetsgivaravgifter.

Propositionen

I propositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 19:4 Arbetsskadeersättningar anvisar ett ramanslag på 7 607,4 miljoner kronor.

Antalet anmälda arbetsskador fortsätter att öka. En tydlig förändring av anmälningsfrekvensen kunde noteras 1997, och ökningen fortsätter. Högre förvärvsfrekvens, arbetsmiljön och demografiförändringar har i olika grad betydelse för arbetsskadeområdet. För närvarande minskar dock beståndet livräntor, eftersom antalet som tillkommer fortfarande beräknas vara lägre än antalet som upphör.

Det är något fler kvinnor än män som får avslag på sitt yrkande om livränta. Skillnaden kan till stor del förklaras med att män i större omfattning än kvinnor råkar ut för svårare olycksfall i arbetet. Kvinnor anmäler i första hand sjukdomar i rygg, leder och muskler. Vid tillämpningen av nuvarande bevis-

regel i arbetsskadeförsäkringen är dessa sjukdomar svårare att hänföra till skadliga faktorer i arbetet.

Enligt propositionen har arbetsskadeförsäkringen de senaste åren varit föremål för kritik. Försäkringen anses inte i tillräcklig omfattning ersätta inkomstförlust vid arbetsskada. Kritiken har särskilt inriktat sig på bedömningen av belastningsskador och psykiska besvär samt kvinnornas situation när det gäller dessa svårbedömda skador. Vidare har försäkringsläkarnas roll i arbetsskadeärenden ifrågasatts. Regeringen har med anledning av detta arbetat med en översyn av arbetsskadeförsäkringen, där även en översyn av hur livräntan skall värdesäkras och systemet med karensdagar skall ingå.

Som grund för ett förändringsarbete gav regeringen hösten 2000 RFV i uppdrag bl.a. att analysera arbetsskadeförsäkringen och förbereda vissa stödfunktioner. Verket lämnade i april 2001 en delrapport om behovet av ändringar i regelsystemet och en förändrad organisation av arbetsskadehandläggningen. Vidare har en arbetsgrupp inom Socialdepartementet granskat tillämpningen av bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen och lämnat förslag till förändring av reglerna. En proposition om ändring av arbetsskadeförsäkringen är planerad till december 2001.

Motioner med anslagseffekt budgetåret 2002

Moderaterna

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf382 yrkande 14 att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:4 anvisa 800 miljoner kronor mindre än vad regeringen förslagit. I samma motion, yrkande 9, avvisas regeringens förslag om ändrade bevisregler i arbetsskadeförsäkringen.

Även i motion Sf309 av Margit Gennser m.fl. (m) begärs i yrkande 5 ett tillkännagivande om att regeringen inte bör ändra bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen.

Centerpartiet

Birgitta Carlsson m.fl. (c) begär i motion Sf322 yrkande 1 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:4 anvisa 500 miljoner kronor mindre än vad regeringen förslagit. Motionärerna anser att regeringens förslag om ändrade regler i arbetsskadeförsäkringen bör avvisas.

I motion Fi293 yrkande 14 i denna del av Agne Hansson m.fl. (c) begärs beslut att försäkringskassorna från 2002 får disponera upp till 10 % av använta medel för bl.a. arbetsskadesjukpenning på det sätt som gällde i Finsam och Socsamförsöken.

Folkpartiet

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion Sf380 yrkande 5 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:4 anvisa 100 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit. Ett likalydande yrkande finns

i motion Fi294 yrkande 14 i denna del. Motionärerna anser att besparingen kan uppnås genom en reformerad arbetsolycksfallsförsäkring.

I motion Sf395 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs i yrkande 8 i denna del ett tillkännagivande om att Finsamregler skall få tillämpas i hela riket. Motionärerna anser att försäkringskassan fr.o.m. 2002 skall få disponera upp till 10 % av anvisade medel för bl.a. arbetsskadesjukpenning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken.

Flerpartimotion

Bo Könberg m.fl. (fp, c och mp) begär i motion Sf386 i denna del beslut om att försäkringskassorna fr.o.m. 2002 får disponera upp till 10 % av anvisade medel för bl.a. arbetsskadesjukpenning för finansiell samordning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken. Motionärerna hänvisar till den uppgörelse som träffades i november 2000 mellan regeringen, c, fp och mp.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av redovisningen ovan pågår ett berednings- och utredningsarbete i syfte att på olika sätt företa ändringar i arbetsskadeförsäkringen. Regeringen har förklarat sin avsikt att förelägga riksdagen en proposition i december 2001 med förslag bl.a. om ändrade bevisregler i arbetsskadeförsäkringen. Utskottet delar mycket av den kritik som har riktats mot arbetsskadeförsäkringen i dess nuvarande utformning och ser därför positivt på att regeringen avser att förelägga riksdagen en proposition med förslag om ändringar i arbetsskadeförsäkringen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning till anslaget 19:4 och avstyrker motionerna Sf382 yrkandena 9 och 14, Sf309 yrkande 5, Sf322 yrkande 1 i denna del, Sf380 yrkande 5 i denna del och F294 yrkande 14 i denna del.

Motionerna Sf386 i denna del, Fi293 yrkande 14 i denna del och Sf395 yrkande 8 i denna del avstyrks med hänvisning till vad utskottet ovan anfört om samverkan och finansiell samordning under avsnittet 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

19:5 Kostnader för sysselsättning av vissa förtidspensionärer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 19:5 Kostnader för vissa förtidspensionärer.

Propositionen

Försäkringsstödet infördes fr.o.m. 1999 i syfte att finansiera ersättning som i vissa fall enligt en särskild lag utges till arbetsgivare som anställer personer som står till arbetsmarknadens förfogande med avseende på resterande arbetsförmåga på 25 %. Det skall i första hand vara fråga om ersättning för anställ-

ning på den ordinarie arbetsmarknaden, eventuellt med hjälp av lönebidrag. Om inte detta kan ske inom sex månader skall berörda personer kunna beredas anställning vid Samhall AB.

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslaget 19:5 anvisar ett ramanslag på 5 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag till medelsanvisning har inte föranlett några motionsyrkanden. Utskottet tillstyrker förslaget.

19:6 Ersättning för kroppsskador

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 19:6 Ersättning för kroppsskador.

Propositionen

Från anslaget bekostas ersättningar enligt lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd i de fall en skada inträffar under militär verksamhet.

I propositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 2002 till anslaget 19:6 anvisar ett ramanslag på 58,9 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag till medelsanvisning har inte föranlett några motionsyrkanden. Utskottet tillstyrker förslaget.

Utskottet vill tillägga att regeringen i proposition 2001/02:11 Bättre villkor för totalförsvarspiktiga har lämnat förslag om förbättringar av de totalförsvarspiktigas personskadeskydd. Bland annat föreslås att livränteunderlaget för den som skadas under grundutbildning eller repetitionsutbildning skall utgöra minst fem prisbasbelopp. Förslaget om höjt livränteunderlag medför ökade kostnader inom utgiftsområde 10. Med anledning härav avser regeringen att på tilläggsbudget i samband med vårpropositionen föra medel från utgiftsområde 6 Totalförsvar till utgiftsområde 10.

19:7 Riksförsäkringsverket och 19:8 Allmänna försäkringskassor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 19:7 Riksförsäkringsverket.

Riksdagen bör vidare bifalla förslaget om medelsanvisning till anslaget 19:8 Allmänna försäkringskassor med den ändringen att anslaget ökas med 100 miljoner kronor. Riksdagen bör därmed avslå motionsyrkanden om annan medelsanvisning till anslagen 19:7 och 19:8.

Riksdagen bör vidare avslå motionsyrkanden bl.a. om

- försäkringsläkare,
- avlämnande av delårsrapport,
- utbetalningsdagar för statliga ersättningar,
- utredningscentrum och
- dröjsmålsränta.

Jämför reservationerna nr 22 (m), 23 (kd), 24 (m, fp), 25 (m), 26 (kd), 27 (c) och 28 (fp).

Propositionen

Socialförsäkringens administration utgörs av RFV och de allmänna försäkringskassorna. RFV skall bl.a. utöva tillsyn över de allmänna försäkringskassorna, vara ansvarig systemägare för de gemensamma IT-systemen, utarbeta normer för regeltillämpning samt svara för ekonomistyrningen inom verksamheten.

Försäkringskassorna har ansvar för handläggning och utbetalning av socialförsäkringsersättningar och bidrag samt har att förebygga och minska ohälsa.

I propositionen föreslås att riksdagen till anslaget 19:7 Riksförsäkringsverket anvisar ett ramanslag på 754,4 miljoner kronor.

I propositionen anges att RFV sedan budgetåret 1999 har fått ekonomiskt utrymme för att stödja och medverka till att forskning bedrivs inom området för socialförsäkring. Med anledning härav föreslås att regeringen bemyndigas att under år 2002, i fråga om ramanslaget 19:7 Riksförsäkringsverket, ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om högst 9 miljoner kronor efter 2002.

Vidare föreslås att riksdagen till anslaget 19:8 Allmänna försäkringskassor anvisar ett ramanslag på 5 189,1 miljoner kronor.

Enligt propositionen har antalet sjukpenningärenden stigit kraftigt de senaste åren. Regeringen förstärkte därför anslaget med 100 miljoner kronor temporärt för 2001 i samband med 2001 års ekonomiska vårproposition. Regeringen föreslår nu att anslaget höjs permanent med 25 miljoner kronor fr.o.m. 2002.

Motioner med anslagseffekt 2002

Moderaterna

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf382 yrkande 15 att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:8 anvisa 1 000 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit.

I samma motion yrkandena 10 och 11 begärs dels att försäkringskassorna tillförs resurser för att kunna tillsätta ca 500 heltidstjänster, dels att försäkringskassorna får det finansiella ansvaret för rehabilitering tillbaka till arbetslivet. Enligt motionärerna skall försäkringskassorna kunna upphandla rehabi-

literingstjänster även utanför det egna landstinget, av privata företag eller vid behov utomlands.

I motion Sf367 av Margit Gennser m.fl. (m) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring att försäkringskassan får det finansiella ansvaret för rehabiliteringsutredningar och rehabilitering. I samma motion yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att regeringen lägger fram förslag i syfte att förbättra rehabiliteringen och korta sjukskrivningstiderna. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att samarbetet mellan försäkringskassor och övriga berörda parter i rehabiliteringsprocessen skall uppmuntras.

I motion So620 av Chris Heister m.fl. (m) begärs i yrkande 2 beslut att låta försäkringskassorna köpa vård. Motionärerna vill förstärka den nationella vårdgarantin genom att under de kommande tre åren ge försäkringskassorna möjlighet och medel att upphandla vård i de fall landstinget inte kan erbjuda vård inom tre månader från det att behovet fastställts. Försäkringskassan bör få rätt att upphandla vården där den erbjuds inom tre månader, privat, offentligt, inom eller utom landet.

Kristdemokraterna

Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd) begär i motion Sf354 yrkande 9 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:7 anvisa 10 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit. Motionärernas förslag att lägga ned Integrationsverket från den 1 juni 2002 påverkar RFV, som därigenom får uppgiften att administrera den utvecklingspeng som skall följa individen och utbetalas av försäkringskassan. I anslagsberäkningen ingår även ett sparkrav på RFV med 2,5 %.

I samma motion yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att regeringens ökade anslag till försäkringskassan bör specialdestineras till att anställa rehabiliteringssamordnare som kan avveckla sjukskrivningsköerna.

Centerpartiet

Birgitta Carlsson m.fl. (c) begär i motion Sf322 yrkande 1 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:7 anvisa 70 miljoner kronor mindre än regeringen föreslagit. Anslaget minskas till följd av en besparing.

Folkpartiet

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion Sf380 yrkande 5 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 19:8 anvisa 550 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit för att handla upp rehabiliteringsinsatser och för att påskynda försäkringskassornas utredningar. Ett likalydande yrkande finns i motion Fi294 yrkande 14 i denna del.

I motion Sf395 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs i yrkande 6 ett tillkännagivande om rehabilitering och rehabiliteringsförsäkring. Motionärerna vill

tillföra resurser i syfte att handla upp rehabiliteringsinsatser och påskynda försäkringskassornas utredningar.

Övriga motioner om socialförsäkringsadministrationen

Försäkringsläkare

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf367 yrkande 2 ett tillkännagivande om att kvalifikationskraven för försäkringsläkare utformas mer enhetligt än vad som är fallet i dag för att på så sätt främja patientens intresse.

Rose-Marie Frebran m.fl. (kd) begär i motion Sf396 yrkande 1 ett tillkännagivande om krav på försäkringsläkarnas bedömningar. Enligt motionärerna skall dessa grundas på vetenskap och beprövad erfarenhet. I samma motion yrkandena 2 och 3 begärs tillkännagivanden om vidareutbildning för försäkringsläkarna och om att på något sätt ställa dessa under myndighetskontroll. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att grundligt utreda ett reformerat försäkringsmedicinskt system.

I motion Sf273 av Margareta Viklund (kd) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att regeringen skall arbeta för att försäkringsläkarens funktion ses över och fastställs. Enligt motionärerna bör försäkringsläkaren antingen fungera som en medicinsk översättare eller ges en medbedömandefunktion. I sistnämnda fall bör försäkringsläkaren undersöka den försäkrade. I yrkandena 2 och 3 begärs tillkännagivanden om att regeringen skall arbeta för att försäkringsläkares bedömningar kan prövas av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd och för att rättssäkerheten vid försäkringskassorna vidmakthålls.

Dröjsmålsränta m.m.

Anita Sidén och Cecilia Magnusson (m) begär i motion Sf202 ett tillkännagivande om dröjsmålsränta från försäkringskassan till den enskilde vid felaktig handläggning. Eftersom försäkringskassan kan ta ut dröjsmålsränta på belopp som en enskild är skyldig att betala borde den som drabbas av försäkringskassans försenade eller felaktiga hantering kunna få ränta på sina pengar.

Helena Bargholtz (fp) begär i motion Sf210 yrkande 1 ett tillkännagivande om att försäkringskassan bör betala dröjsmålsränta på pengar som av olika skäl ej utbetalats i tid. Den enda möjligheten som i dag står den försäkrade till buds är att begära skadestånd av staten. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om preskriptionstiden vid löpande utbetalningar från försäkringskassan. Motionären kritiserar det förhållandet att tiden räknas från dagen för försäkringskassans beslut och att det därmed inte går att söka skadestånd för en enskild utbetalning.

Frågor om socialförsäkringsadministrationen i övrigt

Marietta de Pourbaix-Lundin och Henrik S Järrel (m) begär i motion Sf229 ett tillkännagivande om behovet av att ändra berörd lagstiftning så att avlämnande av delårsrapport för allmän försäkringskassa förenklas. Enligt motion-

ärerna bör det räcka med att presidiet och direktören undertecknar delårsrapporten i stället för som nu hela styrelsen och direktören.

Ingrid Burman m.fl. (v) begär i motion Sf347 ett tillkännagivande om behovet av en översyn. Motionärerna påpekar att försäkringskassans långa handläggningstider många gånger leder till att den försäkrade i väntan på beslut måste uppbära försörjningsstöd. Vid ett positivt beslut sker en retroaktiv utbetalning, varefter försörjningsstödet skall återbetalas. Resultatet kan emellertid bli att den försäkrade sedan skatten är betald drabbas av en förlust.

Kenneth Lantz (kd) begär i motion Sf240 ett tillkännagivande om behovet av en utredning om hur försäkringskassans kunskap om sjukdomar och arbetsskador kan komma till nytta i förebyggande arbete.

I motion Sf241 av Kenneth Lantz (kd) begärs ett tillkännagivande om att lansera ett gemensamt namn inom socialförsäkringssystemet. Motionären anser att dagens olika benämningar på den försäkrade, t.ex. försäkrad, kund eller medborgare, skapar osäkerhet.

Eskil Erlandsson och Viviann Gerdin (c) begär i motion Sf227 ett tillkännagivande om att sprida utbetalningsdagar av statliga ersättningar över hela månaden. Det förhållandet att statliga utbetalningar och löneutbetalningar ofta sammanfaller leder enligt motionärerna till en koncentration inom detaljhandeln av stora belopp till en kort period. Detta ökar risken för rån.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion Sf395 yrkande 12 ett tillkännagivande om utredningscentrum. Dessa centrum bör motsvara nuvarande försäkringsmedicinska centrum men kompletteras med arbetslivskompetens.

Utskottets ställningstagande

Anslagen för socialförsäkringsadministrationen

Utskottet konstaterar att det fortfarande föreligger en rad brister inom socialförsäkringens administration. Enligt vad som anges i propositionen är de brister som framkommit i granskningar utförda av RFV, JO och Riksrevisionsverket m.fl. allvarliga och arbetet inom administrationen måste kraftigt koncentreras till att uppnå en acceptabel kvalitet i verksamheten. Regeringen anser att tre stora problem framträder, nämligen brister i kvalitet och effektivitet inom verksamheten och en arbetsmiljö som leder till en ökad långtids-sjukfrånvaro. De områden där stora förbättringar är nödvändiga för att lösa dessa problem är ledning, kontroll och styrning. Regeringen anser att förbättringar kan uppnås genom en ökad medvetenhet kring resultatstyrning, ökad koncentration av handläggningen av vissa ärenden, ökad resultatmedvetenhet på respektive försäkringskassa och ökad fokusering på ärendehantering.

Utskottet delar regeringens bedömning att försäkringskassorna inte uppvisar acceptabla resultat bl.a. i den meningen att handläggningstiderna i alltför många fall är alldeles för långa och att alltför många försäkrade får beslut som är behäftade med fel och brister. Därtill kommer att de senaste årens kraftiga ökning av sjukfrånvaron har ställt stora krav på försäkringskassornas personal.

Den tillfälliga förstärkning av anslaget med 100 miljoner kronor under innevarande år motiverades med att den kraftigt ökade sjukfrånvaron hade lett till att kostnaderna för att handlägga och kontrollera ärendena hade ökat. I propositionen föreslås nu en permanent höjning av anslaget med 25 miljoner kronor fr.o.m. 2002.

Socialförsäkringens administration står inför en period med stora omställningar. Under de kommande åren genomförs ålderspensionsreformen som får sägas vara en av de största reformerna någonsin inom socialförsäkringen. Samtidigt genomförs till följd härav anpassningar på flera områden t.ex. vad gäller efterlevandepensioneringen, bostadstillägget till pensionärerna och förtidspensioneringen, som ersätts av ett system med sjuk- och aktivitetserättning. Därtill kommer försäkringskassornas övriga verksamhet där speciellt den ökande sjukfrånvaron är ett bekymmer liksom den eftersatta rehabiliteringsverksamheten. Som regeringen påpekar i propositionen är försäkringskassans möjligheter att bromsa utvecklingen av sjukskrivningarna begränsade eftersom inflödet i sjukförsäkringen bestäms av externa faktorer. För att administrationen skall få en rimlig möjlighet att klara sitt åtagande anser utskottet att det utöver den av regeringen föreslagna höjningen på 25 miljoner kronor krävs att ytterligare medel tillförs försäkringskassorna under 2002. Även om förstärkningen under 2001 endast var tillfällig, innebär det faktum att administrationen tillförs 25 miljoner kronor fr.o.m. 2002 i realiteten en neddragning av resurserna jämfört med 2001. Därtill kommer att det s.k. utvecklingsprogrammet, som bl.a. innefattar utveckling av ett modernt IT-stöd för administrationen, har inneburit problem med försenade eller bristande leveranser. Detta försvårar för försäkringskassorna att möta ökade ärendevolymer med rationaliseringar. Med hänsyn till vad nu anförts anser utskottet att försäkringskassorna bör tillföras ytterligare 100 miljoner kronor budgetåret 2002. Genom ett sådant tillskott anser utskottet att förutsättningar skapas för försäkringskassorna både att höja ambitionsnivån vad gäller kvaliteten och effektiviteten i handläggningen och att bättre hantera det stora antalet långa sjukfall. Frågan om försäkringskassornas resurser för kommande budgetår får prövas i det vanliga budgetarbetet. Utskottet förutsätter dock att regeringen noga prövar försäkringskassornas behov framför allt mot bakgrund av kravet på en högre kvalitet i verksamheten och det förhållandet att de långa sjukfallen kommer att fortsätta att ligga på en hög nivå.

Utskottet har ovan funnit att regeringens förslag att av anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. använda 100 miljoner kronor för finansiell samordning inte bör genomföras. Det utrymme som därigenom frigörs bör enligt utskottets mening användas för att på angivet sätt förstärka socialförsäkringsadministrationen. Utskottet föreslår därför att anslaget 19:8 ökas med 100 miljoner kronor och bestäms till 5 289 175 000 kr.

Med denna ändring tillstyrker utskottet regeringens förslag till medelsanvisning till anslagen 19:7 och 19:8. Utskottet avstyrker motionerna Sf382 yrkandena 10, 11 och 15, Sf367 yrkandena 1, 3 och 4, So620 yrkande 2,

Sf354 yrkandena 8 och 9 i denna del, Sf322 yrkande 1 i denna del, Sf380 yrkande 5 i denna del, Fi294 yrkande 14 i denna del och Sf395 yrkande 6.

Övriga motioner om socialförsäkringens administration

I flera av motionerna berörs försäkringsläkarens roll och de krav som rimligen bör ställas på denne.

Enligt 18 kap. 15 § AFL skall det i en försäkringskassa finnas en eller flera försäkringsläkare. De skall biträda kassan i frågor som kräver medicinsk sakkunskap samt verka för gott samarbete mellan kassan och de läkare och tandläkare som är verksamma inom kassans område.

Utskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motioner om försäkringsläkare, senast i betänkande 1999/2000:SfU1 (s. 54). Utskottet utgick då från att såväl RFV som försäkringskassorna gör vad på dem ankommer för att öka kunskapen och informationen om försäkringsläkarnas roll och att öka förståelsen för de åtgärder som försäkringskassorna vidtar och de beslut som fattas. Utskottet förutsatte också att vikten av vidareutbildning och kompetens hos försäkringsläkarna beaktas av RFV och försäkringskassorna.

En översyn av de processuella reglerna inom socialförsäringen m.m. har därefter gjorts. I kommittébetänkandet En handläggningslag – förfarandet hos försäkringskassorna (SOU 2001:47) lämnas förslag bl.a. till en särskild handläggningslag för försäkringskassorna. Lagen föreslås reglera grunddragen för förfarandet i socialförsäkringsärenden, med syfte att öka enhetligheten i tillämpningen. Det föreslås också ett enhetligt, förenklat system för överklagande och omprövning av socialförsäkringsärenden. Såvitt avser handläggningen av förtdispensionsärenden föreslås inte någon ändring vad gäller försäkringsläkarens roll. Denne skall enligt förslaget alltså ha en hos försäkringskassan rådgivande funktion och inte ha till uppgift att undersöka den försäkrade. Försäkringsläkarbedömningen bör dock vara skriftlig och utformas enhetligt över hela landet.

Vidare har Sjukförsäkringsutredningen i sitt slutbetänkande (SOU 2000:121) föreslagit att en mer målinriktad och situationsanpassad sjukskrivningsprocess skall ersätta den nuvarande starkt regelstyrda generella hanteringen av sjukanmälningar. Ett väsentligt inslag är att läkarintyg utfärdat av behandlande läkare, om så bedöms nödvändigt, skall kompletteras med underlag från företagshälsovård eller motsvarande. Därmed försvinner enligt utredningen den formella roll som försäkringsläkaren har i dag som expertgranskare i samband med den fördjupade bedömningen av sjukpenningrätten. Däremot kvarstår enligt utredningen behovet av intern medicinsk sakkunskap.

Mot bakgrund av att frågan om försäkringsläkarens roll och funktion m.m. är föremål för beredning anser utskottet att det för närvarande inte finns skäl för riksdagen att göra något uttalande i frågan. Utskottet avstyrker därmed motionerna Sf367 yrkande 2, Sf396 yrkandena 1–3 samt 6 och Sf273.

I två av motionsyrkandena tas frågan upp om inte försäkringskassan bl.a. vid försenad utbetalning bör betala dröjsmålsränta till den försäkrade. Utskottet konstaterar att försäkringskassan saknar laglig möjlighet att betala sådan

ränta men att ersättning för ränteförlust kan utges i form av skadestånd enligt skadeståndsrättsliga principer. Staten kan åläggas skadeståndsansvar för skada som vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar. Enligt förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten handlägger Justitiekanslern anspråk på ersättning om anspråket grundas på ett påstående om felaktigt beslut eller underlåtenhet att meddela beslut. Utskottet anser inte att det finns skäl att ändra den nuvarande ordningen och avstyrker därmed motionerna Sf202 och Sf210 yrkande 1.

Enligt 18 kap. 20 och 21 §§ AFL skall försäkringskassans styrelse upprätta årsredovisning och delårsrapport. Dessa skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter och av direktören samt lämnas till RFV. Bland annat för att RFV skall kunna få in de olika underlagen och redovisningarna på lämpligt sätt och i tid har regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer givits möjlighet att meddela närmare föreskrifter om redovisningen. Av RFV:s föreskrifter (RFFS 1998:20) framgår att delårsrapport skall inges senast den 8 augusti varje år. Syftet med förslagen till förändringar av socialförsäkringsadministrationen var att bl.a. stärka och tydliggöra styrelsens ansvar för verksamheten (prop. 1997/98:41 Socialförsäkringens administration m.m.). Vid behandlingen av propositionen uttalade utskottet att försäkringskassorna helt finansieras med statliga medel varför redovisningen borde styras enligt samma principer som gäller för statliga myndigheter (bet. 1997/98:SfU8). Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker motion Sf229.

Utskottet anser inte att motionsyrkandena i övrigt påkallar någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därmed motionerna Sf347, Sf240, Sf241, Sf227, Sf395 yrkande 12 och Sf210 yrkande 2.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. I politikområdet ingår samtliga anslag inom utgiftsområdet. Anslagen innefattar folkpension till ålderspensionärer som inte uppbär tilläggspension, folkpension och tilläggspension i form av efterlevandepension, pensionstillskott till såväl ålderspension som efterlevandepension, bostadstillägg till pensionärer samt delpension. Folkpension och pensionstillskott kommer 2003 att ersättas av garantipension. Från och med 2003 kommer utgiftsområdet också att omfatta äldreförsörjningsstöd. Målet för utgiftsområdet, som lades fast år 2001 (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:SfU1, rskr. 2000/01:101), är att personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension skall garanteras ett värdesäkrat grundskydd. För att mäta graden av måluppfyllelse gör Socialdepartementet regelbundet uppföljningar av pensionärernas ekonomiska levnadsstandard.

I budgetpropositionen anges bl.a. att det statsfinansiella saneringsprogrammet under 1990-talet innebar att den reala disponibla inkomsten för det övervägande antalet ålderspensionärer reducerades. Statens svaga finanser

innebar bl.a. att det dåvarande basbeloppet inte skrevs upp helt i linje med inflationen, vilket påverkade pensionerna åren 1993–1998. Emellertid vidtogs åtgärder för att skydda de sämst ställda pensionärerna genom förbättringar såsom högre pensionstillskott och bostadstillägg. Det på senare år förbättrade statsfinansiella läget har givit utrymme för ytterligare förbättringar. År 2001 kan nämnas de generösare reglerna för bostadstillägget och höjningen av det särskilda grundavdraget.

Enligt regeringen har inriktningen av verksamheten under 2000 överensstämt med de mål som uppställts för utgiftsområdet. Framför allt har politikens inriktning varit att skydda de ekonomiskt mest utsatta pensionärerna.

Det nya ålderspensionssystemet innebär att kommande generationer kommer att få en pension som är anpassad till vad ekonomin och demografin tillåter. Regeringens ambition är att genom omfattande informationsinsatser ge alltfler människor bättre kunskaper om hur pensionssystemet fungerar och därmed bättre möjligheter att planera för sin pensionering redan tidigt i livet. Det nya ålderspensionssystemet bygger på livsinkomstprincipen, men har ett grundskydd i form av en beskattad garantipension som enligt regeringen ger god ekonomisk trygghet för alla. Så kallad automatisk balansering av det nya ålderspensionssystemet som införs årsskiftet 2001/02 är en metod som syftar till att säkerställa att pensionsskulden inte överstiger systemets tillgångar. Balanstal skall första gången fastställas för 2003. Efterlevandeförmånerna anpassas 2003 till det nya pensionssystemet.

I budgetpropositionen framhålls att dagens ATP-pensionärer kommer att få del av standardutvecklingen i samhället genom att ATP-pensionerna för ålderspensionärer fr.o.m. 2002 följsamhetsindexeras. Detta innebär att ATP-pensionerna huvudsakligen skall följa inkomstutvecklingen i stället för prisutvecklingen.

I budgetpropositionen föreslår regeringen även att pensionärer skall ges skattelättnader genom höjt särskilt grundavdrag och en utvidgning av den särskilda skattereduktionen.

Riksdagen har för budgetåret 2002 i enlighet med regeringens förslag fastställt ramen för utgiftsområde 11 till 33 534,5 miljoner kronor (bet. 2001/02:FiU1, rskr. 2001/02:34–35).

20:1 Ålderspensioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 20:1 Ålderspensioner. Därmed bör riksdagen avslå motionsyrkanden om annan medelsanvisning för anslaget 20:1.

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om utredning av pensionärernas ekonomiska situation och pension till gift pensionär.

Gällande ordning

Anslaget omfattar ålderspension från folkpensioneringen för de pensionärer som inte har ATP, pensionstillskott till ålderspension, barntillägg till ålderspension och hustrutillägg samt särskilt pensionstillägg för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn.

Ålderspension i form av folkpension utges övergångsvis för personer födda 1937 eller tidigare enligt 5 och 6 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Som tilläggsförmåner till folkpension utges särskilda folkpensionsförmåner i form av pensionstillskott och bostadstillägg till pensionärer.

Hel folkpension i form av ålderspension utges med 96 % av prisbasbeloppet eller, för gift försäkrad, med 78,5 % av prisbasbeloppet. Ålderspensionär med låg eller ingen ATP har rätt till pensionstillskott enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott. Pensionstillskott till ålderspension utges med högst 56,9 % av prisbasbeloppet.

Om pension börjar tas ut före respektive efter 65 års ålder minskar respektive ökar pensionsbeloppet.

För personer födda 1938 eller senare har regler om garantipension inom ålderspensioneringen trätt i kraft 2001. Garantipension kan dock inte tas ut före 65 års ålder.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 20:1 Ålderspensioner anvisar ett ramanslag på 9 579 miljoner kronor.

Enligt budgetpropositionen har antalet ålderspensionärer ökat något de senaste åren trots att antalet personer i befolkningen som är 65 år eller äldre har minskat något. Enligt propositionen förklaras denna ökning av att antalet personer som tar ut ålderspension före 65 år har ökat något och att antalet ålderspensionärer som bor utomlands har ökat. Antalet personer utan ATP minskar stadigt. År 2000 fanns det ungefär 233 000 ålderspensionärer som inte uppbar ATP. Antalet personer utan ATP beräknas fortsätta att minska för åren 2001 och 2002 till 219 000 respektive 207 000. Till följd av ATP-systemets mognad är den genomsnittliga ATP:n högre för nyblivna pension-

ärer än för dem som redan har pension. Antalet personer vars pensionstillskott helt eller delvis reduceras av ATP ökar därmed.

Vad avser ATP-poängens fördelning mellan kvinnor och män anges i propositionen att det antal ATP-poäng som inkomsttagarna i genomsnitt uppnått år 1999 var lägre för kvinnor (3,45) än för män (4,48). Ökningen av den genomsnittliga pensionspoängen var dock något större för kvinnor än för män.

Motioner med anslagseffekt budgetåret 2002

Moderaterna

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf381 yrkande 1 att riksdagen beslutar att folkpensionerna under år 2002 skall beräknas utifrån ett prisbasbelopp förhöjt med två procentenheter för dem som uppbar folkpension under perioden 1993–1998. Även i motion Sf308 yrkande 5 av Margit Gennser m.fl. (m) framställs denna begäran. I motion Sf381 yrkande 5 begär motionärerna att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 20:1 Ålderspensioner anvisa 300 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit.

Kristdemokraterna

Kenneth Lantz m.fl. (kd) begär i motion Sf355 yrkande 3 att riksdagen beslutar att höja pensionstillskottet med 2 400 kr för år 2002. I motionen anförs att en höjning av pensionstillskottet omgående skulle förbättra de sämst ställda pensionärernas situation. I yrkande 5 i denna del begärs att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 20:1 Ålderspensioner anvisa 1 100 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit.

Centerpartiet

Motionärerna i motion Sf389 i denna del Birgitta Carlsson m.fl. (c) vill i stället för den höjning av ersättningsnivån av bostadstillägget för pensionärer som har föreslagits av regeringen höja pensionstillskottet med 3 000 kr för år 2002. Detta gynnar pensionärer med låg pension, däribland många kvinnor. Motionärerna begär att för budgetåret 2002 ytterligare 1 450 miljoner kronor tillförs anslaget 20:1 Ålderspensioner.

Övriga motioner om ålderspension

I motion Sf207 av Sten Andersson (m) begärs ett tillkännagivande om en utredning av pensionärernas ekonomiska situation, framför allt mot bakgrund av att alltför många pensionärer efter svenska förhållanden lever fattigt.

I motion Sf217 av Henrik Westman (m) begärs att regeringen lägger fram förslag om att gifta pensionärer eller motsvarande skall betraktas som enskilda individer i det statliga pensionssystemet.

I motion Sf230 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) begärs ett tillkännagivande om att pension skall utgå oberoende av civilstånd.

I motion L370 av Tuve Skånberg (kd) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att man, i enlighet med policyn i proposition 1973:32 Om äkten-

skaps ingående och upplösning, i framtiden vid utformningen av sociala förmåner, som exempelvis folkpensionen, skall undvika att ge regler ett sådant innehåll att människor förlorar på att gifta sig eller vinner på att skilja sig.

Utskottets bedömning

Anslag 20:1 Ålderspensioner

De insatser som gjorts under 1990-talet för att sanera statens finanser har även drabbat pensionärerna. Som har angetts ovan har emellertid åtgärder vidtagits för att skydda de sämst ställda pensionärerna genom förbättringar såsom högre pensionstillskott och bostadstillägg samt skattelättnader. Minskningen av prisbasbeloppet vid beräkning av pensioner har även slopats fr.o.m. budgetåret 1999.

I sitt slutbetänkande Vårldsbokslut för 1990-talet (SOU 2001:79) anger Kommittén Vårldsbokslut bland annat att de äldres vårld ekonomiskt sett har utvecklats i positiv riktning som grupp beroende på att nya pensionärsgrupper har relativt hög ATP, men ur ett individperspektiv har vårldsutvecklingen i många fall varit mindre gynnsam. Utskottet noterar att kommitténs bedömning av den ekonomiska utvecklingen för äldre är i linje med vad som tidigare redovisats i departementspromemorian Sämre för mig – Bättre för oss (Ds 1999:5). Pensionärerna har som kollektiv ökat sin inkomststandard, både i reala termer och i förhållande till andra grupper, medan skillnaderna i ekonomiskt utfall för de enskilda individerna är stora.

Utskottet kan konstatera att åtskilliga förbättringar har genomförts under senare år och särskilt för de pensionärer som har de lägsta inkomsterna. Även i årets budget föreslås förbättringar för dessa grupper, bland annat genom höjd kompensationsnivå i bostadstillägget och en utvidgning av den särskilda skattereduktionen. Följsamhetsindexeringen, som skall börja tillämpas från årsskiftet på tilläggspensionen, medför att tilläggspensionen nästa år för personer födda 1936 eller tidigare har föreslagits räknas upp med 3,28 %. Enbart prisindexering hade annars medfört en uppräknig med 2,71 %. Det kan också nämnas att riksdagen nyligen har beslutat att personer bosatta i Sverige som är 65 år eller äldre fr.o.m. 2003 skall garanteras en viss lägsta levnadsnivå i form av ett äldre försörjningsstöd.

Utskottet anser att det är av vikt att det tillgängliga utrymmet för ekonomiska förbättringar används selektivt, så att de pensionärer som har lägst inkomster får en förbättrad standard, t.ex. genom förbättringar av bostadstillägget. Utskottet kan inte tillstyrka en ytterligare höjning av pensionstillskottet och inte heller att pensionerna skall beräknas utifrån ett prisbasbelopp med tillägg av två procentenheter, men vill dock framhålla att det är väsentligt att ålderspensionärernas ekonomiska förhållanden fortlöpande uppmärksammas. Utskottet vill också framhålla att nedan under anslag 20:2 och 20:3 kommer utskottet att behandla regeringens förslag till förbättringar vad gäller änkepensionen och bostadstillägget.

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag till medelsanvisning.

Utskottet avstyrker motionerna Sf308 yrkande 5, Sf355 yrkandena 3 och 5 i denna del, Sf381 yrkandena 1 och 5 samt Sf389 i denna del.

Övriga motioner om ålderspensioner

Beträffande frågan om en utredning av pensionärernas ekonomiska och sociala situation har en sådan nyligen gjorts inom ramen för Valfärdsbokslutskommitténs arbete. Som framgår av budgetpropositionen gör Socialdepartementet regelbundet uppföljningar av pensionärernas ekonomiska levnadsstandard. Med hänsyn härtill och även till de förbättringar som har gjorts och som nu föreslås för denna grupp, finner utskottet inte anledning att ta initiativ till en sådan särskild utredning.

Frågan om storleken på gifta respektive ogifta pensionärers pensioner har utskottet behandlat senast i betänkande 2000/01:SfU1 och därvid anför följande. Den lägre pensionsnivån för gifta infördes redan då folkpensionen infördes år 1913. Före den 1 januari 1996 gällde den lägre nivån endast för gifta vars make också uppbär folkpension. Från och med nämnda tidpunkt ändrades reglerna så att den lägre nivån utges till alla som är gifta och således oavsett om maken har folkpension. Utskottet noterar dock att i det nya ålderspensionssystemet kommer, när det gäller inkomstpensionens storlek, inga skillnader att förekomma på den grunden att vederbörande är gift eller ogift. Vid beräkning av tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP) kommer dock, för dem som är födda 1953 eller tidigare, tilläggspensionen till den del den är avsedd att ersätta pensionsgrundande inkomster motsvarande det första basbeloppet (förhöjt prisbasbelopp) att utges med olika belopp för den som är ogift eller gift. Liksom enligt bestämmelserna i AFL saknar det betydelse om maken uppbär ålderspension eller inte. Vidare skall liksom nu med gift pensionsberättigad likställas den som stadigvarande sammanbor med annan, med vilken den pensionsberättigade har varit gift eller har eller har haft barn. Med ogift pensionsberättigad skall likställas den som är gift men stadigvarande lever åtskild från sin make, om inte särskilda skäl föranleder annat. För den som kommer att uppbära enbart garantipension eller kompletterande garantipension kommer också denna att utges med olika stora belopp beroende på om vederbörande är gift eller ogift. Även för dem som uppbär övergångsvis garantipension, dvs. de som är födda 1937 eller tidigare, utges pension med olika stora belopp beroende på om pensionären är gift eller ogift.

Att i det nya pensionssystemet likställa pensionen för gifta med pension för dem som är ogifta, vilket således skulle beröra pensionärer som är födda 1953 eller tidigare och pensionärer som uppbär garantipension, har tidigare beräknats kosta drygt 5 miljarder kronor. I fempartiöverenskommelsen om det nya ålderspensionssystemet ansåg man att dessa medel borde användas till mer angelägna delar av grundskyddet i pensionssystemet.

Skillnaderna i pensionsnivåerna motiverades ursprungligen med att gifta har ekonomisk hushållsgemenskap och därmed lägre gemensamma utgifter. Ekonomisk hushållsgemenskap kan också föreligga för sambor. Det är dock, som utskottet framhöll i sistnämnda betänkande, på grund av integritetsskäl och med risk för subjektiva bedömningar, vanskligt att fastslå om två personer lever under äktenskapsliknande former och därmed har ekonomisk hushållsgemenskap. Två vuxna personer som är folkbokförda på samma adress har inte automatiskt något ansvar för varandras försörjning medan det omvända gäller för gifta eller motsvarande.

Utskottet bedömde i nämnda betänkande att pension under mycket lång tid i flera avseenden skulle komma att utges med olika stora belopp beroende på om vederbörande pensionär var gift eller ogift. Utskottet vill nu även erinra om att det ekonomiska utrymme som har varit tillgängligt för förbättringar för pensionärer i första hand använts selektivt, särskilt genom förbättringar av bostadstillägget och det särskilda bostadstillägget, så att de pensionärer som haft lägst inkomster fått en förbättrad standard.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf207, Sf217, Sf230 och L370 yrkande 5.

20:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna. Därmed bör riksdagen avslå motionsyrkanden om annan medelsanvisning för anslaget 20:2.

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om änkepension och änklingspension. *Jämför reservation nr 29 (m, kd, fp).*

Gällande ordning

Efterlevandeförmåner

Omställningspension och särskild efterlevandepension utges till efterlevande make oavsett kön och omfattar såväl folkpension som ATP.

Omställningspension utges under en tid som begränsats till sex månader från dödsfallet (före den 1 april 1997 var tiden tolv månader). Därefter utges omställningspension endast om den efterlevande har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under tolv år som vid dödsfallet stadigvarande vistades i makarnas hem. Sedan rätten till omställningspension upphört kan efterlevande make med nedsatt förvärvsförmåga beviljas särskild efterlevandepension, som alltefter förvärvsförmågans nedsättning utges som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån.

På förslag av regeringen har riksdagen fattat beslut om nya regler för efterlevandepensioneringen; lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn (prop. 1999/2000:91, bet. 1999/2000:SfU13, rskr.

1999/2000:235). Reglerna innebär en anpassning till det nya ålderspensions-systemet och skall träda i kraft den 1 januari 2003. Från och med nämnda tidpunkt förlängs omställningspensionen till tio månader. I nämnda proposition uppges att regeringen avser att återkomma med förslag som förlänger omställningspensionen till tolv månader fr.o.m. 2005.

Före den 1 januari 1990 fanns i 8 och 14 kap. AFL bestämmelser om folk- och tilläggspension i form av änkepension. Till följd av omfattande övergångsbestämmelser kommer änkepension enligt dessa äldre bestämmelser att nybeviljas och betalas ut under en lång tid framöver.

Sedan den 1 april 1997 gäller att folkpension i form av änkepension och pensionstillskott till denna skall inkomstprövas. Inkomstprövningen, som således omfattar även de pensioner som utgavs vid ikraftträdandet, skall dock inte göras under de första sex månaderna efter dödsfallet och inte heller så länge änkan vårdar barn under tolv år. Prövningen görs enligt de regler som gäller för bostadstillägg för pensionärer och sker integrerat på så sätt att inkomsten först reducerar bostadstillägget och därefter änkepensionen. Vid inkomstprövningen fastställs en årsinkomst. Årsinkomsten innefattar i princip alla inkomster utom folkpension samt vissa bidrag och kostnadsersättningar. Annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring och individuellt pensionssparkonto skall dock sedan den 1 januari 1998 inte räknas med i årsinkomsten. Inkomst av förmögenhet beräknas som en schablonmässigt bestämd procentuell andel av varje förmögenhetsslag. Vid beräkning av förmögenhetens avkastning ökar den procentuella andelen då det gäller förmögenhet överstigande visst belopp. Pensionen minskas med 30 % av årsinkomsten utöver folkpensions- och pensionstillskottsnivå som inte reducerat bostadstillägget.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna anvisar ett ramanslag på 13 525 miljoner kronor.

Antalet kvinnor med änkepension i form av folkpension var under år 2000 ungefär 13 500 och med änkepension i form av ATP 390 800. Antalet kvinnor med änkepension har minskat sedan 1998, och denna utveckling beräknas fortsätta de närmaste åren. Medelbeloppet för änkepension i form av folkpension och pensionstillskott minskar bland annat på grund av inkomstprövningen. Behovet av pensionstillskott minskar också till följd av att de genomsnittliga ATP-nivåerna höjs.

I budgetpropositionen föreslår regeringen förbättringar av bostadsstödet, bland annat genom att åldersgränsen för när ett hemmavarande barn skall anses som självförsörjande, och därmed svara för en del av bostadskostnaden, höjs från 18 till 20 år. Denna ändring innebär en förbättring för vissa änkor, eftersom änkepensionen inkomstprövas enligt motsvarande regler. Regeringen har anfört att i budgeten har satts av 30 miljoner kronor till förbättringar i reglerna för inkomstprövning av änkepensionerna och att det här lämnade förslaget om höjd åldersgräns innebär förbättringar för vissa änkor. Kostnadsberäkningen är dock behäftad med viss osäkerhet. Förslag till ytterligare

förbättringar som ryms inom ramen för de 30 miljoner kronorna kommer att lämnas under januari 2002.

Motioner med anslagseffekt budgetåret 2002

Moderaterna

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf381 yrkande 2 att inkomstprövningen av änkepensionerna skall upphöra fr.o.m. den 1 januari 2002. I yrkande 6 begär motionärerna att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna anvisa 500 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit.

Även Bo Lundgren m.fl. begär i motion Sf346 att riksdagen beslutar att inkomstprövningen av änkepensionerna skall upphöra fr.o.m. den 1 januari 2002.

Kristdemokraterna

I motion Sf355 av Kenneth Lantz m.fl. (kd) yrkande 1 begärs att inkomstprövningen av änkepensionerna skall upphöra fr.o.m. den 1 januari 2002. I yrkande 2 begärs att omställningspensionen redan fr.o.m. den 1 januari 2002 skall förlängas från sex till tolv månader. I yrkande 5 i denna del begärs att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna anvisa 900 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit.

Folkpartiet

Även i motion Fi294 yrkande 14 i denna del av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs att inkomstprövningen av änkepensionerna skall upphöra och att omställningspensionen skall förlängas till tolv månader fr.o.m. den 1 januari 2002. Motionärerna begär att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna anvisa 770 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit. Sistnämnda begäran framställs även i motion Sf380 6 i denna del av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

Även Bo Könberg m.fl. (fp) begär i motion Sf298 att riksdagen beslutar att inkomstprövningen av änkepensionerna skall upphöra fr.o.m. den 1 januari 2002.

Övriga motioner om efterlevandepensioner

Inkomstprövningen av änkepensionen tas upp i flera motioner. I motionerna Sf219 av Elizabeth Nyström och Maud Ekendahl (m), Sf331 av Inger René och Kent Olsson (m) samt A228 yrkande 2 av Mikael Odenberg m.fl. (m) begärs att riksdagen beslutar att avskaffa inkomstprövningen av änkepensionerna. I motionerna 2000/01:Sf39 yrkande 1 av Bo Könberg m.fl. (fp), 2000/01:Sf40 yrkande 2 av Kenneth Lantz m.fl. (kd), Sf201 av Rolf Gunnarsson (m), Sf206 av Stefan Hagfeldt (m), Sf209 av Anita Sidén och Anne-Katrine Dunker (m), Sf239 av Ingvar Eriksson och Carl G Nilsson (m), Sf276 av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Sf291 av Olle Lindström (m), Sf303 av

Cecilia Magnusson och Berit Adolfsson (m) och Sf313 av Annelie Enochson (kd) begärs tillkännagivande om att inkomstprövningen bör avskaffas. I nämnda motion Sf291 begärs dessutom tillkännagivande om att återbetalning skall ske av de belopp som pensionerna har reducerats med.

I motion Sf299 av Karl-Göran Biörsmark (fp) begärs tillkännagivande om att utöver den könsneutrala omställningspensionen under en övergångsperiod införa en änklingspension.

Utskottets bedömning

Anslag 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Utskottet har tidigare vid ett flertal tillfällen påpekat att också inom detta område har omfattande åtgärder varit nödvändiga för att sanera statens finanser. Utskottet ser positivt på förslaget om den aktuella höjningen av åldersgränsen för hemmavarande barn, vilket således innebär en förbättring för vissa änkor. Även den höjda kompensationsnivån inom bostadstillägget påverkar till viss del inkomstprövningen av änkepensionen positivt. Utskottet vill dock peka på att regeringen har uppgivit att förslag till ytterligare förbättringar för änkor skall lämnas under januari 2002. Några ytterligare åtgärder för att förbättra änkepensionen kan enligt utskottets mening inte göras nu.

Som redogjorts för ovan kommer omställningspensionen att förlängas från sex till tio månader fr.o.m. 2003. Regeringen har vidare aviserat sin avsikt att återkomma med förslag som förlänger omställningspensionen till tolv månader 2005. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att utskottet i betänkande 1999/2000:SfU13, och senast i yttrande 2001/02:SfU1y, har förutsatt att regeringen återkommer med förslag till riksdagen om det visar sig ekonomiskt möjligt att tidigare lägga den aviserade förlängningen till tolv månader.

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag till medelsanvisning.

Utskottet avstyrker motionerna Sf298, Sf346, Sf355 yrkandena 1, 2 och 5 i denna del, Sf380 yrkande 6 i denna del, Sf381 yrkandena 2 och 6 samt Fi294 yrkande 14 i denna del.

Övriga motioner angående efterlevandepensioner

Med beaktande av vad utskottet ovan anfört anser utskottet att något beslut eller uttalande från riksdagens sida om ytterligare förändringar av inkomstprövningen av änkepensionen inte bör göras nu.

Utskottet avstyrker motionerna 2000/01:Sf39 yrkande 1, 2000/01:Sf40 yrkande 2, Sf201, Sf206, Sf209, Sf219, Sf239, Sf276, Sf291, Sf303, Sf313, Sf331 och A228 yrkande 2.

Av proposition 1987/88:171 om reformering av den allmänna försäkringens efterlevandeförmåner m.m. och betänkande SfU 1987/88:29 framgår att det i propositionen föreslagna systemet för efterlevandepensionering innebar en relativt stor förändring i förhållande till den dåvarande familjepensioneringen. Det var därför inte realistiskt att låta de nya reglerna direkt ersätta de

gällande och ge dem full verkan från en viss bestämd tidpunkt inom den närmaste framtiden. Hänsyn måste tas till de generationer som inrättat sina liv efter hitillsvarande lagstiftning och som förlitat sig på fortbeståndet därav. Reformtakten måste även bestämmas på ett sätt som gjorde att ekonomiskt svagare kategorier gavs ett fortsatt skydd också under lång tid framöver enligt det regelsystem som således hade tillkommit för att bereda dem deras försörjning och ekonomiska standard. Till den reformerade efterlevandepensioneringen måste därför knytas långtgående och generösa övergångsbestämmelser.

Med beaktande av de motiv som föranlett nu bestående regler inom änkepensionen avstyrker utskottet motion Sf299 om införande av en änklingspension.

20:3 Bostadstillägg till pensionärer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag att höja ersättningsnivån för BTP med en procentenhet från 90 till 91 % av bostadskostnaden upp till 4 500 kr, samt att höja åldersgränsen för när hemmavarande barn skall anses som självförsörjande, och därmed svara för en del av bostadskostnaden, från 18 till 20 år.

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 20:3 Bostadstillägg till pensionärer. Därmed bör riksdagen avslå motionsyrkanden om annan medelsanvisning för anslaget 20:3.

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om bostadstillägg vid särskilt boende, alternativ egen bostad inom bostadstillägget, kvinnors beroende av bostadstillägg och den framtida ersättningsnivån inom bostadstillägget. *Jämför reservationerna nr 30 (m, kd, fp), 31 (m), 32 (v) och 33 (v).*

Gällande ordning

Det kommunala bostadstillägget till pensionärer ersattes fr.o.m. den 1 januari 1995 med ett statligt bostadstillägg till pensionärer (BTP). BTP regleras i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer.

I samband med att BTP infördes gavs kommunerna, under en övergångstid på fyra år, möjlighet att komplettera med ett kommunalt finansierat bostadstillägg. Denna möjlighet har förlängts att gälla t.o.m. år 2002.

BTP är en inkomstprövad förmån som kan utges till den som uppbär folkpension i form av ålderspension (från 65 år), förtidspension eller efterlevandepension. Den 1 januari 1999 höjdes ersättningsnivån från 85 till 90 % av den i lagen angivna bostadskostnaden. Under 2000 utgavs BTP med högst 90 % av bostadskostnaden mellan 100 kr och 4 000 kr per månad. Från januari 2001 togs den undre gränsen på 100 kr bort och den övre gränsen höjdes till 4 500 kr. BTP reduceras med 40 % av inkomster – utöver folkpensions-

och pensionstillskottsnivå – upp till ett och ett halvt prisbasbelopp och med 45 % av inkomster däröver. Avkastning av förmögenheten beräknas till 5 % av förmögenheten upp till 60 000 kr för den som är gift och upp till 75 000 kr för annan. Överstiger förmögenheten dessa belopp beräknas avkastningen till 15 % av det överstigande beloppet.

Från den 1 januari 1991 beaktades vid inkomstprövningen av bostadstillägget inte inkomst av privatbostad eller privatbostadsfastighet. Detta gällde oavsett om bostaden användes för permanent boende eller inte. Inte heller beaktades skulder och skuldräntor som var hänförliga till sådana bostäder.

Från den 1 april 1997 gäller att endast privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som permanent bebos av den pensionsberättigade skall vara undantagen från inkomstprövningen av BTP. Detta innebär att även innehav av bl.a. fritidsfastighet kan påverka bostadstilläggets storlek.

Förutom BTP kan förmånen särskilt bostadstillägg (SBTP) betalas ut som en utfyllnad om inkomsten understiger summan av en skälig bostadskostnad och en skälig levnadsnivå. Från och med den 1 januari 2001 höjdes den skäliga bostadskostnaden från högst 5 200 kr till högst 5 700 kr per månad. Vidare höjdes den skäliga levnadsnivån med 6 procentenheter till 129,4 % av prisbasbeloppet för ensamstående och till 108,4 % för gift pensionär.

I lagen om bostadstillägg till pensionärer regleras inte hur bostadskostnaden skall beräknas när en pensionär bor tillsammans med barn. Sådana regler finns istället i Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av bostadskostnad. Enligt 31 § i föreskrifterna skall en förälder anses svara för även hemmavarande barns andelar av bostadskostnaden under förutsättning att barnet är under 18 år eller får studiehjälp eller förlängt barnbidrag. Detta gäller dock under förutsättning att barnet inte är självförsörjande.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 20:3 Bostadstillägg till pensionärer anvisar ett ramanslag på 10 210,5 miljoner kronor.

I propositionen anförs att antalet pensionärer som uppbär BTP stadigt har minskat de senaste åren. Det är framför allt antalet ålderspensionärer med BTP som sjunker. Enligt regeringen kan utvecklingen förklaras med att pensionsinkomsterna i genomsnitt är högre bland nyblivna pensionärer jämfört med dem som redan uppbär pension. Trenden väntas hålla i sig de närmaste kommande åren.

Regeringen föreslår att ersättningsnivån för BTP fr.o.m. den 1 januari 2002 skall vara 91 procent av bostadskostnaden upp till 4 500 kr. Denna ersättningsnivå är densamma som föreslagits i propositionen Reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl.; proposition 2000/01:140. Förändringen innebär en förbättring för pensionärer med BTP med i genomsnitt ca 400 kr per år och med som mest 540 kr per år. Förslaget innebär att kostnaderna för BTP beräknas öka med 160 miljoner kronor per år.

Vidare föreslår regeringen att vid fastställande av bostadskostnad, för beräkning av bostadstillägg till pensionärer m.fl., skall hemmavarande barns

andel av bostadskostnaden ingå om barnet inte fyllt 20 år, i stället för nuvarande 18 år, eller om barnet får studiehjälp eller förlängt barnbidrag. En ytterligare förutsättning är att barnet inte är självförsörjande. Förbättringen berör i första hand personer med änkepension eller förtidspension och endast i begränsad omfattning ålderspensionärer. De nya reglerna skall tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2002.

Motioner med anslagseffekt budgetåret 2002

Moderaterna

I motionerna Sf308 yrkande 1 och Sf381 yrkande 3 av Margit Gennser m.fl. (m) avvisas regeringens förslag till ändring i lagen om bostadstillägg till pensionärer med hänvisning till att utformningen av det generella bostadstillägget har verkat kostnadsdrivande på kommunernas hyressättning av äldreboenden och att fastighetsskatten bör sänkas. I stället föreslår motionärerna att det generella bostadstillägget skall återställas till den ersättningsnivå som gällde före den 1 januari 2001, dvs. till 90 % för boendekostnader mellan 100 kr och 4 000 kr i månaden. Vidare föreslår motionärerna i yrkande 2 respektive yrkande 4 i motionerna att en del av de medel som frigörs skall användas för att förbättra levnadsvillkoren för de allra sämst ställda pensionärerna genom en höjning av den skäliga levnadsnivån i det särskilda bostadstillägget från 129,4 % av prisbasbeloppet till 135,4 % för ensamstående och från 108,4 % av prisbasbeloppet till 114,4 % för gift pensionär. I motion Sf381 yrkande 7 begär motionärerna att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 20:3 Bostadstillägg till pensionärer anvisa 620 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit.

Kristdemokraterna

Motionärerna i Sf355, Kenneth Lantz m.fl. (kd), begär i yrkande 4 att riksdagen beslutar att fritidsfastighet inte skall ingå i underlaget för inkomstprövning av BTP. I yrkande 5 i denna del föreslås att riksdagen beslutar att till anslaget 20:3 Bostadstillägg till pensionärer anvisa 90 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit.

Centerpartiet

Birgitta Carlsson m.fl. (c) föreslår i motion Sf389 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 20:3 Bostadstillägg till pensionärer anvisa 1 860 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit. Motionärerna avvisar regeringens förslag till höjning av bostadstillägget och föreslår i stället att 80 % av bostadskostnaden upp till 4 000 kr per månad skall kunna läggas till grund för BTP. Motionärerna menar att den i motionen under anslaget 20:1 Ålderspensioner föreslagna höjningen av pensionstillskottet bättre tillgodoser de sämst ställda pensionärernas behov.

Folkpartiet

Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslår i motion Fi294 yrkande 14 i denna del att riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 till anslaget 20:3 Bostadstillägg till pensionärer anvisa 90 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit. Motionärerna anser att fritidsfastighet inte skall ingå i underlaget för inkomstprövning av BTP. Även i motion Sf380 yrkande 5 i denna del av Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslås att sistnämnda belopp skall anvisas till anslaget.

Övriga motioner angående bostadstillägg

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf308 yrkande 3 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med en redogörelse om utvecklingen av boendestrukturen i särskilt boende. Vidare begärs i motionen yrkande 4 ett tillkännagivande om att vid beräkningen av förmögenhetstillägget skall avdrag kunna göras för förmögenhet i alternativt nyttjad bostad med den begränsningen att endast ett alternativ får dras av per avdragstillfälle.

I motion Sf332 av Gudrun Schyman m.fl. (v) begärs i yrkande 9 ett tillkännagivande om en utredning om kvinnors stora beroende av bostadstillägg. I yrkande 10 begärs ett tillkännagivande om att 95 % av bostadskostnaden upp till ett tak bör vara ett framtida inriktningsmål för ersättningsnivån inom BTP.

*Utskottets bedömning**Anslag 20:3 Bostadstillägg till pensionärer*

Den 1 januari 1999 höjdes ersättningsnivån i bostadstillägget till pensionärer från 85 till 90 %. Det innebar att de pensionärer som hade de lägsta inkomsterna sattes i främsta rummet. Då en övervägande del av BTP-tagarna var kvinnor hade höjningen även den effekten att kvinnor med låga pensioner gynnades. Den 1 januari 2001 höjdes taket i BTP från 4 000 kr till 4 500 kr och golvet om 100 kr togs bort. Vidare höjdes den skäligen levnadsnivån i SBTP med 6 procentenheter till 129,4 % av prisbasbeloppet för ensamstående och till 108,4 % för gift pensionär. Regeringen anförde i detta sammanhang att det fanns skäl att föreslå ytterligare åtgärder som i första hand tog sikte på de pensionärer som hade lägst inkomster och att det i den gruppen i hög utsträckning återfanns kvinnor. Enligt regeringen hade undersökningar visat att det i första hand var pensionärer med höga boendekostnader som fanns representerade i gruppen med lägst inkomster. Genom att förbättra villkoren för bostadsstöd uppnåddes således ett tillfredsställande resultat för de aktuella pensionärsgrupperna. Utskottet delade de av regeringen framförda uppfattningarna.

Regeringen föreslår en höjning av ersättningsnivån från 90 till 91 % av bostadskostnaden upp till 4 500 kr. Utskottet noterar att denna förbättring kommer att gynna den grupp pensionärer, däribland många kvinnor, som har de lägsta inkomsterna och ser således positivt på det nu lämnade förslaget, som tillstyrks.

Beträffande den aktuella höjningen av åldersgränsen för hemmavarande barn har utskottet ovan under anslaget 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna förklarat sig positivt till denna förbättring som således i första hand berör personer med änkepension eller förtidspension och i begränsad utsträckning ålderspensionärer.

Beträffande frågan om innehav av fritidsfastighet skall påverka inkomstprövningen av bostadstillägget, anser utskottet att det är rimligt att inte enbart kapitalavkastningen utan att även själva förmögenhetsinnehavet påverkar den bidragsberättigades rätt till BTP. En fritidsfastighet inbringar inte någon verklig inkomst för den bidragsberättigade, även om den är en tillgång som kan omvandlas till likvida medel. För att uppnå det s.k. saneringsmålet ansåg regeringen att det var nödvändigt att även förmögenhet i form av fritidsfastighet beaktades vid inkomstberäkningen. Detta blev också riksdagens beslut (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:SfU1, rskr. 1996/97:126).

I den av riksdagen nyligen beslutade nya BTP-lagen (bet. 2001/02:SfU3, rskr. 2001/02:10) är stödet utformat som ett individinriktat stöd av grundskyddskaraktär, där bidragstagarens samlade ekonomi skall vara avgörande för rätten till stöd. Värdet av fritidsfastighet är inte undantaget vid beräkningen av förmögenhetstillägget.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det inte finns skäl att undanta värdet av fritidsfastighet vid beräkningen av årsinkomsten.

Vad avser höjning av den skäligen levnadsnivån i SBTP anser utskottet att generella höjningar av BTP i första hand är att föredra. Utskottet har därför tillstyrkt höjningen av ovannämnda ersättningsnivå till 91 %. Utskottet kan dessutom konstatera att den skäligen levnadsnivån i SBTP nyligen höjts med 6 procentenheter. Likaledes höjdes gränsen för skälig bostadskostnad från 5 200 kr till 5 700 kr per månad. Det kan också nämnas att riksdagen nyligen har beslutat att personer bosatta i Sverige som är 65 år eller äldre fr.o.m. år 2003 skall garanteras en skälig lägsta levnadsnivå i form av ett äldreförsörjningsstöd. Ett sådant stöd är avsett att tillförsäkra den stödberättigade en skälig levnadsnivå och medel för att täcka boendekostnader. Nivåerna för skälig levnadsnivå och skälig bostadskostnad är desamma som för SBTP.

Mot bakgrund av nu redovisade förbättringar, både genomförda och kommande, anser utskottet att det för närvarande inte finns skäl att föreslå ytterligare förbättringar av SBTP.

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag till medelsanvisning.

Utskottet avstyrker motionerna Sf308 yrkandena 1 och 2, Sf355 yrkandena 4 och 5 i denna del, Sf380 yrkande 5 i denna del, Sf381 yrkandena 3, 4 och 7, Sf389 i denna del samt Fi294 yrkande 14 i denna del.

Övriga motioner angående bostadstillägg

Utskottet har redan vid riksmötet 1993/94 ifrågasatt om boende i tvåbäddsrumsrum skall kunna berättiga till BTP. Av proposition 2000/01:140 Reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl., som har behandlats av utskottet

i betänkande 2001/02:SfU3, framgår att regeringen delar denna uppfattning och att frågan därför skall övervägas i samband med beredningen av betänkandet Pension på institution (SOU 2000:112). Utskottet förutsätter således att regeringen därvid beaktar vad utskottet tidigare har anfört i frågan.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan i frågan om fritidsfastighet är utskottet inte heller berett att ställa sig bakom förslaget att låta en bidragsberättigad välja om permanentbostaden eller fritidsfastigheten skall tas med vid beräkningen av BTP eller att ge en bidragsberättigad som permanent bor i lägenhet möjlighet att undanta sin fritidsfastighet.

Regeringens mål med jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män skall ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden. Ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra alla delar av regeringens politik. Resultaten mäts bland annat genom att de ekonomiska resursernas fördelning mellan kvinnor och män fortlöpande följs (jfr i budgetpropositionen utgiftsområde 14:5 Jämställdhetspolitik). Utskottet finner därför inte anledning att förorda att riksdagen skall uttala sig om en utredning om kvinnors stora beroende av bostadstillägg.

Utskottet anser inte heller att riksdagen nu skall uttala sig om det framtida målet vad avser ersättningsnivån inom BTP.

Utskottet avstyrker motionerna Sf308 yrkandena 3 och 4 och Sf332 yrkandena 9 och 10.

20:4 Delpension

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 20:4 Delpension.

Gällande ordning

Delpensionen är under avveckling eftersom det reformerade ålderspensions-systemet ger ett stort utrymme för partiellt uttag av ålderspension såväl före som efter 65 års ålder. Delpension har inte kunnat beviljas efter december 2000. De sista utbetalningarna kommer att göras i december 2004.

Rätt till delpension förelåg från den månad den försäkrade fyllde 61 år. Syftet med pensionen är att möjliggöra en successiv övergång från förvärvsarbete till pension för de personer som är mellan 61 och 64 år.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 20:4 Delpension anvisar ett ramanslag på 220 miljoner kronor.

Utskottets bedömning

Utskottet har inget att erinra mot regeringens förslag till medelsanvisning.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Politikområdet Ekonomisk familjepolitik omfattar förutom utgiftsområde 12 anslaget 21:1 Bostadsbidrag inom utgiftsområde 18. Statens utgifter inom politikområdet beräknas år 2002 uppgå till 53,8 miljarder kronor. Statens övriga ekonomiska stöd till barnfamiljerna är studiebidragen, under utgiftsområde 15, samt maxtaxa i barnomsorgen, under utgiftsområde 16. Statens totala familjeekonomiska stöd beräknas uppgå till ca 61 miljarder kronor 2002.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn omfattar allmänna barnbidrag inklusive flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag, föräldraförsäkring inklusive havandeskapspenning, underhållsstöd, bidrag till internationella adoptioner, barnpension i form av folkpension och allmän tilläggs-pension, vårdbidrag för funktionshindrade barn samt pensionsrätt för barnår.

Riksdagen har för budgetåret 2002 i enlighet med regeringens förslag fastställt ramen för utgiftsområdet till 49 841 miljoner kronor (bet. 2001/02:FiU1, rskr. 2001/02:34–35).

Familjepolitikens inriktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om införande av barnomsorgskonto och om familjepolitikens inriktning i övrigt. *Jämför reservationerna nr 34 (m, kd, c, fp) och 35 (m, kd).*

Propositionen

Målet för den ekonomiska familjepolitiken är att inom ramen för den generella välfärden stödja barnfamiljerna och därmed minska de ekonomiska skillnaderna mellan familjer med och utan barn.

I propositionen anges att det familjeekonomiska stödet bör utformas så att barnfamiljerna får ett ökat handlingsutrymme och bättre möjligheter att själva påverka sin ekonomiska situation. Stödet till de mest utsatta familjerna måste dock enligt regeringen fortsättningsvis vara starkt samtidigt som det utformas på ett sådant sätt att det inte hindrar dessa hushåll från att på egen hand förbättra sin ekonomiska situation.

Av propositionen framgår att regeringen överväger en strukturell omläggning av familjepolitiken. Ambitionen är att kombinera en politik för sysselsättning och tillväxt med en politik för rättvisa. Inriktningen är att skapa förutsättningar för jämlika uppväxtvillkor för barn. Detta kan åstadkommas dels genom att stödja föräldrarna att klara de ekonomiska åtaganden som är viktiga för barnens välfärd under deras uppväxttid, dels genom att erbjuda möjligheter att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller studier. Vidare anges att stöden bör vara utformade så att de ger ekonomisk trygghet vid stor

försörjningsbörd och att resurser omfördelas över livscykeln och mellan familjer med och utan barn.

I propositionen anförts att den generella välfärdspolitiken utjämnar ekonomiska resurser och levnadsförhållanden. Genom mer generella bidrag kommer systemens långsiktiga stabilitet och effektivitet att öka, vilket har stor betydelse för systemens långsiktiga trovärdighet. Det skapar enligt regeringen trygghet och förutsättningar för ett ökat barnafödande.

Vidare anges i propositionen att de senaste årens ekonomiska återhämtning med en ökad sysselsättning, reformer och sänkta skatter för låg- och medelinkomsttagare har gynnat barnfamiljerna. Höjningen av barnbidragen, införandet av maxtaxa och utbyggnaden av föräldraförsäkringen kan förväntas medföra att den positiva trenden fortsätter.

Enligt regeringen medför konstruktionen av barnomsorgsavgifterna, där statsbidrag lämnas till de kommuner som tillämpar den s.k. maxtaxan, att margineffekterna för barnfamiljerna kommer att minska.

Motioner

Moderaterna

I motionerna Sf390 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkande 2 och A228 av Mikael Odenberg m.fl. (m) yrkande 8 begärs tillkännagivanden om att ett särskilt barnomsorgskonto skall inrättas för barn i förskoleåldern. Kontot skall omfatta ej skattepliktiga 40 000 kr per barn med en begränsning av uttaget på maximalt 20 000 kr per år.

Också i motionerna Sk288 av Bo Lundgren m.fl. (m) yrkande 16 och Ub329 av Cristina Husmark Pehrsson och Jan-Evert Rådström (m) begärs tillkännagivanden om ökad valfrihet och barnomsorgskonto.

I motion Sf222 av Sten Tolgfors (m) yrkandena 1 och 4 anförts att de grundläggande förutsättningarna för familjebildning måste återupprättas. Motionären anser att skatterna tvingar båda föräldrarna att heltidsarbeta. Skulle pressen på familjen minska, skulle även fler barn födas. Motionären vill ha ett tillkännagivande om detta och om att bostadsbidraget, underhållsstödet och barnbidraget skall följa barnen vid växelvis boende. Enligt motionären är det olyckligt att fäder som har sina barn 40 % av tiden betraktas som "umgängesförälder" på grund av folkbokföringen och därmed inte kan få del av stöden.

Kristdemokraterna

I motionerna Sf392 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkande 32, L370 av Tuve Skånberg (kd) yrkande 1 och Ub548 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd) yrkande 10 begärs beslut om att införa ett barnomsorgskonto som omfattar alla barn.

Alf Svensson m.fl. (kd) pekar i motion Sf392 yrkandena 1, 2, 7, 8, 19, 20 och 25–27 på familjens oersättliga ställning och uppgift i samhället samt familjepolitiken som basen för hela samhällsbygget. Motionärerna anser att familjepolitiken måste utformas för att ge förutsättningar för föräldrar att

tillbringa mer tid med barnen och att man genom politiska beslut och attitydbildning måste uppvärdera föräldrarollen. Hänsyn bör tas till föräldrarnas önskemål om att få mer tid för barnen, och föräldraförsäkringen liksom barnomsorgen måste konstrueras så att familjen kan hitta lösningar som passar de egna behoven. I motionen anges att subsidiaritetsprincipen skall vara utgångspunkten för familjepolitiken. Så många beslut som möjligt skall fattas av familjen själv, stat och kommun skall enligt motionärerna underlätta, inte styra familjerna. Motionärerna betonar att begreppet barnomsorg även innefattar föräldrarnas omsorg i det egna hemmet och anser att hemarbetet måste uppvärderas. I dag ger det arbete som utförs utanför den etablerade arbetsmarknaden låg grundtrygghet och registreras inte i den ekonomiska statistiken. Nuvarande system har såväl valfrihets- som fördelningsbrister varför motionärerna vill ha en familjepolitisk reform, där man skapar ekonomiska och praktiska förutsättningar för val mellan olika flexibla barnomsorgsformer. Enligt motionärerna leder dagens riktade subventioner till att bara de mest välbeställda kan välja den barnomsorg som passar bäst. I motionen begärs tillkännagivanden om detta.

Också i motionerna Sf275 av Rosita Runegrund och Kenneth Lantz (kd), Sf278 av Tuve Skånberg (kd) yrkandena 1, 2 och 4 samt Sf338 av Ulla-Britt Hagström och Margareta Viklund (kd) begärs tillkännagivanden om att tillgodose barns behov av trygghet, om att stödja flerbarnsidealet, om stöden till barnfamiljerna genom bl.a. bostadsbidrag, barnbidrag och barnomsorgskonto och en höjning av garantibeloppet i föräldraförsäkringen, om att låta konsekvenspröva regeringens och riksdagens beslut för att se hur de gagnar och påverkar familjen och slutligen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att utarbeta ett välfungerande transfereringssystem för ensamstående föräldrar som har hela försörjningsbördan.

Centerpartiet

I motion Sf238 av Rigmor Stenmark och Viviann Gerdin (c) begärs ett tillkännagivande om en utredning för att belysa hur mer tid skall kunna ges till barnen.

Agne Hansson m.fl. (c) begär i motion So304 yrkande 5 ett tillkännagivande om principer för valfrihet, flexibilitet och rättvisa i familjepolitiken. I motionen anges bl.a. att ett barnomsorgskonto på till en början 40 000 kr per barn i förskoleåldern ger föräldrarna möjlighet att välja barnomsorg, minska sin arbetstid eller stanna hemma under barnens uppväxt.

Folkpartiet

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motionerna Sf397 yrkande 2, A229 yrkande 18 och So637 yrkande 2 beslut om inrättande av ett obeskattat barnkonto, lika för alla förskolebarn.

I motionerna So637 yrkande 17 och A229 yrkande 16 begärs tillkännagivanden om ökad egenmakt för kvinnor bl.a. genom vidgad valfrihet i barnom-

sorg och hushållstjänster till överkomligt pris. Kvinnor måste få mer makt över sin vardag anser motionärerna.

Vänsterpartiet

Ingrid Burman m.fl. (v) begär i motion So496 yrkande 1 ett tillkännagivande om att utjämna klasskillnader som drabbar barn. Motionären anser att barnens hälsa många gånger beror på familjens socioekonomiska situation och att många barn lever i familjer med något ekonomiskt problem. Dessa barn har sämre förutsättningar vid livets start.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare uttalat (bet. 2000/01:SfU1) är föräldrarna i regel de viktigaste personerna i barnens liv och barnens välbefinnande påverkas i hög grad av hur föräldrarna mår och hur deras ekonomiska situation ser ut. Samhällets stöd till barnfamiljerna såväl ekonomiskt som när det gäller själva föräldraskapet är därför grundläggande. Det är också viktigt att barnen sätts i centrum och att samhällets insatser inriktas på att skapa jämlika uppväxtvillkor för barn. Det sistnämnda uppnås enligt utskottets mening dels genom att stödja föräldrarna att klara de ekonomiska åtaganden som är väsentliga för barns välfärd, dels genom att skapa möjligheter för dem att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller studier.

Målet för den ekonomiska familjepolitiken är också att inom ramen för den generella välfärden stödja barnfamiljerna och därmed minska de ekonomiska skillnaderna mellan familjer med och utan barn.

Utskottet anser att barnbidraget med dess omfördelade effekter och stora träffsäkerhet är en viktig del av stödet till barnfamiljerna. Även föräldraförsäkringen har en god fördelningspolitisk effekt samtidigt som den ger utrymme för flexibla lösningar för olika familjesituationer. Familjestöden är utformade så att de ger ekonomisk trygghet vid stor försörjningsbörda. Resurser omfördelas över livscykel och mellan familjer med och utan barn.

Som utskottet framhöll i sitt yttrande till utbildningsutskottet (2000/01:SfU2y) kommer maxtaxereformen, som träder i kraft den 1 januari 2002 och är fullt genomförd 2004, att utgöra ett viktigt komplement till nuvarande delar i familjepolitiken.

Utskottet vill liksom tidigare år (senast i bet. 2000/01:SfU1) framhålla att en väl utbyggd familjepolitik är ett viktigt medel också för att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män. Ett verksamhetsmål för socialförsäkringens administration är också att bidra till att en större andel av männen tar ut fler föräldrapenningdagar. Införandet av ytterligare en mamma/pappamånad och den aviserade höjningen av inkomsttaket i föräldraförsäkringen kommer enligt utskottets mening att stärka familjepolitikens betydelse som ett medel för att uppnå jämställdhet mellan könen.

En viss förbättring av barnfamiljernas ekonomiska situation inträffade under senare delen av 1990-talet och utvecklingen pekar på att förbättringen fortsätter. Enligt utskottets mening följer detta inte bara av de senaste årens

ekonomiska återhämtning med en ökad sysselsättning, reformer och sänkta skatter för låg- och medelinkomsttagare utan också höjningen av barnbidragen, införandet av maxtaxa och utbyggnaden av föräldraförsäkringen kan förväntas medföra att den positiva trenden fortsätter.

Som utskottet tidigare påpekat är det låga barnafödandet ett bekymmer i sammanhanget. Antalet födda barn i Sverige har efter en kraftig minskning under 1990-talet ökat under år 2000. Denna ökning prognostiseras fortsätta under 2001.

En arbetsgrupp inom Socialdepartementet har haft i uppdrag att systematisera befintliga fakta och kunskaper om de faktorer som påverkar barnafödandet. I arbetsgruppens rapport Barnafödandet i fokus – från befolkningspolitik till ett barnvänligt samhälle (Ds 2001:57) framkommer att antalet födda barn i Sverige sjunkit markant under 1990-talet. Arbetsgruppen konstaterar att trots att arbetsmarknaden blivit väsentligt gynnsammare och familjestöden i stort sett återställts så har barnafödandet ökat endast marginellt.

Utskottet noterar att arbetsgruppen funnit att det till stor del är kvinnor med låg utbildning och begränsad anknytning till arbetsmarknaden som avstått från eller skjutit upp barnafödandet. Många av dem har valt att skaffa sig mer utbildning.

Enligt utskottets mening kan nedgången i barnafödande under 1990-talet hänga samman med den ekonomiska krisen under perioden som i hög grad drabbade ungdomar och kortutbildade. Många yngre valde att studera och vänta med barnafödandet. Trots att sysselsättningen nu ökar och de ekonomiska familjestöden förstärks kan den relativt stora andelen tillfälliga jobb och den stora osäkerhet sådana anställningar innebär för den framtida försörjningen vara en orsak till att barnafödandet inte ökat mer.

Som redan nämnts har Familjeutredningens uppgift varit att göra en översyn av de ekonomiska familjestöden, allmänna barnbidrag, underhållsstöd och bostadsbidrag till barnfamiljerna. Utredningen har funnit att barnfamiljernas ekonomiska standard har utvecklats svagare under 1990-talet än standarden för många andra grupper. Många ensamföräldrar, särskilt kvinnor, har höga marginaleffekter eftersom de i högre grad än andra hushåll mottar inkomstprövade bidrag, bl.a. bostadsbidrag och socialbidrag. I utredningens slutbetänkande Ur fattigdomsfällan (SOU 2001:24) påtalas vikten av att familjepolitiken grundas på en helhetssyn som innefattar både skatter, bidrag och avgifter. Betänkandet har remissbehandlats och regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen.

I budgetpropositionen anges att regeringen överväger en strukturell omläggning av familjepolitiken där det familjeekonomiska stödet bl.a. bör utformas så att barnfamiljerna får ett ökat handlingsutrymme och bättre möjligheter att själva påverka sin ekonomiska situation. Stödet till de mest utsatta familjerna måste dock fortsättningsvis vara starkt.

Den strukturella omläggningen av familjepolitiken som regeringen överväger samt föreslagna och aviserade åtgärder och reformer på familjepolitikens område kommer enligt utskottets mening att innebära både en påtaglig

förbättring av barnfamiljernas ekonomi och gynnsammare förutsättningar för ett ökat barnafödande. Detta tillgodoser motion So496 yrkande 1. Någon anledning att införa ett system med barnomsorgskonto finns inte.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf222 yrkandena 1 och 4, Sf238, Sf275, Sf278 yrkandena 1, 2 och 4, Sf338, Sf390 yrkande 2, Sf392 yrkandena 1, 2, 7, 8, 19, 20, 25–27 och 32, Sf397 av yrkande 2, A228 yrkande 8, A229 yrkandena 16 och 18, L370 yrkande 1, Sk288 yrkande 16, So304 yrkande 5, So637 yrkandena 2 och 17, Ub329 samt Ub548 yrkande 10.

21:1 Allmänna barnbidrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 21:1 Allmänna barnbidrag.

Gällande bestämmelser

Från anslaget bekostas barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag. Barnbidrag utges fr.o.m. den 1 januari 2001 med 11 400 kr per barn och år (950 kr/mån). Flerbarnstillägg utges fr.o.m. den 1 januari 2001 med 3 048 kr per år för det tredje barnet, 9 120 kr för det fjärde barnet och 11 400 kr för det femte och varje ytterligare barn.

Förlängt barnbidrag utbetalas med samma belopp som barnbidraget fr.o.m. kvartalet efter det att barnet har fyllt 16 år om barnet studerar vid grundskola eller deltar i viss annan motsvarande utbildning.

Propositionen

I propositionen anges att barnbidragen väl fyller målet att, utan att skapa margineffekter, bidra till utjämningen av de ekonomiska levnadsvillkoren mellan familjer med respektive utan barn. Stödet omfördelar också inkomster mellan hög- och låginkomsttagare, genom att inkomstskatten är progressiv och barnbidrag utges med samma belopp till alla barn.

Regeringen har förbättrat barnfamiljernas ekonomi genom att höja barnbidragen och flerbarnstilläggen under åren 2000 och 2001. Sammantaget uppgår dessa satsningar till ca 4,4 miljarder kronor.

Under budgetåret 2000 uppgick utgifterna för de allmänna barnbidragen till 18 932 miljoner kronor. Det innebär att utgifterna detta år översteg anslaget med ca 100 miljoner kronor. Orsaken är enligt propositionen ett ökat antal barn. För innevarande budgetår beräknas utgifterna till ca 21 109 miljoner kronor, vilket är 195 miljoner kronor högre än anvisat anslag.

Bedömningen av anslagsbehovet utgår från Statistiska centralbyråns (SCB) senaste befolkningsprognos från juni 2001.

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 21:1 Allmänna barnbidrag anvisar ett ramanslag på 20 994 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag till medelsanvisning har inte föranlett några motionsyrkanden. Utskottet tillstyrker förslaget.

21:2 Föräldraförsäkring**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om höjning av den lägsta ersättningsnivån för de dagar som kan ersättas med sjukpenningbelopp från 60 till 120 kr per dag.

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 21:2 Föräldraförsäkring. Därmed bör riksdagen avslå motionsyrkanden om annan medelsanvisning för anslaget 21:2.

Riksdagen bör även avslå motionsyrkanden om

- inkomsttaket m.m.,
- utbyggd föräldraförsäkring,
- överlåtelse av föräldrapenning m.m. till annan,
- beräkningsunderlag och 2,5-års regeln,
- fördelning mellan föräldrarna,
- pappamånad i efterhand,
- föräldrapenningadministrationen,
- prematura barn,
- tillfällig föräldrapenning,
- tillfällig föräldrapenning för egenföretagare och
- havandeskapspenning.

Jämför reservationerna nr 36 (mp), 37 (fp), 38 (v), 39 (c), 40 (m), 41 (v), 42 (v), 43 (v, kd), 44 (kd) och 45 (m, kd, c, fp).

Gällande bestämmelser

För barn födda fr.o.m. den 1 januari 2002 förlängs föräldrapenningen i anslutning till barns födelse eller adoption med 30 dagar och kommer således att utges under 480 dagar. När båda föräldrarna är vårdnadshavare har de rätt till hälften var av det totala antalet ersättningsdagar. En förälder kan överlåta rätten till föräldrapenning till den andre föräldern med undantag av för närvarande 30 dagar med sjukpenningsbelopp, den s.k. mamma/pappa-månaden. För barn födda fr.o.m. den 1 januari 2002 kommer ytterligare en mamma/pappamånad att finnas och således kommer 60 dagar undantas från möjligheten att överlåta föräldrapenning mellan föräldrarna.

Ersättning utges med 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten under 360 dagar. För barn födda fr.o.m. den 1 januari 2002 utges ersättning under 390 dagar. En förutsättning är dock, såvitt gäller de första 180 ersättningsdagarna, att föräldern under minst 240 dagar i följd före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför har varit försäkrad för en sjukpenning över garantinivån och skulle ha varit det om försäkringskassan känt till samtliga

förhållanden. Ersättning utges dock alltid lägst enligt garantinivån, som är 60 kr per dag. För resterande 90 dagar är ersättningen lika med garantinivån.

Vid flerbarnsfödelse utges föräldrapenning under ytterligare 180 dagar för varje barn utöver det första, varav 90 dagar enligt garantinivån. Från och med den 1 januari 2000 gäller dock att föräldrapenning för varje barn utöver det andra utges med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning för samtliga tillkommande dagar.

Föräldrapenning kan utges som hel, halv, tre fjärdedels, en fjärdedels och en åttondels förmån.

Tillfällig föräldrapenning kan utges till en förälder som behöver avstå från förvärvsarbete för att tillfälligt vårda sjukt barn under tolv år, i vissa fall även vid vård av barn över tolv år. Tillfällig föräldrapenning kan också utges när barnets ordinarie vårdare är sjuk, när en förälder behöver följa med barnet till barnavårdscentral m.m. samt till någon av föräldrarna vid vårdbehov som uppkommer när den andra föräldern besöker läkare med ett annat barn.

En förälder får överlåta tillfällig föräldrapenning till en annan försäkrad som avstår från förvärvsarbete för att vårda barnet om det är sjukt eller om den ordinarie vårdaren är sjuk. Från och med den 1 juli 2001 har en utvidgning skett så att även en ensamstående förälder som själv är sjuk kan låta en annan person vårda barnet och få tillfällig föräldrapenning.

Tillfällig föräldrapenning kan utges under 120 dagar per barn och år. Tillfällig föräldrapenning vid ordinarie vårdares sjukdom eller smitta kan dock utges med högst 60 dagar per år.

Föräldrar skall fr.o.m. den 1 januari 2002 ha rätt till tillfällig föräldrapenning i form av en kontaktdag per barn och år fr.o.m. det kalenderår under vilket barnet fyller sex år t.o.m. det kalenderår under vilket det fyller elva år för besök i barns skola eller fritidshem.

Fadern har en särskild rätt till tillfällig föräldrapenning under högst tio dagar i samband med barns födelse eller adoption.

Tillfällig föräldrapenning utges med 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten och kan liksom föräldrapenning utges som hel, halv, tre fjärdedels, en fjärdedels och en åttondels förmån.

Havandeskapspenning kan utges till blivande mödrar som under graviditetens senare del på grund av arbetets art inte kan fortsätta i sitt vanliga arbete och inte heller kan omplaceras. Förmånen utges tidigast fr.o.m. den sextionde dagen och längst t.o.m. den elfte dagen före den beräknade förlossningen. Havandeskapspenning utges också om en kvinna inte får sysselsättas i sitt förvärvsarbete på grund av en föreskrift om förbud mot arbete under havandeskap, som har meddelats med stöd av bl.a. 4 kap. 6 § arbetsmiljölagen (1977:1160), om hon inte kan omplaceras till annat arbete.

Även havandeskapspenning utges med 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten.

Propositionen

Enligt propositionen syftar föräldraförsäkringen till att ge båda föräldrarna möjlighet att förena förvärvsarbete eller studier med föräldraskap och att bidra till att minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med respektive utan barn.

Under år 2000 uppgick utgifterna för föräldraförsäkringen till drygt 16 844 miljoner kronor. Det innebär att utgifterna understeg anslaget med 85 miljoner kronor. För innevarande år beräknas utgifterna till 18 254 miljoner kronor. Det innebär en ökning av utgifterna med 227 miljoner kronor jämfört med anvisade medel. Orsaken härtill är enligt propositionen framför allt att antalet uttagna dagar för den tillfälliga föräldrapenningen bedöms öka.

I propositionen anges att regeringen avser att föreslå en höjning av inkomsttaket i sjuk- och föräldraförsäkringen till 10 prisbasbelopp den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget tillåter det.

Andelen män som uppburit föräldrapenning har ökat från 26,1 % 1990 till 37,7 % 2000. Männens andel av de utbetalda dagarna har också ökat. År 1990 var männens andel 7,1 % och år 2000 uppgick den till 12,4 %. Enligt propositionen är det emellertid långt kvar innan en tillfredsställande jämställdhet på detta område uppnåtts. Införandet av mamma/pappamånaden 1995 har enligt propositionen tydligt påverkat männens nyttjande av föräldrapenningen.

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 21:2 Föräldraförsäkring anvisar ett ramanslag på 19 617 miljoner kronor.

Vidare föreslår regeringen att den nivå i föräldraförsäkringen som ersätter dagar med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning höjs från 60 kronor till 120 kronor per dag fr.o.m. den 1 januari 2002.

*Motioner med anslagseffekt budgetåret 2002**Moderaterna*

I motionerna Sf390 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkandena 1 och 4–8 samt Sf401 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkandena 1, 4, 6 i denna del och 9 anges att med anledning av att det borgerliga alternativet med barnomsorgskonto och avdragsrätt för barnomsorgskostnader tar vid när barnet fyller ett år bör föräldraförsäkringen begränsas till 360 dagar, och garantidagarna alltså avskaffas. Motionärerna anser att en extra pappamånad och kontaktdagar inte bör införas. Ersättningsnivån i föräldraförsäkringen bör vara 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten och taket i föräldraförsäkringen begränsas till lönedelar på maximalt 7,5 inkomstbasbelopp. Motionärerna anser att havandeskapspenningen bör föras över till anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. Motionärerna begär att riksdagen till anslaget 21:2 Föräldraförsäkring anvisar 2 420 miljoner kronor mindre än regeringen föreslagit.

Kristdemokraterna

Alf Svensson m.fl. (kd) begär i motion Sf392 yrkandena 18, 28 och 36 i denna del beslut om att garantibeloppet i föräldraförsäkringen höjs och två kontaktdagar per år och barn, för barn mellan 4 och 12 år införs. Vidare anges att kostnaderna för föräldrapenningen kan minska genom motionärernas förslag om en ändrad beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten. Motionärerna begär att riksdagen till anslaget 21:2 Föräldraförsäkring anvisar 1 010 miljoner kronor mindre än regeringen föreslagit.

Även i motion Sf204 av Amanda Agestav och Magnus Jacobsson (kd) begärs en höjning av garantibeloppet i föräldraförsäkringen.

Centerpartiet

I motionerna Sf323 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) och Sf245 av Agne Hansson m.fl. (c) yrkande 3 i denna del begärs att regeringen återkommer med förslag om en höjning av grundnivån i föräldraförsäkringen till 200 kr per dag. Vidare anges att kostnaderna för föräldrapenningen kan minska genom motionärernas förslag om en ändrad beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten. Motionärerna begär att riksdagen till anslaget 21:2 Föräldraförsäkring anvisar 1 800 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit budgetåret 2002.

Folkpartiet

I motionerna Fi294 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 14 i denna del, Sf387 i denna del av Bo Könberg och Johan Pehrson (fp), Sf397 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkandena 3, 4, 6 och 11 i denna del och A229 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 20 begärs en höjd ersättningsnivå, 90 % med ett tak på 10 prisbasbelopp, för mamma/pappamånaden samt att de s.k. garantidagarna i föräldraförsäkringen skall avskaffas. Garantinivån i föräldraförsäkringen bör enligt motionärerna höjas till 150 kr. Motionärerna begär att riksdagen till anslaget 21:2 Föräldraförsäkring anvisar 1 000 miljoner kronor mindre än regeringen föreslagit för budgetåret 2002.

I motion Sf395 Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 5 i denna del begärs ett tillkännagivande om att taket i föräldraförsäkringen höjs till 10 prisbasbelopp.

*Övriga motioner**Inkomsttaket m.m.*

Lars U Granberg och Birgitta Ahlqvist (s) anser i motion Sf358 att pappornas uttag av föräldraledighet bör stimuleras genom en höjning av det s.k. taket.

Catharina Elmsäter-Svärd (m) anför i motion Sf249 yrkande 1 att grundtrygghetsprincipen bör införas i föräldraförsäkringen.

Utbyggd föräldraförsäkring

Matz Hammarström m.fl. (mp) anger i motionerna So495 yrkandena 1–3 och A392 yrkande 1 att föräldraförsäkringen bör förlängas till 15 månader och

kunna tas ut tills barnet är tolv år. Föräldrar bör även enligt motionärerna få rätt till hel eller partiell ledighet utan lön till dess barnet är tolv år.

Överlåtelse av föräldrapenning m.m. till annan

I motionerna Sf397 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 5 och A229 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 19 begärs tillkännagivanden om att en överlåtelsemöjlighet av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning i enlighet med Tjänstebeskattningsutredningens förslag bör införas. Motionärerna anser att föräldraförsäkringen bör vara mer flexibel. Det är enligt motionärerna en nackdel att föräldrapenning endast får tas ut när föräldern är hemma. Det bör vara möjligt att använda föräldrapenning för att betala någon för barntillsynen.

Christina Nenes och Britt-Marie Lindkvist (s) anger i motion Sf304 att kommunen exempelvis bör ha en personalpool kopplad till förskoleverksamheten och att föräldern bör kunna överlåta den tillfälliga föräldrapenningen till någon annan namngiven person. Ett tillkännagivande härom begärs i motionen.

Beräkningsunderlag och 2,5-årsregeln

I motion Sf226 av Lena Ek och Margareta Andersson (c) anføres att den föräldrapenninggrundande inkomsten bör kunna sparas i tre år.

Mikael Oscarsson (kd) begär i motion Sf274 förslag till ändring av reglerna när det gäller rätten att behålla föräldrapenning även om det andra barnet föds efter 2,5 år.

Gudrun Schyman m.fl. (v) anför i motion Sf349 yrkandena 2 och 3 att, så snart det statsfinansiella läget tillåter, bör regeringen återkomma med förslag till ändring av föräldraförsäkringen. Motionärerna anser att "240-dagar regeln" skall tas bort och att båda föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst skall skyddas under fyra år från barnets födelse. Motionärerna vill vidare att regeringen skall tillsätta en utredning som ser över regeln om att den sjukpenninggrundande inkomsten skall fastställas med hänsyn till arbetsinkomst som beräknas pågå under minst sex månader eller som är årligen återkommande. Detta för att underlätta ett inträde i föräldraförsäkringen för arbetstagare med korta och osäkra anställningsförhållanden.

Stefan Attefall (kd) påtalar i motion Sf366 behovet av förenkling av reglerna för sjukpenning- respektive föräldrapenninggrundande inkomst. Enligt motionären bör föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst kunna vara vilande i 2,5 år oavsett om föräldern deltidsarbetar eller om ett andra barn föds.

Fördelningen mellan föräldrarna

Gudrun Schyman m.fl. (v) begär i motion Sf349 yrkandena 1 och 4 att en utredning bör tillsättas som utifrån ett feministiskt perspektiv prövar mer genomgripande förändringar inom föräldraförsäkringen i syfte att utjämna vårdnadsansvaret mellan föräldrarna för barnets skull. Motionärerna anser att

föräldrapenning inte bör kunna överlåtas och att den bör individbaseras. Vidare menar motionärerna att socialförsäkringens administration bör bidra till att öka mäns föräldraledighet genom att RFV och försäkringskassorna prioriterar detta mål.

I motion Sf222 av Sten Tolgfors (m) yrkande 2 anges att föräldrar själva skall kunna avgöra av vem föräldraförsäkringen tas ut och att särskilda pappamånader därmed bör avskaffas.

Också Anne-Katrine Dunker och Ewa Thalén Finné (m) begär i motion Sf250, och Catharina Elmsäter-Svärd (m) i motion Sf249 yrkande 2, ett tillkännagivande om att pappamånaderna bör avskaffas för att ge en ökad valfrihet och jämställdhet i föräldraförsäkringen.

I motion Sf224 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) yrkande 2 påtalas behovet av en ”pappamånad” när faderskap fastställs eller ändras sent i ett barns liv.

Anders Ygeman och Annika Nilsson (s) vill i motion Sf286 ge båda föräldrarna möjlighet att under en tid samtidigt vara hemma tillsammans med barnet.

I motionerna Sf221 och Sf225 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) begärs en utredning om hur föräldrapenningadministrationen skall kunna förenklas genom att bl.a. schablonisera systemet. Föräldrapenning bör enligt motionären kunna utgå med genomsnittet av föräldrarnas förvärvsinkomst under hela ledighetsperioden. Vidare vill motionären ha en översyn av reglerna för föräldrapenning för separerade föräldrar som har gemensam vårdnad. Motionären anser att föräldrapenningdagar tvångsvis skall kunna överföras mellan föräldrarna.

I motion Sf361 av Margareta Sandgren (s) anför motionären att papporna överlåter föräldrapenningdagar på mammorna på ett alltför tidigt stadium av föräldraledigheten. Motionären anser att reglerna för överlåtelse bör ändras för att förhindra detta.

Prematura barn

Ulla Hoffmann m.fl. (v) begär i motion Sf223 en översyn av möjligheten att utöka föräldraledigheten för föräldrar till prematurbarn födda före den 28:e veckan. Motionärerna anser att en förlängning av föräldraledigheten är motiverad mot bakgrund av den förlängda spädbarnstiden i dessa fall.

Även i motion Sf359 av Rune Berglund (s) yrkas en förlängd föräldrapenning eller möjlighet att få vårdbidrag för att underlätta den ekonomiska situationen för familjer med prematura barn.

Tillfällig föräldrapenning

I motion Sf267 av Tuve Skånberg (kd) begärs förslag till ändring av lagen om allmän försäkring så att föräldrapenning utgår vare sig behandling sker vid öppenvårdsavdelning i kommunens regi eller landstingets regi.

Alf Svensson m.fl. (kd) anser i motion Sf392 yrkande 31 att regeringen bör utreda hur systemet med tillfällig föräldrapenning fungerar för familjer med barn som är sjuka ofta och/eller under lång tid.

I flerpartimotionen Sf232 av Marianne Andersson m.fl. (c, m, kd, fp) begärs ett tillkännagivande om behovet av att skapa regler i föräldraförsäkringen som ger egenföretagare rätt till ersättning vid tillfällig föräldraledighet på samma villkor som anställda.

Margit Gennser m.fl. (m) anser i motion Sf306 yrkande 2 att arbetstiden skall beräknas på samma sätt för egenföretagare som för löntagare vid beräkning av dagersättningen i den tillfälliga föräldrapenningen. Motionärerna anser att dagersättningen bör beräknas på årsarbetstiden för båda grupperna.

Havandeskapspenning

Lena Sandlin-Hedman m.fl. (s) påtalar i motion Sf351 behovet av en översyn av kriterierna för bedömning vid ansökan om havandeskapspenning.

Utskottets ställningstagande

Anslaget 21:2 Föräldraförsäkring

Riksdagen har nyligen beslutat om en rad förbättringar i föräldraförsäkringen (prop. 2000/01:44, bet. 2000/01:SfU10, rskr. 2000/01:169). Bland annat förlängs föräldrapenningen med 30 dagar med ersättning motsvarande förälderns sjukpenning. Antalet dagar som reserveras för modern respektive fadern ökas från 30 till 60 dagar.

Inom den tillfälliga föräldrapenningen införs en ny förmån motsvarande faderns särskilda dagar i samband med barns födelse eller adoption. En annan försäkrad än fadern skall i vissa fall kunna få rätt till tillfällig föräldrapenning under dessa dagar. Dessutom kan fr.o.m. den 1 juli 2001 en annan försäkrad som avstår från förvärvsarbete få tillfällig föräldrapenning för att vårda ett sjukt barn om föräldern på grund av egen sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet. Därmed kan även en ensamstående förälder som själv är sjuk låta en annan person vårda barnet och uppbära tillfällig föräldrapenning.

Förlängningen av föräldrapenningen och ny förmånsnivå inom föräldraförsäkringen träder i kraft den 1 januari 2002. Övriga delar trädde i kraft den 1 juli 2001.

Utskottet välkomnar förslaget i budgetpropositionen om att garantinivån avseende de dagar som ersätts med belopp motsvarande förälderns sjukpenning skall höjas från 60 till 120 kr per dag fr.o.m. den 1 januari 2002. Utskottet kan också konstatera att ytterligare höjningar aviseras, till 150 kr per dag 2003 och till 180 kr per dag 2004.

Vad gäller de frågor som tas upp i motionerna kan konstateras att flertalet åtminstone vid något tidigare tillfälle har behandlats av utskottet, senast i betänkande 2000/01:SfU1. Många yrkanden är också att se som en del av förslagen om att införa ett barnomsorgskonto.

Utskottet anser emellertid att med de beslutade och föreslagna förbättringarna i föräldraförsäkringen uppfyller försäkringen väl målen att underlätta för båda föräldrarna att kunna kombinera föräldraskap med förvärvsarbete liksom att inom ramen för den generella välfärden stödja barnfamiljerna och därmed minska de ekonomiska skillnaderna mellan familjer med och utan barn. Utskottet kan således inte ställa sig bakom krav på en begränsning av föräldraförsäkringen till 360 dagar med sjukpenningbelopp och med en mamma/pappamånad samt att kontaktdagar inte skall finnas. Inte heller kan utskottet ställa sig bakom förslag om att garantidagarna skall avskaffas. Utskottet anser dessutom att för förvärvsarbetande föräldrar fungerar garantidagarna som en förlängning av den tid som de kan vara hemma i samband med barnets födelse. Det är inte heller ovanligt att dagarna sparas för att användas under barnets uppväxt, bl.a. i samband med inskolning i barnomsorgen eller i skolan.

Enligt utskottets mening är det inte möjligt att höja garantinivån utöver vad regeringen nu föreslår eller att införa en andra kontaktdag redan från den 1 januari 2002. Inte heller bör en höjd ersättningsnivå för mamma/pappamånaden till 90 % med ett tak på 10 prisbasbelopp införas. Utskottet anser att den av regeringen aviserade höjningen av inkomsttaket till 10 prisbasbelopp från den 1 juli 2003 och den nu föreslagna höjningen av garantinivån på ett bra sätt bidrar till ett ökat uttag av pappornas föräldraledighet.

I fråga om att beräkna sjukpenninggrundande inkomst på ett genomsnitt av tidigare inkomster liksom frågan om att återinföra regeln om att även inräkna skattepliktiga förmåner och semesterersättning i den sjukpenninggrundande inkomsten har utskottet ovan under utgiftsområde 10 avvisat sådana förslag.

En överföring av havandeskapspenningen till sjukförsäkringen skulle enligt utskottets mening få till följd att gravida kvinnor som av olika anledningar inte kan utföra sina arbetsuppgifter men som i övrigt inte är arbetsförmögna skulle missgynnas i förhållande till andra gravida kvinnor. Eftersom arbetsförmågan i dessa fall inte kan anses nedsatt på grund av sjukdom är de inte berättigade till sjukpenning. De är i stället hänvisade till att använda sig av möjligheten att vara lediga med föräldrapenning. Med hänsyn till att en samordning av havandeskapspenning och sjukpenning skulle minska antalet föräldrapenningdagar efter det att barnet är fött kan utskottet inte ställa sig bakom en sådan lösning.

Med det anförda tillstyrker utskottet förslaget till medelsanvisning och avstyrker motionerna Sf204, Sf245 yrkande 3 i denna del, Sf323, Sf387 i denna del, Sf390 yrkandena 1, 4–8, Sf392 yrkandena 18, 28 och 36 i denna del, Sf395 yrkande 5 i denna del, Sf397 yrkandena 3, 4, 6 och 11 i denna del, Sf401 yrkandena 1, 4, 6 i denna del och 9, A229 yrkande 20 och Fi294 yrkande 14 i denna del.

Övriga motioner om föräldraförsäkringen

Ersättningen i föräldraförsäkringen bygger på inkomstbortfallsprincipen kombinerad med en grundnivå, som nu föreslås kraftigt höjas. Målsättningen

är att fler personer skall omfattas av det skydd som finns idag. Inkomsttaket i socialförsäkringen har varit 7,5 prisbasbelopp sedan mitten av 1970-talet. Tanken var att det stora flertalet skulle försäkras inom den offentliga allmänna försäkringen. I takt med stigande reallöner har emellertid allt fler löntagare kommit upp till årsinkomster överstigande inkomsttaket. Inkomstbortfallsprincipen har luckrats upp och socialförsäkringssystemets legitimitet minskat. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet den av regeringen aviserade höjningen av inkomsttaket i föräldraförsäkringen till 10 prisbasbelopp i juli 2003, om det statsfinansiella läget så tillåter. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf249 yrkande 1 och Sf358.

I ett par motioner ställs krav på en utbyggd föräldraförsäkring till 15 månader och med möjlighet till uttag till dess barnet fyller 12 år. Enligt utskottets mening saknas nu ekonomiskt utrymme att förlänga föräldrapenningen utöver den nyligen genomförda förlängningen till 13 månader på sjukpenningnivå. Vidare anser utskottet att det är angeläget att merparten av föräldrapeningdagarna utnyttjas under den tid barnen är små. Det är i första hand då ett barn är litet som föräldern behöver vara ledig från sitt arbete för att vårda barnet. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna A392 yrkande 1 och So495 yrkandena 1–3.

I fråga om överlåtelse av föräldrapenning till annan anser utskottet att föräldrapenningen skall vara knuten till föräldraskapet. Någon överlåtelse av föräldrapenning, som ersättning för t.ex. barntillsyn, och oavsett om föräldern avstår från arbete eller inte kan utskottet därför inte förorda. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Sf397 yrkande 5 och A229 yrkande 19.

När det gäller överlåtelse av tillfällig föräldrapenning kan utskottet konstatera att detta redan är möjligt och att reglerna härför nyligen vidgats. Vid sjukdom eller smitta hos barnet eller barnets ordinarie vårdare kan en förälder i dag överlåta sin rätt till tillfällig föräldrapenning till annan försäkrad. Från och med den 1 juli 2001 har en utvidgning skett så att även en ensamstående förälder som själv är sjuk kan låta en annan person vårda barnet och få tillfällig föräldrapenning. Utskottet är positivt till denna utvidgning men kan inte ställa sig bakom ett yrkande om att överlåtelse också skall kunna ske till en namngiven person vid t.ex. en personalpool kopplad till förskoleverksamheten. Utskottet avstyrker därmed motion Sf304.

I ett antal motioner berörs den SGI-skyddade tiden och den s.k. 2,5-årsregeln.

Föräldrapenning beräknas med utgångspunkt i en förälders sjukpenninggrundande inkomst. I vissa situationer kan en förälder få behålla en sjukpenninggrundande inkomst trots att han eller hon inte förvärvsarbetar. Bland annat får en förälders sjukpenninggrundande inkomst inte sänkas under den tid föräldern är helt eller delvis ledig från förvärvsarbete för vård av barn till dess att barnet fyller ett år (SGI-skyddad tid). Vid ettårsperiodens utgång fastställs föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst med hänsyn till den beräknade framtida inkomsten av förvärvsarbete. Om den sjukpenninggrundande inkomsten sänkts vid barnets ettårsdag har föräldern ändå rätt till för-

äldrapenning beräknad lägst efter den tidigare sjukpenninggrundande inkomsten eller den högre inkomst som löneutvecklingen medför till dess barnet fyller två år. Får föräldrarna ytterligare ett barn kan det tvååriga SGI-skyddet förlängas under förutsättning att kvinnan blir gravid innan det första barnet har uppnått en ålder av ett år och nio månader. Föräldrapenningen beräknas för det nya barnet efter den sjukpenninggrundande inkomst som gällde när föräldrarna fick det tidigare barnet. Denna regel, den s.k. 2,5-årsregeln, innebär att en förälder behåller den ursprungliga föräldrapenningsnivån även om föräldern valt att inte arbeta mellan två barns födelser, under förutsättning att barnen föds inom två och ett halvt år.

Utskottet kan inte för närvarande ställa sig bakom krav på att förlänga den SGI-skyddade tiden eller att utsträcka den tid som en förälder kan få föräldrapenning beräknad på den sjukpenninggrundande inkomst som gällde före det första barnets födelse. Med det anförda avstyrks motionerna Sf226, Sf274, Sf349 yrkandena 2 och 3 samt Sf366.

När det gäller männens vilja och möjlighet att utnyttja föräldraförsäkringen anser utskottet att förlängningen av antalet dagar i föräldrapenningen inklusive den ytterligare mamma/pappamånaden som nyligen beslutats torde positivt påverka pappornas uttag av föräldraförsäkringsförmåner. En kommande höjning av inkomsttaket i föräldraförsäkringen kan också uppmuntra till ett mellan könen mer jämnt fördelat uttag av föräldrapenningen. Utskottet kan inte förorda en individbaserad föräldrapenning utan någon möjlighet för föräldrarna att själva fördela uttaget. Utskottet avstyrker med det anförda motion Sf349 yrkandena 1 och 4.

Utskottet kan med det anförda inte heller ställa sig bakom yrkanden om att mamma/pappamånaderna skall avskaffas. Utskottet avstyrker motionerna Sf222 yrkande 2, Sf249 yrkande 2 och Sf250.

I en motion påtalas behovet av en pappamånad i de fall faderskapet har fastställts sent i ett barns liv. Enligt utskottets mening är det viktigt med en bra relation mellan pappan och barnet även i de fall där faderskapet fastställs sent i barnets liv. Utskottet anser emellertid att det inte är möjligt att anpassa föräldraförsäkringen till alla livssituationer. Utskottet avstyrker motion Sf224 yrkande 2.

Båda föräldrarna kan i vissa situationer uppbära föräldrapenningförmån för samma barn samtidigt. Det gäller t.ex. i samband med föräldrautbildning och besök i förskoleverksamhet samt vid uttag av de tio dagarna med tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse. Vidare kan tillfällig föräldrapenning utges till båda föräldrarna om de följer med ett barn till läkare när barnet lider av allvarlig sjukdom eller om båda som en del i behandlingen behöver delta i läkarbesök eller i någon av läkare ordinerad behandling. Vid flerbarnsfödelse har föräldrarna rätt att ta ut föräldrapenning samtidigt för vård av var sitt barn. Om rätten för föräldrarna att samtidigt uppbära föräldrapenningförmåner utvidgades – inom ramen för den nuvarande föräldraförsäkringen – skulle det enligt utskottets mening i många fall leda till att tiden tillsammans med barnet minskar. Med hänsyn härtill och då möjligheten att ta ut

föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning samtidigt för båda föräldrarna är förhållandevis väl tillgodosedd avstyrker utskottet motion Sf286.

I tre motioner framhålls att föräldrapenningadministrationen bör förenklas bl.a. genom ett schabloniserat system eller att reglerna för överföring av föräldrapenningdagar bör ses över. Enligt utskottets mening är komplexiteten i föräldraförsäkringen ett resultat av statsmakternas ambition att göra föräldraförsäkringen så flexibel som möjligt och säkerställa att försäkringen täcker många tänkbara behov för föräldern att vara ledig från arbetet för att ta hand om barnet. Utskottet utgår från att regeringen fortlöpande tar till vara möjligheterna att förenkla reglerna och även följer utvecklingen för att vid behov återkomma med förslag till ändringar. Skulle det uppstå stora problem i samband med överlåtelse av föräldrapenningdagar måste detta givetvis uppmärksammas. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf221, Sf225 och Sf361.

Ett par motioner tar upp situationen för föräldrar till prematura barn. Som utskottet anfört ovan är det inte möjligt att anpassa föräldraförsäkringen till alla livssituationer. Utskottet vill i stället peka på den möjlighet som finns för förälder att få tillfällig föräldrapenning när han eller hon behöver avstå från arbete för att besöka ett barn som vårdas på sjukhus. I samband med beslut om att tillfällig föräldrapenning inte skulle kunna utges för vård av sjukt barn under barnets första 240 levnadsdagar uttalades (prop. 1987/88:100 bil. 7) att det bör göras undantag för barn som vårdas på sjukhus bl.a. på grund av den särskilda betydelse detta har för föräldrar med för tidigt födda barn. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf223 och Sf359.

I en motion föreslås att tillfällig föräldrapenning skall utges oavsett om behandling sker vid öppenvårdsavdelning i kommunal regi eller i landstingets regi. Utskottet har tidigare avstyrkt ett likadant yrkande varvid redovisades vilka möjligheter som finns att få tillfällig föräldrapenning (se senast bet. 2000/01:SfU1). Utskottet konstaterade i betänkandet att tillfällig föräldrapenning kan utnyttjas i åtskilliga situationer för att tillgodose en förälders behov av att vara ledig från arbetet av skäl som har samband med sjukdom eller funktionshinder hos barnet. Den fråga som tas upp i motionen torde således inte innebära några problem. Skulle så ändå vara fallet förutsatte utskottet att RFV uppmärksammar och påtalar detta. Utskottet vidhåller denna inställning och avstyrker motion Sf267. Utskottet avstyrker även motion Sf392 yrkande 31 om att den tillfälliga föräldrapenningen bör utredas särskilt med hänsyn till hur systemet fungerar för familjer med barn som är sjuka ofta och/eller länge.

Tidigare beräknades tillfällig föräldrapenning per kalenderdag för alla. 1987 ändrades reglerna och i dag gäller enligt huvudregeln tim- eller dagberäknad tillfällig föräldrapenning för försäkrad med inkomst av anställning. För egenföretagare kalenderdagberäknas den tillfälliga föräldrapenningen. I praktiken innebär detta att företagare oftast får en lägre ersättning per dag. 1987 års ändring motiverades bl.a. med att den som arbetar som egenföretagare inte omfattas av arbetstidslagen och han eller hon därför själv har möjlighet att förlägga sina arbetstider på ett lämpligt sätt.

Utredningen för översyn av inkomstbegreppet inom bidrags- och socialförsäkringssystemen angav i sitt betänkande Förmån efter inkomst (SOU 1997:85) att tillfällig föräldrapenning till egna företagare enbart utges för dagar då föräldern annars skulle ha förvärvat arbetat varför bl.a. någon utjämning över tiden inte kan göras. Utredningens uppfattning var att det inte finns någon möjlighet att timberäkna ersättningen till egna företagare av de skäl som motiverade 1987 års ändring. Utredningen ansåg emellertid att kalenderdagberäkningen skulle kunna ersättas med s.k. dagberäkning. Med en sådan beräkning skulle ersättningen anpassas efter årsinkomsten fördelad på arbetsdagar beräknade efter en femdagarsvecka. Med hänsyn till de besparingar utredningen skulle göra inom sjukförsäkringen ansåg sig utredningen inte kunna föreslå några ytterligare förändringar som medförde kostnadsökningar.

Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf232 och Sf306 yrkande 2.

Utskottet anser att det för närvarande inte finns skäl att föreslå en översyn av kriterierna för rätt till havandeskapspenning. Utskottet avstyrker motion Sf351.

Lagtekniska frågor om föräldraförsäkringen

Enligt gällande bestämmelser måste en förälder ha varit försäkrad för ett belopp över 60 kr under 240 dagar i följd före barnets födelse för att komma i åtnjutande av föräldrapenning motsvarande föräldrarnas sjukpenning för de första 180 dagarna. Det förhållandet att den lägsta ersättningsnivån för de dagar som kan ersättas med sjukpenningbelopp nu höjs från 60 kr till 120 kr skall inte medföra någon skärpning av 240-dagarsvillkoret. Utskottet föreslår därför att kvalifikationskravet i 4 kap. 6 § andra stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring skall anges som "en sjukpenning över lägstanivån". I förtydligande syfte bör i övergångsbestämmelsen till lagen (2001:142) om ändring i lagen om allmän försäkring anges att beträffande ersättning för dagar före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

Den som är bosatt i Sverige kommer med förslaget till ändring i 3 kap. 1 § socialförsäkringslagen (1999:799), SofL, att vara försäkrad för föräldrapenning på lägstanivå (60 kr) och grundnivå (120 kr). Den som arbetar i Sverige har i dag enligt 3 kap. 4 § SofL rätt till föräldrapenning över garantinivå. Det innebär att en förälder som arbetar i Sverige men inte är bosatt här, och som har en sjukpenninggrundande inkomst på 60 kr (garantinivå) eller lägre, inte kan få föräldrapenning. Har föräldern en sjukpenninggrundande inkomst över 60 kr utges föräldrapenning motsvarande föräldrarnas sjukpenning, detta förutsatt att föräldern uppfyller det nämnda 240-dagarsvillkoret.

Förslaget i budgetpropositionen har utformats så att den som arbetar i Sverige skall vara försäkrad för en föräldrapenning över ett belopp om 120 kr (grundnivå). Det skulle innebära att den som arbetar här men inte anses bosatt i Sverige och som har en sjukpenninggrundande inkomst om 120 kr eller mindre inte får någon föräldrapenning alls. Utskottet har erfarit att detta inte varit syftet med regeringens förslag. Utskottet föreslår därför att den som

arbetar i Sverige och som uppfyller 240-dagarsvillkoret skall vara försäkrad för föräldrapenning över 60 kr (lägstnivån). Detta kan lämpligen regleras i 4 kap. 6 § lagen om allmän försäkring. Det innebär att om den sjukpenninggrundande inkomsten är mer än 120 kr utges föräldrapenning motsvarande sjukpenningen. Om den sjukpenninggrundande inkomsten ligger mellan 61 kr och 120 kr utges föräldrapenning med 120 kr. Om den sjukpenninggrundande inkomsten är 60 kr eller lägre utges ingen föräldrapenning. Detta skulle kunna innebära ett visst avsteg från nuvarande avgränsning att den arbetsbaserade delen av socialförsäkringen inte skall avse garantiförmåner. Föräldrapenning enligt grundnivån utges i dessa fall dock inte oberoende av arbete utan kräver att det arbetsrelaterade kvalifikationsvillkoret är uppfyllt. Förslaget är därför i enlighet med principerna för indelningen av förmåner i socialförsäkringslagen. Enligt vad Socialdepartementet uppgivit är kostnaderna för reformen beräknade utifrån denna ändring.

Utskottet lägger även fram förslag till följdändringar i 3 kap. 8 § och 4 kap. 6 § SofL.

Med hänsyn till dessa ytterligare lagändringar väljer utskottet att i sina förslag till ändringar i SofL använda den mer normala lagstiftningstekniken, nämligen att göra en särskild lag för de ändringar som har ett tidigare ikraftträdande, den 1 januari 2002, och anpassa den nuvarande ändringslagen SFS 2001:497, som träder i kraft den 1 januari 2003, härtill. Enligt utskottets mening kan ett lagförslag med den i propositionen valda tekniken bli mer svåröverskådligt och medföra större risk för felskrivningar m.m.

21:3 Underhållsstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 21:3 Underhållsstöd. Därmed bör riksdagen avslå motionsyrkanden om annan medelsanvisning för anslaget 21:3.

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om samarbetsavtal, återbetalningsskyldighet och underhållsstödets utformning. *Jämför reservationerna nr 46 (kd), 47 (kd) och 48 (mp).*

Gällande bestämmelser

Ett barn har rätt till underhållsstöd om föräldrarna inte bor tillsammans och barnet bor varaktigt hos endast en av föräldrarna och är folkbokfört hos denna förälder. Ett barn som bor varaktigt hos båda föräldrarna (växelvis boende) och är folkbokfört hos en av dem har också rätt till underhållsstöd. Vidare lämnas underhållsstöd om den ena föräldern är avliden såvida inte barnet har rätt till barnpension enligt AFL efter en bidragsskyldig förälder. Underhållsstöd lämnas med högst 1 173 kr per månad och barn.

För det underhållsstöd som lämnas till barnet är den förälder som inte bor tillsammans med barnet återbetalningsskyldig gentemot staten. Återbetal-

ningssskyldigheten är dock begränsad till 1 173 kr per barn och månad och är utformad som en viss procent av den återbetalningsskyldiges årliga bruttoinkomst efter ett avdrag med 72 000 kr. Såväl grundavdraget som procentsatserna höjdes i fråga om återbetalningsskyldighet som avser tid fr.o.m. den 1 februari 2000. Grundavdraget höjdes från 24 000 kr till 72 000 kr och procentsatserna per barn bestämdes till 14 % för ett barn, 11,5 % för två barn och 10 % för tre barn. Som tidigare ökar den totala procentsatsen med en procentenhet för varje ytterligare barn utöver tre.

Återbetalningsskyldigheten omprövas årligen och fastställs utifrån senast tillgängliga taxering.

En bidragsskyldig som inte anser sig kunna betala fastställt återbetalningsbelopp kan ansöka om anstånd med betalningen. För obetalda återbetalningsbelopp skall den bidragsskyldige betala ränta (3,1 % för år 2001).

Vad gäller umgängesavdrag får en bidragsskyldig förälder som haft barnet hos sig under en sammanhängande tid av minst fem hela dygn eller under en kalendermånad haft barnet hos sig i minst sex hela dygn, vid återbetalning av underhållsstöd, göra avdrag med 1/40 av stödet för varje helt dygn.

Ändrade regler för beräkning och fördelning av underhållsstöd när barn till särlevande föräldrar bor varaktigt hos båda föräldrarna (växelvis boende) tillämpas i fråga om underhållsstöd som avser tid efter den 31 mars 2001. Var och en av föräldrarna vid växelvis boende ges rätt till ett halvt underhållsstöd, 586 kr per barn och månad. Från detta belopp skall avräknas halva det återbetalningsbelopp som skulle ha fastställts om föräldern hade varit återbetalningsskyldig enligt lagen om underhållsstöd.

Propositionen

I propositionen anges att syftet med underhållsstödet är att barn som inte sammanlever med båda sina föräldrar skall garanteras en rimlig ekonomisk standard samtidigt som systemet skall bidra till att båda föräldrarna skall ta sitt ekonomiska ansvar gentemot sina barn.

I maj 2001 fanns det totalt 333 746 barn, 200 800 boföräldrar och 229 026 bidragsskyldiga föräldrar i underhållsstödssystemet. 305 516 barn fick fullt bidrag, 1 173 kronor per månad, 13 083 fick underhållsstöd vid växelvis boende och 14 653 fick endast utfyllnadsbidrag.

Familjeutredningen redovisar i betänkandet Ur fattigdomsfällan (SOU 2001:24) en utvärdering av underhållsstödet. I propositionen anförs att utredningens samlade bedömning är att underhållsstödet uppfyller sina syften. Utredningen anser dock att det finns vissa brister, som bl.a. hänger samman med de dubbla syftena att reglera föräldrarnas inbördes relationer och att ge ett visst statligt ekonomiskt stöd. Stödet uppfyller också flertalet av utredningens krav på ett väl fungerande system, anges det i propositionen. Vidare framgår av propositionen att enligt utredningen är återbetalningskraven betungande för föräldrar som betalar för många barn, vilket i sin tur kan försvåra för dessa föräldrar att hålla regelbunden kontakt med sina barn. Skuldsättningen för de bidragsskyldiga till underhållsstöd är omfattande. Nästan en

tredjedel av de bidragsskyldiga hade i september 2000 underhållsskulder hos kronofogdemyndigheten. Drygt 80 % hade även andra skulder, varav hälften hade andra skulder hos kronofogden redan när den första underhållsskulden lämnades över. Ökningen av antalet bidragsskyldiga hos kronofogden var störst åren efter det att stödet trädde i kraft, men har därefter avtagit avsevärt. Utredningen ansåg också att de samarbetsamtal som kommunerna erbjuder föräldrarna även bör omfatta ekonomiska frågor. Regeringen har för avsikt att göra vidare analyser av underhållsstödet inom ramen för beredningen av Familjeutredningens betänkande.

Av propositionen framgår att under år 2000 understeg utgifterna för underhållsstöd anvisade medel med 3,9 %. För innevarande budgetår beräknas utgifterna till ca 2 515 miljoner kronor, vilket är ca 100 miljoner kronor högre än anvisade medel.

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 21:3 Underhållsstöd anvisar ett ramanslag på 2 441 miljoner kronor.

Motioner med anslagseffekt budgetåret 2002

Moderaterna

I motionerna Sf305 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkandena 1–6 samt Sf401 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkande 5 begärs tillkännagivanden enligt följande. Underhållsstödet bör ersättas av ett ensamstående stöd där grundprincipen är att särlevande föräldrar i normalfallet skall sköta underhållsbetalning direkt till varandra i enlighet med föräldrabalkens regler. Underhållsstödet utgår i de fall där fadern är okänd, en förälder är avliden och barnpension inte utgår, underhållsföräldern inte sköter sina betalningsförpliktelser eller föräldrarna är särlevande och har en sammanlagd inkomst som understiger en viss nivå, vilket innebär att motionärerna förespråkar en form av inkomstprövning av båda föräldrarna. Försäkringskassan skall kunna vara behjälplig med att betala ut förskott på det avtalade underhållsstödet till boföräldern för att sedan kräva in underhållsstödet av den bidragsskyldige föräldern i de fall den underhållsskyldige föräldern missköter sina åtaganden. Underhållsstöd skall inte betalas ut vid växelvis boende. Motionärerna föreslår att regeringen utreder och därefter återkommer med ett förslag enligt det anförda. I motion Sf401 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkande 10 begärs att riksdagen till anslaget 21:3 Underhållsstöd anvisar 400 miljoner kronor mindre än regeringen föreslagit för budgetåret 2002.

Folkpartiet

I motionerna Sf387 i denna del av Bo Könberg och Johan Pehrson (fp), Sf397 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 11 i denna del och Fi294 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 14 i denna del begär motionärerna att riksdagen till anslaget 21:3 Underhållsstöd anvisar 220 miljoner kronor mindre än regeringen föreslagit budgetåret 2002. Genom markering av det gemensamma föräldraansvaret kan utgifterna hållas tillbaka.

Övriga motioner

Alf Svensson m.fl. (kd) anser i motion Sf392 yrkande 6 att dagens samarbetsavtal bör utvecklas ytterligare.

Ulla Hoffmann m.fl. (v) anför i motion Sf224 yrkande 1 att återbetalningskyldighet endast bör kunna fastställas från det att faderskap fastställts.

Kenneth Lantz m.fl. (kd) anger i motion Sf247 yrkandena 1–4 att en prövning av boförälderns ekonomi bör göras innan statligt stöd utbetalas, och när det gäller umgängesavdrag hämtande- och lämnandedagen bör räknas som ett helt dygn samt umgängesavdrag får göras med 1/20 samtidigt som avdraget för boföräldern ändå får göras med 1/40 av underhållsstödet. Motionärerna vill ha en ändring av återbetalningsreglerna med bl.a. ett förbehållsbelopp och möjlighet till jämkning, och de anser att fordran inte bör överföras till kronofogdemyndigheten förrän den är minst tolv månader gammal eller uppgår till minst 5 000 kr. I motionen begärs tillkännagivanden härom.

I motion Sf218 av Rigmor Stenmark (c) yrkande 2 begärs en översyn av underhållsstöd vid delat ansvar för gemensamma barn. Enligt motionären är det inte bra att den som vårdar barnet mindre än 50 % får betala till den andre föräldern men själv inte får något stöd för sin del av vårdåtagandet.

I motion 2000/01:L438 av Marie Engström (v) påtalas behovet av att man i Familjeutredningen också analyserar regelsystemens utformning med beaktande av den lagstiftning som säger att föräldrar, under vissa förutsättningar, är underhållsskyldiga för hemmavarande barn upp till 21 års ålder.

I motion A393 av Lars Ångström m.fl. (mp) yrkande 6 begärs att regeringen tillsätter en utredning om särlevande föräldrars ekonomi.

Christer Skoog m.fl. (s) anför i motion Sf374 att underhållsstödet bör beräknas på mer näraliggande inkomst.

I motion Sf215 av Inger Lundberg m.fl. (s) yrkandena 1 och 2 påtalas behovet av åtgärder för att minska ökningen av antalet hushåll som på grund av underhållsstöd skuldförts hos Kronofogdemyndigheten. Motionärerna anser att regeringen bör lägga förslag som minskar bördan för underhållsskyldiga med många barn.

*Utskottets ställningstagande**Anslaget 21:3 Underhållsstöd*

I samband med behandlingen av budgeten för 2001 fann utskottet inte skäl att föreslå några mer genomgripande förändringar i systemet med underhållsstöd (bet. 2000/01:SfU1) med anledning av den pågående Familjeutredningen, som har till uppgift att göra en analys av de ekonomiska familjestöden. Utskottet kan nu konstatera att utredningen lämnat betänkandet Ur fattigdomsfällan (SOU 2001:24). Utskottet anser att den analys av underhållsstödet som regeringen avser att göra i samband med beredningen av Familjeutredningens betänkande bör avvaktas.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till medelsanvisning och avstyrker motionerna Sf305 yrkandena 1–6, Sf387 i denna del, Sf397 yrkande 11 i denna del, Sf401 yrkandena 5 och 10 samt Fi294 yrkande 14 i denna del.

Övriga motioner om underhållsstöd

Beträffande samarbetsavtal anser utskottet liksom tidigare (senast i bet. 2000/01:SfU7) att samarbetsamtal är något i grunden positivt och att det finns all anledning för bl.a. domstolar att verka för att sådana kommer till stånd. Utskottet anser att hållbara helhetslösningar, som inte enbart bör röra frågor om vårdnad, boende och umgänge, därvid bör eftersträvas. Samtalen bör dock inte göras obligatoriska, främst med hänsyn till att ett tvång att delta i sådana samtal knappast kan leda till att fler tvister löses. Vidare anfördes att det är lämpligt att försäkringskassan får i uppdrag att informera föräldrar om att kommunerna erbjuder samarbetsamtal och även har att sörja för att föräldern får hjälp att träffa avtal i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Utskottet vidhåller sin tidigare inställning. Med det anförda avstyrker utskottet motion Sf392 yrkande 6.

Enligt reglerna i föräldrabalken får talan om att underhållsbidrag skall fastställas inte bifallas för längre tid tillbaka än tre år, om inte den bidragsskyldige medger det.

Enligt lagen om underhållsstöd kan återkrav inte riktas mot den bidragsskyldige för längre tid tillbaka än tre år, räknat från det att underrättelse om att underhållsstöd sökts sänts till den bidragsskyldige. Om det finns synnerliga skäl med hänsyn till personliga eller ekonomiska förhållanden har försäkringskassan emellertid möjlighet att helt eller delvis efterge statens fordran avseende återbetalningsskyldighet.

I en motion yrkas att återbetalningsskyldighet skall kunna åläggas tidigast från det att ett faderskap fastställts. Utskottet har erfarit att det inom Regeringskansliet pågår ett arbete i syfte att fr.o.m. den 1 juli 2002 införa en ändring av reglerna om återbetalningsskyldighet, innebärande att pappan bör kunna bli återbetalningsskyldig först i samband med att han informerats om barnets existens. Med det anförda är motion Sf224 yrkande 1 tillgodosedd och avstyrks.

I motionerna begärs tillkännagivanden om bl.a. prövning av boföräldrarnas ekonomi, beräkningen av umgängesavdraget, återbetalningsreglerna, underhållsstöd vid delat ansvar för gemensamma barn, särlevande föräldrars ekonomi, beräkning på mer näraliggande inkomst, bördan för underhållsskyldiga med många barn och lagstiftningen om underhållsskyldighet för hemmavarande barn.

Utskottet anser att också dessa motionsyrkanden som rör förändringar i underhållsstödet bör avstyrkas mot bakgrund av den inom Regeringskansliet pågående beredningen av Familjeutredningen. Utskottet vill dock peka på den i många fall svåra situation som vissa bidragsskyldiga föräldrar med många barn har. Enligt Familjeutredningen kan de som är skyldiga att återbetala

underhållsstöd för många barn ha en pressad ekonomi även i vanliga inkomstlagen för heltidsarbetande. Utredningen lämnar utöver de övergripande förslagen om ett ekonomiskt familjestöd även ett förslag inom underhållsstödet i syfte att begränsa marginaleffekterna och att mildra återbetalningsskyldigheten i dessa fall. Utskottet utgår från att regeringen återkommer med förslag härom så snart som möjligt. Utskottet avstyrker motionerna 2000/01:L438, Sf215 yrkandena 1 och 2, Sf218 yrkande 2, Sf247 yrkandena 1–4, Sf374 och A393 yrkande 6.

21:4 Bidrag till kostnader för internationella adoptioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 21:4 Bidrag till kostnader för internationella adoptioner. Därmed bör riksdagen avslå motionsyrkanden om annan medelsanvisning för anslaget 21:4.

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om bidrag till kostnader vid adoption. *Jämför reservation nr 49 (c).*

Gällande bestämmelser

Bidrag till kostnader för internationella adoptioner utges enligt lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn. Bidrag lämnas för närvarande med 40 000 kronor per barn vid adoption av barn upp till tio års ålder.

Propositionen

I propositionen anges att antalet adoptivbarn som kommer till Sverige från utlandet beräknas till 1 000 barn under 2002.

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 21:4 Bidrag till kostnader för internationella adoptioner anvisar ett ramanslag på 40 miljoner kronor.

Motioner med anslagseffekt budgetåret 2002

I motionerna Sf307 av Margit Gennser m.fl. (m) och Sf401 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkande 7 yrkas att bidraget till kostnader för internationella adoptioner bör höjas till 50 % av kostnaden, enligt en schablon grundad på varifrån barnet adopteras, dock högst 55 000 kr per barn. I motion Sf401 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkande 11 begärs att riksdagen till anslaget 21:4 Bidrag till kostnader för internationella adoptioner anvisar 8 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit budgetåret 2002.

Övriga motioner

Sten Tolgfors (m) anför i motion L248 yrkande 6 att adoptionskostnadsbidragets storlek bör följa kostnadsutvecklingen. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

I motion Sf243 av Per-Samuel Nisser (m) begärs en översyn av adoptionsbidraget vid internationella adoptioner vad avser adoptionskostnader, oberoende rådgivning, pensionsfrågor vid adoptioner och stöd till adoptivfamiljer efter adoption.

Agne Hansson m.fl. (c) begär i motion So304 yrkande 8 förslag om en översyn av adoptionskostnadsbidraget. Motionärerna anser inte att höjningen till 40 000 kr per barn var tillräcklig.

Bengt Silfverstrand och Anders Karlsson (s) anför i motion Sf252 att åldersgränsen för adoptionsbidrag bör höjas till att gälla även adoption av barn äldre än tio år.

*Utskottets ställningstagande**Anslaget 21:4 Bidrag till kostnader för internationella adoptioner*

Efter att adoptionsbidraget varit oförändrat sedan 1991 höjdes det kraftigt den 1 januari 2001 till 40 000 kr. Utskottet finner inte anledning att nu föreslå ytterligare höjning av bidraget.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning och avstyrker motionerna Sf307 och Sf401 yrkandena 7 och 11.

Övriga motioner om adoptionsbidrag

I några motioner begärs tillkännagivanden om en översyn av bl.a. adoptionsbidragets storlek och en höjning av åldersgränsen på tio år. Utskottet anser inte att det för närvarande är aktuellt med någon ändring av adoptionsbidraget. Utskottet noterar emellertid att regeringen avser att se över kostnader och regler för internationella adoptioner. Vad gäller pensionsrätt vid adoptioner framgår av propositionen att regeringen avser att under januari 2002 förelägga riksdagen förslag om förbättrad barnårsrätt för adoptivföräldrar.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna L248 yrkande 6, Sf243, So304 yrkande 8 och Sf252.

21:5 Barnpensioner**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 21:5 Barnpensioner.

Gällande bestämmelser

Barnpensioner utges till barn under 18 år vars ena eller båda föräldrar avlidit. För barn som går i grundskola, gymnasium eller liknande kan barnpensionen förlängas, längst t.o.m. juni månad det år barnet fyller 20 år.

Barnpension från folkpension och ATP ersätts fr.o.m. 2003 med inkomstgrundad barnpension och efterlevandestöd till barn. De barnpensioner som beviljats t.o.m. år 2002 omfattas av övergångsregler som överensstämmer med de gamla reglerna.

Propositionen

I propositionen anges att ungefär 28 900 barnpensioner i form av folkpension och 28 100 barnpensioner i form av allmän tilläggspension beräknas betalas ut under 2001. Antalet barnpensioner har sjunkit under ett flertal år, och denna trend kan enligt propositionen antas fortsätta de kommande åren.

Under budgetåret 2000 uppgick utgifterna för barnpension i form av folkpension och allmän tilläggspension till drygt 941 miljoner kronor. Detta innebär enligt propositionen att utgifterna understeg anslaget med ca 44 miljoner kronor. För innevarande budgetår beräknas utgifterna till ca 949 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 21:5 Barnpensioner anvisar ett ramanslag på 972 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag till medelsanvisning har inte föranlett några motionsyrkanden. Utskottet tillstyrker förslaget.

21:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om att vårdbidrag inte skall kunna utges retroaktivt före ansökningsmånaden.

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 21:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn. Därmed bör riksdagen avslå motionsyrkanden om annan medelsanvisning för anslaget 21:6.

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om vårdbidrag. *Jämför reservation nr 50 (m).*

Gällande bestämmelser

Vårdbidrag utges enligt lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag till förälder med hemmavarande barn under 16 år som är i behov av särskild tillsyn eller vård. Vid bedömning av rätt till vårdbidrag beaktas även merkostnader på grund av barnets sjukdom eller funktionshinder. För barn

som vistas på institution eller enskilt hem genom samhällets försorg kan ferievårdbidrag utbetalas under vissa förutsättningar för den tid barnet vistas hemma.

Vårdbidrag utbetalas som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån. Vårdbidraget relateras till prisbasbeloppet. Hel förmån utgör 250 % av prisbasbeloppet. Vårdbidraget är skattepliktigt och pensionsgrundande.

Ersättning för merkostnader som motsvarar minst 18 % av prisbasbeloppet kan betalas ut utöver det annars gällande maximibeloppet för helt vårdbidrag om vård- och tillsynsbehovet för ett barn är så stort att det räcker för att grunda rätt till helt vårdbidrag. Den del av vårdbidraget som motsvarar merkostnader är skattefri och inte pensionsgrundande.

Propositionen

Under budgetåret 2000 uppgick utgifterna för vårdbidraget till ca 1 986 miljoner kronor, varav ca 110 miljoner kronor bestod av merkostnadsersättningar. Det innebär enligt propositionen att utgifterna detta år understeg anslaget med drygt 20 miljoner kronor.

I propositionen anges att den övre åldersgränsen för rätt till vårdbidrag höjs från 16 år till halvårsåldern det år barnet fyller 19 år genom riksdagens beslut om Sjukersättning och aktivitetsersättning i stället för förtidspension (prop. 2000/01:96, bet. 2000/01:SfU15, rskr. 2000/01:257). Den höjda åldersgränsen träder i kraft den 1 januari 2003. En höjning av den övre åldersgränsen anknuter enligt propositionen bättre till det särskilda vårdansvar som föräldrar har i dag.

RFV, som under våren 2000 har genomfört tillsynsinsatser på samtliga försäkringskassor, gör enligt propositionen den bedömningen att försäkringskassornas handläggning av vårdbidrag är bristfällig, speciellt avseende ärenden som rör barn med svåra beteendestörningar och diagnoser inom det spektrum som DAMP/ADHD/Tourettes syndrom m.fl. representerar. Av propositionen framgår att RFV avser att arbeta för att försäkrings- och konsultläkare på försäkringskassorna skall komma fram till gemensamma kriterier och kvalitetskrav med avseende på det medicinska underlaget i vårdbidragsärenden.

Regeringens bedömning är att antalet vårdbidrag kommer att öka under de närmaste åren beroende på att regelverket utvecklats, att föräldrarnas kännedom om förmånen har ökat samt att det finns fler barn som är berättigade till förmånen, bl.a. som ett resultat av den s.k. avinstitutionaliseringen.

Anslagsbehovet har grundats på utbetalning av i genomsnitt ca 18 400 hela vårdbidrag 2002. Till detta läggs en uppräknings på grund av retroaktiva utbetalningar och ferievårdbidrag samt statlig ålderspensionsavgift.

För innevarande budgetår beräknas utgifterna till ca 2 058 miljoner kronor, jämfört med anslaget på 2 127 miljoner kronor. Med hänsyn till att det från 2000 finns ett ingående underskott på ca 93 miljoner kronor beräknas anslagskrediten vid utgången av 2001 belastas med ca 23 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 21:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn anvisar ett ramanslag på 2 108 miljoner kronor.

Motioner med anslagseffekt budgetåret 2002

Moderaterna

I motionerna Sf345 av Margit Gennser m.fl. (m) och Sf401 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkande 8 begärs avslag på regeringens förslag om att avskaffa möjligheten att få vårdbidrag retroaktivt i tre månader. Motionärerna anser att det bör vara möjligt att få vårdbidrag en månad retroaktivt. I motion Sf401 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkande 12 begärs att riksdagen till anslaget 21:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn anvisar 12 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit för budgetåret 2002.

Kristdemokraterna

I motion Sf392 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkande 35 begärs beslut om att vårdbidrag bör införas till barn till biståndsarbetare. I yrkande 36 i denna del begärs att riksdagen till anslaget 21:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn anvisar 6,5 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit för budgetåret 2002.

Övriga motioner

I motion Sf356 av Lars U Granberg (s) anförs att vårdbehovet bedöms olika i olika delar av landet och att det därför krävs bättre rekommendationer eller en schablon knuten till diagnos för att underlätta bedömning av rätt till vårdbidrag.

Berit Adolfsson och Anne-Katrine Dunker (m) anför i motion Sf330 att vårdbidraget bör följa barnet. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

I motion Sf218 av Rigmor Stenmark (c) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om en översyn av vårdbidraget. Motionären anser att vårdbidraget skall fördelas på visst sätt mellan frånskilda föräldrar beroende på vårdansvaret.

Utskottets ställningstagande

Anslaget 21:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn

Utskottet godtar regeringens förslag att möjligheten att få vårdbidrag retroaktivt före ansökningsmånaden slopas.

Socialförsäkringslagen (1999:799), som trädde i kraft den 1 januari 2001, innehåller bestämmelser om dels förmåner som grundas på bosättning i Sverige, dels förmåner som är beroende av arbete här i landet. Den bosättningsbaserade försäkringen avser garantibelopp och bidrag, och den arbetsbaserade försäkringen avser inkomstförlust. Båda försäkringarna skall gälla lika för alla som är bosatta respektive arbetar i Sverige.

Beträffande några särskilda grupper skall socialförsäkringen ha utsträckt giltighet vid utlandsvistelse. Bland annat föreskrivs att biståndsarbetare m.fl. som av svenskt trossamfund eller svensk ideell organisation, som bedriver biståndsverksamhet, sänds ut för tjänstgöring utomlands skall vara försäkrade i Sverige såvitt avser den bosättningsbaserade försäkringen, om utlandsvistelsen kan antas vara längst fem år. Detta gäller även medföljande familjemedlemmar.

När det gäller utbetalning av bosättningsbaserade förmåner vid vistelse i ett land som varken är medlem i EU eller omfattas av EES-avtalet finns vissa begränsningar. Som bosatt i Sverige räknas den som har sitt hemvist i landet. Vidare gäller för bl.a. biståndsarbetare att dessa skall anses vara bosatta här om utlandsvistelsen kan antas vara längst fem år. För vårdbidrag gäller dock att förmånen får utges vid utlandsvistelse endast om denna kan antas vara längst sex månader.

Utskottet har tidigare avslagit motionsyrkanden om att vårdbidrag för funktionshindrade barn bör kunna utges till biståndsarbetare. Senast i betänkande 2000/01:SfU1 fann utskottet inte skäl att ändra det ställningstagande utskottet gjort i samband med att socialförsäkringslagen antogs (prop. 1998/99:119, bet. 1999/2000:SfU3, rskr. 1999/2000:12). Utskottet finner inte anledningen att nu göra annan bedömning.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till medelsanvisning och förslag till ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag samt avstyrker motionerna Sf345, Sf401 yrkandena 8 och 12 samt Sf392 yrkandena 35 och 36 i denna del.

Övriga motioner om vårdbidrag

Vad först gäller frågan om bedömning av vårdbidragsärenden vidhåller utskottet sitt tidigare uttalande (bet. 2000/01:SfU1) att många ärenden är både komplicerade och svårbedömda. Att t.ex. schablonmässigt knyta bidraget till en diagnos skulle enligt utskottet kunna förkorta handläggningstiden och underlätta för försäkringskassans personal. Utskottet kan ändå inte ställa sig bakom ett sådant förslag eftersom förhållandena även i till synes likartade fall kan variera. Utskottet vill emellertid nu även peka på att det av budgetpropositionen framgår att RFV avser att arbeta för att försäkrings- och konsultläkare på försäkringskassorna skall komma fram till gemensamma kriterier och kvalitetskrav med avseende på det medicinska underlaget i vårdbidragsärenden. Utskottet avstyrker med det anförda motion Sf356.

När det gäller frågan om att vårdbidraget skall följa barnet eller att fördelning skall ske på visst sätt när föräldrarna separerar gäller enligt nuvarande regler att föräldrar som har gemensam vårdnad om barnet får dela vårdbidraget mellan sig om båda tar del i vården av barnet samt om båda begär det. En delning av utbetalningen av vårdbidraget innebär dock inte någon delning av rätten till bidraget utan det är endast utbetalningen som delas mellan föräldrarna. Vid oenighet får den förälder som har den huvudsakliga vården om barnet hela vårdbidraget. Någon omprövning av rätten till vårdbidrag krävs

inte om en och samma förälder både före och efter en separation ombesörjer vården av barnet och därmed uppbär hela vårdbidraget. Om däremot en ändring av barnets boende eller byte av vårdare är aktuell i samband med en separation kommer av naturliga skäl saken i ett annat läge. Vidare gäller att om föräldrarna efter en separation skall kunna dela vårdbidraget krävs att båda föräldrarna begär det. Utskottet, som tidigare avstyrkt motionsyrkande om att vårdbidraget bör följa barnet (bet. 2000/01:SfU1), anser att det får ankomma på regeringen att överväga lämplig åtgärd om de nu aktuella frågorna medför problem av större omfattning. Utskottet avstyrker därmed motionerna Sf218 yrkande 1 och Sf330.

21:7 Pensionsrätt för barnår

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om medelsanvisning till anslaget 21:7 Pensionsrätt för barnår.

Gällande bestämmelser

Pensionsgrundande belopp för barnår skall kunna tillgodoräknas fr.o.m. det år barnet föds och t.o.m. det år då barnet fyller tre år eller, om barnet är fött under någon av månaderna juli t.o.m. december, fr.o.m. det år då barnet uppnår ett års ålder t.o.m. det år då barnet fyller fyra år.

Föräldrarna kan själva välja vem av dem som skall tillgodoräknas det pensionsgrundande beloppet, som tillgodoräknas för inkomster upp till intjänandetaket.

För den förälder som tillgodoräknas pensionsgrundande belopp för barnår skall en fiktiv inkomst beräknas för denna tid. Sådan fiktiv inkomst kan beräknas på tre sätt, antingen genom utfyllnad till förälderns pensionsgrundande inkomst året före barnets födelse, genom utfyllnad till 75 % av den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten för alla försäkrade under 65 år eller med ett för alla försäkrade enhetligt belopp. Det alternativ som ger det förmånligaste utfallet för ett givet år används.

Utifrån det pensionsgrundande beloppet skall pensionsrätt beräknas med 18,5 % av underlaget. För dessa pensionsgrundande belopp skall en statlig ålderspensionsavgift om 18,5 % betalas. Ålderspensionsavgiften betalas inte av den enskilde utan av staten och kallas för statlig ålderspensionsavgift.

Propositionen

I propositionen anges att syftet med pensionsrätt för barnår är att stödja den förälder i familjen som har lägst inkomst och/eller tagit störst del av vårdnaden av barnet. Regeringen avser att under januari 2002 förelägga riksdagen förslag om förbättrad barnårsrätt för adoptivföräldrar.

Under 2000 uppgick utgifterna för pensionsrätt för barnår till 3 240 miljoner kronor. För innevarande budgetår beräknas utgifterna till 3 276 miljoner kronor.

Avgiftsunderlaget, på vilket en statlig ålderspensionsavgift skall betalas, beräknas för 2002 till 18 382 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 2002 till anslag 21:7 Pensionsrätt för barnår anvisar ett ramanslag på 3 669 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag till medelsanvisning har inte föranlett några motionsyrkanden. Utskottet tillstyrker förslaget.

Andra anslagsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om anslag för barnomsorgskonto.

Motioner om anslag för barnomsorgskonto

I motion Sf401 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkandena 2 och 13 begärs införande av dels ett barnomsorgskonto fr.o.m. den 1 januari 2002, dels ett nytt anslag, 21:8 Barnomsorgskonto, till vilket riksdagen anvisar 3 500 miljoner kronor för budgetåret 2002.

I motion Sf392 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkande 36 i denna del begärs att ett nytt anslag, 21:8 Barnomsorgskonto, införs till vilket riksdagen anvisar 3 600 miljoner kronor budgetåret 2002.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion Fi294 yrkande 14 i denna del liksom Bo Könberg och Johan Persson (fp) i motion Sf387 i denna del att ett nytt anslag, 21:8 Barnomsorgskonto, införs till vilket riksdagen anvisar 3 400 miljoner kronor för budgetåret 2002.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ovan under avsnittet om familjepolitikens inriktning avstyrkt motionsyrkanden om att införa ett barnomsorgskonto. Utskottet hänvisar till sitt där gjorda ställningstagande och avstyrker därmed motionerna Sf387 i denna del, Sf392 yrkande 36 i denna del, Sf401 yrkandena 2 och 13 och Fi294 yrkande 14 i denna del.

Socialavgifter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om

- allmän pensionsavgift för ungdomar under 16 år,
 - sänkta socialavgifter,
 - avgifter för företag med säsonganställd personal och
 - viss avgiftsbefrielse för andra föreningar än idrottsföreningar.
- Jämför reservationerna nr 51 (mp), 52 (m, c), 53 (kd) och 54 (mp).*

Gällande bestämmelser

Socialförsäkringarna finansieras av allmän pensionsavgift, socialavgifter, statlig ålderspensionsavgift och allmänna skattemedel.

Allmän pensionsavgift tas ut enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift för finansiering av försäkringen för inkomstpension och tilläggs-pension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och till-läggs-pension i form av ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Avgiften betalas av den enskilde och beräknas på ett underlag som består av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete till den del summan av inkomsterna inte överstiger 8,07 förhöjda prisbasbelopp. Avgiften, som utgör 7 % av avgiftsunderlaget, är till viss del avdragsgill vid taxeringen och till viss del medges skattereduktion. Avgiften betalas inte av den vars inkomster för året understiger 27 % av prisbasbeloppet.

Den nya socialavgiftslagen (2000:980), som trädde i kraft den 1 januari 2001, innebär främst en lagteknisk och språklig bearbetning av de tidigare bestämmelserna om socialavgifter samt en anpassning till den nya socialför-säkringslagen (1999:799). Socialavgifter utgörs av arbetsgivaravgifter och egenavgifter och tas ut för att finansiera systemen för social trygghet.

Arbetsgivaravgifter skall i huvudsak betalas på avgiftspliktig ersättning för arbete i Sverige. Med arbete i Sverige avses förvärvsarbete i verksamhet här i landet. Vissa undantag från avgiftsskyldighet finns liksom vissa regler om avgiftsfria ersättningar. Avgift skall t.ex. inte betalas på ersättning till en person om ersättningen till den personen under året understigit 1 000 kr. Vidare är ersättning till idrottsutövare från en ideell förening som har till huvudsakligt syfte att främja idrottslig verksamhet avgiftsfri om ersättningen under året inte uppgått till ett halvt prisbasbelopp.

Arbetsgivaravgifter beräknas på ett underlag som består av lön och andra skattepliktiga förmåner som en arbetsgivare utger till anställda. Den totala avgiftssumman för år 2001 är 30,13 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgiften utgör 8,80 % och ålderspensionsavgiften 10,21 %.

Egenavgifter betalas på ett underlag som består av inkomst av annat för-värvsarbete. En egenföretagare betalar för närvarande socialavgifter med 28,32 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgift 9,53 % och ålders-pensionsavgift 10,21 %. Även egenavgifter betalas i huvudsak på avgiftsplik-tig inkomst av arbete i Sverige.

Vid beräkning av arbetsgivaravgifterna gäller att en arbetsgivare varje må-nad får göra avdrag med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 3 550 kr, vilket motsvarar en lönesumma om 852 000 kr. När det gäller beräkning av

egenavgifter får avdrag göras med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 9 000 kr per år, vilket motsvarar ett avgiftsunderlag om 180 000 kr.

Därtill gäller att en statlig ålderspensionsavgift tas ut enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift för finansiering av försäkringen för inkomstgrundad ålderspension och att arbetsgivare och egenföretagare enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift skall betala allmän löneavgift med 2,69 %.

Motioner

Sänkta socialavgifter m.m.

Elizabeth Nyström och Maud Ekendahl (m) begär i motion Sf205 ett tillkännagivande om egenavgifter för ungdomar under 16 år. Motionärerna anser inte att ungdomar skall tvingas betala egenavgift utan att få tillgodoräkna sig avgiften.

I motion Sf368 av Per Bill (m) begärs ett tillkännagivande om en halvering av egenavgifterna för egenföretagare.

Barbro Feltzing (mp) begär i motion Sf385 yrkande 1 ett tillkännagivande om att låta utreda möjligheten till differentierade sjukförsäkringsavgifter för små företag, som en del i att kunna få ned ohälsotalet. Motionären framhåller att småföretag har färre sjukskrivna än större företag men betalar i förhållande till sin storlek en högre sjukförsäkringsavgift. I samma motion, yrkande 2, begärs ett tillkännagivande om en utredning om lägre sjukförsäkringsavgifter för småföretag.

I motion N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) begärs i yrkande 13 ett tillkännagivande om sänkta arbetsgivaravgifter och höjda energiskatter. Enligt motionärerna är arbetskraftskostnaden ofta den största utgiften för de mindre företagen. Att sänka avgifterna är därmed den enklaste metoden för att sänka beskattningen för företagen. I gengäld bör energiskatten höjas.

Företag med säsonganställd personal

Göte Jonsson m.fl. (m) begär i motion Sk417 yrkande 6 ett tillkännagivande om att trädgårdsnäringsens säsongsmässiga arbetskraftsförhållanden bör ses över i en särskild utredning. Det är enligt motionärerna svårt att klara säsongsmässiga arbetstoppar med uteslutande svensk arbetskraft. Därför anställs i ökande omfattning tillfällig arbetskraft från länder utanför EU/EES-området. I flera EU-länder finns lättnader i avgiftsuttaget för tillfälligt anställd skördearbetskraft. I Sverige finns en avgiftsfri lönegräns på 1 000 kr. Både denna gräns och en särskild nedsättning av avgifterna bör enligt motionärerna prövas.

Johnny Gylling (kd) begär i motion Sf335 yrkande 2 ett tillkännagivande om lägre arbetsgivaravgifter för säsonganställd personal. Kostnaden för tillfälligt anställda är enligt motionären betydande. Dessutom kan företag med säsonganställda inte utnyttja den generella nedsättningen av arbetsgivaravgifterna på 5 %.

I motion MJ340 av Caroline Hagström m.fl. (kd) begärs i yrkande 3 ett tillkännagivande om arbetsgivaravgifter och sociala avgifter för säsongsanställd personal. Motionärerna anser att arbetsgivaravgifterna för säsongsanställd personal måste minska och företag med sådan personal ges möjlighet att utnyttja den generella nedsättningen av arbetsgivaravgifterna på 5 %. De framhåller att en regel om en årlig avstämning av avgifterna skulle göra det möjligt för dessa företag att fullt ut utnyttja nedsättningen.

Avgiftsskyldighet för andra föreningar än idrottsföreningar

Willy Söderdahl m.fl. (v) begär i motion Sf261 en utredning av möjligheterna att ändra skattelagstiftningen så att ideella ungdomsorganisationer omfattas av de skatteregler som i dag gäller för ideella föreningar inom idrotten.

Matz Hammarström m.fl. (mp) begär i motion Kr422 yrkande 58 förslag om förändrade skatteregler inom kulturområdet. Motionärerna framhåller att ersättning till ledare inom idrottsföreningar inte beskattas när arvodet är lägre än ett halvt prisbasbelopp. Motionärerna anser att samma regler bör införas inom hela kultursektorn.

Utskottets ställningstagande

Vad först gäller allmän pensionsavgift för ungdomar under 16 år har utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 2000/01:SfU13 (s. 31) behandlat ett liknande motionsyrkande. Utskottet hänvisade då till en av utskottet anordnad offentlig utfrågning den 22 mars 2001 vid vilken framkom att regeringen avser att i samråd med de partier som står bakom pensionsreformen lägga fram förslag för riksdagen om att pensionsrätt skall kunna tjänas in före 16 års ålder. Pensionsrätt skall enligt uppgift kunna tillgodoräknas fr.o.m. 1999. Utskottet anser att det aviserade förslaget bör avvaktas och avstyrker därmed motion Sf205.

När det gäller krav på sänkta egenavgifter generellt för egenföretagare är detta något som regelmässigt prövas i samband med det sedvanliga budgetarbetet. Utskottet anser med hänsyn härtill att det inte finns skäl för riksdagen att nu göra något uttalande i denna fråga. Utskottet avstyrker därmed motionerna Sf368 och N365 yrkande 13.

I fråga om förslaget att sänka sjukförsäkringsavgiften för småföretag som ett led i arbetet att få ned ohälsotalet vill utskottet erinra om att det ovan redovisade åtgärdsprogrammet i elva punkter för förbättrade arbetsvillkor och för hälsa i arbetslivet bl.a. innefattar ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare att förebygga ohälsa. Som nämnts diskuteras t.ex. differentierade arbetsgivaravgifter utifrån den variation i de anställdas ohälsa som finns hos olika arbetsgivare eller att ge en arbetsgivare som satsar extra på sin arbetsmiljö någon form av nedsättning av arbetsgivaravgiften. Således pågår ett arbete med sådan inriktning som efterlyses i motion Sf385. Utskottet anser att regeringens arbete med åtgärdsprogrammet bör avvaktas och avstyrker motion Sf385.

Beträffande företag med säsonganställd personal, t.ex. trädgårdsnäringen, vill utskottet erinra om sitt yttrande till finansutskottet (2001/02:SfU1y), vari utskottet bl.a. avstyrkte ett motionsyrkande om ökad nedsättning av socialavgifterna i Norrland. Utskottet hänvisade till en lagrådsremiss den 4 oktober 2001 med förslag om en regional nedsättning av socialavgifterna i stödområde A. Utskottet, som ansåg att regeringens proposition borde avvaktas, framhöll som sin principiella inställning att det bör finnas ett tydligt samband mellan de socialavgifter som erläggs och de olika förmåner som dessa avgifter skall finansiera. Utskottet framhöll att en regional nedsättning av socialavgifter avsedd att bl.a. stimulera småföretagandet i det aktuella stödområdet måste betraktas som en del av regionalpolitiken och att det därför kan ifrågasättas om det är lämpligt att för en sådan regional åtgärd ta i anspråk avgifter som är avsedda att finansiera vissa preciserade sociala förmåner, t.ex. sjukpenning och föräldrapenningförmåner.

I linje med vad nyss sagts är utskottet inte berett att ställa sig bakom en nedsättning av socialavgifterna i syfte att komma till rätta med t.ex. konkurrensproblem inom en särskild bransch eller för särskilda personalkategorier. Inte heller är utskottet berett att föreslå en ändring av gränsen på 1 000 kr. Utskottet konstaterar dock att de särskilda reglerna om nedsättning av socialavgifterna med 5 % innebär en viss lättnad även för företag med säsonganställd personal. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Sk417 yrkande 6, Sf335 yrkande 2 och MJ340 yrkande 3.

Utskottet noterar att regeringen numera i propositionen 2001/02:45 Sänkt mervärdesskatt på böcker och tidsskrifter, m.m. har lämnat förslag om en regional nedsättning av socialavgifterna i stödområde A.

Beträffande förslaget att nedsättningen av socialavgifterna med 5 % skall beräknas på den årliga lönesumman har utskottet i sitt nyss nämnda yttrande till finansutskottet avstyrkt ett liknande motionsyrkande. Utskottet hänvisade till sitt betänkande 2000/01:SfU5 (s. 14) vari utskottet ansåg att bestämmelserna om månadsvis beräkning och betalning av arbetsgivaravgifterna av administrativa skäl inte kunde ändras. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

Utskottet har vid flera tillfällen haft att ta ställning till frågan om att i avgiftshänseende likställa ersättningar från idrottsföreningar med ersättningar från andra ideella föreningar. I betänkandet 2000/01:SfU5 (s. 10 ff.) lämnade utskottet en utförlig redogörelse för bakgrunden till den nuvarande bestämmelsen och utskottets tidigare ställningstagande i frågan, bl.a. i samband med behandlingen av regeringens proposition 1997/98:151 med förslag om ett reformerat ålderspensionssystem. Utskottet ansåg att undantag från avgiftsskyldigheten riskerar att urholka pensionsskyddet och att det är viktigt att upprätthålla principen om att inkomster som grundar rätt till socialförsäkringsförmåner bör föranleda att socialavgifter erläggs. Utskottet, som erinrade om att undantaget från skyldigheten att betala arbetsgivaravgifter hade uppkommit i första hand för att förenkla möjligheten till avdrag i avgiftssammanhang för idrottsutövares kostnadsersättningar, kunde inte ställa sig bakom ett förslag till utvidgning av undantaget. Utskottet finner inte skäl att frångå sitt

tidigare ställningstagande och avstyrker med det anförda motionerna Sf261 och Kr422 yrkande 58.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Principerna för socialförsäkringarna (punkt 1)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/01:Sf310, 2001/01:Sf328 yrkande 5 och 2001/01:Sf403 yrkandena 7 och 9 samt avslår motionerna 2001/01:Sf235, 2001/01:Sf245 yrkandena 1 och 2, 2001/01:Sf333 yrkande 5, 2001/01:Sf348 yrkandena 1–5 och 7, 2001/01:Sf378, 2001/01:Sf380 yrkandena 1–4, 2001/01:Sf393 yrkandena 2–6 och 9 samt 2001/01:So637 yrkande 19.

Ställningstagande

Följande principer bör vara vägledande för en reform av socialförsäkringssystemen.

Välfärdssystemen bör byggas upp som en kombination av frivilliga överenskommelser och offentliga system för att uppnå väl balanserade försäkringslösningar som ger en rimlig avvägning mellan social trygghet och kostnaderna för denna. Ett av de viktigaste kraven på socialförsäkringssystemen är att den enskilde medborgaren har möjlighet att överblicka och förutse konsekvenserna och sambanden mellan de olika offentliga och frivilliga lösningarna. Höga skatter under de senaste decennierna har inte gett människor möjlighet att spara och därmed skapa individuella försäkringslösningar. Därför måste socialförsäkringssystemen under en överskådlig framtid följa inkomstbortfallsprincipen.

Den främsta åtgärden som bör vidtas är att restaurera försäkringsmässigheten i de allmänna försäkringssystemen, vilket innebär att avgifter och ersättningar motsvarar varandra. Sambandet mellan avgifter och ersättningar i socialförsäkringssystemen bör redovisas för medborgarna på ett tydligt sätt för att öka solidariteten med systemet och minska överutnyttjande.

Under senare år har alltfler löntagare lönedelar som inte omfattas av socialförsäkringssystemet. Det innebär inte att ett inkomstbortfall över förmånstaket 7,5 prisbasbelopp är oförsäkrat. Inom sjukförsäkringen och på pensionsområdet har nämligen sedan länge inkomstdelar över 7,5 prisbasbelopp varit

säkrade genom kollektivavtal. I motion Sf310 redovisas närmare vilka avtalsförmåner som finns inom olika avtalsområden. När det gäller avtalsförmåner vid sjukdom för lönedelar över 7,5 prisbasbelopp upp till 20 prisbasbelopp får arbetstagaren i alla avtal utom SAF-LO-avtalet 90 % i ersättning. I konstruktionen av trygghetssystem behöver således inte ett val göras mellan antingen privata eller offentliga försäkringar utan det offentliga trygghetssystemet kan kompletteras av avtal mellan arbetsmarknadens parter. Det förhållandet att gruppen inkomsttagare med löner över 7,5 prisbasbelopp vuxit under senare år motiverar i stället en successiv förändring av SAF-LO-avtalen. Att däremot höja taket i den offentliga sjukförsäkringen till 10 prisbasbelopp som regeringen aviserar kommer att skapa en rad olika problem. För det första skulle det kräva omförhandlingar av ett stort antal kollektivavtal både på den offentliga och privata sektorn. För det andra skulle ett höjt tak i sjukförsäkringen inte korrespondera med taket i det nya pensionssystemet. Samma takkonstruktion i pensionssystemet och sjukförsäkringen bör eftersträvas för att undvika nya problem vid övergång från långtidssjukskrivning, förtidspension och därefter ålderspension. Vi anser därför att det nuvarande taket i sjukförsäkringen bör göras följsamt mot löneutvecklingen och liksom i pensionssystemet indexerats med inkomstbasbeloppet i stället för prisbasbeloppet. Detta kommer också att underlätta en anpassning av SAF-LO-avtalen till att även omfatta lönedelar över förmånstaket i den allmänna sjukförsäkringen.

Den avgiftsdel som betalas över 7,5 inkomstbasbelopp skall redovisas som en skatt, och inte avgift, i statsbudgeten. Därefter bör avgifter över taket avskaffas.

När ett direkt samband mellan avgifter och ersättningsnivåer etablerats i socialförsäkringssystemet bör det redovisas vid sidan av statsbudgeten i enlighet med vad som sker med det reformerade ålderspensionssystemet.

Efter den grundliga förändringen av pensionssystemet är det nu mest angeläget att reformera sjukpenningförsäkringen. Därvid bör också beaktas att kombinationen lägre skatter och något lägre ersättningar i försäkringar ökar ansvaret både för anställda och arbetsgivare genom att det ersätter inkomstbortfall tydligare. Lägre ersättningsnivå i en försäkring leder erfarenhetsmässigt till lägre utnyttjande. En anpassning av ersättningsnivåerna bör utgöra ett andra steg vid förbättringar av strukturen hos försäkringar som täcker inkomstbortfall.

I ett längre perspektiv är det viktigt att också reformera föräldraförsäkringen, som är en social förmån och därför bör baseras på andra regler.

2. Principerna för socialförsäkringarna (punkt 1)

av Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf245 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2001/02:Sf235, 2001/02:Sf310, 2001/02:Sf328 yrkande 5, 2001/02:Sf333 yrkande 5, 2001/02:Sf348 yrkandena 1–5 och 7, 2001/02:Sf378, 2001/02:Sf380 yrkandena 1–4, 2001/02:Sf393 yrkandena 2–6 och 9, 2001/02:Sf403 yrkandena 7 och 9 samt 2001/02:So637 yrkande 19.

Ställningstagande

Det behövs en total översyn av hela socialförsäkringssystemet.

Många står utanför dagens socialförsäkringssystem. De som inte kommit in på arbetsmarknaden har vare sig rätt till sjukpenning, a-kassa eller tjänstepension. Socialförsäkringssystemen är inte anpassade till de tillfälliga och mer osäkra anställningsformer som har blivit allt vanligare under 1990-talet. Många utrikes födda är diskriminerade på arbetsmarknaden. Även studenter måste, under de perioder de står till arbetsmarknadens förfogande, kunna få en grundläggande ekonomisk trygghet. Samtidigt som många står utanför de generella transfereringssystemen så förekommer ett överutnyttjande.

En utredning bör göra en genomgripande analys av framtidens behov och ge förslag till nödvändiga förändringar för att socialförsäkringarna skall anpassas till den nya tiden.

Trygghetssystemet bör bygga på följande principer:

En grundläggande ekonomisk trygghet bör garanteras samtidigt som personen stimuleras att klara sin egen försörjning. En stor del av tryggheten skall ligga i systemets konstruktion, med enkelhet, hållbarhet, tydlighet och förutsägbarhet. Ett långsiktigt och hållbart trygghetssystem bör skapas som ger människor stort utrymme att påverka sin egen livssituation. Risker som inte går att påverka måste spridas mellan individer, så att alla människor kan få en ekonomisk trygghet utifrån sina egna villkor.

Ett långsiktigt hållbart trygghetssystem skall inte påverkas av hög- eller lågkonjunktur eller vara känsligt för demografiska förändringar. Detta är särskilt viktigt med hänsyn till den budgetlagstiftning som reglerar nivån på de statliga utgifterna genom utgiftstaket.

För att ett framtida ekonomiskt trygghetssystem skall vara långsiktigt hållbart förutsätter det att det finns en bred politisk majoritet i likhet med den överenskommelse som ingicks i samband med reformeringen av pensionssystemet.

Trygghetssystemet skall bygga på arbetslinjen och ställa krav på att de som får ersättning aktivt skall söka arbete för egen försörjning. Det måste skapas ekonomiska incitament för båda parter och att den nödvändiga aktiviteten sätts in i ett tidigt skede. Genom att renodla trygghetssystemets olika ersättningsnivåer och skapa ett enhetligt system blir det också mer förutsägbart för såväl den enskilde som för staten.

Alla människor skall garanteras en ekonomisk grundtrygghet som kompletteras med en obligatorisk inkomstbortfallsförsäkring.

Det måste också finnas en koppling mellan den insats i form av avgifter som den enskilde betalar in i systemet och den ersättning som man får ut när man anlitar försäkringen.

3. Principerna för socialförsäkringarna (punkt 1)

av Bo Könberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf380 yrkandena 1–4 och 2001/02:So637 yrkande 19 samt avslår motionerna 2001/02:Sf235, 2001/02:Sf245 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Sf310, 2001/02:Sf328 yrkande 5, 2001/02:Sf333 yrkande 5, 2001/02:Sf348 yrkandena 1–5 och 7, 2001/02:Sf378, 2001/02:Sf393 yrkandena 2–6 och 9 samt 2001/02:Sf403 yrkandena 7 och 9.

Ställningstagande

Försäkringsmässigheten måste upprätthållas inom socialförsäkringarna. Det skall finnas ett direkt samband mellan inbetalda avgifter och förmåner.

Socialförsäkringarna skall vara utformade på ett sätt som motverkar utslagning och gynnar rehabilitering. Det skall alltid löna sig att arbeta. Försäkringarna skall innehålla en självrisk som motverkar överutnyttjande och stimulerar till arbete och till en så kort försäkringsperiod som möjligt.

Försäkringarna skall vara autonoma och finansieras med avgifter samt, för fördelningspolitiska inslag, med direkta statsbidrag. Försäkringssystemen skall huvudsakligen finansieras med egenavgifter. Detta bidrar till att tydliggöra försäkringsmässigheten. Genom att försäkringarna lyfts ut ur statsbudgeten och särredovisas ökas försäkringarnas legitimitet.

Det är viktigt att taket i socialförsäkringarna sätts så att det stora flertalet inkomsttagares inkomster ligger under taket. En övergång till ”lönebasbelopp” betyder att förmåns- och avgiftstaket räknas upp med standardstegringen i samhället.

Ett socialförsäkringsskydd som byggs upp efter dessa principer får en inbyggd följsamhet mot samhällsekonomin av samma slag som det nya pensionssystemet.

Missbruk och fusk undergräver stödet för den generella välfärdspolitiken. Det är därför avgörande för systemens fortsatta legitimitet att fusk och missbruk beivras och att systemen utformas och underhålls på ett sätt som underlättar detta.

Taket i sjuk- och föräldraförsäkringarna bör höjas till tio basbelopp för att så många inkomsttagare som möjligt skall omfattas av socialförsäkringarna. Då minskar också behovet av egna privata försäkringar mot exempelvis sjukdom.

Det behövs en bred uppgörelse – av samma dignitet som den stora pensionsreformen – mellan de partier som tror på försäkringsprincipen i välfärdspolitiken.

Dagens socialförsäkringar bör utformas som tre riktiga försäkringar: en allmän pensionsförsäkring (nya pensionssystemet), en allmän sjukförsäkring (inklusive förtidspensionen) och en allmän arbetslöshetsförsäkring.

Alla tre blir obligatoriska, men fristående från statens budget. Det blir raka rör mellan avgifter och förmåner. Försäkringarnas oberoende tryggas genom fonder. Administrationen överläts till autonoma styrelser. Finansinspektionen kontrollerar försäkringsmässigheten. Ändringar av avgifter eller förmåner skall bara kunna ske när det är försäkringsmässigt motiverat, aldrig för att staten behöver pengar. Reglerna utformas så att det alltid finns incitament att återgå till arbete, delta i rehabilitering etc.

4. Principerna för socialförsäkringarna (punkt 1)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf393 yrkandena 2–6 och 9 samt avslår motionerna 2001/02:Sf235, 2001/02:Sf245 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Sf310, 2001/02:Sf328 yrkande 5, 2001/02:Sf333 yrkande 5, 2001/02:Sf348 yrkandena 1–5 och 7, 2001/02:Sf378, 2001/02:Sf380 yrkandena 1–4, 2001/02:Sf403 yrkandena 7 och 9 samt 2001/02:So637 yrkande 19.

Ställningstagande

Den starka inriktningen på förvärvsarbete och inkomst gör att många människor faller utanför eller mellan stolarna i det ”generella välfärdssystemet”, t.ex. arbetslösa, studenter, föräldralediga, projektanställda, personer med sociala problem, alla som är utan stadig inkomst. Målet med socialförsäkringarna bör vara att ingen lämnas utanför. Rättigheten till trygghet skall baseras på att vi är medlemmar i samhället, inte på vår position i arbetslivet.

Nuvarande socialförsäkringssystem bygger på ojämlikhet. Arbetslivet är ojämnt och inkomstbortfallsprincipen följer denna ojämlikhet. Lön skiljer sig fortfarande mellan kön, mellan etnisk bakgrund, för funktionshindrade och i olika samhällsklasser.

Vi vill därför ha ett grundtrygghetssystem med en värdig nivå. Grundskyddet, som skall gälla sjukförsäkring, föräldraförsäkring, pension och arbetslöshet, delas in i ett kortvarigt – med en viss koppling till inkomsten – och ett långvarigt.

I de kortvariga försäkringarna, upp till två år, skall garantinivåerna vara högre än i dag och ha en högre procentuell ersättning vid låga än vid högre inkomster, ett s.k. ”brutet tak”. Den kortvariga försäkringen är att betrakta

som en omställning efter det att man har haft ett arbete och dragit på sig kostnader som kanske inte med kort varsel kan minskas.

I de långvariga försäkringarna, dit även pensionerna hör, skall ersättningen vara lika för alla, oavsett tidigare inkomst. Det nya pensionssystemet medför en olöslig konflikt mellan målen om inkomstkoppling och grundtrygghet, vilket lett till dyrbara, krångliga och svårbegripliga lösningar.

Ett samlat grundtrygghetssystem kommer att förenkla och effektivisera administrationen av socialförsäkringarna.

5. Läkare utan gränser (punkt 2)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Riksdagen bifaller motion 2001/02:Sf384.

Ställningstagande

Biståndsarbetare som arbetar för en svensk ideell organisation kvarstår i svensk socialförsäkring under en utlandsvistelse som kan antas vara längst fem år. Samma socialförsäkringsskydd har däremot inte den som arbetar åt organisationen Läkare utan gränser. De volontärer som reser ut i fält för denna organisation får endast en symbolisk ersättning av organisationen för att täcka vissa kostnader, och de arbetar under extrema förhållanden för att hjälpa människor i största nöd. Lagstiftningen bör ses över så att de som arbetar åt denna och liknande organisationer får samma sociala försäkringsskydd som volontärer från svenska organisationer.

6. Homosexuella familjeförhållanden (punkt 3)

av Ulla Hoffmann (v), Sven-Erik Sjöstrand (v) och Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So495 yrkande 6.

Ställningstagande

I motion So495 Barnens situation i samhället anförs att socialförsäkringslagstiftningen bör anpassas även efter homosexuella familjeförhållanden. Utskottet delar denna uppfattning och anser att riksdagen som sin mening bör ge regeringen detta till känna.

7. Sjuklön (punkt 6)

av Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Rose-Marie Frebran (kd), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Fanny Rizell (kd), Birgitta Carlsson (c) och Margareta Cederfelt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf231 samt avslår motionerna 2001/02:Sf236, 2001/02:Sf350 och 2001/02:N323 yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt vår mening finns det ett stort behov av att minska företagens kostnader för sjuklön. Det är självfallet också viktigt att minska den omfattande sjukskrivningen. Även om sjukskrivningarna minskar kvarstår dock det förhållandet att de mindre företagen har ett orimligt stort ansvar för sjuklönekostnaderna. Det finns visserligen en försäkring mot sjuklönekostnader men premierna är för många företag alltför höga. Ett förslag om att minska sjuklönekostnaderna för de värst drabbade företagen har tagits fram av den s.k. AGRA-utredningen. Förslaget, som är tänkt att gälla företag med en årslönesumma upp till 160 prisbasbelopp, innebär att om sjuklönekostnadens andel av årslönekostnaden överstiger motsvarande andel för alla arbetsgivare i riket skall ersättning utges för den del som överstiger riksandelen jämte socialavgifter. Ett sådant system innebär en effektivare riskspridning och är ett bättre alternativ till den offentliga försäkring som företagen erbjuds i dag. Vi anser att AGRA-utredningens förslag bör genomföras och att riksdagen som sin mening bör ge regeringen detta till känna.

8. Sjuklön (punkt 6)

av Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf236 och avslår motionerna 2001/02:Sf231, 2001/02:Sf350 samt 2001/02:N323 yrkande 4.

Ställningstagande

Det är enligt vår mening viktigt att utforma ett system som ger den enskilde arbetsgivaren möjlighet att ta ett större ansvar för arbetsmiljö och minskad ohälsa. Enligt vår uppfattning är en förlängd sjuklöneperiod inte rätt metod för att åstadkomma detta. Vi förordar i stället ett sjuklönesystem med ett restitutionsförfarande för företag med högst tio anställda. Ett sådant system

innebär att företagen får tillbaka inbetalt belopp via avdrag vid upprättande av den månatliga skattedeklarationen. Vi anser att frågan om ett sådant system bör utredas och föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen detta till känna.

9. Sjukpenninggrundande inkomst för egenföretagare (punkt 8)

av Margit Gennser (m), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Birgitta Carlsson (c) och Margareta Cederfelt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf268, 2001/02:Sf306 yrkandena 1 och 3 samt 2001/02:N316 yrkande 1 och avslår motionerna 2001/02:Sf265 samt 2001/02:N267 yrkande 11.

Ställningstagande

Under de första åren som egen företagare handlar det mycket om att etablera sig på marknaden. Om företagaren skulle bli sjuk, eller välja att bilda familj under de första åren kan det slå mycket hårt. Företaget befinner sig i ett känsligt uppbyggnadsskede samtidigt som det är ett bekymmer att ersättningen beräknas annorlunda för företagaren än för en anställd. Det är viktigt att det finns både en ekonomisk trygghet och en rättssäkerhet för företagaren och det kan åstadkommas om företagaren får förmåner på lika villkor som anställda.

Att fastställa sjukpenninggrundande inkomst för löntagare erbjuder i regel inga svårigheter. Det enklaste sättet att fastställa en egenföretagares inkomst är att utgå från den taxerade inkomsten. Vad som då inte beaktats är att lönen till en anställd och en företagares taxerade inkomster är mycket olika till sin natur. Om egenföretagaren blir sjuk särskilt under en längre tid består inkomstbortfallet av intäkter, som skall betala såväl fasta kostnader i företaget som motsvarigheten till lön.

En egenföretagare som redovisat hög inkomst får som sjukpenninggrundande inkomst ändå inte räkna med högre avlöning än vad som är skäligt för en anställd. Skulle däremot en egenföretagare ha taxerats för en lägre inkomst än som motsvarar jämförelseinkomsten (en skälig inkomst vid motsvarande anställning) skall den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas med ledning av de tre senaste årens taxering vilket oftast leder till att den beräknas på det lägre beloppet. Enligt vår mening måste reglerna ändras så att egenföretagare får en inkomsttrygghet som är likvärdig den som gäller för löntagare.

Vi anser dessutom att regeln att en arbetstagare skall åtnjuta inkomst av eget arbete i minst sex månader i följd skall avskaffas. Kravet missgynnar egenföretagare och tillfälligt anställda i de fall uppdraget inte är tillräckligt långt.

10. Sjukpenninggrundande inkomst för studerande (punkt 9)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf258 och 2001/02:Sf393 yrkande 7 och avslår motion 2001/02:Sf372.

Ställningstagande

Studerande är en grupp som är särskilt värd att värna om. Studiemedelssystemet är dessvärre mycket dåligt integrerat med främst sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen. De studenter som har ett regelbundet arbete vid sidan av studierna får sjukersättning grundad på ferieinkomsterna. För många extraknäckande studenter är sjukpenningen dock endast en teoretisk möjlighet. Den som arbetar oregelbundet har mycket svårt att samla in de arbetsgivarintyg om förvärvsarbetets omfattning som försäkringskassan begär. Dessutom är det som studerande inte möjligt att vara halvt sjukskriven.

Regeringen bör göra en översyn av reglerna och återkomma till riksdagen med förslag.

11. Övriga sjukförsäkringsfrågor (punkt 11)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf403 yrkandena 3–6 och 8 samt avslår motionerna 2001/02:Sf203, 2001/02:Sf237, 2001/02:Sf253, 2001/02:Sf281, 2001/02:Sf290, 2001/02:Sf327, 2001/02:Sf329, 2001/02:Sf352 och 2001/02:Sf369.

Ställningstagande

I likhet med Sjukförsäkringsutredningen (SOU 2001:121) anser vi att långa sjukskrivningar ökar riskerna för livslång arbetsoförmåga och vi föreslår därför att sjukpenning skall begränsas till ett år. Det innebär dock inte att den försäkrade inte kommer att ha rätt till ersättning. Om nedsättningen av arbetsförmågan kan antas bestå en avsevärd tid utges sjukbidrag eller, om ohälsan kan antas bli bestående, förtidspension. Från och med 2003 ersätts sjukbidrag och förtidspension av sjuk- och aktivitetsersättning. En begränsning av sjukpenningen till ett år ökar drivkrafterna att snabbt återkomma till arbetet. Vid svåra sjukdomstillstånd kan dock farhågor för ekonomiska problem försena

tillfrisknandet. Därför behövs regler som klart anger att svåra fall av medicinsk rehabilitering skall berättiga till sjukersättning även om sjukperioden varar längre än ett år. Samma sak bör under en övergångstid gälla för patienter som varit utsatta för förödande långa passiviserande sjukskrivningsperioder.

Olikheter i sjuktalen tyder på att sjukskrivning för olika smärttillstånd inte alltid står i samklang med medicinsk vetenskap. För att dels öka rättssäkerheten och skapa likvärdiga försäkringsförhållanden över landet, dels underlätta för de sjukskrivande läkarna bör sjukdomsbegreppet preciseras så att det klart anges vad som är försäkringsberättigad sjukdom.

Utvecklingen av de senaste årens sjukfrånvaro kan hänföras till många olika faktorer. Bland annat är de regionala skillnaderna stora. Vidare har kvinnor högre sjukfrånvaro än män. Anmärkningsvärt är att kommunalanställda kvinnor haft ett ökat ohälsotal medan kvinnor i enskild tjänst haft sjunkande sjuktal. Det behövs därför åtgärder för att komma till rätta med de regionala skillnaderna i nyttjandet av sjukpenning och för att minska den oproportionerligt stora sjukskrivningen i den offentliga sektorn.

För att bättre kunna använda sjukskrivningen som medicinskt verktyg fordras utbildning i försäkringsmedicin både av kliniskt verksamma läkare och under läkarutbildningen. Ökade kostnader för längre konsultationer, för ett andra expertutlåtande och för den försäkringsmedicinska utbildningen måste enligt vår mening accepteras. Kostnaderna för utbildning och vidareutbildning är dock små jämfört med effekterna av en sådan utbildning. En satsning på försäkringsmedicinsk utbildning av läkare, som beräknas kosta ca 50 miljoner kronor, leder på sikt till en besparing på ca 4 miljarder kronor.

Den utbildningsmodell som använts i Sörmland respektive i Västmanlands län har gett mycket goda resultat. Utbildningen inriktades i första hand på AT- och ST-läkare men bör enligt vår mening vidgas till privatpraktiker och specialister. Utbildningen syftar bl.a. till att förbättra sjukintygets medicinska information och att stimulera samverkan mellan läkaren, försäkringskassans handläggare, försäkrings- och företagsläkare samt övrig vårdpersonal. Det är också viktigt att läkarna har kunskap om de fysiska och psykiska krav arbetsplatserna ställer. Företagsläkaren har här en viktig roll att spela.

För att få till stånd en utbyggd utbildning i försäkringsmedicin krävs dock att en försäkringsmedicinsk institution inrättas vid universitet och högskolor med läkarutbildning och adekvata forskningsresurser.

12. Samverkan och finansiell samordning (punkt 12)

av Rose-Marie Frebran och Fanny Rizell (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf354 yrkande 2 och

bifaller delvis motionerna 2001/02:262, 2001/02:294, 2001/02:Sf314 och 2001/02:So628 yrkande 7 samt avslår motionerna 2001/02:Sf324 och 2001/02:So625 yrkande 4.

Ställningstagande

Med hänvisning till vad som anges i utskottets betänkande om samverkan och finansiell samordning föreslår vi ett tillkännagivande om att regeringen under våren 2002 skall återkomma med förslag om en samordning som omfattar socialförsäkringen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och arbetsmarknadsmyndigheterna. Eftersom det är mycket viktigt att länsarbetsnämnden deltar i den finansiella samordningen är Kristdemokraternas krav härom i motion Sf354 yrkande 2 tillgodosett i denna del.

Vi föreslår emellertid ny rehabiliteringsorganisation enligt Gerhard Larssons modell (SOU 2000:78) som innebär att samverkansfrågorna får lösas i särskild ordning i samband med att en ny organisation införs. Den nya och kraftfullare rollen för försäkringsgivaren som vi föreslår innebär dock inte att övriga huvudmän får ett mindre ansvar. Snarare kan en stark försäkringsgivare bli en bra samordningspart som tillsammans med övriga aktörer kan hitta effektiva samverkansmodeller utifrån lokala förutsättningar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

13. Samverkan och finansiell samordning (punkt 12)

av Bo Könberg (fp) och Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:So625 yrkande 4 och 2001/02:So628 yrkande 7 samt avslår motionerna 2001/02:Sf262, 2001/02:Sf294, 2001/02:Sf314, 2001/02:Sf324 och 2001/02:Sf354 yrkande 2.

Ställningstagande

Under åren 1993–1997 genomfördes försök i några kommuner med s.k. finansiell samordning mellan försäkringskassan och hälso- och sjukvården (Finsam). Finsamförsöken tillät försäkringskassorna att disponera upp till 10 % av utgifterna i försöksområdet för sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringsersättning för olika vårdinsatser. För snart fem år sedan redovisade Socialstyrelsen och RFV en mycket positiv utvärdering av försöken. Besparingarna var större än vad t.o.m. entusiasterna hade vågat hoppas på. Tyvärr avbröts försöken och i stället presenterade regeringen en mycket mindre långtgående modell, Frisam, som inte har något inslag av finansiell samordning. I samband med regeringens Nationell handlingsplan för hälso- och sjukvården hösten 2000 nåddes emellertid en uppgörelse med regeringen bl.a. om att fr.o.m. 2002 tillåta finansiell samordning i hela landet. I regering-

ens budgetproposition finns emellertid ingenting som liknar uppgörelsen med regeringen. Detta är beklagligt eftersom en friare användning av försäkringspengar skulle kunna minska lidande och spara pengar. Köerna till vård och behandling och bristande rehabilitering kostar försäkringskassan pengar i form av sjukpenning och i värsta fall onödiga förtidspensioner. Finansiell samordning mellan försäkringskassan och hälso- och sjukvården kan ändra på detta.

14. Kvinnors rehabilitering (punkt 13)

av Rose-Marie Frebran (kd), Fanny Rizell (kd) och Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf213 och 2001/02:So626 yrkande 5 samt avslår motion 2001/02:Sf402 yrkande 4.

Ställningstagande

De senaste årens ekonomiska åtstramningar inom vården, omsorgen och skolan har speciellt drabbat kvinnorna. Förslitningsskador, som kvinnor oftast drabbas av, blir sällan godkända som arbetsskada. Studier visar också att kvinnor får vänta längre på rehabiliteringsinsatser än män. Dessutom får de rehabilitering under en kortare tid och till ett lägre pris. Därtill har kvinnornas långa sjukfrånvaro har ökat dramatiskt. Fram till 1980-talets början hade kvinnor lägre sjukskrivningsfrekvens än män. I dag är antalet kvinnor med en sjukskrivning längre än 30 dagar nästan dubbelt så många som männen. En stor del av orsakerna till de höga sjukskrivningstalen för kvinnor ligger i den starkt könsuppdelade arbetsmarknaden. Samtidigt har försäkringskassans resurser dragits ned med 25 % under de senaste fem åren. En större samordning med arbetsmarknadsmyndigheterna måste ske så att byte av arbetsuppgifter underlättas. Vidare måste försäkringskassans organisation ses över så att resurserna räcker till både för att hantera de allt längre sjukskrivningsperioderna och för att klara rehabiliteringsarbetet. Rätt till likartad ersättning och rehabilitering borde vara en självklarhet liksom att rehabilitering sätts in tidigare än som sker i dag.

15. Kvinnors rehabilitering (punkt 13)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf402 yrkande 4 samt avslår motionerna 2001/02:Sf213 och 2001/02:So626 yrkande 5.

Ställningstagande

Sjukförsäkringen är en viktig del av skyddet i händelse av att en person drabbas av sjukdom. Detta skydd borde utgå från att kvinnor och män har olika livs- och arbetsvillkor och därmed också olika behov. Kvinnors sjukfrånvaro är t.ex. högre än mäns. Kvinnor anställda inom kommuner och landsting har en väsentligt högre sjukfrånvaro än andra kvinnor. Inom kommun och landsting är 80 % av de anställda kvinnor. Sjukpenningkostnaderna har ökat kraftigt sedan 1998 och prognoserna tyder på att denna utveckling fortsätter. Mot bakgrund av vad nu anförts finns det ett behov av att bättre analysera de faktorer som styr utgifterna och då framför allt ur ett genderperspektiv.

16. Rehabiliteringsfrågor i övrigt (punkt 14)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 16. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf328 yrkandena 4 och 6 samt avslår motionerna 2001/02:Sf234, 2001/02:Sf337, 2001/02:So240 yrkande 7, 2001/02:So303 yrkandena 24–27, 2001/02: A220 yrkande 1, 2001/02:A246 yrkande 7 och 2001/02:A247 yrkandena 1, 2, 4 och 5.

Ställningstagande

Den tidsgräns som finns i dag – åtta veckor – för arbetsgivare att ta fram en rehabiliteringsplan kan vara dåligt anpassad för det enskilda fallet. Gränsen kan i det enskilda fallet vara antingen för lång eller för kort och vi menar att det i stället bör föreskrivas att förslag på rehabiliteringsåtgärder skall lämnas inom rimlig tid med hänsyn tagen till bl.a. medicinska och arbetsmässiga skäl. Vidare anser vi att sambandet mellan avgifter och ersättningsnivåer i rehabiliteringspenningen måste tydliggöras för medborgarna och att privata vårdentreprenörer som bedriver rehabiliteringsverksamhet bör uppmuntras i syfte att reducera köerna till rehabilitering.

17. Rehabiliteringsfrågor i övrigt (punkt 14)

av Rose-Marie Frebran och Fanny Rizell (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 17. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:A246 yrkande 7 samt avslår motionerna 2001/02:Sf234, 2001/02:Sf328 yrkandena 4 och 6,

2001/02:Sf337, 2001/02:So240 yrkande 7, 2001/02:So303 yrkandena 24–27, 2001/02:A220 yrkande 1 och 2001/02:A247 yrkandena 1, 2, 4 och 5.

Ställningstagande

Den nuvarande tendensen med allt fler långa sjukskrivningar visar att det tar alltför lång tid från insjuknandet till dess att rehabiliteringsåtgärder sätts in. Den situation som råder med långa köer på många vårdinstitutioner spolierar människors möjligheter till ett snabbt återhämtande. Rehabiliteringstiden förlängs väsentligt ju längre patienten får vänta på vård. Trots att antalet långtidssjukskrivningar över 30 dagar har fördubblats de senaste fyra åren är antalet rehabiliteringsinsatser oförändrade. Enligt vår uppfattning behövs fler platser och mer resurser inom vården.

18. Rehabiliteringsfrågor i övrigt (punkt 14)

av Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 18. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:So240 yrkande 7, 2001/02:So303 yrkandena 24–27 och 2001/02:A247 yrkandena 1, 2, 4 och 5 samt avslår motionerna 2001/02:Sf234, 2001/02:Sf328 yrkandena 4 och 6, 2001/02:Sf337, 2001/02:A220 yrkande 1 och 2001/02:A246 yrkande 7.

Ställningstagande

Det är viktigt att rehabiliteringsinsatser ges högre prioritet och dessutom kommer i gång i ett så tidigt skede som möjligt. Försäkringskassorna bör därför få tydliga direktiv att arbeta med rehabilitering. Den nuvarande uppdelningen av olika myndigheter och skilda sektorer försvårar för en effektiv rehabiliteringsverksamhet. På sikt är det rimligt att myndigheterna samordnas så att den enskilde får en handläggare att hålla kontakt med, oberoende av vilken sektor som är huvudfinansier.

Den enskilde har rätt till sjukpenning men små möjligheter att påverka val av aktiva insatser som finansieras med allmänna medel. För att den enskildes rätt skall stärkas bör en rehabiliteringsgaranti införas som innebär en växling från sjukpenning till rehabiliteringsersättning senast efter tre månaders sjukskrivning. En växling från passivt stöd till aktiva insatser innebär ökade möjligheter för den enskilde att påverka. Den som inte är beredd att medverka i rehabilitering bör dock få lägre sjukersättning. Den nuvarande ettårsgränsen för rehabiliteringsersättning bör samtidigt tas bort.

Rehabiliteringsinsatserna skall inte vara beroende av ålder, kön, funktionshinder eller var personen bor. Det är också av yttersta vikt att individen i rehabiliteringsprocessen får en individuell behandlingsplan genom lagfästa rättigheter.

Vidare är det viktigt att öka kunskapen om sjukfrånvaron. En kartläggning behövs därför av vilka faktorer som bidrar till skillnader i ökningen av sjukfrånvaro mellan olika regioner liksom vilka faktorer som bidrar till att vissa yrkesgrupper och regioner är mer långtidsfriska än andra. Vidare behöver man utreda kriterierna för en god arbetsmiljö, möjligheterna för företag som uppfyller dessa att få nedsättning av arbetsgivaravgifter och förutsättningarna för att ge alternativa aktörer möjlighet att administrera arbetsskade- och sjukförsäkringen.

19. Rehabiliteringsfrågor i övrigt (punkt 14)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 19. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:A220 yrkande 1 och avslår motionerna 2001/02:Sf234, 2001/02:Sf328 yrkandena 4 och 6, 2001/02:Sf337, 2001/02:So240 yrkande 7, 2001/02:So303 yrkandena 24–27, 2001/02:A246 yrkande 7 och 2001/02:A247 yrkandena 1, 2, 4 och 5.

Ställningstagande

Arbetsgivare behandlar i många fall sin personal som om de vore utbytbara maskindelar. De delar som förbrukats tar företagen inte ansvar för. Det är inte rimligt att detta förhållande får fortgå. Regeringen bör därför utreda hur företagen kan göras ansvariga, eventuellt ekonomiskt belastas, när sjukfrånvaron i företaget når oacceptabla nivåer.

20. Förtidspensionsfrågor (punkt 15)

av Bo Könberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 20. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf395 yrkande 14 och avslår motion 2001/02:Sf272.

Ställningstagande

Det finns behov av att utreda om och i så fall på vilka villkor en beviljad förtidspension skall kunna omprövas. Regeringens förslag att förtidspensionerade på goda villkor skulle kunna pröva att återgå till arbetslivet har inte slagit väl ut. Detta misslyckande får dock inte innebära att ambitionen att uppmuntra förtidspensionärer att återgå i arbete ges upp. Diskussionen får

emellertid inte begränsas till nya förtidspensioner utan måste också beröra redan beviljade förtidspensioner.

21. Handikappersättning (punkt 16)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 21. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf220 samt avslår motionerna 2001/02:Sf302, 2001/02:Sf312 och 2001/02:Sf316.

Ställningstagande

Handikappersättning kan ges till den som för avsevärd tid före 65 års ålder har fått nedsatt funktionsförmåga. Merkostnaderna för en funktionsnedsättning som uppkommer efter 65 års ålder är dock inte mindre än om samma typ av funktionsnedsättning uppstår innan denna åldersgräns. Inte heller beror alla funktionsnedsättningar som uppkommer efter 65 år på åldrande. Det borde därför vara en självklarhet att handikappersättning utbetalas oavsett när i livet funktionsnedsättningen inträffar. Regeringen bör därför se över lagstiftningen i syfte att möjliggöra också för personer över 65 år att få handikappersättning.

22. Försäkringsläkare (punkt 17)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 22. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf367 yrkande 2 samt avslår motionerna 2001/02:Sf273 och 2001/02:Sf396 yrkandena 1–3 samt 6.

Ställningstagande

Systemet med försäkringsläkare innebär att en till försäkringskassan knuten försäkringsläkare granskar intyget från den sjukskrivande läkaren, varefter försäkringskassans handläggare med hjälp av försäkringsläkarens bedömning avgör rätten till sjukpenning. Försäkringsläkarna, som deltar i beslutsprocesser som omfattar mångmiljardbelopp, har förhållandevis skiftande bakgrund. Det borde därför vara ett naturligt krav att försäkringsläkarna har någon form av utbildning inom försäkringsmedicin samt att kvalifikationskraven är likvärdiga över hela landet. Vi anser således att det bör finnas nationellt tillämpade kriterier och rekommendationer vid nyanställning av försäkringsläkare.

23. Försäkringsläkare (punkt 17)

av Rose-Marie Frebran och Fanny Rizell (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 23. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf396 yrkandena 1–3 och 6 samt bifaller delvis motion 2001/02:Sf273 och avslår motion 2001/02:Sf367 yrkande 2.

Ställningstagande

En stor del av kritiken mot systemet med försäkringsläkare riktar in sig på att försäkringsläkarnas yttranden ofta strider mot vetenskap och beprövad erfarenhet. Enligt vår uppfattning måste försäkringsläkarna tillförsäkras en kontinuerlig och uppdaterad vidareutbildning.

En annan kritik är att försäkringsläkarna inte står under tillsyn av någon myndighet. Som anställda och uppdragstagare hos försäkringskassan utvecklar försäkringsläkarna lätt ett arbetssätt som innebär att de ensidigt företräder kassan. Förhållandet förstärks genom att vederbörande när han eller hon utövar funktionen som försäkringsläkare inte är underställd Socialstyrelsen som tillsynsmyndighet. Inte heller kan försäkringsläkaren i denna sin egenskap ställas till ansvar enligt lagen (1994:954) om disciplinpåföljd m.m. på hälso- och sjukvårdens område. Som rådgivare till försäkringskassor är försäkringsläkarna inte heller ansvariga för sina bedömningar inför JO. Läkarna kan alltså göra bedömningar mycket fritt och godtyckligt, utan att dessa kan bli föremål för sedvanlig vetenskaplig värdering, kritik eller ansvar. Detta är en brist i systemet som inte är acceptabel.

Det är två delvis motstridiga uppfattningar som utkristalliserar sig i debatten kring försäkringsläkarens uppgifter. Vissa anser att bristerna finns hos försäkringsläkarna, som man menar skriver yttranden som är under all kritik och går emot vetenskap och beprövad erfarenhet. Andra däremot menar att försäkringsläkarna är utlämnade åt att tolka de behandlande läkarnas intyg och utlåtanden. Om intygen är undermåligt skrivna blir försäkringsläkarens bedömning mer osäker. Oavsett hur det förhåller sig är situationen otillfredsställande. Av det skälet bör regeringen tillsätta en utredning som ser över de problem som finns inom det försäkringsmedicinska området och lämnar förslag på en reformering av systemet.

24. Dröjsmålsränta m.m. (punkt 18)

av Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m) och Margareta Cederfelt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 24. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf202 och 2001/02:Sf210 yrkande 1 och avslår motion 2001/02:Sf210 yrkande 2.

Ställningstagande

Försäkringskassan har sedan år 1994 rätt att ta ut dröjsmålsränta på de belopp som en person är skyldig att återbetala till kassan. Därmed borde även de personer som drabbats av försäkringskassans försenade eller felaktiga hantering erhålla dröjsmålsränta. Förseñas ett beslut om utbetalning beroende på förhållanden som mottagaren inte kan råda över bör dröjsmålsränta utbetalas. Om ett beslut om avslag i ett ärende överklagas och ändras helt eller delvis till den klagandes fördel bör dröjsmålsränta utges från den dag då avslagsbeslutet fattades av försäkringskassan. En sådan ordning skulle också tydliggöra kostnaden för långsam handläggning och bidra till att förkorta försäkringskassans handläggningstider.

25. Frågor rörande socialförsäkringsadministrationen i övrigt (punkt 19)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 25. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf229 och avslår motionerna 2001/02:Sf227, 2001/02:Sf240, 2001/02:Sf241, 2001/02:Sf347 och 2001/02:Sf395 yrkande 12.

Ställningstagande

Enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring gäller att delårsrapport för de första sex månaderna skall upprättas och lämnas till RFV. Vidare skall delårsrapporten skrivas under av samtliga styrelseledamöter och direktören. I praktiken innebär detta att delårsrapporten skall föreligga för undertecknande mitt under semestertiden. Beslutad delårsrapport skall vara RFV till handa i början av augusti. Detta medför en hel del praktiska problem och innebär kostnader inte bara för försäkringskassan utan inte sällan även för enskilda styrelseledamöter. Enligt vår mening bör det vara fullt tillräckligt om delårsrapporten skrivs under av styrelsens presidium och försäkringskassans direktör.

26. Frågor rörande socialförsäkringsadministrationen i övrigt (punkt 19)

av Rose-Marie Frebran och Fanny Rizell (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 26. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf240 och avslår motionerna 2001/02:Sf227, 2001/02:Sf229, 2001/02:Sf241, 2001/02:Sf347 och 2001/02:Sf395 yrkande 12.

Ställningstagande

Försäkringskassorna samlar in uppgifter om var och en som utnyttjar socialförsäkringen bl.a. vad gäller sjukdom och, vid skada, händelseförlopp. Denna information har ett stort värde i och med att den tydligt visar sjukdomstrender i vårt land. Uppgifterna som försäkringskassan får av de försäkrade borde vara en stor tillgång i forskning och utveckling av såväl socialförsäkringen som inom sjukvård och förebyggande hälsovård. Beklagligt nog finns det med dagens lagstiftning ingen möjlighet att sammanställa denna kunskap. Vi anser att regeringen bör få i uppdrag att utreda och återkomma med förslag om hur kunskapen inom försäkringskassan skall kunna tas till vara bl.a. i det förebyggande arbetet.

27. Frågor rörande socialförsäkringsadministrationen i övrigt (punkt 19)

av Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 27. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf227 och avslår motionerna 2001/02:Sf229, 2001/02:Sf240, 2001/02:Sf241, 2001/02:Sf347 och 2001/02:Sf395 yrkande 12.

Ställningstagande

Arbetsbelastningen i butiker och banker är mycket intensiv sista veckan i varje månad när alla får sin lön och det samtidigt sker utbetalningar i form av barnbidrag och pensioner. För att få en jämnare fördelning av inköpen över månaden och minimera rån- och överfallsrisker bör regeringen överväga att ändra utbetalningsdagarna av statliga ersättningar så att dessa inte sammanfaller med de vanligaste löneutbetalningsdagarna i slutet av månaden.

28. Frågor rörande socialförsäkringsadministrationen i övrigt (punkt 19)

av Bo Könberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 28. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf395 yrkande 12 och avslår motionerna 2001/02:Sf227, 2001/02:Sf229, 2001/02:Sf240, 2001/02:Sf241 och 2001/02:Sf347.

Ställningstagande

De försäkringsmedicinska centra som finns i dag bör kompletteras med kompetens för arbetslivsområdet. På ett sådant utredningscentrum skall samtliga sjukskrivna kunna genomgå en utredning så snart behovet konstaterats. Genom en komplettering med arbetslivskompetens får den sjukskrivne en snabb bedömning av sin eventuella funktionsnedsättning och får samtidigt möjlighet till en snabb eller långsam återkomst till arbetslivet.

29. Änkepension (punkt 23)

av Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Rose-Marie Frebran (kd), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Fanny Rizell (kd) och Margareta Cederfelt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 29. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Sf39 yrkande 1, 2000/01:Sf40 yrkande 2, 2001/02:Sf201, 2001/02:Sf206, 2001/02:Sf209, 2001/02:Sf219, 2001/02:Sf239, 2001/02:Sf276, 2001/02:Sf291, 2001/02:Sf303, 2001/02:Sf313, 2001/02:Sf331 och 2001/02:A228 yrkande 2.

Ställningstagande

Änkepensionen infördes för att ge änkorna garantier för ekonomisk trygghet vid makens frånfalle. Det förelåg en tydlig överenskommelse om att änkor skulle erhålla änkepension till den månad de fyllde 65 år. Riksdagsmajoriteten bröt detta löfte genom sitt beslut i december 1996 som innebar att änkepensionens folkpensionsdel i fortsättningen skulle inkomstprövas. Genom beslutet har inte enbart enskilda människors ekonomiska planering slagits i spillror utan förtroendet för staten som garant för tryggheten har också skadats. Många änkor har genom detta förfarande gått miste om stora belopp varje månad.

I socialförsäkringsutskottets betänkande (1999/2000:SfU13) konstateras under utskottets bedömning att frågan om änkepension bereds inom Regeringskansliet och att regeringen ämnar återkomma i frågan. Detta har dock inte skett varken i proposition 2000/01:140 Reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl. eller i föreliggande proposition, mer än vad som avser bostadstilläggets påverkan på änkepensionerna. Vi begär att regeringen skyndsamt lägger fram ett förslag om att avskaffa inkomstprövningen av änkepensionen. Det anförda bör ges regeringen till känna.

30. Bostadstillägg vid särskilt boende (punkt 25)

av Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Rose-Marie Frebran (kd), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Fanny Rizell (kd) och Margareta Cederfelt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 30. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf308 yrkande 3.

Ställningstagande

Bostadstillägg utges för kostnaden för den permanenta bostaden. Principen att jämställa boende i tvåbäddsrums med egen lägenhet är enligt vår mening inte hållbar. Bostadstillägget riskerar därmed att bli ett kommunalt bidrag och inte ett grundskydd för pensionärer. Detta kan i sin tur bidra till att mindre lämpliga vårdmiljöer permanentas. Vi anser att regeringen bör återkomma snarast, dock senast inom två år, med en redogörelse för utvecklingen av boendestrukturen i särskilt boende med särskild tonvikt på tvåbäddsrums. Det anförda bör ges regeringen till känna.

31. Alternativ egen bostad inom bostadstillägget (punkt 26)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 31. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf308 yrkande 4.

Ställningstagande

Förmögenhet nedlagd i den egna permanentbostaden skall inte beaktas vid beräkningen av årsinkomsten inom bostadstillägget. Tidigare gällde detta också fritidsfastighet. Vi anser att det bör vara den enskildes ensak om han eller hon väljer att bo i hyreslägenhet kombinerad med fritidsfastighet, i ett

permanent småhus eller i bostadsrätt. Reglerna bör därför ändras så att vid beräkningen av årsinkomsten avdrag kan göras för förmögenhet nedlagd i alternativt egen nyttjad bostad. Dock bör endast ett avdrag få göras för ett alternativ vid samma tillfälle. Det anförda bör ges regeringen till känna.

32. Kvinnors beroende av bostadstillägg (punkt 27)

av Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 32. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf332 yrkande 9.

Ställningstagande

När det gäller låginkomstpensionärer med BTP är det viktigt att följa utvecklingen av andelen BTP-mottagare bland män respektive kvinnor. Enligt diagram i budgetpropositionen uppgår 1991 39 % av kvinnorna och 16 % av männen BTP. Tio år senare uppgår 31 % av kvinnorna och 9 % av männen BTP. Utvecklingen i detta avseende måste följas noggrant. Speciellt viktigt är det att följa och analysera varför det går så sakta för kvinnorna att minska sitt beroende av BTP, trots att förvärvsfrekvensen har ökat bland kvinnor. Det anförda bör ges regeringen till känna.

33. Framtida ersättningsnivå inom bostadstillägget (punkt 28)

av Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 33. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf332 yrkande 10.

Ställningstagande

Det framtida inriktningsmålet inom bostadstillägget bör vara att ersättningsnivån skall uppgå till 95 % av den enligt reglerna godtagna bostadskostnaden. Detta kommer framför allt att gynna kvinnor eftersom de är den största gruppen BTP-mottagare. Det anförda bör ges regeringen till känna.

34. Barnomsorgskonto (punkt 30)

av Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Rose-Marie Frebran (kd), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Fanny Rizell (kd), Birgitta Carlsson (c) och Margareta Cederfelt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 34. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf238, 2001/02:Sf390 yrkande 2, 2001/02:Sf392 yrkandena 26, 27 och 32, 2001/02:Sf397 yrkande 2, 2001/02:Sk288 yrkande 16, 2001/02:L370 yrkande 1, 2001/02:So304 yrkande 5, 2001/02:So637 yrkandena 2 och 17, 2001/02:Ub329, 2001/02:Ub548 yrkande 10, 2001/02:A228 yrkande 8 och 2001/02:A229 yrkande 18.

Ställningstagande

Nuvarande system har såväl valfrihets- som fördelningsbrister varför vi vill ha en familjepolitisk reform, där man skapar ekonomiska och praktiska förutsättningar för val mellan olika flexibla barnomsorgsformer.

Familjepolitiken skall enligt vår mening bygga på principerna om valfrihet, flexibilitet och rättvisa. Alla föräldrar måste ges bättre möjligheter att förena familje- och yrkesliv på ett bra sätt. Det är av avgörande betydelse för både kvinnor och män. Detta kräver enligt vår mening att föräldrarnas valfrihet ökar och att utrymme skapas för en mångfald barnomsorgsformer. Genom våra förslag lägger vi en grund för att familjerna skall få lika möjligheter, men lösningarna behöver inte vara likadana. Vi anser att ett barnomsorgskonto som omfattar alla barn i förskoleåldern bör införas fr.o.m. 2002. Som ett första steg införs ett barnomsorgskonto på 40 000 kr per barn. Maximalt 20 000 kr per barn skall få tas ut per år. Vidare skall styrkta barnomsorgskostnader vara avdragsgilla i den kommunala beskattningen. Rätten till avdrag skall gälla för samtliga barnomsorgskostnader oavsett tillsynsform, och avdrag skall få göras med maximalt 50 000 kr per barn och år. Avdragsrätten skall kunna utnyttjas under hela förskoleperioden. Vi anser att barnomsorgskontot ger föräldrarna möjlighet att välja barnomsorg, minska sin arbetstid eller stanna hemma under en del av barnens uppväxt.

35. Familjepolitikens inriktning i övrigt (punkt 31)

av Margit Gennser (m), Rose-Marie Frebran (kd), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Fanny Rizell (kd) och Margareta Cederfelt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 35. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf222 yrkande 1 och 2001/02:Sf392 yrkandena 1, 2, 7, 8, 19, 20 och 25 samt avslår motionerna 2001/02:Sf222 yrkande 4, 2001/02:Sf275, 2001/02:Sf278 yrkandena 1, 2 och 4, 2001/02:Sf338, 2001/02:So496 yrkande 1 och 2001/02:A229 yrkande 16.

Ställningstagande

Vi anser att familjen har en oersättlig ställning och uppgift i samhället och att familjepolitiken utgör basen för hela samhällsbygget. Familjepolitikens utformning måste ge förutsättningar för föräldrar att tillbringa mer tid med barnen och genom politiska beslut och attitydbildning måste föräldrarollen uppvärderas. Enligt vår mening bör man ta hänsyn till föräldrarnas önskemål om att få mer tid för barnen. Subsidiaritetsprincipen bör vara utgångspunkten för familjepolitiken. Därmed bör så många beslut som möjligt fattas av familjen själv, och stat och kommun bör underlätta för och inte styra familjerna. Vi anser att hemarbetet måste uppvärderas och begreppet barnomsorg innefatta även föräldrarnas omsorg i det egna hemmet. I dag ger det arbete som utförs utanför den etablerade arbetsmarknaden låg grundtrygghet och registreras inte i den ekonomiska statistiken. Enligt vår mening leder dagens riktade subventioner till att bara de mest välbeställda kan välja den barnomsorg som passar bäst.

36. Utbyggd föräldraförsäkring (punkt 33)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 36. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:So495 yrkandena 1–3 och 2001/02:A392 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi ser en utbyggd föräldraförsäkring som mycket viktig. Det ger barn och föräldrar möjlighet att verkligen knyta an till varandra, framför allt under den viktiga första tiden. Därför bör föräldrapenningen förlängas till 15 månader. Det är emellertid inte bara under barnets tidiga levnadsår som föräldrar behövs utan också under skoltiden. Därför anser vi att föräldrapenningen skall kunna tas ut till dess barnet fyller 12 år. Vidare anser vi att föräldrarna bör få rätt till hel eller partiell ledighet utan lön till dess barnet är tolv år.

37. Överlåtelse av föräldrapenning m.m. till annan (punkt 34)

av Bo Könberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 37. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf397 yrkande 5 och 2001/02:A229 yrkande 19 samt avslår motion 2001/02:Sf304.

Ställningstagande

Föräldraförsäkringen bör enligt vår mening göras mer flexibel. Det är en nackdel att föräldrapenning endast får tas ut när föräldern är hemma och avstår från arbete. Ett sådant krav gör försäkringen styrande och oflexibel. Vi anser att en överlåtelsemöjlighet av föräldrapenning bör införas. Exempelvis bör det vara möjligt att använda föräldrapenning för att betala någon för barn-tillsynen.

38. Beräkningsunderlag och 2,5-årsregeln (punkt 35)

av Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 38. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf349 yrkandena 2 och 3 samt avslår motionerna 2001/02:Sf226, 2001/02:Sf274 och 2001/02:Sf366.

Ställningstagande

Enligt vår mening bör dels ”240-dagarsregeln” tas bort, dels bör båda föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst skyddas under fyra år från barnets födelse. Vidare anser vi att regeringen skall tillsätta en utredning som ser över regeln om att den sjukpenninggrundande inkomsten skall fastställas med hänsyn till inkomst för arbete som beräknas pågå under minst sex månader eller som är årligen återkommande. Detta för att underlätta ett inträde i föräldraförsäkringen för arbetstagare med korta och osäkra anställningsförhållanden. Vi anser att regeringen så snart det statsfinansiella läget tillåter bör återkomma med förslag till ändring av föräldraförsäkringen.

39. Beräkningsunderlag och 2,5-årsregeln (punkt 35)

av Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 39. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf226 och avslår motionerna 2001/02:Sf274, 2001/02:Sf349 yrkandena 2 och 3 samt 2001/02:Sf366.

Ställningstagande

För att inte kvinnor av ekonomiska skäl skall tvingas att föda barn med för korta mellanrum anser vi att den föräldrapenninggrundande inkomsten bör kunna sparas i tre år.

40. Fördelningen mellan föräldrarna (punkt 36)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 40. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf222 yrkande 2, 2001/02:Sf249 yrkande 2 och 2001/02:Sf250 samt avslår motionerna 2001/02:Sf286 och 2001/02:Sf349 yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Vi anser att det krävs en ökad valfrihet och jämställdhet i föräldraförsäkringen. Föräldrar skall själva kunna avgöra vem av dem som skall ta ut föräldrapenning. Särskilda mamma/pappamånader bör därmed enligt vår mening avskaffas.

41. Fördelningen mellan föräldrarna (punkt 36)

av Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 41. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf349 yrkandena 1 och 4 samt avslår motionerna 2001/02:Sf222 yrkande 2, 2001/02:Sf249 yrkande 2, 2001/02:Sf250 och 2001/02:Sf286.

Ställningstagande

En utredning bör tillsättas som utifrån ett feministiskt perspektiv prövar mer genomgripande förändringar inom föräldraförsäkringen i syfte att utjämna vårdnadsansvaret mellan föräldrarna för barnets skull. Vi anser att socialförsäkringens administration bör bidra till att öka mäns föräldraledighet genom att RFV och försäkringskassorna prioriterar detta mål.

42. Pappamånad i efterhand (punkt 37)

av Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 42. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf224 yrkande 2.

Ställningstagande

Pappor som först efter ett antal år får reda på att de är pappor kan förmodligen i praktiken ha förlorat möjligheten att utnyttja pappamånaden i föräldraförsäkringen.

Vi anser att den ”nyblivne” pappan borde få rätt till en pappamånad inom föräldraförsäkringen i syfte att etablera en god kontakt med barnet. Barnet måste ha en ovillkorlig rätt till bästa möjliga start med den ”nya” pappan.

Möjligheten till en pappamånad i dessa fall bör ses över i samband med arbetet med den aviserade familjepolitiska propositionen.

43. Prematura barn (punkt 39)

av Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Sven-Erik Sjöstrand (v) och Fanny Rizell (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 43. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf223 och avslår motion 2001/02:Sf359.

Ställningstagande

Enligt vår mening krävs en översyn av möjligheten att utöka föräldraledigheten för föräldrar till prematurbarn födda före den 28:e veckan. Vi anser att en förlängning av tiden med föräldrapenning är motiverad mot bakgrund av den förlängda spädbarnstiden i dessa fall.

44. Tillfällig föräldrapenning (punkt 40)

av Rose-Marie Frebran och Fanny Rizell (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 44. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf392 yrkande 31 och avslår motion 2001/02:Sf267.

Ställningstagande

Den tillfälliga föräldrapenningen är en ersättning som man kan få t.ex. när barnet är sjukt. Familjer som har barn som är sjuka ofta eller en längre tid kan få det svårt rent ekonomiskt. För en ensamstående kan situationen dessutom bli än mer bekymmersam. Vidare anser vi att regeringen bör utreda hur systemet med tillfällig föräldrapenning fungerar för familjer med barn som är sjuka ofta eller under lång tid.

45. Tillfällig föräldrapenning för egenföretagare (punkt 41)

av Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Rose-Marie Frebran (kd), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Fanny Rizell (kd), Birgitta Carlsson (c) och Margareta Cederfelt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 45. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf232 och 2001/02:Sf306 yrkande 2.

Ställningstagande

I många sammanhang brukar det sägas att lagstiftningen bör underlätta företagande. Ändå finns det fortfarande områden där företagare har sämre villkor än anställda. Ett exempel på sämre villkor för företagare är reglerna om rätt till ersättning när föräldern måste avstå från arbete för att ta hand om sjuka barn.

För den som driver sitt företag i en enskild firma eller i ett handelsbolag, egenföretagare, beräknas den tillfälliga föräldrapenningen så att årsinkomsten fördelas på årets alla dagar, inte bara på de dagar då egenföretagaren skulle ha arbetat. Ersättning betalas ut bara för dagar då man skulle ha arbetat, inte för helger eller andra lediga dagar. För den som är anställd beräknas den tillfälliga föräldrapenningen så att årsinkomsten fördelas på årsarbetstiden. Även den som driver sitt företag i ett aktiebolag räknas som anställd och omfattas alltså av samma regler som andra anställda. Ersättning betalas också här ut i förhållande till den tid man skulle ha arbetat.

Vi anser att egenföretagare diskrimineras genom de olika beräkningsreglerna. Det är helt enkelt dyrare för dem att vara hemma och ta hand om barn än det är för anställda.

Det finns enligt vår mening på grund av en rad orsaker behov av att skapa regler i föräldraförsäkringen som ger egenföretagare rätt till ersättning vid tillfällig föräldraledighet på samma villkor som anställda.

46. Samarbetsavtal (punkt 43)

av Rose-Marie Frebran och Fanny Rizell (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 46. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf392 yrkande 6.

Ställningstagande

Det är enligt vår mening viktigt att ge stöd och hjälp för att om möjligt kunna undvika en skilsmässa eller separation. Vi anser därför att dagens samarbetsavtal bör utvecklas ytterligare.

47. Underhållsstöd (punkt 45)

av Rose-Marie Frebran och Fanny Rizell (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 47. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf247 och avslår motionerna 2000/01:L438, 2001/02:Sf215, 2001/02:Sf218 yrkande 2, 2001/02:Sf374 och 2001/02:A393 yrkande 6.

Ställningstagande

Vi förespråkar en rad ändringar i underhållsstödet. För det första bör det göras en prövning av boförelärderns ekonomi innan statligt stöd utbetalas. Vidare bör, när det gäller umgängesavdrag, hämtande- och lämnandedagen räknas som ett helt dygn samt umgängesavdrag få göras med 1/20 samtidigt som avdraget för boförelärdern ändå får göras med 1/40 av underhållsstödet. Enligt vår mening krävs dessutom en ändring av återbetalningsreglerna, med bl.a. ett förbehållsbelopp och möjlighet till jämkning. Slutligen anser vi att en fordran inte bör överföras till kronofogdemyndigheten förrän den är minst tolv månader gammal eller uppgår till minst 5 000 kr.

48. Underhållsstöd (punkt 45)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 48. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:A393 yrkande 6 och avslår motionerna 2000/01:L438, 2001/02:Sf215, 2001/02:Sf218 yrkande 2, 2001/02:Sf247 och 2001/02:Sf374.

Ställningstagande

Många personer hamnar på grund av bl.a. obetalt underhåll hos kronofogden med betalningsanmärkningar. De ekonomiska problemen gör att många av de män som vill vara bra pappor hamnar i en näst intill omöjlig situation där de inte har råd att ha barnen boende hos sig eller bo i en lägenhet så pass stor att barnen kan bo där flera dagar i sträck. Vi anser att det finns ett stort behov av att se över hur ekonomin för särlevande föräldrar skall ordnas samt hur detta

påverkar barnens rätt till båda sina föräldrar. Regeringen bör därför tillsätta en utredning om särlevande föräldrars ekonomi.

49. Adoptionsbidrag (punkt 46)

av Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 46 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 49. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So304 yrkande 8 och avslår motionerna 2001/02:Sf243, 2001/02:Sf252 och 2001/02:L248 yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att den nyligen genomförda höjningen av adoptionskostnadsbidraget till 40 000 kr per barn inte var tillräcklig. En ny översyn av kostnadsbidraget bör enligt vår mening göras.

50. Vårdbidrag (punkt 47)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 47 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 50. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf330 samt avslår motionerna 2001/02:Sf218 yrkande 1 och 2001/02:Sf356.

Ställningstagande

Vårdbidrag skall utges till barn som behöver speciell vård och tillsyn i sin vardag. Vi anser att vårdbidraget alltid bör följa barnet så att det tillförsäkras ett stöd som ger en så hög livskvalitet som möjligt.

51. Sänkta socialavgifter m.m. (punkt 48)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 48 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 51. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf385 och 2001/02:N365 yrkande 13 samt avslår motionerna 2001/02:Sf205 och 2001/02:Sf368.

Ställningstagande

Om man studerar socialavgifterna närmare framgår det tydligt att småföretagens kostnader för sjukfrånvaron är 2–3 gånger högre i procent räknat av lönesumman än vad den är för de större företagen. Småföretag har dock oftare färre antal sjukskrivna än storföretagen och den offentliga sektorn. Det beror i regel på att företagaren själv arbetar i företaget och därför snabbare ser problem som kan uppstå. Om differentierade sjukförsäkringsavgifter infördes skulle företag med ett lågt antal sjukskrivna premieras samtidigt som det skulle innebära en stimulans att förbättra arbetsmiljön.

Under alla förhållanden är det inte förenligt med ett småföretagarvänligt klimat att tvinga småföretagen att betala de stora företagens och den offentliga sektorns bristande arbetsmiljö. Dessutom är arbetskraftskostnaden oftast den största utgiften för de mindre företagen. Socialavgifterna bör därför sänkas, och i gengäld bör energiskatten höjas.

52. Företag med säsonganställd personal (punkt 49)

av Margit Gennser (m), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Birgitta Carlsson (c) och Margareta Cederfelt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 49 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 52. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf335 yrkande 2, 2001/02:Sk417 yrkande 6 och 2001/02:MJ340 yrkande 3.

Ställningstagande

Kostnaden för arbetskraften utgör vid sidan av kapitalkostnader, och i växt- och husodlingen energikostnader, den största enskilda kostnadsposten i trädgårdsproduktionen. Kostnaden för tillfälligt anställd arbetskraft är den ur strukturell synpunkt mest betydelsefulla kostnaden. En jämförelse mellan kostnaderna för skördearbetskraften i EU-länderna visar att arbetsgivaravgifterna för säsongspersonal är reducerade i de flesta länder. En utredning har påpekat att andra länders reducering av arbetskraftskostnaden för säsongarbete är en betydande konkurrensnackdel för den svenska trädgårdsnäringsen och att en reducering av kostnaden för den svenska trädgårdsodlingen skulle ge en både positiv konkurrens-effekt och öka förutsättningarna för att rekrytera svensk arbetskraft.

I flera EU-länder tillämpas betydande lättnader i avgiftsuttaget på tillfälligt anställd skördearbetskraft. I Sverige finns en avgiftsfri lönegräns på 1 000 kr för ett år. Gränsen fastställdes senast 1985.

Den nuvarande nedsättningen av arbetsgivaravgiften på 5 % som syftar till att stimulera nyanställningar inom framför allt små och medelstora företag kan inte fullt ut utnyttjas av företag med säsongssysselsättning. Att möjlig-

göra en årlig avstämning skulle enligt vår uppfattning innebära att företag med säsongssysselsättning skulle kunna fullt ut utnyttja nedsättningen.

Mot bakgrund av vad nu anförts anser vi att regeringen bör återkomma med förslag om att minska arbetsgivaravgifterna för säsongsanställd personal samt att ge företag med säsongssysselsättning möjlighet att utnyttja nedsättningen av arbetsgivaravgifterna. Vi anser vidare att det nu är dags att se över gränsen om 1 000 kr.

53. Företag med säsongsanställd personal (punkt 49)

av Rose-Marie Frebran och Fanny Rizell (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 49 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 53. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf335 yrkande 2 och 2001/02:MJ340 yrkande 3 samt avslår motion 2001/02:Sk417 yrkande 6.

Ställningstagande

Kostnaden för arbetskraften utgör vid sidan av kapitalkostnader, och i växt- och husodlingen energikostnader, den största enskilda kostnadsposten i trädgårdsproduktionen. Kostnaden för tillfälligt anställd arbetskraft är den ur strukturell synpunkt mest betydelsefulla kostnaden. En jämförelse mellan kostnaderna för skördearbetskraften i EU-länderna visar att arbetsgivaravgifterna för säsongspersonal är reducerade i de flesta länder. En utredning har påpekat att andra länders reducering av arbetskraftskostnaden för säsongarbete är en betydande konkurrensnackdel för den svenska trädgårdsnäringen och att en reducering av kostnaden för den svenska trädgårdsodlingen skulle ge en både positiv konkurrens effekt och öka förutsättningarna för att rekrytera svensk arbetskraft.

Den nuvarande nedsättningen av arbetsgivaravgiften på 5 %, som syftar till att stimulera nyanställningar inom framför allt små och medelstora företag, kan inte fullt ut utnyttjas av företag med säsongssysselsättning. Att möjliggöra en årlig avstämning skulle enligt vår uppfattning innebära att företag med säsongssysselsättning skulle kunna fullt ut utnyttja nedsättningen.

Mot bakgrund av vad som nu anförts anser vi att regeringen bör återkomma med förslag om att minska arbetsgivaravgifterna för säsongsanställd personal samt att ge företag med säsongssysselsättning möjlighet att utnyttja nedsättningen av arbetsgivaravgifterna.

**54. Avgiftsskyldighet för andra föreningar än idrottsföreningar
(punkt 50)**

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 50 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 54. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Kr422 yrkande 58 och avslår motion 2001/02:Sf261.

Ställningstagande

De kommunala bidragen till föreningar har minskat eller avskaffats helt. Minskningen av resurser har lett till färre aktiviteter och att föreningar lagts ned. För att motverka denna utveckling bör kulturföreningar ges samma avgiftsregler som idrottsföreningar. Det förhållandet att ersättningar från idrottsföreningar är avgiftsfria när arvodet är lägre än ett halvt prisbasbelopp har bidragit till att stärka idrottens roll i samhället. Samma goda resultat kan nås om samma regler införs inom kulturområdet. Regeringen bör återkomma med förslag som ger kultursektorn regler liknande dem som finns inom idrottsområdet.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Principer för socialförsäkringarna (punkt 1)

av Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v).

Vi anser att följande principer bör gälla för det ekonomiska trygghetssystemet.

Sveriges välfärdssystem omfördelar ekonomiska resurser effektivt över människors livstid, mellan kvinnor och män samt mellan lågavlönade och högavlönade. Det beror på att systemet beskattar invånarna progressivt på hela inkomsten, medan förmånerna erbjuder inkomsttrygghet upp till ett bestämt tak samt att vissa förmåner är lika för alla som t.ex. barnbidraget.

Vi anser att varje förslag till införande av basinkomst skall avvisas. I stället är det viktigt att inkomstbortfallsprincipen och arbetslinjen inom systemet för ekonomisk trygghet försvaras.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att åtgärda brister i täckningsgraden inom nuvarande offentliga system för ekonomisk trygghet samt för att undersöka möjligheter till förenkling av de materiella reglerna.

Individens utanförskap beror främst på orsaker som dåliga möjligheter till utbildning och annan kompetensutveckling, rehabilitering, bristande tilltro till den egna förmågan och få jobberbjudanden. Aktiva åtgärder inom det ekonomiska trygghetssystemet skall därför bedrivas utifrån målsättningen att stärka den enskildes arbetsförmåga.

En marknadsekonomi måste kombineras med ett generöst offentligt välfärdssystem styrt av demokratiskt valda politiker om någon form av jämlikhet skall kunna uppnås.

Nuvarande ordning med ett samordnat socialförsäkringssystem under statsbudgetens utgiftstak bör behållas men vad gäller socialförsäkringssystemen och budgetprocessen krävs en förändring så att statens inkomster kan användas på ett effektivare sätt i syfte att stimulera prevention och rehabilitering.

Det är viktigt att aktivt motverka att människor med utländsk bakgrund indirekt diskrimineras inom rådande system för ekonomisk trygghet. För att kunna göra det krävs bättre kunskap på området. Regeringen bör tillsätta en utredning som kartlägger vilka materiella regler inom Sveriges ekonomiska trygghetssystem som i dag indirekt diskriminerar människor med utländsk bakgrund.

2. Principerna för socialförsäkringarna (punkt 1)

av Rose-Marie Frebran och Fanny Rizell (båda kd).

Vi har följande syn på en reformerad och fonderad socialförsäkring.

På liknande sätt som i det reformerade pensionssystemet behöver ”rakare rör” mellan vad man betalar in och vad man får ut skapas i fler delar av socialförsäkringssystemet. Vi anser att det på sikt också kan göras stora vinster på att fondera delar av systemet. Sjukförsäkringen bör ges en mer autonom utformning, eventuellt med en egen buffertfond för att utjämna inbetalningar och utbetalningar över tillfälliga variationer mellan olika år. Villkoren för en sådan reformering bör diskuteras mellan i första hand de partier som står bakom pensionsreformen.

På grund av osäkerheten i det statsfinansiella läget bör taket i sjuk- och föräldraförsäkringarna ännu inte höjas.

Skatte-, avgifts- och bidragssystem samverkar. Särskilt höga marginaleffekter drabbar i dag familjer med låga inkomster. För att minska bidragsberoendet bör de partier som står bakom pensionsreformen gemensamt söka finna en bred och långsiktigt hållbar lösning på de skadliga marginaleffekterna i bl.a. socialförsäkringssystemet.

3. EU-samarbetet och nationell beslutanderätt (punkt 4)

av Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v).

EU förespråkar nationell beslutanderätt inom det sociala området, samtidigt som man gärna talar om en europeisk social modell. Det finns en uppenbar risk att samarbetet på EU-nivå kommer att motverka den i motionen föreslagna inriktningen på socialpolitiken. Den nationella beslutanderätten på det sociala området måste försvaras på ett mer offensivt sätt inom EU. Vi anser att utskottet i flera sammanhang och på ett tydligt sätt har markerat detta, vilket också redovisas i betänkandet.

4. Moderaternas anslagsförslag (punkterna 7, 20 och 29)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Cecilia Magnusson (alla m).

Riksdagsmajoriteten – bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – har genom beslut om ramar för de olika utgiftsområdena ställt sig bakom en annan inriktning av politiken vid det första rambeslutet om statsbudgeten för 2002 samt om preliminära utgiftsramar för åren 2003 och 2004.

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Ett övergripande mål för den ekonomiska politiken bör vara en sänkt utgiftskvot. För detta krävs såväl en moderniserad arbetsmarknad och avregleringar som sänkta skatter och lägre offentliga utgifter.

Våra förslag syftar också till att skapa förutsättningar för ett ekonomiskt, kulturellt och socialt växande Sverige. Vi vill satsa på en utbildning som ger

alla större möjligheter till ett rikare liv. Genom en större enskild sektor och ett starkare civilt samhälle kan både företag och människor växa. Ännu fler kan komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Den sociala tryggheten ökar också i andra bemärkelser genom att hushållen får en större ekonomisk självständighet. Friheten att välja bidrar både till mångfald, en bättre kvalitet och en större trygghet. De enskilda människorna får ett större inflytande över sina liv.

Vi har föreslagit en långtgående växling från subventioner och bidrag till omfattande skattesänkningar för alla, främst låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt värnar vi de människor som är i störst behov av gemensamma insatser och som har små eller inga möjligheter att påverka sin egen situation. Vi slår också fast att det allmänna skall tillföras resurser för att på ett tillfredsställande sätt kunna genomföra de uppgifter som måste vara gemensamma. Avsevärda resurser tillförs t.ex. för att bryta den ökade sjukfrånvaron och de ökande förtidspensioneringarna.

Vårt budgetalternativ – med våra förslag till utgiftstak, anslagsfördelning och skatteförändringar – bör ses som en helhet där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra.

Vi har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än regeringen och dess stödpartier föreslår. Därför redovisar vi i detta särskilda yttrande (i stället för i en reservation) den del av vår politik som rör utgiftsområdena 10, 11 och 12.

Anslag inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Moderata samlingspartiet anser att utgiftsområde 10 bör minskas med 12 168 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:1 på sammanlagt 10 068 miljoner kronor.

Den av oss föreslagna utgiftsminskningen uppnås bl.a. genom att sjukpenninggrundande inkomst beräknas på ett genomsnitt av de två föregående årens inkomst, att ersättningsnivån i rehabiliteringspenningen bestäms till 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten och att ytterligare en karensdag den åttonde frånvarodagen införs både vad gäller sjukersättningen och rehabiliteringspenningen. I våra anslagsberäkningar ingår också att sjuk- och rehabiliteringsersättning skall utges för lönedelar upp till 7,5 inkomstbasbelopp och att det s.k. taket i sjukpenningen skall således indexeras med inkomstbasbelopp som grund. I övrigt ställer vi oss avvisande till regeringens strategi för att motverka ohälsa i arbetslivet samt anser att havandeskapspenningen skall flyttas till utgiftsområde 10. Anslaget påverkas vidare av att sjukskrivningar på grund av trafikolyckor överförs från sjukförsäkringen till trafikskadeförsäkringen.

19:2 Förtidspensioner

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:2 på sammanlagt 2 300 miljoner kronor.

Vi anser att kostnaderna för förtidspensioner kommer att minska genom våra förslag om att försäkringskassan dels får det finansiella ansvaret för den arbetslivsinriktade rehabiliteringen, dels får möjlighet att upphandla rehabiliteringstjänster på annat håll än i det egna landstinget.

19:4 Arbetsskadeersättningar

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:4 på sammanlagt 800 miljoner kronor.

Vi motsätter oss det av regeringen aviserade förslaget om ändrade bevisregler i arbetsskadeförsäkringen. Vi vill i stället se en reformprocess där ett arbetsskadeobligatorium införs för arbetsgivare. En arbetsgivare kan då teckna en privat arbetsskadeförsäkring som premiesätts efter aktuariska villkor. På detta sätt kan utgifterna för arbetsskador minskas.

19:8 Allmänna försäkringskassor

Vi föreslår en ökning av anslaget 19:8 på sammanlagt 1 000 miljoner kronor.

Försäkringskassorna bör ha det finansiella ansvaret för rehabilitering tillbaka till arbetslivet. För att detta skall kunna förverkligas bör socialförsäkringsadministrationen tillföras ytterligare medel så att försäkringskassorna kan öka sina arbetsinsatser vad gäller rehabilitering och samordning. För detta ändamål anvisar vi ytterligare 765 miljoner kronor för köp av tjänster och 235 miljoner kronor för att försäkringskassan skall kunna tillsätta fler rehabiliteringstjänster. Vi anser att försäkringskassorna skall kunna upphandla rehabiliteringstjänster inom tre månader från det behovet därav har fastställts och att rehabiliteringstjänster skall kunna upphandlas utanför det egna landstinget, av privata företag eller vid behov utomlands.

Vi vill vidare att regeringen lägger fram förslag för att förbättra rehabiliteringen och korta sjukskrivningstiderna samt att samarbetet mellan försäkringskassor och övriga berörda parter i rehabiliteringsprocessen skall uppmuntras.

Anslag inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Moderata samlingspartiet anser att utgiftsområdet, i förhållande till regeringens förslag, bör tillföras ytterligare 180 miljoner kronor enligt nedan angiven fördelning på anslagen inom utgiftsområdet.

20:1 Ålderspensioner

Vi föreslår en utgiftsökning inom anslaget 20:1 med 300 miljoner kronor.

Vi anser att det nu är dags att betala tillbaka en del av folkpensionen som innehölls av staten under perioden 1993–1998 genom att pensionerna då

beräknades på ett basbelopp minskat med 2 %. Vi anser därför att pensionerna för dem som uppbar folkpension under den nämnda perioden skall beräknas utifrån ett prisbasbelopp som är förhöjt med 2 % under 2002.

20:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Vi föreslår en utgiftsökning inom anslaget 20:2 med 500 miljoner kronor.

Vi vidhåller vår tidigare framförda kritik av den inkomstprövning av änkepensionerna som infördes år 1997. Inkomstprövningen måste upphöra snarast möjligt och nivåerna återställas till vad som gällde före den 1 april 1997. På så sätt säkras änkornas ekonomiska trygghet och tilltron till det offentliga pensionssystemet urholkas inte.

20:3 Bostadstillägg till pensionärer

Vi föreslår besparingar inom anslaget 20:3 med 620 miljoner kronor.

Vi avvisar regeringens förslag till ändring i lagen om bostadstillägg till pensionärer med hänvisning till att utformningen av det generella bostadstillägget har verkat kostnadsdrivande på kommunernas hyressättning av äldreboenden och att fastighetsskatten bör sänkas. I stället föreslår vi att det generella bostadstillägget skall återställas till den ersättningsnivå som gällde före den 1 januari 2001, dvs. till 90 % av boendekostnader mellan 100 kr och 4 000 kr i månaden. Vi vill använda en del av de medel som därmed frigörs till att förbättra villkoren för de allra sämst ställda pensionärerna genom att höja den skäligen levnadsnivån i det särskilda bostadstillägget med 6 procentenheter till 135,4 % av prisbasbeloppet för ensamstående och till 114,4 % för gift pensionär.

Anslag inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Moderata samlingspartiet anser att utgiftsområdet bör ökas med 700 miljoner kronor för budgetåret 2002 i förhållande till regeringens förslag.

21:2 Föräldraförsäkring

Vi föreslår en utgiftsminskning på anslag 21:2 på sammanlagt 2 420 miljoner kronor.

Med anledning av att det borgerliga alternativet med barnomsorgskonto och avdragsrätt för barnomsorgskostnader tar vid när barnet fyller ett år bör föräldraförsäkringen begränsas till 360 dagar och garantidagarna bör avskaffas. Vi anser att en extra pappamånad och kontaktdagar inte bör införas. Ersättningsnivån i föräldraförsäkringen bör vara 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten och taket i föräldraförsäkringen begränsas till lönedelar på maximalt 7,5 inkomstbasbelopp. Vi anser att havandeskapspenningen bör föras över till anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering.

21:3 Underhållsstöd

Vi föreslår en utgiftsminskning på anslag 21:3 på sammanlagt 400 miljoner kronor.

Underhållsstödet bör ersättas av ett ensamstående stöd där grundprincipen är att särlevande föräldrar i normalfallet skall sköta underhållsbetalning direkt till varandra i enlighet med föräldrabalkens regler. Underhållsstödet utgår därvid i de fall där fadern är okänd, en förälder är avliden och barnpension inte utgår, underhållsföräldern inte sköter sina betalningsförpliktelser eller föräldrarna är särlevande och har en sammanlagd inkomst som understiger en viss nivå, vilket innebär en form av inkomstprövning av båda föräldrarna. Försäkringskassan skall kunna vara behjälplig med att betala ut förskott på det avtalade underhållsstödet till boföräldern för att sedan kräva in underhållsstödet av den bidragsskyldige föräldern i de fall den underhållsskyldige föräldern missköter sina åtaganden. Underhållsstöd skall inte betalas ut vid växelvis boende. Vi anser att regeringen bör utreda och därefter återkomma med ett förslag enligt det anförda.

21:4 Bidrag till kostnader för internationella adoptioner

Vi föreslår en utgiftsökning på anslag 21:4 på sammanlagt 8 miljoner kronor.

Vi anser att bidraget till kostnader för internationella adoptioner bör höjas till 50 % av kostnaden, enligt en schablon grundad på varifrån barnet adopteras, dock högst 55 000 kr per barn.

21:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn

Vi föreslår en utgiftsökning på anslag 21:4 på sammanlagt 12 miljoner kronor.

Vi anser att regeringens förslag om att avskaffa möjligheten att få vårdbidrag retroaktivt i tre månader bör avslås. Enligt vår mening bör det vara möjligt att få vårdbidrag en månad retroaktivt.

Andra anslagsfrågor

Vi föreslår att ett nytt anslag, 21:8 Barnomsorgskonto införs fr.o.m. den 1 januari 2002 till vilket riksdagen anvisar 3 500 miljoner kronor budgetåret 2002.

5. Kristdemokraternas anslagsförslag (punkterna 7, 20 och 29)

av Rose-Marie Frebran och Fanny Rizell (båda kd).

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den regeringen och dess stödpartier föreslår.

Kristdemokraternas budgetalternativ tar sikte på att långsiktigt förbättra Sveriges tillväxtförutsättningar genom strukturella reformer och strategiska skattesänkningar på arbete och sparande. Därigenom skapas förutsättningar för att sysselsättningen skall kunna öka i en sådan utsträckning att välfärden tryggas för alla.

Det handlar bl.a. om arbetsmarknaden, som måste göras mer flexibel och där den kraftigt ökande sjukfrånvaron måste mötas med en förbättrad arbetsmiljö och rehabilitering. Det handlar om skatterna på arbete och företagande

som måste sänkas och på sikt anpassas till omvärldens betydligt lägre skatte-tryck. Det handlar om det svenska konkurrenstrycket som måste förbättras. Vidare måste den offentliga sektorn förnyas för att bättre möta konsumenternas/brukarnas behov och bättre tillvarata personalens kompetens och idéer. Dessutom måste valfriheten inom familjepolitiken öka, rättsväsendet återupprättas, pensionärernas ekonomiska situation stärkas och infrastrukturen förbättras.

Målet med våra reformer på dessa områden är att skapa förutsättningar för en uthålligt hög tillväxt, där sysselsättningen kan öka utan att inflationen tar fart, där den enskildes valfrihet, personliga ansvar och välfärd kan öka utan politisk detaljstyrning, där den offentliga sektorn kan vitaliseras och möta ökande behov utan att jagas av krympande skattebaser och där statens finanser inte kollapsar vid nästa lågkonjunktur.

Riksdagsmajoriteten – bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – har nu genom beslut om ramar för de olika utgiftsområdena ställt sig bakom en annan inriktning av politiken i det första rambeslutet om statsbudgeten. Därför redovisar vi i detta särskilda yttrande (i stället för i en reservation) den del av vår politik som rör utgiftsområdena 10, 11 och 12 och som vi skulle ha yrkat bifall till om vårt förslag till ramar hade vunnit riksdagens bifall i första beslutsomgången.

Anslag inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Kristdemokraterna anser att utgiftsområde 10 bör minskas med 5 902 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:1 på sammanlagt 5 175 miljoner kronor.

De av oss föreslagna besparingarna uppnås genom en ny beräkningsgrund för sjukpenninggrundande inkomst och genom införandet av ytterligare en karensdag i sjukförsäkringen med bibehållet högriskskydd. Vi anser att sjukpenninggrundande inkomst bör beräknas på snittinkomsten under de senaste två åren samt att skattepliktiga förmåner och semesterersättning skall vara sjukpenninggrundande. Den besparing företagen gör till följd av vårt förslag om ytterligare en karensdag reglerar vi med en höjning av arbetsgivaravgiften. Vi anser dock att det förhållandet att personer med deltid, skiftarbete, timanställning eller fler arbetsgivare i praktiken kan få fler karensdagar är otillfredsställande och att regeländringar behövs för att lösa detta problem. Vi vill också avskaffa de fasta stegen i sjukersättningen och att ersättning i stället skall kunna lämnas i proportion till nedsättningen av arbetsförmågan. Enligt vår uppfattning bör vidare samtliga personskadekostnader i samband med trafikolyckor föras över till trafikförsäkringen fr.o.m. den 1 januari 2002. En sådan ordning skulle leda till att samhällets kostnader minskar.

Vi begär vidare beslut om en ny rehabiliteringsorganisation från den 1 juli 2002. Denna bör utformas enligt de förslag som Utredningen om den arbetslivsinriktade rehabiliteringen lämnat i betänkande SOU 2000:78. En ny myndighet bör emellertid inte inrättas. För genomförandet krävs enligt vår mening dels nödvändigt lagstiftningsarbete, dels tillsättande av en organisationskommitté med ansvar för genomförandet. Vårt förslag får konsekvenser på såväl kostnads- som intäktssidan. Kostnaden beräknas uppgå till 1 300 miljoner kronor och intäkter och kostnadsminskningar kan beräknas till 1 450 miljoner kronor. De följande åren blir intäkterna och kostnadsminskningarna betydligt större än kostnaderna.

19:2 Förtidspensioner

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:2 på 725 miljoner kronor.

Vi anser att den effektivare rehabilitering som en ny rehabiliteringsorganisation ger upphov till kommer att innebära lägre kostnader för förtidspensioner.

19:7 Riksförsäkringsverket

Vi föreslår en ökning av anslaget 19:7 med 10 miljoner kronor.

Vi anvisar 10 miljoner kronor för de nya arbetsuppgifter som RFV bör få fr.o.m. den 1 juni 2002 med att administrera en s.k. utvecklingspeng som skall följa individen och utbetalas av försäkringskassan. Dessutom har beaktats ett sparbetning för RFV om 2,5 %.

19:8 Allmänna försäkringskassor

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:8 med 12 miljoner kronor.

Besparingen är en följd av vårt förslag om en ny rehabiliteringsförsäkring som möjliggör en besparing på detta anslag fr.o.m. den 1 juli 2002.

Regeringen föreslår att försäkringskassornas anslag permanent ökas med 25 miljoner kronor. Vi anser att dessa extra resurser bör specialdestineras till att anställa rehabiliteringssamordnare som kan avveckla sjukskrivningsköerna.

Anslag inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Kristdemokraterna anser att utgiftsområdet, i förhållande till regeringens förslag, bör tillföras ytterligare 2 090 miljoner kronor enligt nedan angiven fördelning på anslagen inom utgiftsområdet.

20:1 Ålderspensioner

Vi föreslår en utgiftsökning inom anslaget 20:1 med 1 100 miljoner kronor.

Vi anser att pensionstillskottet bör höjas med 200 kr per månad. Antalet pensionärer med behov av pensionstillskott har under 1990-talet positivt nog minskat med ungefär 240 000 personer, från ca 36 % till ca 20 %. Vårt förslag innebär att de sämst ställda pensionärernas situation omgående förbättras.

20:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Vi föreslår en utgiftsökning inom anslaget 20:2 med 900 miljoner kronor.

Vi anser att änkepensionerna måste återställas till den nivå som gällde före den 1 april 1997. De förändringar som regeringen nu har föreslagit måste anses som små. Det principiellt orättfärdiga i att staten undanhåller änkorna pengar som deras makar har arbetat in och haft en försäkring för kvarstår. Vidare anser vi att omställningspensionen, med hänsyn till många enskildas situation, redan från 2002 bör förlängas från sex till tolv månader.

20:3 Bostadstillägg till pensionärer

Vi föreslår en utgiftsökning inom anslaget 20:3 med 90 miljoner kronor.

Vi anser det glädjande att allt färre pensionärer är i behov av bostadstillägg. De äldre som saknar ekonomisk kraft att själva finansiera en rimlig och normal boendestandard får dock under inga omständigheter glömmas bort. Regeringens förslag om en höjning av ersättningsnivån i bostadstillägget är därför positivt. Vi står dock fast vid vårt tidigare krav på att fritidsfastigheter inte skall ingå i inkomstprövningen av bostadstillägget. Det är inte ovanligt att dagens pensionärer i unga år skaffat sig en fritidsfastighet och att dagens höga taxeringsvärden medför en så hög beräknad avkastning att pensionärerna, för att kunna erhålla bostadstillägg, tvingas sälja fastigheten med försämring av livskvaliteten som följd.

Anslag inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Kristdemokraterna anser att utgiftsområdet bör ökas med 2 591 miljoner kronor för budgetåret 2002 i förhållande till regeringens förslag.

21:2 Föräldraförsäkring

Vi föreslår en utgiftsminskning på anslag 21:2 på sammanlagt 1 010 miljoner kronor.

Vi anser att garantibeloppet i föräldraförsäkringen bör höjas till 150 kr per dag från den 1 januari 2002. Vidare bör två kontaktdagar per år och barn, för barn mellan fyra och tolv år införas. Med vårt förslag till barnomsorgskonto behöver enligt vår mening en extra pappamånad inte införas och de 90 s.k. garantidagarna kan avskaffas. Genom en ändrad beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten kan en besparing inom anslaget göras.

21:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn

Vi föreslår en utgiftsökning på anslag 21:6 på sammanlagt 500 miljoner kronor.

Vi anser att vårdbidrag bör kunna utges till barn till biståndsarbetare.

Andra anslagsfrågor

Vi föreslår att ett nytt anslag, 21:8 Barnomsorgskonto, införs fr.o.m. den 1 januari 2002 till vilket riksdagen anvisar 3 600 miljoner kronor budgetåret 2002.

6. Centerpartiets anslagsförslag (punkterna 7, 20 och 29)

Birgitta Carlsson (c).

Anslag inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Centerpartiet anser att utgiftsområde 10 bör minskas med 3 870 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:1 på sammanlagt 2 140 miljoner kronor.

De av oss föreslagna besparingarna uppnås bl.a. genom vårt förslag om att övergå från passivt stöd till aktiva insatser och att den sjukpenninggrundande inkomsten skall baseras på historisk inkomst. Genom anslagsvillkor föreslår vi att av anslag 19:1 skall dels 3 300 miljoner kronor användas till rehabiliteringsersättning och rehabiliteringsstöd, och räknar med att sjukpenningkostnaden i motsvarande grad skall minska, dels 500 miljoner kronor få användas för finansiell samordning och rehabiliteringsutredningar.

Centerpartiet, som länge har drivit frågan om att samverkan av Finsammodell eller motsvarande bör tillåtas i hela landet, kan konstatera att regeringen trots en överenskommelse i november 2000 med Centerpartiet, Folkpartiet och Miljöpartiet inte har uppfyllt sin del av överenskommelsen. Vi anser att den finansiella samordningen bör påskyndas och utökas och att de projekt som nu pågår bör permanentas. Vi anser därför att försäkringskassorna från 2002 skall få disponera upp till 10 % av anvisade medel för sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringsersättning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken.

Vi anser vidare att grundnivån i bl.a. sjukpenningen skall höjas till 200 kr per dag.

19:2 Förtidspensioner

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:2 på sammanlagt 1 160 miljoner kronor.

Vi anser att våra satsningar på rehabilitering kommer att innebära en lägre ökning av antalet förtidspensioner och därmed en lägre kostnad för förtidspensionerna.

19:4 Arbetsskadeersättningar

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:4 med 500 miljoner kronor.

Vi anser att det av regeringen aviserade förslaget om ändrade regler i arbetsskedeförsäkringen bör avvisas. Som nämnts ovan anser vi att försäkringskassorna från 2002 skall få disponera upp till 10 % av vissa medel för finansiell samordning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken. Vårt förslag innefattar även anvisade medel för arbetsskadesjukpenning.

19:7 Riksförsäkringsverket

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:7 med 70 miljoner kronor.

Anslaget minskas till följd av en besparing.

Anslag inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Centerpartiet anser att utgiftsområdet bör tillföras 410 miljoner kronor mindre än vad regeringen har föreslagit enligt nedan angiven fördelning på anslag inom utgiftsområdet.

Vi avvisar regeringens förslag att höja ersättningsnivån inom bostadstillägget och föreslår i stället att 80 % av bostadskostnaden upp till 4 000 kr per månad skall kunna läggas till grund för detta stöd. Vi anser att det är viktigare med en generell höjning av pensionstillskottet med 3 000 kr under 2002. Detta gynnar fler pensionärer med låg pension, däribland många kvinnor. Centerpartiet föreslår därför en utgiftsökning av anslaget 20:1 med 1 450 miljoner kronor och en besparing inom anslaget 20:3 med 1 860 miljoner kronor.

Anslag inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Centerpartiet anser att utgiftsområdet bör ökas med 1 800 miljoner kronor för budgetåret 2002 i förhållande till regeringens förslag.

21:2 Föräldraförsäkring

Vi föreslår en utgiftsökning på anslag 21:2 på sammanlagt 1 800 miljoner kronor.

Vi anser att grundbeloppet i föräldraförsäkringen bör höjas till 200 kr per dag. Vidare anser vi att en extra pappamånad inte bör införas. Genom en ändrad beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten kan en besparing inom anslaget göras.

7. Folkpartiets anslagsförslag (punkterna 7, 20 och 29)

Bo Könberg (fp).

Anslag inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Folkpartiet liberalerna anser att utgiftsområde 10 bör minskas med 4 175 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag, främst beroende på förslaget om att sjukförsäkringens kostnader för trafikskador förs över till trafikförsäkringen.

19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:1 på sammanlagt 4 185 miljoner kronor.

Genom finansiell samordning kan försäkringspengar aktiveras i syfte att förkorta vårdköer och förbättra rehabiliteringen. En friare användning av försäkringskassans medel skulle leda till både mindre lidande och sparade pengar. Köerna till vård och behandling och bristande rehabilitering kostar i

dag stora pengar i form av sjukpenning och förtidspensioner. Folkpartiet, som länge har drivit frågan om att samordning av Finsammodell bör tillåtas i hela landet, kan konstatera att regeringen trots en överenskommelse i november 2000 med Folkpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet inte har uppfyllt sin del av överenskommelsen. Vi anser att den finansiella samordningen bör genomföras omgående och att försäkringskassorna från 2002 skall få disponera upp till 10 % av anvisade medel för sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringsersättning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken.

Enligt vår mening måste taket bl.a. i sjukförsäkringen höjas till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2002. Det är helt nödvändigt för att inte socialförsäkringssystemets trovärdighet skall hotas och dess legitimitet undergrävas. Vi vill också införa en rehabiliteringsgaranti, som innebär att den försäkrade senast efter fyra veckors sjukskrivning skall få en rehabiliteringsutredning av försäkringskassan, och begränsa sjukskrivningsperioden till ett år. Syftet är att påskynda försäkringskassans rehabiliteringsarbete.

Vi anser vidare att sjukförsäkringens kostnader på grund av trafikolyckor bör föras över till trafikförsäkringen och att en förbättring bör göras av närståendepenningen och den därtill kopplade rätten till ledighet för vård av en svårt sjuk person. Rätten till ersättning och ledighet bör enligt vår mening förlängas från 60 till 120 dagar samtidigt som den berättigade kretsen vidgas. En sådan åtgärd ger både humanitära och ekonomiska vinster och innebär en minskad belastning på vårdplatser inom landstingen.

19:2 Förtidspensioner

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:2 på 440 miljoner kronor.

Enligt vår uppfattning kommer ett aktivt användande av finansiell samordning att ge lägre sjukfrånvaro och därmed minskade kostnader för förtidspensioner.

19:4 Arbetsskadeersättningar

Vi föreslår en minskning av anslaget 19:4 på 100 miljoner kronor.

Vi anser att besparingen kan uppnås genom en reformerad arbetsolycksfallsförsäkring.

Som nämnts ovan anser vi att försäkringskassorna från 2002 skall få disponera upp till 10 % av vissa medel för finansiell samordning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken. Vårt förslag innefattar även anvisade medel för arbetsskadesjukpenning.

19:8 Allmänna försäkringskassor

Vi föreslår en ökning av anslaget 19:8 på 550 miljoner kronor.

Resursförstärkningen, som innebär en storsatsning på rehabiliteringen, skall användas för att handla upp rehabiliteringstjänster och för att påskynda försäkringskassornas utredningar.

Anslag inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Folkpartiet liberalerna anser att utgiftsområdet bör tillföras 860 miljoner kronor mer än vad regeringen har föreslagit enligt nedan angiven fördelning på anslag inom utgiftsområdet.

Vi anser att inkomstprövningen av änkepensioner skall slopas och att omställningspensionen redan 2002 skall förlängas från sex till tolv månader. Folkpartiet föreslår därför att anslaget 20:2 tillförs ytterligare 770 miljoner kronor. Folkpartiet anser även att fritidsfastighet inte skall omfattas av inkomstprövningen av bostadstillägget och föreslår därför att anslaget 20:3 tillförs ytterligare 90 miljoner kronor.

Anslag inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Folkpartiet liberalerna anser att utgiftsområdet bör ökas med 2 180 miljoner kronor för budgetåret 2002 i förhållande till regeringens förslag.

21:2 Föräldraförsäkring

Vi föreslår en utgiftsminskning på anslag 21:2 på sammanlagt 1 000 miljoner kronor.

Vi anser att en extra pappamånad inte bör införas och att ersättningsnivån i den nuvarande mamma/pappamånaden bör höjas till 90 % med ett tak på 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 januari 2002. Dessutom anser vi att inkomsttaket i föräldraförsäkringen i övrigt bör höjas till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2002. De 90 s.k. garantidagarna i föräldraförsäkringen bör avskaffas. Vidare bör enligt vår mening garantibeloppet i föräldraförsäkringen höjas till 150 kr per dag. Genom insatser mot felutnyttjande i föräldraförsäkringen kan besparingar göras inom anslaget.

21:3 Underhållsstöd

Vi föreslår en utgiftsminskning på anslag 21:3 på sammanlagt 220 miljoner kronor.

Genom markering av det gemensamma föräldraansvaret kan utgifterna för underhållsstödet hållas tillbaka.

Andra anslagsfrågor

Vi föreslår att ett nytt anslag, 21:8 Barnomsorgskonto, införs fr.o.m. den 1 januari 2002 till vilket riksdagen anvisar 3 400 miljoner kronor budgetåret 2002.

8. Samverkan och finansiell samordning (punkt 12)

Birgitta Carlsson (c).

Att leva med ständig värk är ett smärtsamt tillstånd. Utöver smärtproblemen så möter också patienterna oförståelse från omgivningen, vilket kan leda till att patienten mår ännu sämre. Patienternas behov av smärtlindring är i dag långt ifrån tillfredsställande. Trots att fler än tidigare är i behov av hjälp har

inte smärtvården byggts ut. Långsiktigt innebär det att smärtpatienterna tillhör den grupp som ofta vandrar runt inom vården. De anses ha fem gånger högre vårdkonsumtion än andra sjukvårdsgrupper. För att skapa bättre förutsättningar för en utbyggd smärtvård bör finansiell samordning mellan sjukvårdens huvudmän, landstingen och försäkringskassan utökas till att även omfatta smärtvården. För den enskilde som är i behov av hjälp, men även för samhället, medför det vinster om samarbetet mellan de båda huvudmännen kan öka. Att korta sjukskrivningstiderna medför ökat ekonomiskt utrymme för övriga sjukvårdsinsatser.

9. Frågor rörande socialförsäkringsadministrationen i övrigt (punkt 19)

av Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v).

Det finns många funktionshindrade som i avvaktan på beslut av försäkringskassan om förtidspension uppbär försörjningsstöd. Av olika skäl kan handläggningstiden stundtals bli lång. Vid positivt besked från försäkringskassan sker en retroaktiv utbetalning av förtidspension. Om den funktionshindrade under handläggningstiden har uppburit försörjningsstöd, och kanske även bostadsbidrag, är den funktionshindrade återbetalningsskyldig när den retroaktiva ersättningen utbetalas. Efter att skatt dragits på det retroaktiva beloppet och efter återbetalning av försörjningsstödet kan resultatet dessvärre bli att den försäkrades ekonomi går på minus. Det är en oacceptabel situation eftersom detta är långt från vad som var syftet med det generella försäkringssystemet. Vi anser med hänsyn härtill att det krävs en översyn med syfte att åtgärda dessa problem.

10. Pension till gift pensionär (punkt 22)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Cecilia Magnusson (alla m).

Det är riktigt som utskottet påpekat att de fem samverkande partierna inte ansåg sig kunna finansiera borttagandet av den nu ålderdomliga regeln att gifta pensionärer födda 1953 och tidigare skall erhålla lägre pension genom att det första basbeloppet i ATP-pensionen fortfarande differentieras för gifta/ogifta samt att även garantipensionen differentieras på liknande sätt.

I arbetet med pensionsreformen gjordes aldrig avvägningar mellan den nu ålderdomliga och orättvisa regeln och utformningen av bostadstillägget. Bostadstillägget har nämligen aldrig omfattats av fempartiöverenskommelsen.

Att den nu nämnda regeln i pensionssystemet blivit starkt föråldrad hänger i hög grad samman med stora förändringar som infördes 1970 i beskattningen av makar. Före 1970 sambeskattades makars inkomster som en enhet enligt en lägre skala. Endast för gifta med höga inkomster blev sambeskattningen väldigt oförmånlig. För tid därefter betraktades makar i skattehänseende som självständiga individer och särbeskattades för inkomster. Detta har inneburit betydande skatteskärpningar för den äldre generation som dessutom diskrimineras i pensionssystemet, inte minst i förhållande till sambor som erhåller

pension som om de inte är gifta fastän de i realiteten har hushållsgemenskap. Att förändra de nu aktuella reglerna för pensionärer som är födda 1953 eller tidigare och för pensionärer som uppbär garantipension skulle innebära ett mycket stort finansiellt ingrepp i pensionsystemet. Ett annat sätt att minska orättvisorna vore att snarast avskaffa sambeskattningen av förmögenheten för gifta.

11. Pension till gift pensionär (punkt 22)

av Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v).

I det tidigare pensionsystemet erhöll samtliga pensionärer folkpension motsvarande ett basbelopp i botten. Folkpensionens storlek var, sedan folkpensionen infördes, olika beroende på pensionärens civilstånd, dvs. den var lägre för den pensionär som var gift eller därmed jämställd sambo. Den pensionär som var gift eller sambo med en person som inte var pensionär betraktades i pensionshänseende som ogift. Från och med 1996 ändrades reglerna så att den lägre nivån utges till alla som är gifta oavsett om makan uppbär folkpension. Skillnaderna i pensionsnivåerna motiverades med att det är billigare att leva två än en person i ett hushåll eftersom man därmed erhåller lägre gemensamma utgifter.

Systemet med olika grundpension för gifta respektive ogifta har i vissa delar överförs till det nya pensionsystemet. Det innebär att det är pensionärer som uppbär tilläggspension, vilket berör personer som är födda 1953 eller tidigare, samt pensionärer som uppbär garantipension till någon del som får sin pension bedömd utifrån civilstånd. Med tanke på att undersökningar visar att en stor del av befolkningen kommer att bli beroende av garantipension och de som är födda 1953 eller tidigare inkluderar större årskullar, är det förhållandevis att reglerna inte i sin helhet har överförs till det nya pensionsystemet en klen tröst.

Vänsterpartiet delar förvisso uppfattningen att det ur ekonomiskt hänseende är mer fördelaktigt att dela hushållskostnaderna. Äktenskapsbalken säger dock att makar har ansvar för varandras försörjning, men det är märkligt att den principen endast gäller pensionärer. Om den principen skulle gälla alla skulle det innebära att även lönesättningen skulle skilja sig beroende på civilstånd. Vi har förståelse för de höga kostnader en sådan reform skulle medföra men vi menar ändå att inriktningen bör vara att pension skall utgå med lika stort belopp oavsett civilstånd för att därför i detta avseende jämställa pensionärer med övriga i samhället.

12. Inkomsttaket i föräldraförsäkringen m.m. (punkt 32)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Cecilia Magnusson (alla m).

Vi anser att olika principer skall gälla för sjukpenning respektive föräldraförsäkring eftersom de två stöden är till för att lösa två olika problem. Vi anser att föräldrapenningen bör ses som en social förmån till skillnad från sjukpen-

ningen, som även i fortsättningen skall vara en försäkring, dvs. en trygghet för något oförutsägbart.

Det kan enligt vår mening ifrågasättas om inkomstbortfallsprincipen bör gälla beträffande den ekonomiska tryggheten för föräldrar och deras nyfödda barn. Ett exempel som påvisar det önskvärda särskiljandet mellan sjukpenning och föräldrapenning är nyckeltalen som dessa ekonomiska stöd räknas ut med. Det är angeläget att sjukpenning baseras på de två föregående årens inkomster medan en sådan lösning är olycklig i föräldraförsäkringen.

13. Återbetalningsskyldighet (punkt 43)

av Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v).

Återbetalningsskyldighet för en bidragsskyldig förälder kan i dag fastställas för tre år tillbaka från den dag försäkringskassan meddelar den återbetalningsskyldige att han eller hon skall betala underhållsstöd för barnet. Även en pappa som först efter ett antal år får reda på sitt barns existens kan således bli återbetalningsskyldig för mycket stora belopp. Vi anser att detta är orimligt. Den möjlighet till eftergift som finns är inte heller tillräcklig i dessa fall.

Regeringen har nu aviserat en ändring av reglerna för återbetalningsskyldighet inom underhållsstödet. Vi anser att detta är positivt och menar att en kommande ändring bör utformas så att pappan skall kunna bli återbetalningsskyldig tidigast från den dag då han via ett faderskapstest får vetskap om att han är pappa.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Regeringen (Socialdepartementet) har i proposition 2001/02:1 Budgetpropositionen för 2002 volym 6 föreslagit riksdagen att

under utgiftsområde 10

dels bemyndiga regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 19:7 Riksförsäkringsverket, ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 9 000 000 kronor efter 2002 (avsnitt 2.11.7),

dels för budgetåret 2002 anvisa anslagen under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp enligt följande uppställning: (tusental kronor)

- 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.; ramanslag; 45 805 022,
- 19:2 Förtidspensioner; ramanslag; 47 838 490,
- 19:3 Handikappersättningar; ramanslag; 1 098 465,
- 19:4 Arbetsskadeersättningar; ramanslag; 7 607 476,
- 19:5 Kostnader för sysselsättning av vissa förtidspensionärer; ramanslag; 5 000,
- 19:6 Ersättning för kroppsskador; ramanslag; 58 900,
- 19:7 Riksförsäkringsverket; ramanslag; 754 490,
- 19:8 Allmänna försäkringskassor; ramanslag; 5 189 175.

under utgiftsområde 11

dels anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (avsnitt 2.1),

dels för budgetåret 2002 anvisa anslagen under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt följande uppställning: (tusental kronor)

- 20:1 Ålderspensioner; ramanslag; 9 579 000,
- 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna; ramanslag; 13 525 000,
- 20:3 Bostadstillägg till pensionärer; ramanslag; 10 210 500,
- 20:4 Delpension; ramanslag; 220 000.

under utgiftsområde 12

dels anta regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2001:142) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring (avsnitt 2.1),
2. lag om ändring i lagen (2001:141) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring (avsnitt 2.2),

3. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring i (avsnitt 2.3),
4. lag om ändring i lagen (2001:497) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799) (avsnitt 2.4),
5. lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799) (avsnitt 2.5),
6. lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag (avsnitt 2.6),

dels för budgetåret 2002 anvisa anslagen under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt följande uppställning: (tusental kronor)

- 21:1 Allmänna barnbidrag; ramanslag; 20 994 000,
- 21:2 Föräldraförsäkring; ramanslag; 19 617 000,
- 21:3 Underhållsstöd; ramanslag; 2 441 000,
- 21:4 Bidrag till kostnader för internationella adoptioner; ramanslag; 40 000,
- 21:5 Barnpensioner; ramanslag; 972 000,
- 21:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn; ramanslag; 2 108 000,
- 21:7 Pensionsrätt för barnår; ramanslag; 3 669 000.

Lagförslagen återfinns som bilaga 2 till betänkandet.

Motioner

Motion väckt under den allmänna motionstiden 2000

2000/01:L438 av Marie Engström (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att man i utredningen Översyn av ekonomiska familjestöd också analyserar regelsystemens utformning med beaktande av den lagstiftning som säger att föräldrar, under vissa förutsättningar, är underhållsskyldiga för hemmavarande barn upp till 21 års ålder.

Motioner väckt under den allmänna motionstiden 2001

2001/02:Sf201 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om änkepensionerna.

2001/02:Sf202 av Anita Sidén och Cecilia Magnusson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om dröjsmålsränta från försäkringskassan till den enskilde vid felaktig handläggning.

2001/02:Sf203 av Carl-Axel Johansson (m):

1. Riksdagen beslutar att ett gemensamt regelverk för försäkringskassan och arbetsförmedlingen införs i enlighet med vad som anförs i motionen.

2. Riksdagen beslutar att sjukskrivningens värde som instrument i rehabiliteringen utvärderas i enlighet med vad som anförs i motionen.

3. Riksdagen beslutar att en rehabiliteringspenning tillskapas i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Sf204 av Amanda Agestav och Magnus Jacobsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en höjning av garantibeloppet i föräldraförsäkringen.

2001/02:Sf205 av Elizabeth Nyström och Maud Ekendahl (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om egenavgifter för ungdomar under 16 år.

2001/02:Sf206 av Stefan Hagfeldt (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återställande av änkepensionen.

2001/02:Sf207 av Sten Andersson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av pensionärers ekonomiska och sociala situation, framför allt mot bakgrund av det faktum att alltför många pensionärer lever efter svenska mått mätt fattigt.

2001/02:Sf209 av Anita Sidén och Anne-Katrine Dunker (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att återställa änkepensionen enligt 1990 års regler.

2001/02:Sf210 av Helena Bargholtz (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försäkringskassan bör betala dröjsmålsränta på pengar som av olika skäl ej utbetalats i tid.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om preskriptionstiden vid löpande utbetalningar från försäkringskassan.

2001/02:Sf213 av Ulla-Britt Hagström (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder mot kvinnors långa sjukfrånvaro.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rehabilitering i ett tidigare skede.

2001/02:Sf214 av Maud Ekendahl och Inga Berggren (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn och viss samordning av sjukpenningreglerna i Sverige och Danmark.

2001/02:Sf215 av Inger Lundberg m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av åtgärder för att minska ökningen av antalet hushåll, som på grund av underhållsstöd skuldförts hos kronofogdemyndigheten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om underhållsskyldiga med många barn.

2001/02:Sf217 av Henrik Westman (m):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring som slår fast att gifta pensionärer eller motsvarande ska betraktas som enskilda individer i det statliga pensionssystemet i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Sf218 av Rigmor Stenmark (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av vårdbidrag till handikappade barn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av underhållsstöd vid delat ansvar för gemensamma barn.

2001/02:Sf219 av Elizabeth Nyström och Maud Ekendahl (m):

Riksdagen beslutar att avskaffa inkomstprövningen av änkepensioner.

2001/02:Sf220 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av reglerna för handikappersättning efter 65 års ålder.

2001/02:Sf221 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utreda kraftiga förenklingar av föräldrapenningsadministrationen.

2001/02:Sf222 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att de grundläggande förutsättningarna för familjebildning måste återupprättas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att föräldrar själva ska kunna avgöra av vem föräldraförsäkringen tas ut och att särskilda pappamånader därmed bör avskaffas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att bostadsbidraget, underhållsstödet och barnbidraget ska följa barnen vid växelvis boende.

2001/02:Sf223 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen gör en översyn av möjligheten att utöka föräldraledigheten för föräldrar till prematurbarn födda före den 28:e veckan enligt vad i motionen anförs om den förlängda spädbarnstiden i dessa fall.

2001/02:Sf224 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att återbetalningsskyldighet endast ska kunna fastställas från det att faderskap fastställts.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av en "pappamånad" när faderskap fastställs eller ändras sent i ett barns liv.

2001/02:Sf225 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av dagens regler för föräldrapenning och gemensam vårdnad.

2001/02:Sf226 av Lena Ek och Margareta Andersson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om förlängd tid för tillgodoräknande av inkomst till grund för ersättning i föräldraförsäkring.

2001/02:Sf227 av Eskil Erlandsson och Viviann Gerdin (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sprida utbetalningsdagar av statliga ersättningar över hela månaden.

2001/02:Sf229 av Marietta de Pourbaix-Lundin och Henrik S Järrel (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att ändra berörd lagstiftning så att avlämnande av delårsrapport för allmän försäkringskassa förenklas.

2001/02:Sf230 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att pension skall utgå oberoende av civilstånd.

2001/02:Sf231 av Kenth Skårvik m.fl. (fp, m, kd, c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att minska företagens kostnader för sjuklön.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att genomföra förslaget om ett högkostnadsskydd mot sjuklönekostnader.

2001/02:Sf232 av Marianne Andersson m.fl. (c, m, kd, fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att skapa regler i föräldraförsäkringen som ger egenföretagare rätt till ersättning vid tillfällig föräldraledighet på samma villkor som anställda.

2001/02:Sf234 av Gunnel Wallin (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hörselskadades anhörigas deltagande i kommunikationskurser finansieras via socialförsäkringen.

2001/02:Sf235 av Jonas Ringqvist och Kjell-Erik Karlsson (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheterna att utforma ett försäkringssystem som omfattar även dem som väljer en alternativ livsstil.

2001/02:Sf236 av Marie Engström m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ekonomiska drivkrafter för att få arbetsgivare att ta ett större ansvar för arbetsmiljö och minskad ohälsa.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning som redovisar förslag om ett sjuklönesystem med restitutionsförfarande för företag med högst tio anställda.

2001/02:Sf237 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en sammanhållen rehabiliteringsprocess.

2001/02:Sf238 av Rigmor Stenmark och Viviann Gerdin (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning för att belysa hur mer tid ska kunna ges till barnen.

2001/02:Sf239 av Ingvar Eriksson och Carl G Nilsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rättvisa åt änkorna.

2001/02:Sf240 av Kenneth Lantz (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en utredning om hur försäkringskassans kunskap om sjukdomar och arbetsskador kan komma till nytta i förebyggande arbete.

2001/02:Sf241 av Kenneth Lantz (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lansera ett gemensamt namn inom socialförsäkringssystemet.

2001/02:Sf243 av Per-Samuel Nisser (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om internationella adoptioner, adoptionskostnader, oberoende rådgivning, pensionsfrågor vid adoptioner och stöd till adoptivfamiljer efter adoption.

2001/02:Sf245 av Agne Hansson m.fl. (c):

1. Riksdagen begär hos regeringen en översyn av hela socialförsäkringssystemet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principerna för trygghetssystemen.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om en höjning av grundnivån till 200 kr per dag i den tillfälliga föräldra- och sjukpenningen.

2001/02:Sf247 av Kenneth Lantz m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en prövning av boförälderns ekonomi innan statligt stöd utbetalas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny modell för umgängesavdrag.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ändring av återbetalningsreglerna med bl.a. ett förbehållsbelopp och möjlighet till jämkning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fordran inte överförs till kronofogdemyndigheten förrän den är minst tolv månader gammal eller uppgår till minst 5 000 kr.

2001/02:Sf249 av Catharina Elmsäter-Svärd (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om betydelsen av att reformera föräldraförsäkringen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om vikten av att införa jämställdhet i föräldraförsäkringen.

2001/02:Sf250 av Anne-Katrine Dunker och Ewa Thalén Finné (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om vikten av en större valfrihet i föräldraförsäkringen.

2001/02:Sf252 av Bengt Silfverstrand och Anders Karlsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om åldersgräns för adoptionsbidrag.

2001/02:Sf253 av Helena Bargholtz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vissa förändringar i socialförsäkringen.

2001/02:Sf256 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att förlänga rätten till närståendepenning och den därtill kopplade rätten till ledighet från nuvarande 60 dagar till 120 dagar.

5. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 10 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. för budgetåret 2002 50 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit.

2001/02:Sf257 av Maria Larsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att jämställa ägare av aktiebolag med ägare i andra bolagsformer vad gäller rätten till sjukförsäkring.

2001/02:Sf258 av Maria Larsson och Ragnwi Marcelind (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att möjliggöra studier vid deltidssjukskrivning.

2001/02:Sf261 av Willy Söderdahl m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen utreder möjligheterna att ändra skattelagstiftningen så att ideella ungdomsorganisationer omfattas av de skatteregler som i dag gäller för ideella föreningar inom idrotten enligt vad i motionen anförs.

2001/02:Sf262 av Lena Ek och Rigmor Stenmark (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om permanentande av Socsamförsöket i Finspång inom ramen för den framtida samordningen av lokal social verksamhet.

2001/02:Sf265 av Helena Bargholtz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förutsättningarna för att arbetstagare över 55 års ålder, som på grund av permittering valt att bli egen företagare, ej ska behandlas sämre i sjukförsäkrings- och pensionshänseende än om han valt att leva på arbetslöshetsersättning, omskolningsbidrag m.m. bör utredas.

2001/02:Sf267 av Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av lagen om allmän försäkring så att föräldrapenning utgår vare sig behandling sker vid öppenvårdsavdelning i kommunens eller landstingets regi.

2001/02:Sf268 av Sofia Jonsson och Lena Ek (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av trygghetssystemen för småföretagare.

2001/02:Sf272 av Margareta Viklund (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall arbeta för att i de nya regler för förtidspension som är under utarbetande hänsyn måste tas till att unga förtidspensionärer och deras familjer ska kunna leva så normala liv som möjligt utan att bli hänvisade till socialvården.

2001/02:Sf273 av Margareta Viklund (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall arbeta för att försäkringsläkarens funktion ses över och fastställs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall arbeta för att försäkringsläkares bedömningar kan prövas av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall arbeta för att rättssäkerheten vid försäkringskassorna vidmakthålls.

2001/02:Sf274 av Mikael Oscarsson (kd):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring enligt vad i motionen anförs om föräldrapenningen.

2001/02:Sf275 av Rosita Runegrund och Kenneth Lantz (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns behov av trygghet.

2001/02:Sf276 av Catharina Elmsäter-Svärd (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att änkepensionens övergångsregler skall återställas till vad som gällde före den 1 april 1997, dvs. 1990 års regler.

2001/02:Sf278 av Tuve Skånberg (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stödja flerbarnsidealet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om resurser till barnfamiljerna genom bostadsbidrag, barnbidrag och vårdnadsbidrag.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta konsekvenspröva varje beslut från regering och riksdag för att se hur det gagnar och påverkar familjen.

2001/02:Sf281 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att förbättra möjligheterna för funktionshindrade och kroniskt sjuka att få arbete.

2001/02:Sf286 av Anders Ygeman och Annika Nilsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten för båda föräldrarna att under en tid tillsammans vara hemma med barnet.

2001/02:Sf290 av Ann-Marie Fagerström och Agneta Ringman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om undanröjande av hinder vid rehabilitering.

2001/02:Sf291 av Olle Lindström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att änkepensionens övergångsregler återställs och att förlorade änkepensioner återbetalas.

2001/02:Sf294 av Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ett tydligare lagstöd för samordning av myndigheters insatser.

2001/02:Sf298 av Bo Könberg m.fl. (fp):

Riksdagen beslutar att avskaffa inkomstprövningen av änkepensionen fr.o.m. den 1 januari 2002.

2001/02:Sf299 av Karl-Göran Biörsmark (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att under en övergångsperiod införa en änklingspension.

2001/02:Sf301 av Britt-Marie Lindkvist och Christina Nenes (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fördelarna med att öppna för en mer schabloniserad beräkningsgrund vid fastställande av sjukpenninggrundande inkomst (SGI) i samband med kollektiva löneförändringar.

2001/02:Sf302 av Catherine Persson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om handikappersättning.

2001/02:Sf303 av Cecilia Magnusson och Berit Adolfsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att återställa änkepensionen till 1990 års regler.

2001/02:Sf304 av Christina Nenes och Britt-Marie Lindkvist (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvidgning av rätten till tillfällig föräldrapenning.

2001/02:Sf305 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att särlevande föräldrar i normalfallet avtalar om underhåll i enlighet med föräldrabalkens regler.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det nuvarande underhållsstödet ersätts med ett särskilt ensamstående stöd.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försäkringskassan skall kunna vara behjälplig med att betala ut förskott på det avtalade underhållsstödet till boföräldern för att sedan kräva in underhållsstödet av den bidragsskyldige föräldern i de fall den underhållsskyldige föräldern missköter sina åtaganden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att särlevande föräldrar kan få ensamstående stöd i de fall föräldrarnas inkomster är för låga, vilket innebär att vi förespråkar en form av inkomstprövning av båda föräldrarna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen utreder och därefter återkommer med ett förslag på en modell för inkomstbegränsning för särlevande föräldrar med låga inkomster som skall vara berättigade till ensamstående stöd.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att underhållsstöd inte betalas ut vid växelvis boende.

2001/02:Sf306 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring i sjukförsäkringen att egenföretagare får en inkomstrygghet som är likvärdig den som gäller för löntagare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbetstiden skall beräknas på samma sätt för egenföretagare som för löntagare vid beräkning av dagsersättningen i den tillfälliga föräldrapenningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeln om att en arbetstagare skall åtnjuta inkomst av eget arbete i minst sex månader i följd skall avskaffas.

2001/02:Sf307 av Margit Gennser m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bidraget till kostnader för internationella adoptioner höjs till maximalt 55 000 kr.

2001/02:Sf308 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det generella bostadstillägget för pensionärer skall ersätta 90 % av boendekostnaden mellan 100 kr och 4 000 kr i månaden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den ”skäliga levnadsnivån” i det särskilda bostadstillägget för pensionärer (SBTP) höjs till 135,4 % av prisbasbeloppet för ensamstående och 114,4 % för gifta.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma med en redogörelse om utvecklingen av boendestrukturen i särskilt boende.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avdrag vid beräkningen av förmögenhetstillägget skall kunna göras för förmögenhet i alternativt nyttjad bostad med begränsning för att ett alternativ får dras av per avdragstillfälle.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att folkpensionerna, för dem som var pensionärer under perioden 1993–1998, kompenseras genom att de räknas upp med två extra procent av prisbasbeloppet under 2002.

2001/02:Sf309 av Margit Gennser m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen inte ändrar bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen i enlighet med vad som aviserats i budgetmotionen.

2001/02:Sf310 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att socialförsäkringarna så långt som möjligt bör utformas på ett försäkringsmässigt sätt med vilket avses ett direkt samband mellan avgifter och ersättningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att finansieringen av de offentliga socialförsäkringssystemen görs tydligare genom att öka sambandet mellan obligatoriska avgifter och den enskildes försäkringsskydd.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det s.k. inkomstbasbeloppet som grund för att ersättningarna skall följa med löneutvecklingen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den lönesumma som betalas för ersättningsnivåer överstigande 7,5 inkomstbasbelopp redovisas i statsbudgeten som en skatt och inte som en avgift.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avgifter över det s.k. taket på sikt avskaffas.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett socialförsäkringssystem med ett direkt samband mellan avgifter och ersättningar skulle kunna redovisas vid sidan av statsbudgeten i enlighet med vad som sker med det reformerade ålderspensionssystemet.

2001/02:Sf312 av Sonja Fransson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av en förbättring av handikappersättningen.

2001/02:Sf313 av Annelie Enochson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa inkomstprövningen i änkepensionen.

2001/02:Sf314 av Annelie Enochson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lagstiftning som möjliggör finansiell samordning mellan transfereeringssystemen.

2001/02:Sf316 av Laila Bjurling (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om handikappersättningen.

2001/02:Sf322 av Birgitta Carlsson m.fl. (c):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp enligt uppställning: (se motionen)

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att av anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering skall 3 300 000 000 kr användas till rehabiliteringsersättning och rehabiliteringsstöd, och i motsvarande grad skall sjukpenningen minskas.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att till anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering skall 500 000 000 kr avsättas för finansiell samordning (eller motsvarande) och för rehabiliteringsutredningar m.m.

2001/02:Sf323 av Birgitta Carlsson m.fl. (c):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt uppställning: (se motionen)

2001/02:Sf324 av Owe Hellberg (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett försök med finansiell samordning mellan Försäkringskassan i Gävleborg och Landstinget Gävleborg.

2001/02:Sf327 av Lars Lilja och Carin Lundberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ansvarsfördelning vid rehabilitering.

2001/02:Sf328 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rehabiliteringspenningen bör utgå med 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rehabiliteringspenningen beräknas på ett genomsnitt av de två föregående årens inkomst.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en karensdag bör införas i rehabiliteringspenningen den åttonde frånvarodagen.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den enligt gällande lag stipulerade tidsgränsen för framtagandet av en rehabiliteringsplan inom åtta veckor kan vara dåligt situationsanpassad för det enskilda fallet, och därför borde lagtexten i stället föreskriva att förslag på rehabiliteringsåtgärder skall lämnas inom rimlig tid med hänsyn tagen till medicinska och arbetsmässiga skäl, eller andra vidkommande förhållanden.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sambandet mellan avgifter och ersättningsnivåer i rehabiliteringspenningen tydliggörs för medborgarna.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att privata vårdentreprenörer som bedriver rehabiliteringsverksamhet bör uppmontras i syfte att reducera köerna till rehabilitering.

2001/02:Sf329 av Lars Gustafsson (kd):

Riksdagen begär att regeringen gör en översyn av sjukförsäkringen i syfte att förändra sjukförsäkringssystemet i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Sf330 av Berit Adolfsson och Anne-Katrine Dunker (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vårdbidraget.

2001/02:Sf331 av Inger René och Kent Olsson (m):

Riksdagen beslutar avskaffa inkomstprövningen av folkpensionsdelen och återgå till vad som gällde före den 1 april 1997 i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Sf332 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

9. Riksdagen tillkännager som sin mening vad i motionen anförs om kvinnors stora beroende av BTP (bostadstillägg för pensionärer).

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att 95 % av boendekostnaden bör vara framtida inriktningsmål för nivån på BTP.

2001/02:Sf333 av Per Bill m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att skapa ett system där det är möjligt att arbeta sig in i socialförsäkringssystemen.

2001/02:Sf335 av Johnny Gylling (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lägre arbetsgivaravgifter för säsongsanställd personal.

2001/02:Sf337 av Eva Arvidsson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av utbildning och kunskap om hur vi minskar stressrelaterade sjukskrivningar.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre samverkan mellan försäkringskassa, arbetsgivare, den sjukskrivne och vårdgivare.

2001/02:Sf338 av Ulla-Britt Hagström och Margareta Viklund (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att utarbeta ett välfungerande transfereringssystem för ensamstående föräldrar som har hela försörjningsbördan.

2001/02:Sf345 av Margit Gennser m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en månads retroaktivitet behålls vid ansökan om vårdbidrag för funktionshindrade barn.

2001/02:Sf346 av Bo Lundgren m.fl. (m):

Riksdagen beslutar att änkepensionens övergångsregler skall återställas till vad som gällde före den 1 april 1997, fr.o.m. den 1 januari 2002.

2001/02:Sf347 av Ingrid Burman m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening behovet av en översyn enligt vad i motionen anförs.

2001/02:Sf348 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det är viktigt att försvara inkomstbortfallsprincipen och arbetslinjen i det ekonomiska trygghetssystemet.

2. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning i syfte att åtgärda brister i täckningsgraden inom nuvarande offentliga system för ekonomisk trygghet samt för att undersöka möjligheter till förenkling av de materiella reglerna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att aktiva åtgärder inom det ekonomiska trygghetssystemet skall bedrivas utifrån målsättningen att stärka den enskildes arbetsförmåga och inte med hänvisning till förmanstagares påstådda bristande arbetsmoral.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att de sociala försäkringarna även i fortsättningen bäst drivs i offentlig regi.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att budgetprocessen måste förändras så att statens inkomster kan användas på ett effektivare sätt till prevention och rehabilitering.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den nationella beslutanderätten på det sociala området måste försvaras på ett mer offensivt sätt inom EU.
7. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning som kartlägger vilka materiella regler inom Sveriges ekonomiska trygghetssystem som i dag indirekt diskriminerar människor med utländsk bakgrund.

2001/02:Sf349 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning som prövar mer genomgripande förändringar inom föräldraförsäkringen i syfte att utjämna vårdnadsansvaret mellan föräldrarna för barnets skull.
2. Riksdagen begär att regeringen, så snart som det statsfinansiella läget tillåter, återkommer med förslag till ändring av föräldraförsäkringen som innebär att ”240-dagarsregeln” tas bort och att båda föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst skyddas under fyra år från barnets födelse.
3. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning som ser över regeln om att den sjukpenninggrundande inkomsten fastställs med hänsyn till arbetsinkomst som beräknas pågå under minst sex månader eller som är årligen återkommande i syfte att underlätta inträde i föräldraförsäkringen för arbetstagare med korta och osäkra anställningsförhållanden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att socialförsäkringens administration skall bidra till att öka mäns föräldraledighet samt att Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna skall prioritera detta mål och relaterade insatser.

2001/02:Sf350 av Lena Sandlin-Hedman och Lars Lilja (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sjuklöneperioden i sjukförsäkringen.

2001/02:Sf351 av Lena Sandlin-Hedman m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av kriterierna för bedömning vid ansökan om havandeskapspenning.

2001/02:Sf352 av Lilian Virgin m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sjukpenning vid retroaktiv utbetalning av lön.

2001/02:Sf354 av Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd):

1. Riksdagen beslutar att införa en ny rehabiliteringsförsäkring i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om finansiella samverkansfrågor.
3. Riksdagen beslutar att införa en ny modell för trafikförsäkringen i enlighet med vad i motionen anförs.
4. Riksdagen beslutar att införa en andra karensdag i sjukförsäkringen med bibehållet högkostnadsskydd.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av regeländringar i karensystemet.
6. Riksdagen beslutar om en ny beräkningsgrund för den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) i enlighet med vad i motionen anförs.
7. Riksdagen beslutar att de fasta stegen i sjukersättningen avskaffas och att de i stället skall kunna lämnas i proportion till nedsättningen av arbetsförmågan, i enlighet med vad som anförs i motionen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringens ökade anslag till försäkringskassan bör specialdestineras till att anställa rehabiliteringssamordnare.
9. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp enligt uppställning: (se motionen)

2001/02:Sf355 av Kenneth Lantz m.fl. (kd):

1. Riksdagen beslutar att återställa änkepensionen i folkpensionen, i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen beslutar att förlänga omställningspensionen till 12 månader, i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen beslutar om en höjning av pensionstillskottet med 2 400 kr för år 2002, i enlighet med vad som anförs i motionen.
4. Riksdagen beslutar att fritidshus inte skall medräknas i underlaget för inkomstprövat bostadstillägg för pensionärer.

5. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt uppställning: (se motionen)

2001/02:Sf356 av Lars U Granberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bedömning av vårdbidrag.

2001/02:Sf358 av Lars U Granberg och Birgitta Ahlqvist (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uttag av föräldraledighet.

2001/02:Sf359 av Rune Berglund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den ekonomiska situationen för familjer med prematurer.

2001/02:Sf361 av Margareta Sandgren (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändringar i föräldraförsäkringen.

2001/02:Sf366 av Stefan Attefall (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av förenkling av reglerna för sjukpenning- respektive föräldrapenninggrundande inkomst.

2001/02:Sf367 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring att försäkringskassan får det finansiella ansvaret för rehabiliteringsutredningar och rehabilitering.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvalifikationskraven för försäkringsläkare bör utformas mer enhetligt än vad som är fallet i dag för att på så sätt främja patientens intresse.

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag i syfte att förbättra rehabiliteringen och korta sjukskrivningstiderna.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samarbetet mellan försäkringskassor och övriga berörda parter i rehabiliteringsprocessen skall uppmuntras.

2001/02:Sf368 av Per Bill (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en halvering av egenavgifterna för egenföretagare.

2001/02:Sf369 av Sinikka Bohlin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sjukpenning vid retroaktiv utbetalning av lön.

2001/02:Sf372 av Lilian Virgin och Birgitta Ahlqvist (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen följer utvecklingen angående SGI och vidtar nödvändiga åtgärder.

2001/02:Sf374 av Christer Skoog m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om beräkning av underhållsstöd.

2001/02:Sf375 av Jan Bergqvist m.fl. (s, v, mp):

Riksdagen beslutar att medlen för finansiell samordning återförs till respektive utgiftsområde och anslag enligt vad som anförs i motionen (såvitt avser utgiftsområde 10).

2001/02:Sf378 av Cinnika Beiming m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över trygghetssystemens, särskilt föräldraförsäkringens, funktions sätt och effekter för Sveriges studenter.

2001/02:Sf380 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en socialförsäkringsreform.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principerna för socialförsäkringarna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att motverka fusk och överutnyttjande i socialförsäkringarna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en blocköverskridande överenskommelse om socialförsäkringarna.
5. Riksdagen beslutar om ändring av regeringens förslag under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp och utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt uppställningar: (se motionen)
6. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt uppställning: (se motionen)

2001/02:Sf381 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att folkpensionerna skall beräknas på 102 % av prisbasbeloppet under 2002 för dem som var folkpensionärer under perioden 1993-1998.
2. Riksdagen beslutar att änkepensionens övergångsregler skall återställas till vad som gällde före den 1 april 1997, fr.o.m. den 1 januari 2002, i enlighet med vad som anförs i motionen.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det generella bostadstillägget för pensionärer skall återställas till den tidigare ersättningsnivån om 90 % för boendekostnader mellan 100 och 4 000 kr i månaden.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den s.k. skäliga levnadsnivån i det särskilda bostadstillägget för pensionärer höjs till 135,4 % av prisbasbeloppet för ensamstående och till 114,4 % för gifta.

5. Riksdagen anvisar till politikområde 20:1 Ålderspensioner för budgetåret 2001 300 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit eller således 9 879 000 000 kr.

6. Riksdagen anvisar till politikområde 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna för budgetåret 2002 500 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit eller således 14 025 000 000 kr.

7. Riksdagen anvisar till politikområde 20:3 Bostadstillägg till pensionärer för budgetåret 2002 9 591 000 000 kr

2001/02:Sf382 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ersättningsnivån i rehabiliteringspenningförsäkringen bör vara 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ytterligare en karensdag den åttonde frånvarodagen införs.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas på ett genomsnitt av de två föregående årens inkomst.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ersättning från sjuk- och rehabiliteringspenningförsäkring utgår för lönedelar upp till 7,5 inkomstbasbelopp.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det s.k. taket i sjukpenningen indexeras med inkomstbasbelopp som grund.

6. Riksdagen avslår regeringens strategi för att motverka ohälsa i arbetslivet.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att havandeskapspenningen flyttas från utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn till utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, anslag 19:1.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sjukskrivningarna på grund av trafikolyckor kan överföras från den allmänna sjukförsäkringen till den obligatoriska trafikskadeförsäkringen.

9. Riksdagen avslår regeringens förslag om ändrade bevisregler i arbetsskadeförsäkringen.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försäkringskassorna tillförs resurser för att kunna tillsätta ca 500 heltidstjänster.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försäkringskassorna får det finansiella ansvaret för rehabilitering tillbaka till arbetslivet.

12. Riksdagen anvisar till anslag 19:1 Sjukpenning och rehabilitering för budgetåret 2002 35 737 000 000 kr.

13. Riksdagen anvisar till anslag 19:2 Förtidspensioner för budgetåret 2002 45 538 490 000 kr.

14. Riksdagen anvisar till anslag 19:4 Arbetsskadeersättningar för budgetåret 2002 6 807 476 000 kr.

15. Riksdagen anvisar till anslag 19:8 Allmänna försäkringskassor för budgetåret 2001 1 000 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit eller således 6 189 175 000 kr.

2001/02:Sf384 av Lars Ångström (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över lagstiftningen så att Läkare utan gränser, samt andra organisationer som eventuellt inte omfattas av det svenska sjukförsäkringssystemet, får samma sociala försäkringsskydd som volontärer från andra svenska organisationer.

2001/02:Sf385 av Barbro Feltzing (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta utreda möjligheten till differentierade sjukförsäkringsavgifter för småföretag, som en del i att kunna få ned ohälsotalet.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om lägre sjukförsäkringsavgifter för småföretag.

2001/02:Sf386 av Bo Könberg m.fl. (fp, c, mp):

Riksdagen beslutar att försäkringskassorna fr.o.m. år 2002 får disponera upp till 10 % av anvisade medel för sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringsersättning för finansiell samordning på det sätt som gällde i de s.k. Finsam- och Socsamförsöken.

2001/02:Sf387 av Bo Könberg och Johan Pehrson (fp):

Riksdagen beslutar om ändring i förhållande till regeringens förslag om nedanstående anslag under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt uppställning: (se motionen)

2001/02:Sf389 av Birgitta Carlsson m.fl. (c):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt uppställning: (se motionen)

2001/02:Sf390 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det s.k. taket i föräldraförsäkringen begränsas till lönedelar på maximalt 7,5 inkomstbasbelopp.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett särskilt barnomsorgskonto inrättas för barn i förskoleåldern fr.o.m. den 1 januari 2002 om ej skattepliktiga 40 000 kr per barn.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att föräldraförsäkringen begränsas till 360 dagar med anledning av att det borgerliga barnomsorgskontot och avdragsrätten för barnomsorgskostnader tar vid när barnet fyller ett år.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den extra pappamånaden inte införs.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kontaktdagarna inte införs.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att garantidagarna avskaffas.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att havandeskapspenningen förs över till utgiftsområde 10 politikområde 19:1 Sjukpenning och rehabilitering, i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Sf391 av Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd):

1. Riksdagen beslutar om ny rehabiliteringsförsäkring från den 1 juli 2002, i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen begär att regeringen påbörjar det nödvändiga lagstiftningsarbetet, i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en organisationskommitté med ansvar för genomförandet, i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Sf392 av Alf Svensson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om familjens oersättliga ställning och uppgift i samhället.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ha ett barnperspektiv.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att dagens samarbetsavtal bör utvecklas ytterligare.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppvärdera föräldrarollen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om föräldrar önskemål att få mer tid för barnen.
18. Riksdagen beslutar införa två kontaktdagar per år och barn för barn mellan 4 och 12 år, i enlighet med vad som anförs i motionen.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om subsidiaritetsprincipen som utgångspunkt för familjepolitiken.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att begreppet barnomsorg även innefattar föräldrarnas omsorg i det egna hemmet.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppvärdera hemarbete.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inriktningen av en familjepolitisk reform.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa ekonomiska och praktiska förutsättningar för val mellan olika flexibla barnomsorgsformer.
28. Riksdagen beslutar att höja garantibeloppet i föräldraförsäkringen i enlighet med vad som anförs i motionen.
30. Riksdagen beslutat att skattepliktiga förmåner samt semesterersättning skall vara sgi-grundande.
31. Riksdagen begär att regeringen utreder hur systemet med tillfällig föräldrapenning slår mot familjer med barn som är sjuka ofta och/eller under lång tid.
32. Riksdagen beslutar införa ett barnomsorgskonto som omfattar alla barn i enlighet med vad som anförs i motionen.
35. Riksdagen beslutar införa vårdbidrag till barn till biståndsarbetare i enlighet med vad som anförs i motionen.
36. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt uppställning: (se motionen)

2001/02:Sf393 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att samordningsprojektet Finsam enligt överenskommelsen mellan s, mp, c och fp i november 2000 bör införas i hela landet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tydliggöra att målen för socialförsäkringarna de facto har förskjutits från ”generell välfärd” till att stärka arbetslinjen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att målet med socialförsäkringarna dock bör vara att ingen lämnas utanför, och att rätten till

trygghet skall baseras på att vi är medlemmar i samhället, inte på vår position i arbetslivet.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att socialförsäkringssystemet inte skall befästa bristande jämlikhet, utan utgå från principen om ett grundtrygghetssystem, vilket skall ge en värdig levnadsnivå för var och en av oss.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att socialförsäkringssystemet i framtiden skall utformas som ett grundskydd. Det skall inkludera sjukförsäkring, föräldraförsäkring, pension och arbetslöshetsförsäkring.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening behovet av ett skifte i socialförsäkringens grundläggande policy och människosyn från ett kontrollbaserat synsätt till individstödande insatser i en anda av hjälp till självhjälp.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att dagens studiemedelssystem är för dåligt integrerat med främst sjukförsäkringen och föräldrapenningen, vilket påkallar åtgärd och översyn.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ett samlat grundtrygghetssystem förenklar och effektiviserar administrationen för socialförsäkringarna.

2001/02:Sf395 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om höjt tak i sjuk- och föräldraförsäkringen.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rehabilitering och rehabiliteringsförsäkring.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om begränsning av sjukskrivningsperioden.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Finsams regler skall få tillämpas i hela riket.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en rehabiliteringsgaranti.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utredningscentrum.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att få förtidspensionerade att återgå till arbetslivet.

2001/02:Sf396 av tredje vice talman Rose-Marie Frebran m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på försäkringsläkarnas bedömningar.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vidareutbildning för försäkringsläkarna.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att på något sätt ställa försäkringsläkarna under myndighetskontroll.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att grundligt utreda ett reformerat försäkringsmedicinskt system.

2001/02:Sf397 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättande av ett obeskattat barnkonto för förskolebarn.

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om en höjd ersättningsnivå för pappa/mammamånaden i enlighet med vad som anförs i motionen.

4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om ett höjt garantibelopp i föräldraförsäkringen i enlighet med vad som anförs i motionen.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av en överlåtelsemöjlighet av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning i enlighet med Tjänstebeskattningsutredningens förslag.

6. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att avskaffa de s.k. garantidagarna i föräldraförsäkringen.

11. Riksdagen beslutar om ändring i förhållande till regeringens förslag vad avser anslagen under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt uppställning: (se motionen)

2001/02:Sf401 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ersättningsnivån i föräldraförsäkringen bör vara 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett särskilt barnomsorgskonto inrättas för barn i förskoleåldern fr.o.m. den 1 januari 2002 om ej skattepliktiga 40 000 kr per barn med en begränsning av uttaget på maximalt 20 000 kr per år.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att föräldraförsäkringen begränsas till 360 dagar mot bakgrund av att det borgerliga barnomsorgskontot och avdragsrätten för barnomsorgskostnader tar vid när barnet fyller ett år.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att underhållsstödet ersätts av ett ensamstående stöd där grundprincipen är att särlevande föräldrar i normalfallet skall sköta underhållsbetalning direkt till varandra i enlighet med föräldrabalkens regler och att underhållsstödet utgår i de fall där fadern är okänd, en förälder är avliden och barnpension inte utgår, underhållsföräldern inte sköter sina betalningsförpliktelser eller föräldrarna är särlevande och har en sammanlagd inkomst som understiger en viss nivå.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om havandeskapspenningen till utgiftsområde 10 anslag 19:1 Sjukpenning och rehabilitering.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bidraget till kostnader för internationella adoptioner höjs till 50 % av kostnaden enligt en schablon för varifrån barnet adopteras, dock högst 55 000 kr per barn.
8. Riksdagen avslår regeringens förslag om att avskaffa retroaktiviteten på tre månader för ansökan om vårdbidraget för funktionshindrade barn.
9. Riksdagen anvisar till anslag 12:2 Föräldraförsäkring för budgetåret 2002 17 207 000 000 kr.
10. Riksdagen anvisar till anslag 12:3 Underhållsstöd för budgetåret 2002 2 041 000 000 kr.
11. Riksdagen anvisar till anslag 21:4 Bidrag till kostnader för internationella adoptioner för budgetåret 2001 8 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit eller således 48 000 000 kr.
12. Riksdagen anvisar till anslag 12:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn för budgetåret 2002 12 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit eller således 2 120 000 000 kr.
13. Riksdagen anvisar till anslag 12:8 Barnomsorgskonto för budgetåret 2002 3 500 000 000 kr.

2001/02:Sf402 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om sjukskrivningar.

2001/02:Sf403 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den sjukpenninggrundande inkomsten – för sjukpenning och rehabiliteringspenning – beräknas på de två föregående årens inkomst.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en karenssdag införs för sjukpenning och rehabiliteringspenning den åttonde frånvarodagen.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om begränsning av sjukpenningtiden till ett år med kompletterande övergångsregler som klart anger att svåra fall av medicinsk rehabilitering som kräver längre tid än ett år skall vara berättigade till ersättning under längre tid och att övergångsvis det samma skall gälla för patienter som varit utsatta för förödande passiva sjukskrivningsperioder.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett bättre definierat sjukdomsbegrepp införs i sjukförsäkringslagstiftningen.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att åtgärder vidtas för att minska de regionala skillnaderna i nyttjandet av sjukpenningen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att forskningen och utbildningen i försäkringsmedicin förstärks.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sambandet mellan avgifter och ersättningar i sjukpenning och rehabiliteringspenning tydliggörs för medborgarna.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att incitament för att minska den oproportionerligt stora sjukskrivningen i den offentliga sektorn bör införas.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sambandet mellan skatteuttaget och ersättningen i sjukförsäkringen.

2001/02:Fi293 av Agne Hansson m.fl. (c):

14. Riksdagen beslutar att försäkringskassorna från 2002 får disponera upp till 10 % av anvisade medel för sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringsersättning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken.

2001/02:Fi294 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

14. Riksdagen anvisar för budgetåret 2002 anslagen (under utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar), utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom samt utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt uppställningen i bilaga 2.
23. Riksdagen begär hos regeringen förslag till lagändring så att sjukförsäkringens kostnader för trafikolyckor förs över från sjukförsäkringen till trafikförsäkringen.

2001/02:Sk288 av Bo Lundgren m.fl. (m):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att anpassa barnomsorgen och öka valfriheten efter olika familjers behov.

2001/02:Sk417 av Göte Jonsson m.fl. (m):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att trädgårdsnäringens säsongsmässiga arbetskraftsförhållanden bör ses över i en särskild utredning.

2001/02:L248 av Sten Tolgfors (m):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om adoptionskostnadsbidragets storlek.

2001/02:L370 av Tuve Skånberg (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vårdnadsbidrag/barnkonto.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bekräfta policyn som kom till uttryck i proposition 1973:32 Om äktenskaps ingående och upplösning att man i framtiden vid utformningen av regler om skatter och sociala förmåner skall undvika att ge regler ett sådant innehåll att människor förlorar på att gifta sig eller vinner på att skilja sig.

2001/02:So240 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alla människors rätt till rehabilitering.

2001/02:So303 av Agne Hansson m.fl. (c):

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att myndigheterna samordnas så att den enskilde får en handläggare att hålla kontakt med, oberoende av vilken sektor som är huvudfinansär.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att växla passivt stöd mot rehabiliteringsersättning senast efter tre månaders sjukskrivning.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förlänga gränsen för rehabiliteringsersättning.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en individuell behandlingsplan för rehabilitering genom lagfästa rättigheter.

2001/02:So304 av Agne Hansson m.fl. (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principer för valfrihet, flexibilitet och rättvisa i familjepolitiken.
8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om en översyn av adoptionskostnadsbidraget i enlighet med motionen.

2001/02:So495 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att föräldraförsäkringen förlängs till 15 månader under nästa mandatperiod.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att föräldrapenningen skall kunna tas ut tills barnet är tolv år.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att föräldrar skall få rätt till hel eller partiell ledighet utan lön till dess barnet är tolv år.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att socialförsäkringslagstiftningen anpassas även efter homosexuella familjeförhållanden.

2001/02:So496 av Ingrid Burman m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utjämna klasskillnader som drabbar barn.

2001/02:So620 av Chris Heister m.fl. (m):

2. Riksdagen beslutar att låta försäkringskassorna köpa vård i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:So625 av Viviann Gerdin och Gunnel Wallin (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en finansiell samordning mellan landstingen och försäkringskassan bör ske för att öka smärtvårdsinsatserna.

2001/02:So626 av Viviann Gerdin och Lena Ek (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rehabilitering och kvinnors rätt till socialförsäkringsskyddet.

2001/02:So628 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Finsam och liknande samarbete.

2001/02:So637 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av barnkonto, lika för alla barn.

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad egenmakt för kvinnor, bl.a. genom vidgad valfrihet i barnomsorg och hushållstjänster till överkomligt pris.

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka friheten och tryggheten för den enskilde inom socialförsäkringssystemen genom att göra systemen fristående från staten.

2001/02:Kr422 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

58. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om förändrade skatteregler inom kulturområdet.

2001/02:Ub329 av Cristina Husmark Pehrsson och Jan-Evert Rådström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om familjens rätt till barnomsorgskonto.

2001/02:Ub548 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd):

10. Riksdagen beslutar införa ett barnomsorgskonto i enlighet med vad i motionen anförs.

2001/02:MJ340 av Caroline Hagström m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arbetsgivaravgifter och sociala avgifter för säsongsanställd personal.

2001/02:N267 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om socialförsäkringarnas regelsystem,

2001/02:N316 av Göran Lindblad (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att trygghetssystemen även bör omfatta företagare.

2001/02:N323 av Viviann Gerdin och Birgitta Sellén (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av sjuklöneperioden för småföretagare.

2001/02:N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sänkta arbetsgivaravgifter och höjda energiskatter.

2001/02:A204 av Maria Larsson m.fl. (kd):

7. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en ny rehabiliteringsförsäkring.

2001/02:A220 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra företagen ekonomiskt ansvariga för den ökade sjukfrånvaron i särskilda fall.

2001/02:A228 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

2. Riksdagen beslutar att avskaffa inkomstprövningen av änkepensionen.
8. Riksdagen beslutar införa ett barnomsorgskonto med 40 000 kr per år och barn som fyller ett år och 20 000 kr per år och barn som fyller två år.

2001/02:A229 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att kvinnor måste få mer makt över sin vardag.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om generellt barnstöd i kontanter, s.k. barnkonto.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en mer flexibel föräldraförsäkring.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ersättningsnivån i mamma- och pappamånaden.

2001/02:A246 av Maria Larsson m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillgång till snabba insatser med rehabilitering vid arbetsrelaterad ohälsa.

2001/02:A247 av Margareta Andersson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en kartläggning bör göras kring vilka faktorer som bidrar till skillnader i ökningen av sjukfrånvaro mellan olika regioner.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en översyn bör göras av vilka faktorer som bidrar till att vissa yrkesgrupper och regioner är mer långtidsfriska än andra.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda kriterier för en god arbetsmiljö och nedsättning av arbetsgivaravgifter för företag som uppfyller dessa.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda förutsättningarna för att ge alternativa aktörer möjlighet att administrera arbetsskade- och sjukförsäkringen.

2001/02:A390 av Ewa Thalén Finné m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hinder för rörlighet av arbetskraft i Öresundsregionen på grund av nuvarande utformning av socialförsäkringssystemet.

2001/02:A392 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbyggd föräldraförsäkring.

2001/02:A393 av Lars Ångström m.fl. (mp):

6. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om särlevande föräldrars ekonomi.

Motioner väckta med anledning av proposition 2000/01:140 Reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl.

2000/01:Sf39 av Bo Könberg m.fl. (fp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att avskaffa inkomstprövningen av änkepensionen.

2000/01:Sf40 av Kenneth Lantz m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa inkomstprövningen av änkepension.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Lagförslag utgiftsområde 11

Lagförslag utgiftsområde 12

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Av utskottet framlagda lagförslag

Ändrad lydelse av 4 kap. 6 § andra stycket lagen om allmän försäkring samt övergångsbestämmelsen till lagen (2001:142) om ändring i nämnda lag*Regeringens förslag*

Föräldrapenning för de första 180 dagarna utges med belopp motsvarande förälderns sjukpenning, beräknad enligt femte stycket, om föräldern under minst 240 dagar i följd före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten för födelsen har varit försäkrad för en sjukpenning över ett belopp om 120 kr (grundnivå) och skulle ha varit det om försäkringskassan känt till samtliga förhållanden. I annat fall utges föräldrapenning med belopp enligt grundnivån.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002. Beträffande bestämmelserna om antalet ersatta dagar tillämpas lagen i sin äldre lydelse i fråga om barn som är födda, eller i fråga om adopterade barn, adopterade före ikraftträdandet.

Utskottets förslag

Föräldrapenning för de första 180 dagarna utges med belopp motsvarande förälderns sjukpenning, beräknad enligt femte stycket, om föräldern under minst 240 dagar i följd före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten för födelsen har varit försäkrad för en sjukpenning över lägstanivån och skulle ha varit det om försäkringskassan känt till samtliga förhållanden. Föräldrapenning för de första 180 dagarna utges dock alltid lägst med ett belopp för hel föräldrapenning om 120 kr (grundnivå). För en förälder som endast är försäkrad enligt 3 kap. 4 § socialförsäkringslagen (1999:799) gäller detta under förutsättning att föräldern uppfyller villkoren i första meningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002. *Beträffande ersättning för dagar före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.* Beträffande bestämmelserna om antalet ersatta dagar tillämpas lagen i sin äldre lydelse i fråga om barn som är födda, eller i fråga om adopterade barn, adopterade före ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 1, 4 och 8 §§ samt 4 kap. 6 § socialförsäkringslagen (1999:799) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

1 §

Den som är bosatt i Sverige är försäkrad för följande förmåner som anges i lagen (1962:381) om allmän försäkring:

1. ersättning för sjukvård m.m. enligt 2 kap. i fråga om förmåner som beslutas av de allmänna försäkringskassorna,
2. föräldrapenning på *garantinivå*,
2. föräldrapenning på *lägstnivå och grundnivå*,

3. folkpension i form av förtidspension och efterlevandepension beräknad i förhållande till det antal år som har tillgodoräknats som bosättningstid i Sverige, samt

4. rehabilitering och särskilt bidrag enligt 22 kap. i fråga om förmåner som beslutas av de allmänna försäkringskassorna.

4 §

Den som arbetar i Sverige är försäkrad för följande förmåner enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring:

1. sjukpenning och havandeskapspenning,
2. föräldrapenning över *garantinivå* och tillfällig föräldrapenning,
2. föräldrapenning över *lägstnivå* och tillfällig föräldrapenning,
3. tilläggspension i form av förtidspension och efterlevandepension,
4. folkpension i form av förtidspension och efterlevandepension beräknad i förhållande till det antal år för vilka tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension, samt

5. rehabilitering och rehabiliteringsersättning enligt 22 kap. i fråga om förmåner som beslutas av de allmänna försäkringskassorna.

8 §

Försäkringen för pensioner eller skadeersättningar som avses i 4 § 3 och 4 samt 5 § 1 och 3 skall gälla när rätten till en förmån enligt de lagar som anges där kan härledas från ett arbete i Sverige. Detsamma gäller försäkringen för föräldrapenning över *garantinivå* enligt 4 § 2.

Försäkringen för pensioner enligt första stycket skall också gälla i det fall rätten till förmånen kan härledas från sådan ersättning som anges i 12 och 13 §§.

Försäkringen för pensioner eller skadeersättningar som avses i 4 § 3 och 4 samt 5 § 1 och 3 skall gälla när rätten till en förmån enligt de lagar som anges där kan härledas från ett arbete i Sverige. Detsamma gäller försäkringen för föräldrapenning över *lägstnivå* enligt 4 § 2.

4 kap.

6 §

Pensionsförmåner och skadeersättningar enligt 3 kap. 4 § 3 och 4 samt

Pensionsförmåner och skadeersättningar enligt 3 kap. 4 § 3 och 4 samt

Nuvarande lydelse

5 § 1 och 3 utges för tid då den försäkrade vistas utomlands så länge rätten till förmånen består. Detta gäller också i fråga om föräldrapening över *garantinivå* enligt 3 kap. 4 § 2,

1. om barnet är bosatt i Sverige, eller
2. om försäkringskassan medger det, när ett barn hämtas i samband med adoption.

Föreslagen lydelse

5 § 1 och 3 utges för tid då den försäkrade vistas utomlands så länge rätten till förmånen består. Detta gäller också i fråga om föräldrapening över *lågstanivå* enligt 3 kap. 4 § 2,

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:497) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 1, 4 och 8 §§ samt 4 kap. 6 § socialförsäkringslagen (1999:799) i stället för dess lydelse enligt lagen (2001:497) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §

Den som är bosatt i Sverige är försäkrad för följande förmåner som anges i lagen (1962:381) om allmän försäkring:

1. ersättning för sjukvård m.m. enligt 2 kap. i fråga om förmåner som beslutas av de allmänna försäkringskassorna,
2. föräldrapenning på *garantinivå*, 2. föräldrapenning på *lägstnivå och grundnivå*,
3. sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning, samt
4. rehabilitering och särskilt bidrag enligt 22 kap. i fråga om förmåner som beslutas av de allmänna försäkringskassorna.

4 §

Den som arbetar i Sverige är försäkrad för följande förmåner enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring:

1. sjukpenning och havandeskapspenning,
2. föräldrapenning över *garantinivå* och tillfällig föräldrapenning, 2. föräldrapenning över *lägstnivå* och tillfällig föräldrapenning,
3. inkomstrelaterad sjukersättning och inkomstrelaterad aktivitetsersättning, samt
4. rehabilitering och rehabiliteringsersättning enligt 22 kap. i fråga om förmåner som beslutas av de allmänna försäkringskassorna.

8 §

Försäkringen för pensioner eller skadeersättningar som avses i 5 § 1, 3 och 4 skall gälla när rätten till en förmån enligt de lagar som anges där kan härledas från ett arbete i Sverige. Detsamma gäller försäkringen för föräldrapenning över *garantinivå* enligt 4 § 2.

Försäkringen för pensioner eller skadeersättningar som avses i 5 § 1, 3 och 4 skall gälla när rätten till en förmån enligt de lagar som anges där kan härledas från ett arbete i Sverige. Detsamma gäller försäkringen för föräldrapenning över *lägstnivå* enligt 4 § 2.

Försäkringen för pensioner enligt första stycket skall också gälla i det fall rätten till förmånen kan härledas från sådan ersättning som anges i 12 och 13 §§.

4 kap.

6 §

Förmåner och skadeersättningar enligt 3 kap. 4 § 3 samt 5 § 1, 3 och 4

Förmåner och skadeersättningar enligt 3 kap. 4 § 3 samt 5 § 1, 3 och 4

Nuvarande lydelse

utges för tid då den försäkrade vistas utomlands så länge rätten till för- månen består. Detta gäller också i fråga om föräldrapenning över *garantinivå* enligt 3 kap. 4 § 2,

1. om barnet är bosatt i Sverige, eller
2. om försäkringskassan medger det, när ett barn hämtas i samband med adoption.

Föreslagen lydelse

utges för tid då den försäkrade vistas utomlands så länge rätten till för- månen består. Detta gäller också i fråga om föräldrapenning över *lågstanivå* enligt 3 kap. 4 § 2,

BILAGA 4Förslag till beslut om anslag inom
utgiftsområdena 10, 11 och 12

10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Belopp i 1000-tal kronor

Politikområde anslag	Regeringens förslag	Utskottets förslag	Avvikelse
19 Ersättning vid arbetsförmåga			
1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. (ram)	45 805 022	45 705 022	- 100 000
2 Förtidspensioner (ram)	47 838 490	47 838 490	
3 Handikappersättningar (ram)	1 098 465	1 098 465	
4 Arbetsskadeersättningar (ram)	7 607 476	7 607 476	
5 Kostnader för sysselsättning av vissa förtidspensionärer (ram)	5 000	5 000	
6 Ersättning för kroppsskador (ram)	58 900	58 900	
7 Riksförsäkringsverket (ram)	754 490	754 490	
8 Allmänna försäkringskassor (ram)	5 189 175	5 289 175	+ 100 000
Summa för utgiftsområdet	108 357 018	108 357 018	

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Belopp i 1 000-tal kronor

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

Politikområde Anslag	Utskottets förslag
20 Ekonomisk äldrepolitik	
1 Ålderspensioner (ram)	9 579 000
2 Efterlevandepensioner till vuxna (ram)	13 525 000
3 Bostadstillägg till pensionärer (ram)	10 210 500
4 Delpension (ram)	220 000
Summa för utgiftsområdet	33 534 500

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Belopp i 1 000-tal kronor

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

Politikområde Anslag	Utskottets förslag
21 Ekonomisk familjepolitik	
1 Allmänna barnbidrag (<i>ram</i>)	20 994 000
2 Föräldraförsäkring (<i>ram</i>)	19 617 000
3 Underhållsstöd (<i>ram</i>)	2 441 000
4 Bidrag till kostnader för internationella adoptioner (<i>ram</i>)	40 000
5 Barnpensioner (<i>ram</i>)	972 000
6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn (<i>ram</i>)	2 108 000
7 Pensionsrätt för barnår (<i>ram</i>)	3 669 000
Summa för utgiftsområdet	49 841 000